

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ

o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji

2020

Krovna organizacija mladih Srbije

ALTERNATIVNI IZVEŠTAJ

o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji

2020

Beograd, 2020.

Krovna organizacija mladih Srbije

Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih
u Republici Srbiji – 2020. godina

Izdavač:

Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS

Za izdavača:

Stefan Đorđević

Autori:

Boban Stojanović, MA

Aleksandar Ivković

Saradnici:

Goran Radlovački, Nenad Maletin, Stefan Đorđević, Miljana Pejić, Milica Borjanić, Nikola Ristić, Milja Zdravković, Mina Dobrijević, Anja Jokić, Igor Stojilović, Uroš Savić Kain

Dizajn:

Andrej Potočnik

Lektura:

Samedin Rovčanin

Tiraž: 400

Štampa: Dosije studio

ISBN: 978-86-80578-09-5

Ova publikacija je nastala u okviru projekta „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji“, koji Krovna organizacija mladih Srbije realizuje u partnerstvu sa Beogradskom otvorenom školom, i uz podršku Švedske. Stavovi i mišljenja autora izneta u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno i mišljenje partnera i donatora.

SADRŽAJ

1	Uvod	6
2	Metodologija istraživanja	14
3	Institucionalni okvir	24
4	Normativni okvir	88
5	Politička participacija i odnos političkih subjekata prema mladima . .	101
6	Vrednosti mladih	138
7	Mediji, društvene mreže i aplikacije	176

8

Mladi i tržište rada 189

9

Mladi i obrazovanje 210

10

Mladi i aktivizam 231

11

Volonterski rad 245

12

Bezbednost i zdravlje mladih 250

13

Mladi i COVID-19 263

14

Zaključci i preporuke 272

15

Bibliografija 284

1 UVOD

U Republici Srbiji se prethodnih godina sporadično objavljuju istraživanja o mladima. Ministarstvo omladine i sporta sprovodi istraživanja o mladima od 2009. godine, međutim od 2017. do 2019. godine nisu objavljivali rezultate istraživanja. Izveštaj je ponovo objavljen prethodne 2019. godine.¹

Pojedine organizacije, fondacije i istraživački centri objavljuju povremena i pojedinačna istraživanja sa različitim temama o mladima. U 2019. godini organizacije koje su realizovale istraživanja o mladima su Fridrih Ebert fondacija, Fondacije Ana i Vlade Divac i Vestminsterska fondacija za demokratiju koja je i ove godine izradila istraživanje „Odlazak mladih i nepoverenje u politiku u Srbiji“ na opštoj populaciji, ali sa predstavljenim podacima za mlade.² Krovna organizacija mladih Srbije je tokom ove godine, tj. tokom izborne kampanje realizovala istraživanje o obraćanju izbornih aktera o mladima i ka mladima.³

Cilj ovog istraživanja je da kroz različite metode i tehnike prikupljanja podataka skupimo sve zvanične podatke koji postoje o mladima i koji govore o njihovom položaju, ali i da ustanovimo njihove navike, stavove i probleme sa kojima se suočavaju kroz različite metode ispitivanja mladih. Drugi cilj jeste da ovo ne bude isključivo redovni, godišnji izveštaj, već da svake godine realizujemo istraživanje i publikujemo izveštaj sa svrhom praćenja stanja i eventualnih promena, analiziramo da li određene politike daju rezultate i da na taj način

---

¹ *Položaj i potrebe mladih u Republici Srbiji*, MOS i CeSID, 2019. <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Polozaj%20i%20potrebe%20mladih%20u%20Republici%20Srbiji%202019.pdf>

² Dušan Vučićević; Nikola Jović, *Odlazak mladih i nepoverenje u politiku u Srbiji*, Vestminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2020.

³ Boban Stojanović – ur, *Mladi u kampanji 2020. – Monitoring izveštaj*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/07/Monitoring-izborne-kampanje-2020.-pric%CC%8Ca-o-mladima-ali-bez-res%CC%8Cenja.pdf>

objedinjujemo podatke koji će, sa jedne strane predstavljati vid praćenja i ocenjivanja politika za mlade, a sa druge strane činiti bazu za predlaganje i kreiranje javnih politika zasnovanih na dokazima (evidence-based policy princip). Izveštaj je namenjen svim akterima omladinske politike, pre svega donosiocima odluka, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou, kako bi se upoznali sa položajem mladih i svoje politike mogli da kreiraju tako da unapređuju položaj mladih. Osim toga, namenjen je i svim organizacijama civilnog društva kao izvor informacija u različitim oblastima koje se mogu koristiti za različite potrebe u zavisnosti od primarnih oblasti delovanja organizacija.

Svi pojmovi upotrebljeni u muškom rodu važe i za ženski rod.

KOMS je 2016. godine razvio „Matricu za praćenje podsticajnog okruženja za unapređenje položaja mladih“ koja sadrži indikatore za praćenje i vrednovanje: institucionalnog okvira, zakonodavnog okvira, ekonomskog i socijalnog okvira, društvenog aktivizma i političke participacije, stavova i vrednosti. Poseban akcenat je stavljen na pitanja aktivnog učešća mladih u procesima donošenja odluka i njihovoj ulozi u pristupanju Srbije Evropskoj uniji. Matrica je okvir koji je korišćen i u ovom istraživanju, a koji je pomogao da istraživanje odgovori na sve prioritetne oblasti mladih ljudi u Srbiji. Na osnovu matrice su izrađena i prva tri Alternativna izveštaja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji izdata 2017. godine,⁴ 2018. godine⁵

⁴ Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-u-Republici-Srbiji-Boban-Stojanovic%CC%81.pdf>

⁵ Boban Stojanović, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/08/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-2018..pdf>

i 2019. godine.⁶ Iz sredstava institucionalne podrške u okviru projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“, a na osnovu postavljenih indikatora i ove godine sprovedeno je istraživanje i rezultat je Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih za 2020. godinu.

Ovim Alternativnim izveštajem KOMS će pružiti značajniji i kvalitetniji doprinos u konsultacijama o političkim i ekonomskim kriterijumima, kao i evropskim standardima u procesu evrointegracija.

O Krovnoj organizaciji mladih Srbije:

Krovna organizacija mladih Srbije⁷ (KOMS) je savez udruženja mladih i za mlade, osnovan 12. marta 2011. godine. Trenutno je u članstvu KOMS-a 108 organizacija članica (organizacije mladih i za mlade). KOMS predstavlja najviše nezavisno predstavničko telo mladih u Srbiji, čija je misija da razvija nacionalnu omladinsku politiku zastupajući interese mladih, razvijajući partnerski odnos sa institucijama, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i da podstiče aktivno učešće mladih i organizacijski razvoj svojih članica. Svoju misiju KOMS sprovodi kroz zagovaranje za razvoj mehanizama za učešće mladih u procesima donošenja odluka i kreiranje predloga praktičnih politika u oblastima od značaja za mlade, ali i kroz podsticanje, podršku i promociju participacije mladih, omladinskog organizovanja i umrežavanja, kao i jačanja kapaciteta i organizacione održivosti udruženja mladih i za mlade. KOMS je punopravna članica Evropskog foruma mladih (EYF).⁸

---

⁶ Boban Stojanović, Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2019/09/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%C5%BEaj-i-potrebama-mladih-2019-1.pdf>

⁷ Krovna organizacija mladih Srbije, <http://koms.rs/>

⁸ Evropski forum mladih, <https://www.youthforum.org/>

Uloge KOMS-a su da:

- Prepoznaje potrebe i zastupa interese mladih,
- Predstavlja platformu za dijalog i saradnju, forum za razmenu informacija, iskustava i stavova organizacija članica,
- Promoviše, podstiče i podržava omladinsko organizovanje,
- Podstiče saradnju institucija sa mladima i učestvuje u institucionalnim procesima donošenja odluka koje su od značaja za mlade, po principu ko-menadžmenta,
- Analizira javne politike (zakone, strategije, budžete...) i daje amandmane na njih,
- Sarađuje sa srodnim inostranim organizacijama i zastupa mlade ljude iz Srbije na polju međunarodne saradnje,
- Bavi se javnim zagovaranjem na nacionalnom nivou,
- Doprinosi izgradnji organizacionih kapaciteta organizacija članica.

Misija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS):

KOMS je zagovaračka platforma koja zastupa interese mladih, osigurava aktivno učešće i razvija systemska rešenja u cilju unapređenja položaja mladih, kroz razvijanje strateških partnerstava, međusektorsku i međunarodnu saradnju, kao i jačanje kapaciteta organizacija članica i drugih subjekata omladinske politike.

Vizija Krovne organizacije mladih Srbije (KOMS):

Podsticajno okruženje u kojem mladi zastupaju svoje interese i aktivno učestvuju u razvoju društva.

Krovna organizacija mladih Srbije u 2020. godini sprovodi pet programa koji su uspostavljeni prema okvirima u kojima se donose odluke, razvrstani prema akterima i donosiocima odluka.

Nacionalni program okuplja donosiocima odluka u nacionalnim institucijama, te se bavi razvojem politika i javnim zagovaranjem, aktivno doprinoseći realizaciji ciljeva Nacionalne strategije za mlade

za period 2015-2025. godine.

Lokalni program usmeren je na razvoj omladinske politike na nivou jedinica lokalne samouprave, sa idejom da se dosadašnji ostvareni rezultati multiplikuju i uspostavi mehanizam širokih konsultacija kombinovanim pristupom „odozdo na gore“ i „odozgo na dole“.

Međunarodni program integriše KOMS u tokove evropskih okvira omladinske politike kroz angažovanje u Evropskom forumu mladih (YFJ) i ostvarivanje bilateralne saradnje sa krovnim organizacijama iz drugih zemalja, sa ciljem razmene iskustva i prenosa elemenata modela koji su pokazali dobre rezultate. Takođe, aktivnim delovanjem u regionu, kroz Regionalnu kancelariju za saradnju mladih (RYCO), KOMS uzima aktivno učešće u povezivanju mladih i organizacija na prostoru Zapadnog Balkana.

Program jačanja kapaciteta usmeren je na unapređenje interne strukture i kompetencija, aktivnu podršku razvoja organizacija članica KOMS-a i jačanje civilnog društva u celini. Primarna uloga ovog programa je jačanje kapaciteta koji su potrebni za realizaciju prethodna tri programa.

Održivi razvoj je programska celina koja se realizuje kao preliminarni pilot program. Tema održivog razvoja izabrana je jer zaokuplja sve više pažnje donosioca odluka, a u svrhu dugoročnog razvoja globalnog društva. Tematska celina se oslanja na 17 ciljeva održivog razvoja iz Agende 2030 Ujedinjenih nacija, usvojenih 2015. godine, a čija će implementacija trajati do 2030. godine. Ciljevima održivog razvoja definisan je zajednički plan i agenda za uticaj na aktuelne civilizacijske probleme, a državama članicama UN je ostavljen prostor da ciljeve prioritizuju prema svojim nacionalnim potrebama. Uvođenjem ove teme KOMS teži prepoznavanju mladih kao ključnog faktora u sprovođenju ciljeva održivog razvoja i to kroz informisanje mladih o ciljevima, jačanje kapaciteta da se uključe u njihovu implementaciju i jačanje saradnje sa institucijama radi sistemskog pristupa održivom razvoju, a kroz inkorporaciju Ciljeva održivog razvoja u normativne okvire Srbije.

Više o KOMS-u, aktuelnim projektima i aktivnostima, možete čitati na zvaničnoj internet strani KOMS www.koms.rs ili na stranici koju smo pokrenuli u cilju promovisanja i uspostavljanja strukturiranog dijaloga sa mladima www.dijalog.rs.

Krovna organizacija mladih Srbije – KOMS

Masarikova 5/6, 11 000 Beograd

office@koms.rs

O programu i projektu:

Beogradska otvorena škola (BOŠ)⁹ uz podršku Kraljevine Švedske sprovodi program „Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU“¹⁰ koji ima za cilj da podrži aktivnije učešće organizacija civilnog društva i medija u procesu pristupanja Republike Srbije Evropskoj uniji (EU) i da na taj način doprinese evropskim integracijama i demokratskom razvoju u Srbiji jačanjem uloge civilnog društva i medija.

Civilno društvo i mediji su prepoznati kao pokretači promena i ključni akteri demokratskog razvoja. Organizacije civilnog društva i mediji predstavljaju aktere koji proces evropskih integracija mogu da približe građanima, objasne značaj društvenih promena i doprinesu uključivanju građana u procese donošenja odluka. Stabilnost demokratskih institucija, vladavina prava i poštovanje ljudskih i manjinskih prava su nezamislivi bez aktivnog učešća civilnog društva u kreiranju javnih politika i slobodnih medija koji informišu građane i podstiču kritičko mišljenje.

---

⁹ Beogradska otvorena škola, <http://www.bos.rs/>

¹⁰ Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU, <https://transformator.bos.rs/>

Ovim programom BOŠ nastoji da proces pregovora Srbije sa EU učini vlasništvom svih građana i građanki i da ga poveže sa procesom kreiranja javnih politika. Na ovaj način će se uspostaviti okvir za društvene promene koje će omogućiti da građani i građanke prepoznaju korist od članstva Srbije u EU. Dodatno, ovim programom se unapređuje saradnja javnih institucija, civilnog društva i medija i podstiču partnerstva u rešavanju problema lokalnih zajednica. Saradnja civilnog društva i javne uprave se ovim projektom gradi na temeljima znanja, argumentovane debate i poštovanja principa dobrog upravljanja.

Kroz podršku Beogradske otvorene škole i Kraljevine Švedske, Krovna organizacija mladih Srbije kroz institucionalnu podršku realizuje projekat „Glas mladih u demokratskim procesima“. U okviru ovog projekta su sprovedena alternativna istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji u periodu od 2017. do 2020. godine.

Trenutno KOMS realizuje četvrtu godinu projekta „Glas mladih u demokratskim procesima“. U prvoj godini su izrađeni „Minimumi standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama“¹¹, pokrenuta platforma dijalog.rs za aktivan doprinos mladih putem interneta, održan je Karavan mladih u kojem smo posetili 10 jedinica lokalne samouprave (JLS) u Srbiji gde smo razgovarali sa mladima i sa donosiocima odluka.

U drugoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je pokrenuo proces formiranja Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog, formirani su timovi lokalnih koordinatora za strukturirani dijalog kroz dve obuke koje su prošli predstavnici/e šest JLS, a koji su

---

¹¹ Nenad, Maletin; Boban Stojanović – ur, *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/09/Minimum-standarda.pdf>

nakon njih realizovali svoje lokalne inicijative. Takođe, izrađena je „Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU“¹², a izrađeni su i predlozi javnih politika na osnovu Komparativne analize i Alternativnog izveštaja.

U trećoj godini projekta, osim Alternativnog izveštaja, KOMS je organizovao dve debate mladih iz političkih partija i radio je na njihovom jačanju kapaciteta u pogledu javnog nastupa i veština debatovanja, obišli smo 10 gradova u Srbiji u okviru kampanje Budi aktivan – Uključi se – Pokreni promene!, izradili smo digitalnu platformu¹³ za kreiranje promena/inicijativa, objavili zbornik naučnih radova mladih istraživača „Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije“¹⁴ i nastavili rad na institucionalizaciji Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog.

U četvrtoj godini projekta, osim ovog Alternativnog izveštaja, KOMS je izradio pravilnik o radu Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog koja će delovati u sklopu Saveta za mlade. Obučeno je još 15 lokalnih koordinatora iz 5 lokalnih samouprava i na ovaj način proširena baza lokalnih koordinatora koji su prošli obuku za implemetaciju EU dijaloga sa mladima, nakon čega su lokalni koordinatori realizovali inicijative u svojim lokalnim zajednicama. U svrhu formiranja odbora za mlade u Narodnoj skupštini Republike Srbije, KOMS je pratio izbornu kampanju za parlamentarne izbore i kreirao izveštaj o tome koliko se i na koji način govori o mladima u kampanji kao i to koje su teme vezane za mlade bile dominante. KOMS nastavlja rad na formiranju skupštinskog odbora za mlade u kom će se naći mladi poslanici i poslanice aktuelnog saziva Narodne skupštine Republike Srbije.

---

¹² Miloš Mojsilović, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/06/Komparativna-analiza-omladinske-politike-u-Srbiji-sa-politikama-u-EU.pdf>

¹³ KOMS, Pokreni promene, <http://dijalog.rs/pokreni-promenu/>

¹⁴ Boban Stojanović; Miljana Pejić; Nikola Jović – ur, *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2019/06/Zbornik-EVROPSKA-UNIJA-I-EVROPSKE-INTEGRACIJE.pdf>

2 Metodologija istraživanja

Istraživanje je sprovedeno u periodu od maja do jula 2020. godine. Prema metodološkom pristupu i načinu prikupljanja podataka, istraživanje je kvalitativno i kvantitativno, odnosno, korišćene su obe metode istraživanja i prikupljanja podataka.

Istraživanje je obuhvatilo nekoliko tehnika prikupljanja podataka:

1. Analiza dokumenata (desk analiza) pomoću koje je analiziran institucionalni okvir i sve tematske oblasti koje određuju položaj mladih, a da je moguće podatke prikupiti kroz desk istraživanje. Uz analizu institucionalnog okvira, istraživanje je obuhvatilo dostupne podatke i izveštaje institucija, podatke koje prikupljaju i objavljuju Republički zavod za statistiku i druge institucije poput Nacionalne službe za zapošljavanje, nestrukturirane podatke, ali i analizu dostupnih i do sada objavljenih istraživanja u vezi sa mladima koji su važni za određene teme. Na mestima gde su korišćena posredna/sekundarna istraživanja, to je posebno naglašeno u tekstu. Baza desk analize se nalazi u prethodnim alternativnim izveštajima iz 2017/2018/2019. godine. U pojedinim oblastima su ponovo prikazani najvažniji podaci koji su dopunjeni novim podacima. Za sve koji žele da se upoznaju i sa oblastima obrađenim u prethodnim izveštajima, mogu preuzeti **Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2017, Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. ili Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina.**

Desk istraživanje ove godine je obuhvatilo dopunu podacima u nekim oblastima za drugu polovinu 2019. i prvu polovinu 2020. godine.

2. Fokus grupe sa relevantnim subjektima su korišćene za kvalitativno istraživanje pojedinih tema, sa odabranim učesnicima/cama na osnovu kriterijuma relevantnosti (organizacije mladih, organizacije za mlade, istaknuti pojedinci, predstavnici ciljanih organizacija) za datu

temu. Održane su ukupno četiri fokus grupe sa temama: *1. Participacija mladih – ostvarivanje manjinskih prava; 2. Politička participacija mladih – mladi koji prvi put glasaju; 3. Ekonomski položaj zaposlenih mladih; 4. Mladi i obrazovanje.*

3. Online upitnik za mlade uzrasta od 15 do 30 godina na teritoriji Republike Srbije. Tip uzorka je namerni/ciljani na populaciju mladih kao dela opšte populacije u odnosu na godine (od 15 do 30 godina), a u okviru tog (osnovnog) skupa uzorak je startifikovan na osnovu godina, pola i mesta stanovanja. Upitnik se sastojao iz devet grupa pitanja: *1. Osnovni podaci; 2. Politička participacija; 3. Vrednosti mladih; 4. Mediji, društvene mreže i aplikacije; 5. Obrazovanje, zapošljavanje i mobilnost; 6. Društveni aktivizam i participacija mladih; 7. Bezbednost i zdravlje mladih; 8. Volonterski rad; 9. Stavovi prema pandemiji korona virusa i vanrednom stanju u Srbiji.* Kombinovana su otvorena i zatvorena pitanja (ponuđeni odgovori, višestruki odgovori i skale), a upitnik se sastojao od ukupno 133 pitanja. Nijedno pitanje nije bilo obavezno za ispitanike/ce. Upitnik je popunilo ukupno 1219 ispitanika/ca sa teritorije Republike Srbije.

U analizi dobijenih podataka rađena su testiranja razlika u odgovorima po polu, godinama i regionu prebivališta. U pojedinim segmentima istraživanja, rađena su dodatna testiranja i to je posebno naglašeno u tekstu. U analizi su korišćene klasične deskriptivne analize: frekvencije i ukrštanja, kao i testovi (Independent Samples t Test, One-Way ANOVA itd.) na nivoima značajnosti $p < 0,001$; $p < 0,01$; $p < 0,05$.

Tabela 1. Metodologija istraživanja

Istraživački instrument:	upitnik
Istraživačka tehnika - tehnika prikupljanja podataka:	online anketa
Ciljana populacija:	mladi od 15 do 30 godina
Tip uzorka:	stratifikovani na osnovu godina, pola i mesta stanovanja
Veličina uzorka:	1219
Period realizacije istraživanja:	13-31. maj 2020. godine
Margina greške sa 95% verovatnoće:	Za incidencu 5% je +/- 1,22; Za incidencu 10% je +/- 1,68; Za incidencu 50% je +/- 2,81.
Program obrade podataka:	Statistical Package for the Social Sciences (SPSS)

Margina greške predstavlja odstupanje, odnosno procentualni raspon unutar koga se nalazi odgovor koji bismo dobili da smo u mogućnosti da ispitamo celokupnu populaciju, a ne samo uzorak. Margina greške pri ovom uzorku je minimalna.

Opis uzorka:

Prema godinama, odnosno starosti ispitanika, upitnik su popunili mladi svih starosnih uzrasta. Radi lakšeg prikaza, mlade prema starosti smo podelili u tri grupe:

Tabela 2. *Uzorak u odnosu na godine starosti*

Grupe	Opseg godina	Procenat ispitanika/ca (%)
Grupa 1.	Mladi od 15 do 19 godina	32,9
Grupa 2.	Mladi od 20 do 24 godine	34,7
Grupa 3.	Mladi od 25 do 30 godina	32,4

Upitnik je popunilo 52% mladih žena i 48% mladih muškaraca.

Grafikon 1. *Uzorak u odnosu na pol ispitanika*

Prema tipu naselja u kom žive ispitanici uzorak je sledeći:

Tabela 3. *Uzorak u odnosu na tip naselja ispitanika*

Tip naselja	Procenat ispitanika/ca (%)
Veliki grad (Beograd, Novi Sad, Niš, Kragujevac)	39,5
Grad	26,8
Opština preko 30 000 stanovnika	9,4
Opština do 30 000 stanovnika	11,5
Naselje manje od 10 000 stanovnika	12,8

U pogledu na region u kome žive ispitanici su iz:

Tabela 4. *Uzorak u odnosu na region u kome žive ispitanici*

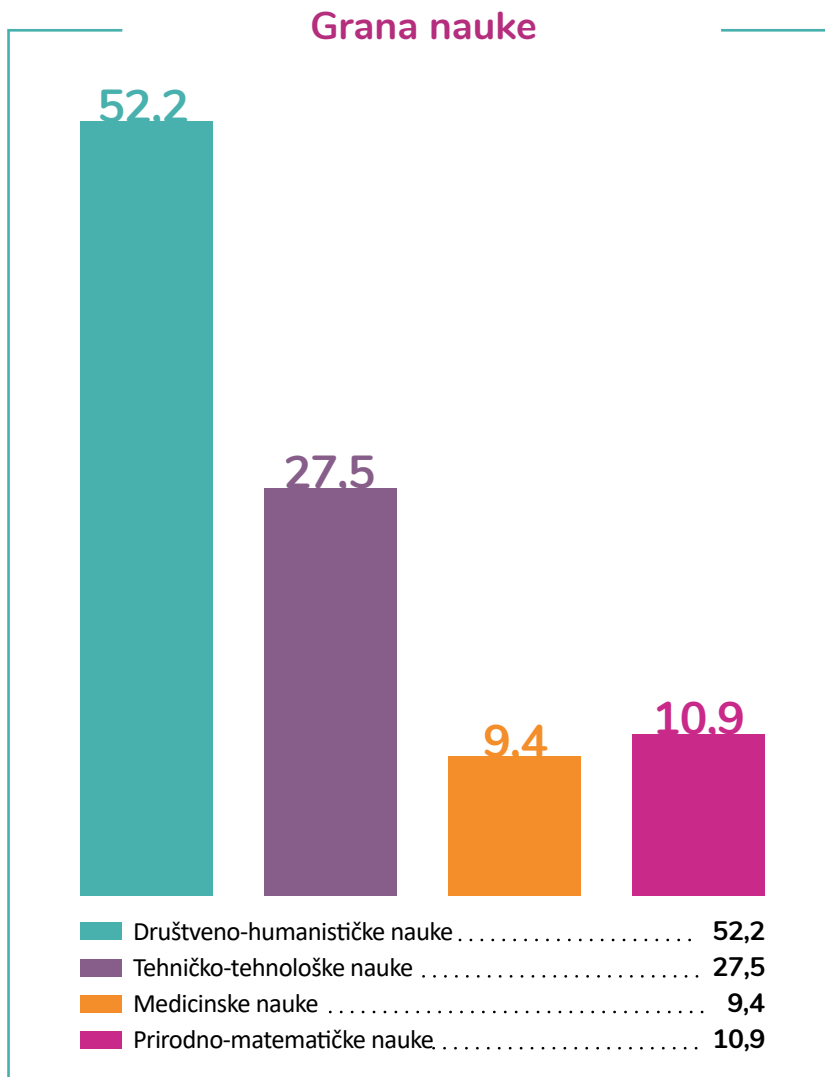
Region	Procenat ispitanika (%)
Region Vojvodine	26,8
Beogradski region	25,5
Zapadna i Centralna Srbija	24,8
Istočna i Južna Srbija	22,8

Prema nivou stečenog obrazovanja ispitanici su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 2. Uzorak u odnosu na stečeno obrazovanje

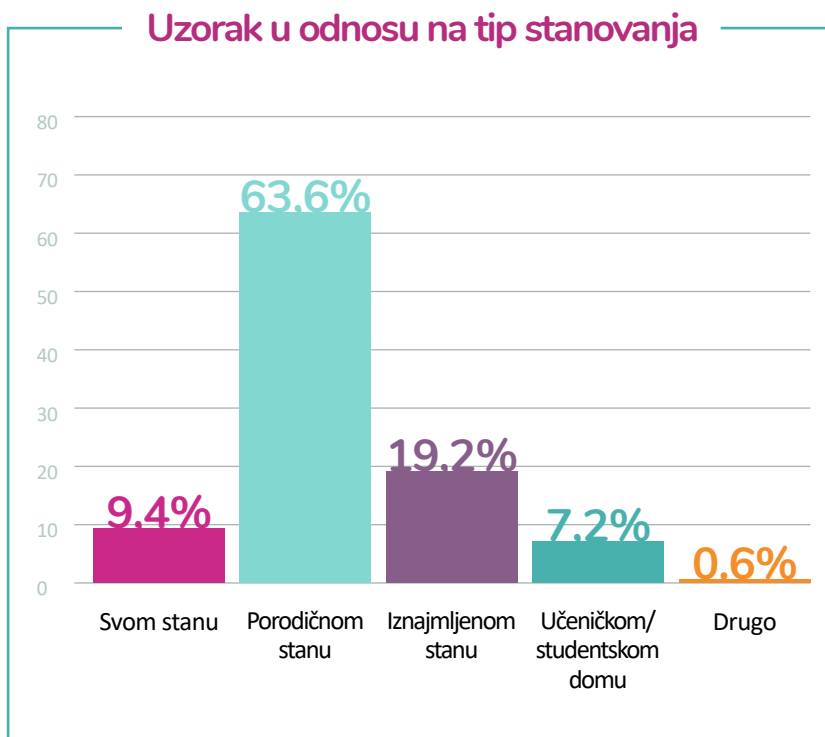

Uzorak u odnosu na obrazovanje, oni koji su studirali ili trenutno studiraju u odnosu na granu nauke:

Grafikon 3. *Studenti i diplomci u odnosu na granu nauke*

Prema tipu stanovanja, ispitanici žive u:

Grafikon 4. *Uzorak u odnosu na tip stanovanja*

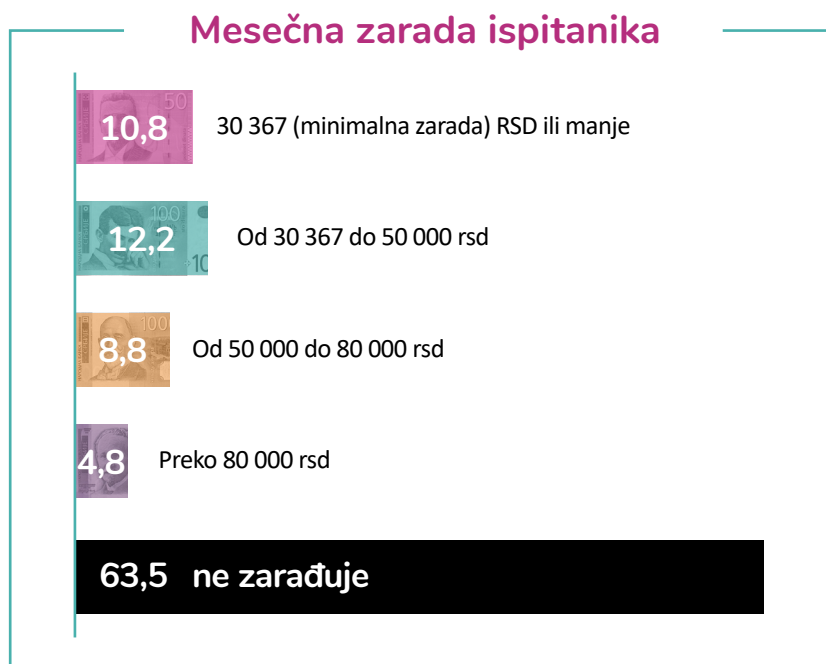

Istraživanje pokazuje da manje od 10% mladih stanuje u svom stanu, a da velika većina mladih, njih 64%, živi u porodičnom stanu, a preko 19% u iznajmljenom stanu. Ova činjenica svakako utiče na stvaranje okruženja u kojem će se mladi kasnije osamostaljavati i odrastati, stvarati porodice, kao i da je pitanje stanovanja mladih jedan od prioriteta omladinske politike, ali i još jedno važno državno pitanje.

Ovo je svakako od direktnog uticaja i na fenomen odlaska mladih iz zemlje što je svakako jedan od najvećih problema sa kojima se Srbija kao društvo suočava. Politike koje bi išle u smeru podsticanja ranijeg osamostaljivanja bi svakako uticale na smanjivane motivacije mladih da napuštaju zemlju.

U pogledu mesečne zarade ispitanici su podeljeni u sledeće kategorije:

Grafikon 5. Uzorak u odnosu na mesečne zarade u procentima

Tek nešto više od 10% mladih ima zaradu veću od prosečne plate u Srbiji, 23% ima manju zaradu od prosečne, a čak 63,5% uopšte ne zarađuje. Ovde

je potrebno naglasiti da iako se veliki deo mladih nalazi u procesu obrazovanja (srednje škole i fakulteti), dobijeni podaci ipak jesu zabrinjavajući. Niske zarade ili odsustvo istih utiču na kasno osamostaljivanje mladih od roditelja, što direktno ima uticaj na kvalitet života mladih ljudi u Srbiji.

U odnosu na porodični status, može se zaključiti da mladi naročito teško stupaju u porodične odnose, što se može povezati i sa prethodna dva pitanja, odsustvo samostalnog života i niskim zaradama.

Tabela 5. Uzorak u odnosu na porodični status

Porodični status	Procenat ispitanika/ca (%)
Udata/oženjen ili u vanbračnoj zajednici	11,8
Neudata/neoženjen	87,1
Razveden/a	0,6
Udovac/ica	0,4

U odnosu na postojanje određene vrste invaliditeta, istraživanje pokazuje da 2% mladih ima određenu vrstu invaliditeta.

Tabela 6. Uzorak u odnosu postojanje invaliditeta

Invaliditet	Procenat ispitanika/ca (%)
Da	2,0
Ne	98,0

3 Institucionalni okvir

U ovom poglavlju Alternativnog izveštaja se deskriptivno predstavljaju ključne institucije i subjekti omladinske politike. Navode se osnovne informacije o ministarstvu zaduženom za omladinsku politiku, Savetu za mlade, Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, kancelarijama za mlade, organizacijama mladih i za mlade, savezima udruženja i Regionalnoj kancelariji za saradnju mladih. Takođe, ispituje se finansiranje lokalne omladinske politike na uzorku jedinica lokalne samouprave.

Ovo poglavlje predstavlja uvod za čitaoce u institucionalne okvire omladinske politike.

3.1. Ministarstvo omladine i sporta (MOS)

Ministarstvo omladine i sporta je resor Vlade zadužen za omladinu i sport, osnovan 15. maja 2007. godine, i od tada organizacija ministarstva nije menjana. Prva ministarka omladine i sporta bila je Snežana Samardžić-Marković, nakon nje Alisa Marić, a u poslednjih sedam godina (od 3. septembra 2013. godine) je ministar omladine i sporta Vanja Udovičić. U trenutku zaključivanja ovog izveštaja, nepoznato je da li će Udovičić i u četvrtoj Vladi za redom obavljati ministarsku funkciju. Od kraja 2017. godine, državni sekretar zadužen za omladinu je Darko Stanić. **Nakon prestanka funkcije prethodne pomoćnice ministra Snežane Klašnje na kraju 2018. godine,¹⁵ Ministarstvo od tog trenutka, zaključno sa majem 2020¹⁶ skoro godinu i po dana, nema pomoćnika ministra zaduženog za omladinu.** I u prethodnom Alternativnom izveštaju konstatovano je da višemesečna upražnjenost ovog mesta pokazuje da sistemska briga ne postoji, a prolazak novih

---

¹⁵ Na osnovu dostavljenih informacija prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, MOS, Broj: 96-00-00021/2019-02

¹⁶ Informator o radu ministarstva za omladinu i sport, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20-%20%D0%BC%D0%B0%D1%98%20%202020-%D1%9B%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%B%D0%B8%D1%86%D0%B0.pdf>

godinu dana bez izbora novog pomoćnika ministra mogu samo da dodatno potvrde taj zaključak.

U okviru ministarstva, poslovi vezani za mlade vrše se u okviru sektora za omladinu.¹⁷

Sektor za omladinu:

U Sektoru za omladinu obavljaju se poslovi koji se odnose na: sistem, razvoj i unapređenje omladinske politike; sprovođenje nacionalne politike i pripremu i sprovođenje nacionalne strategije za mlade, kao i na akcione planove i programe; podsticanje mladih da se organizuju i udružuju i da učestvuju u društvenim tokovima; zaštitu interesa mladih i pomoć mladima da ostvare te interese; davanje saveta mladima i podučavanje mladih vezano za zapošljavanje i volonterski rad; podsticanje neformalnog obrazovanja mladih; saradnju sa omladinskim organizacijama i udruženjima pri organizovanju međunarodnih omladinskih manifestacija i skupova u Republici Srbiji; pomoć i saradnju sa omladinskim organizacijama i udruženjima u njihovom radu i promovisanje omladinske politike i omladinskih organizacija i udruženja; omogućavanje omladinskim organizacijama i udruženjima iz Republike Srbije da učestvuju na skupovima i manifestacijama za mlade u inostranstvu; praćenje i procenu mesta i uloge mladih u Republici Srbiji; stvaranje uslova za osnivanje i rad kancelarija za mlade; podsticanje razvoja omladinske politike i rada kancelarija za mlade na lokalnom nivou; praćenje sprovođenja omladinske politike na svim nivoima vlasti; kao i druge poslove iz delokruga Sektora.

U Sektoru za omladinu postoje uže unutrašnje jedinice¹⁸:

---

¹⁷ Organizaciona šema ministarstva omladine i sporta (<http://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/organizaciona-sema?lang=lat>)

¹⁸ Pravilnik o sistematizaciji Ministarstva omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/public/wp-content/uploads/2016/06/Pravilnik-o-sistematizaciji.pdf>

1. Odsek za strateške, normativne, pravne i operativno–analitičke poslove

U ovom odseku obavljaju se poslovi koji se odnose na: sistem, razvoj i unapređenje omladinske politike i sprovođenje nacionalne politike; pripremu, sprovođenje, praćenje i izveštavanje o realizaciji Nacionalne strategije za mlade na svim nivoima vlasti i vođenje baze podataka o sprovođenju strategije na svim nivoima vlasti; praćenje i procenu mesta i uloge mladih u Republici Srbiji; praćenje stanja i pokretanje inicijativa za rešavanje pitanja u vezi sa omladinom; zaštitu interesa mladih i pomoć mladima da ostvare te interese; izradu elaborata, analiza i studija koje služe kao stručna osnova za sprovođenje politike u ovoj oblasti; učestvovanje u izradi nacrtu zakona, podzakonskih akata i drugih propisa koji se odnose na omladinu i na rad Fonda za mlade talente; pripremu mišljenja o predlozima i nacrtima akata koja pripremaju druga ministarstva iz delokruga Sektora; izradu predloga protokola o saradnji u oblasti omladinske politike sa različitim institucijama i organizacijama u Republici Srbiji; pripremu materijala iz delokruga Odseka vezanih za međunarodnu saradnju u oblasti omladinske politike u koordinaciji sa Sektorom za međunarodnu saradnju i druge poslove iz delokruga Odseka.

2. Grupa za saradnju sa udruženjima i kancelarijama za mlade

U ovoj grupi obavljaju se poslovi koji se odnose na: stvaranje uslova za osnivanje i rad kancelarija za mlade; praćenje omladinske politike i rada kancelarija za mlade na lokalnom nivou; podršku mladima za aktivno učešće u lokalnoj zajednici; praćenje realizacije programa omladinskih organizacija i udruženja i jedinica lokalne samouprave; prikupljanje i objedinjavanje merljivih podataka o mladima na osnovu praćenja realizacije programa i projekata koji se sprovode u jedinicama lokalne samouprave a usmereni su na mlade, kao i kontinuirano ažuriranje istih; izradu analiza o efektima programa i projekata koje realizuju udruženja i kancelarije za mlade i izveštavanje o istim; analiziranje i proveru finansijskih izveštaja u oblasti omladine; vođenje baze podataka lokalnih kancelarija za mlade, udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza; podsticanje mladih da se organizuju i udružuju

i da učestvuju u društvenim tokovima; podizanje kapaciteta omladinskih udruženja i kancelarija za mlade; pripremu publikacija iz oblasti politike mladih; uređivanje internet prezentacije Sektora za omladinu; razvoj sistema informisanja mladih na lokalnom nivou; saradnju sa udruženjima i kancelarijama za mlade pri organizovanju međunarodnih manifestacija i skupova u koordinaciji sa Sektorom za međunarodnu saradnju i evropske integracije; podsticanje neformalnog obrazovanja mladih i druge poslove iz delokruga Grupe.

Broj zaposlenih u Sektoru za omladinu i njihova struktura

Prema Informatoru o radu koji je poslednji put ažuriran u maju 2020, **u Sektoru za omladinu koje je nadležno za brigu o mladima radi tek 9 zaposlenih, od toga: 8 državnih službenika – izvršioca i jedan nameštenik iako je sistematizovano 11 radnih mesta (nedostaje državni službenik na položaju – pomoćnik ministra za omladinu i 1 državni službenik – izvršilac).** Situacija je nepromenjena u odnosu na prošlogodišnje stanje. Broj zaposlenih u Sektoru za omladinu je više nego dvostruko manji od broja zaposlenih u Sektoru za sport (23) i čini 16% ukupno zaposlenih u Ministarstvu omladine i sporta. Imajući u vidu veliki broj zaposlenih državnih službenika u različitim organima uprave, više je nego jasno da Sektor za omladinu mora da se proširi i da se i na taj način pokaže jasna i nedvosmislena briga o mladima i da se pojačaju kapaciteti za realizaciju omladinske politike na nacionalnom nivou. Prema sistematizaciji u Sektoru za omladinu je predviđen i 1 državni službenik na položaju (pomoćnik ministra za omladinu), ovo mesto je upražnjeno od 12. decembra 2018. godine.

Podaci o zaradama zaposlenih u Ministarstvu uneti su u tabelu koja sledi, i to su podaci: u neto iznosu bez minulog rada, po određenim kategorijama zaposlenih (zvanja i platni razredi) i prema stanju u mesecu pre meseca za koji je informator o radu MOS-a ažuriran.

Podaci o isplaćenim platama za postavljena i lica na položaju za mesec decembar 2019. godine:

Tabela 7. *Plate postavljenih lica i lica na položaju u MOS*

Radno mesto	Neto plata bez minulog rada /u din./
Državni sekretari	102.230,86
Pomoćnik ministra za međunarodnu saradnju	147.534,99
Pomoćnik ministra za omladinu	0
Pomoćnik ministra za sport	147.534,99
Sekretar Ministarstva	147.534,99

Podaci o isplaćenim platama za zaposlene za mesec decembar 2019. godine:

Tabela 8. *Plate zaposlenih u MOS*

Zvanje	Najniža isplaćena neto plata (bez minulog rada)	Najviša isplaćena neto plata (bez minulog rada)
Viši savetnik	90.471,53	115.579,45
Samostalni savetnik	65.571,11	92.339,06
Savetnik	52.498,38	70.343,69
Mlađi savetnik	42.123,21	48.555,82
Referent	42.953,22	45.235,76
Nameštenci	31.125,52	42.123,21

Visina zarade zaposlenih koji imaju isto zvanje razlikuje se zbog toga što u okviru svakog zvanja postoji osam platnih razreda, kao i eventualne oscilacije po zaposlenom zbog bolovanja ili prekovremenog rada.¹⁹

- Usluge koje pruža Sektor za omladinu:
- Podizanje kapaciteta omladinskih organizacija za realizaciju ciljeva Nacionalne strategije za mlade i aktivnosti planiranih Akcionim planom za njeno sprovođenje
- Podrška uspostavljanju održivog sistema karijernog vođenja i savetovanja kao i kontinuirana promocija karijernog vođenja i savetovanja u skladu sa ciljevima Strategije karijernog vođenja i savetovanja u Republici Srbiji i aktivnostima planiranim Akcionim planom za njeno sprovođenje
- Informisanje mladih o različitim konkursima i prilikama za volonterski rad
- Obuka udruženja mladih i udruženja za mlade za pisanje projekata
- Saradnja sa udruženjima mladih, udruženjima za mlade i njihovim savezima u izradi i sprovođenju strateških dokumenata iz oblasti omladinske politike
- Podsticanje i ostvarivanje međunarodne saradnje koja se odnosi na omladinu
- Sistemsko praćenje stanja, problema, potreba i stavova mladih u Republici Srbiji
- Podrška lokalnim samoupravama u osnivanju lokalnih kancelarija za mlade i koordinaciji aktivnosti lokalnih kancelarija za mlade
- Podrška lokalnim samoupravama u izradi i implementaciji lokalnih akcionih planova za mlade
- Jačanje kapaciteta lokalnih i regionalnih koordinatora kancelarija za mlade
- Koordiniranje rada Fonda za mlade talente i administrativno-tehnički poslovi za potrebe ovog tela
- Pomoć stipendistima Fonda za mlade talente u nastavku obrazovanja i daljem stručnom usavršavanju kroz usluge koje

---

¹⁹ Informator o radu MOS, Maj 2020, str. 62.

pruža Centar za karijerno vođenje i savetovanje mladih talenata.²⁰

Ministarstvo omladine i sporta finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koje sprovode udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovi savezi objavljivanjem javnih godišnjih konkursa, na osnovu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora. Prvi konkurs objavljen je septembra 2007. godine, čiji su prioritet bili programi za ojačavanje omladinskih organizacija i udruženja koja se bave mladima. Od 2008. godine, redovni godišnji konkursi služe kao instrument za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade, a od 2012. godine stupanjem na snagu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, ministarstvo finansira programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora koji su navedeni u Zakonu o mladima, a koji su usmereni ka ostvarivanju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. Jedan od uslova za dodelu sredstava udruženjima mladih, udruženjima za mlade i njihovim savezima je da su upisana u Jedinственu evidenciju udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza, koju vodi Ministarstvo omladine i sporta u skladu sa Pravilnikom o sadržini i načinu vođenja Jedinственe evidencije udruženja mladih, udruženja za mlade i njihovih saveza.²¹

U skladu sa odredbom Zakona o mladima, u budžetu Republike Srbije obezbeđuju se sredstva za finansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora kojima se:

---

²⁰ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sek-tor-za-omladinu>

²¹ Informator o radu MOS, Maj 2020, str. 17

- obezbeđuju uslovi za razvoj i unapređivanje omladinskih aktivnosti kroz podsticanje mladih da aktivno učestvuju u društvenim tokovima;
- podstiču udruženja mladih, udruženja za mlade i savezi da učestvuju u sprovođenju omladinskih aktivnosti i ostvarivanju ciljeva Strategije;
- mladi informišu o pitanjima od značaja za mlade i izdaju publikacije od značaja za mlade;
- podstiče karijerno vođenje i savetovanje mladih i organizuju obuke, seminari i manifestacije od značaja za zapošljavanje, samozapošljavanje i preduzetništvo mladih;
- podstiče neformalno obrazovanje mladih u oblastima omladinskog sektora i razvija kvalitet neformalnog obrazovanja mladih;
- vrši društveno osnaživanje mladih, naročito kroz podsticanje volonterizma i omladinskog rada i izgradnju kapaciteta udruženja mladih;
- mladi podstiču za aktivno i kvalitetno provođenje slobodnog vremena, negovanje zdravih i bezbednih stilova života, kao i za zadovoljavanje potreba mladih u oblasti kulture;
- podstiče aktivnost mladih u oblastima omladinskog sektora na lokalnom nivou kroz podršku realizaciji lokalnih akcionih planova za mlade i programa i projekata lokalnih kancelarija za mlade;
- sprovode istraživanja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji;
- realizuje i afirmiše međunarodna saradnja u oblastima omladinskog sektora;
- pruža podrška mladim talentima kroz nagrađivanje, stipendiranje i usavršavanje učenika i studenata.²²

U Informatoru o radu dostupnom na sajtu Ministarstva omladine i sporta, poslednji put ažuriranom u maju 2020, prikazana su finansijska sredstva za 2019. godinu (zaključno sa 30.9.2019), kao i njihova realizacija.²³

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta Program 1302-Omladinska politika

---

²² Informator o radu MOS, Maj 2020, str. 42

²³ Informator o radu MOS, Maj 2020, str. 52-55.

Tabela 9. Programska aktivnost 0002-Podrška JLS u sprovođenju omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	28.000.000		0	
	Ukupno programka aktivnost	28.000.000		0	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta
Program 1302-Omladinska politika

Tabela 10. Programska aktivnost 0004-Razvoj i sprovođenje omladinske politike

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
411	Plate, dodaci, naknade zaposlenih	12.009.000		10.632.511	
412	Doprinosi na teret poslodavca	2.149.000		1.823.475	

422	Troškovi putovanja	800.000	198.035
423	Usluge po ugovoru	1.340.000	499.004
424	Specijalizovane usluge	3.600.000	0
481	Dotacije nevladinim organizacijama	20.000.000	0
	Ukupno – programska aktivnost	39.898.000	13.153.025

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta
Program 1302-Omladinska politika

Tabela 11. Programska aktivnost 0005-Programi i projekti podrške mladima u obrazovanju, vaspitanju, bezbednosti, zdravlju i participaciji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	68.000.000		33.997.295	
	Ukupno – programska aktivnost	68.000.000		33.997.295	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta
Program 1302-Omladinska politika

Tabela 12. Programska aktivnost 0006-Programi i projekti podrške mladima u zapošljavanju

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
463	Transferi ostalim nivoima vlasti	15.000.000		14.989.424	
481	Dotacije nevladinim organizacijama	70.000.000		30.248.739	
	Ukupno – programska aktivnost	85.000.000		45.238.164	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta
Program 1302-Omladinska politika

Tabela 13. Programska aktivnost 0007-Međunarodna saradnja u oblasti omladine i sporta

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	850.000		13.725	

422	Troškovi putovanja	1.000.000	737.562
423	Usluge po ugovoru	900.000	184.892
424	Specijalizovane usluge	4.250.000	1.368.826
462	Dotacije međunarodnim organizacijama	54.000.000	51.939.129
481	Dotacije nevladinim organizacijama	4.000.000	0
	Ukupno – programska aktivnost	65.000.000	54.244.134

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta
Program 1302-Omladinska politika

Tabela 14. Projekat 7051- Podrška održavanju EGZIT festivala

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	30.000.000		30.000.000	
	Ukupno – projekat	30.000.000		30.000.000	

Glava 31.0 – Ministarstvo omladine i sporta
Program 1302-Omladinska politika

Tabela 15. Projekat 7024- IPA 2014 – Sektor podrške zapošljavanju mladih i aktivnoj inkluziji

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
481	Dotacije nevladinim organizacijama	11.700.000		14.004.779	
485	Naknada štete za povrede ili štetu nanetu od strane državnih organa	1.170.000			
	Ukupno – projekat	12.870.000		14.004.779	

Glava 31.4 – Fond za mlade talente
Program 1302-Omladinska politika

Tabela 16. Programska aktivnost 0003-Podrška školovanju i usavršavanju mladih talenata

Konto	Opis	Plan, izvor 01 (u rsd)	Plan, ostali izvori	Realizovano, izvor 01	Realizovano, ostali izvori
421	Stalni troškovi	20.000		2.280	

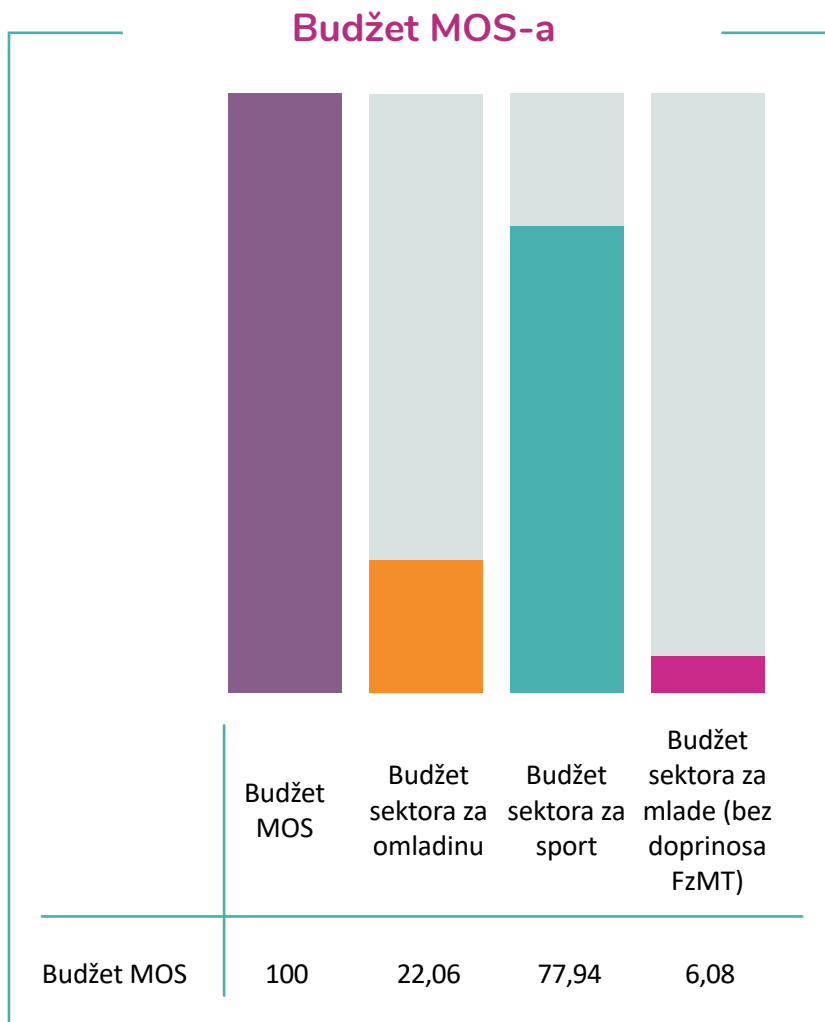
422	Troškovi putovanja	50.000	0
423	Usluge po ugovoru	17.400.000	14.210.651
472	Naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta	847.811.000	422.142.345
	Ukupno Glava 31.4-Fond za mlade talente	865.281.000	436.355.276

Ukupan budžet Sektora za omladinu za 2019. iznosio je 1.194.049.000 dinara, od toga naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente iznose 865.281.000 dinara. Ostatak budžeta za Sektor za omladinu iznosio je tek 328.768.000 dinara. Ukoliko pogledamo celokupan budžet MOS-a za prethodnu godinu, procenat budžeta koji odlazi na mlade je 22,06%, a kada se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji ide na mlade je 6,08%. Ako pogledamo prethodni budžet Republike Srbije, procenat budžeta koji se odvajaju za mlade kroz MOS je 0,09% godišnjeg republičkog budžeta, a ako se izuzmu naknade za socijalnu zaštitu iz budžeta u okviru Fonda za mlade talente, procenat budžeta koji se odvajaju za mlade je 0,03%.²⁴

²⁴ Informator o radu MOS i Zakon o budžetu Republike Srbije za 2019. godinu, „Sl. glasnik RS“, br. 95/2018.

Zaključno sa 30.9.2019, kada je informator poslednji put ažuriran u oblasti budžeta, realizovano je 626.992.673 dinara, odnosno, 72,46%. **Nisu dostupni podaci o budžetu i realizaciji sredstava za 2020. godinu.**

Grafikon 6. *Budžet Ministarstva omladine i sporta za 2019. godinu*

Grafikon 7. Budžet za mlade u okviru budžeta Republike Srbije za 2019. godinu (u %)

Prošlogodišnji Alternativni izveštaj istakao je problem u dinamici objavljivanja javnih konkursa iz oblasti omladinske politike Ministarstva. Glavni uočeni problem glasio je da **MOS ne raspolaže kapacitetima da na vreme raspiše i realizuje javne konkurse, da veliki period godine odlazi na proces raspisivanja i čekanja rezultata konkursa dok vrlo mala količina vremena preostaje za samu realizaciju projekata**. Isti problem nastavio je da se pojavljuje i u 2019. i 2020. godini. Ako je ovakvo stanje u procesima planiranja i realizacije projekata, onda o kvalitetnom praćenju i vrednovanju projekata je tek teško govoriti. To dokazuje i odsustvo godišnjih izveštaja komisije ili ministarstva o efektima godišnjeg konkursa, ali i manjkavosti u broju ljudi koji prate realizaciju konkursa, kao i homogenost komisije za vrednovanje, u kojoj mladi ne učestvuju.

Za 2019. godinu, konkursi za programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora su objavljeni tek krajem marta 26.03.2019, a rezultati konkursa nisu objavljeni do jula i avgusta, ostavljajući četiri do pet meseci za realizaciju projekata. Kasnije u toku godine raspisani su novi konkursi, čije je vreme za realizaciju od objavljivanja rezultata bilo još kraće, u dva slučaja manje od dva meseca.

Tabela 17. Projekti MOS u 2019. godini

Konkurs	Datum objave konkursa	Datum objave rezultata konkursa	Dodeljena sredstva (RSD)	Završe tak projekta
Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou	25.3.2019.	25.7.2019. ²⁵	14.989.424,50	31.12.2019.

Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih	25.3.2019.	5.8.2019. ²⁶	60.497.478,59	31.12.2019.
Javni konkurs za finansiranje i sufinan- siranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon”	25.3.2019.	31.7.2019. ²⁷	67.994.590,35	31.12.2019.
Javni konkurs za finansir- anje i sufinansiranje programa i projekata u oblastima omladinskog sektora koji su odobreni od strane Evropske komisije kroz Erasmus+ program EU i programe prekogrančne saradnje	17.7.2019. ²⁸	6.11.2019. ²⁹	3.406.549,51	31.12.2019.

²⁵ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou4>

²⁶ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih2>

²⁷ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon3>

²⁸ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/javni-konkurs-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-u-oblastima-omladinskog-sektora-koji-su-odobreni-od-strane-evropske-komisije-kroz-erasmus-program-eu-i-programe-prekograncne-saradnje>

²⁹ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-u-oblastima-omladinskog-sektora-koji-su-odobreni-od-strane-evropske-komisije-kroz-erasmus-program-eu-i-programe-prekograncne-saradnje>

Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou	25.7.2019. ³⁰	20.9.2019. ³¹	27.999.099,80	31.12.2019.
Javni konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike	4.9.2019. ³²	28.11.2019. ³³	1.980.100,00	1.3.2020.
Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih	4.9.2019. ³⁴	28.11.2019. ³⁵	9.499.560,00	31.12.2019.

U 2020. su prvi javni konkursi za programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora raspisani 7. februara,³⁶ a rezultati javnog konkursa su objavljeni su 9. jula 2020.³⁷

³⁰ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljen-javni-konkurs-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblastima-omladinskog-sektora2>

³¹ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou5>

³² Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblastima-omladinskog-sektora4>

³³ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-razvoj-i-sprovođenje-omladinske-politike3>

³⁴ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblastima-omladinskog-sektora4>

³⁵ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih3>

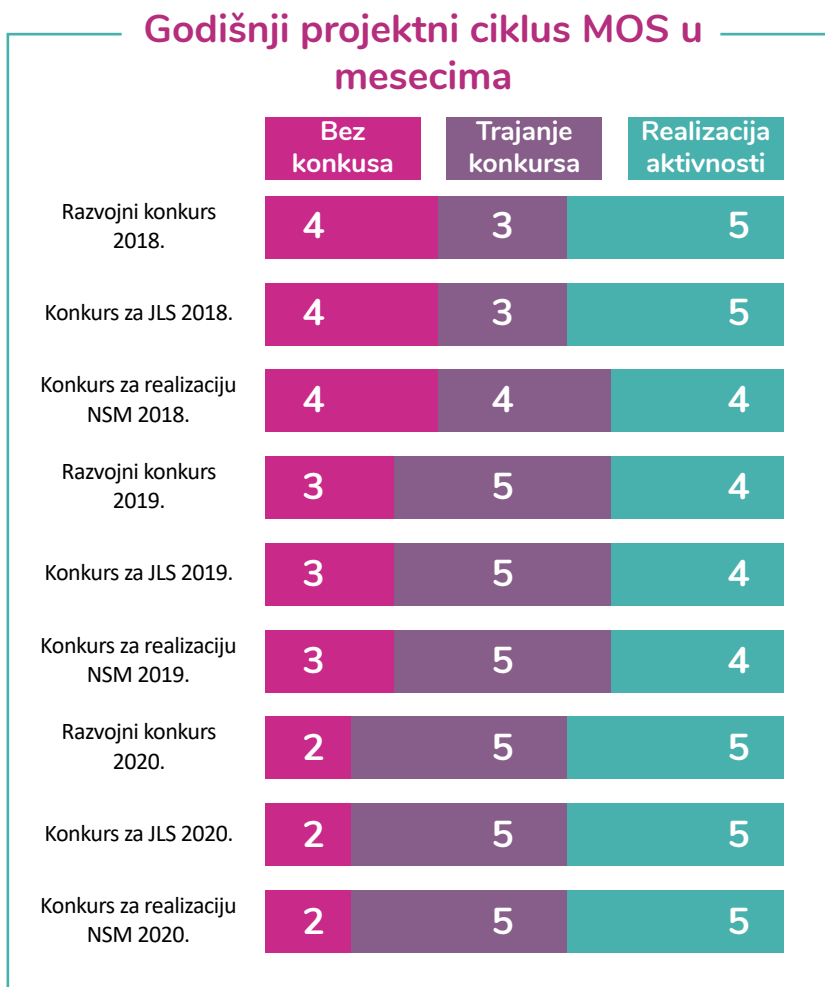
³⁶ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblastima-omladinskog-sektora5>

Tabela 18. Konkursi MOS u 2020. godini

Konkurs	Datum objave konkursa	Datum objave rezultata konkursa	Dodeljena sredstva (RSD)	Završe tak projekta
Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon”	7.2.2020.	9.7.2020.	77.998.935,87	10.12.2020.
Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih	7.2.2020.	9.7.2020.	74.996.183,67	10.12.2020.
Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou	7.2.2020.	9.7.2020.	18.000.000,00	10.12.2020.
Javni konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike	7.2.2020.	9.7.2020.	45.705.981,10	10.12.2020.

³⁷ Ministarstvo omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-razvoj-i-sprovođenje-omladinske-politike4>, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih4>, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon4>, <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-podrsku-jedinicama-lokalne-samouprave-u-sprovođenju-omladinske-politike-na-lokalnom-nivou6>

Grafikon 8. Realizacija projekata MOS 2018-2020.

Može se primetiti da je u 2020. godini konkurs raspisan ranije nego u prethodnim, ali da je period konkursa trajao jednako dugo kao i prethodnih, što je na kraju dovelo do relativno male uštede vremena,

pogotovo kada se uzme u obzir da se projektne aktivnosti u 2020. godini završavaju 10. a ne 31. decembra. Treba napomenuti da je od raspisivanja konkursa do objavljivanja rezultata bilo uvedeno vanredno stanje zbog pandemije COVID-19. Vanredno stanje trajalo je nešto više od mesec i po dana, što i dalje ne opravdava ovako dug proces “vrednovanja i selekcije” projekata.

Neophodno je da MOS, bez obzira na manjak kapaciteta i ljudskih resursa kreira projektne cikluse koji će trajati tokom cele godine, uz maksimalno odstupanje od projekata u trajanju od 2 meseca. Dodatno, potrebno je da se omogući programsko (uz projektno) finansiranje kako bi se razvojne aktivnosti podržale na duži niz godina i kako bi konkretni rezultati bili vidljiviji i obimniji. Ove mere su neophodne da bi se planirana sredstva realizovala tokom cele godine i kako bi se sa mladima kroz različite forme radilo tokom cele godine. Dodatni problem je i što postojeća dinamika projektnih ciklusa značajno utiče i na održivost udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza, probleme u pogledu sprovođenja kontinuiranih aktivnosti i nemogućnosti dugoročnog planiranja. Ovo posebno onemogućava zagovaračke kampanje ili donošenje planova i strategija za mlade na lokalnom ili nacionalnom nivou, koji iziskuju više vremena.

Finansiranje programa i projekata na osnovu konkursa:

Na osnovu Zakona o mladima i Pravilnika o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora³⁸, ministarstvo finansira programe i projekte od javnog interesa u oblasti omladinskog sektora koji su usmereni ka ostvarivanju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. U skladu sa odredbom Zakona o mladima, u budžetu Republike Srbije obezbeđuju se sredstva za finansiranje programa i projekata od javnog interesa.

---

³⁸ Pravilnik o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, „Službeni glasnik RS”, broj 30/18.

Finansiranje i sufinansiranje programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora ostvaruje se kroz finansiranje ili sufinansiranje programa i projekata koje realizuju nosioci programa i projekata, i to:

1. udruženja mladih, udruženja za mlade i savezi;
2. lokalne samouprave;
3. ustanove, naučno–istraživački instituti i druga pravna lica sa sedištem u Republici Srbiji.³⁹

Od ove godine, kao deo Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama mladih će biti i analiza javnih konkursa MOS-a za programe i projekte od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora.

Početak februara MOS je objavio javni konkurs⁴⁰ za programe i projekte i to:

- Javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa „Mladi su zakon” (konkurs za NSM);
- Javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih (konkurs za zapošljavanje);
- Javni konkurs za razvoj i sprovođenje omladinske politike;
- Javni konkurs za podršku jedinicama lokalne samouprave u sprovođenju omladinske politike na lokalnom nivou.

Tek u julu su objavljeni rezultati za sva četiri javna konkursa, a u analizu će ući projekti za udruženja građana – organizacije mladih i za mlade i to za javni konkurs za finansiranje i sufinansiranje programa i projekata za sprovođenje ciljeva Nacionalne strategije za mlade i programa

---

³⁹ Informator o radu MOS, Maj 2020, str. 42

⁴⁰ Javni konkurs: <https://www.mos.gov.rs/vest/objavljeni-javni-konkursi-za-programe-i-projekte-od-javnog-interesa-u-oblastima-omladinskog-sektora5>

„Mladi su zakon” i javni konkurs za stimulisanje različitih oblika zapošljavanja, samozapošljavanja i preduzetništva mladih.

U analizi ćemo da obuhvatimo nekoliko aspekata – regionalnu zastupljenost projekata, dugotrajnost udruženja i Internet prezentacije udruženja koja su dobila projekte kao mehanizme komunikacije rezultata projekata i vidljivosti realizacije omladinske politike i godišnje prihode udruženja.

Regionalna i okružna zastupljenost:

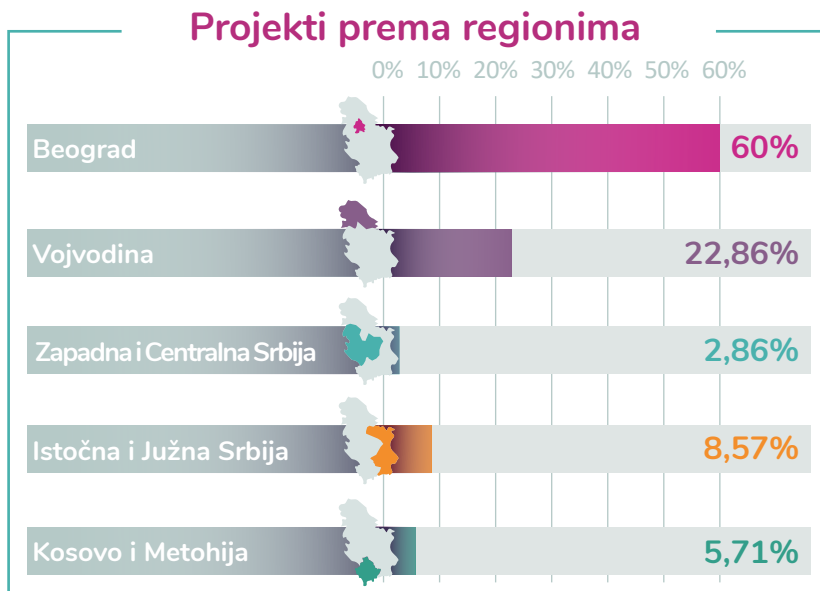
Tabela 19. Konkurs za realizaciju NSM prema regionima

Region	Broj dobijenih projekata
Beogradski	21
Vojvodina	8
Šumadija i Zapadna Srbija	1
Južna i Istočna Srbija	3
Kosovo i Metohija	2
Ukupno:	35

⁴¹ Videti rezultate konkursa: <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-finansiranje-i-sufinansiranje-programa-i-projekata-za-sprovođenje-ciljeva-nacionalne-strategije-za-mlade-i-programa-mladi-su-zakon4> i <https://www.mos.gov.rs/vest/rezultati-javnog-konkursa-za-stimulisanje-razlicitih-oblika-zaposljavanja-samozaposljavanja-i-preduzetnistva-mladih4>

Grafikon 9. Podela projekata za realizaciju NSM prema regionima u procentima

Tabela 20. Konkurs za realizaciju NSM prema okruzima

Okrug	Broj projekata
Grad Beograd	21
Kosovsko-Mitrovački	2
Srednjobanatski	1
Južnobački	5
Sremski	1
Severnobanatski	1
Šumadijski	1
Pčinjski	1

Tabela 21. Konkurs za zapošljavanje prema regionima

Region	Broj dobijenih projekata
Beogradski	15
Vojvodina	4
Šumadija i Zapadna Srbija	4
Južna i Istočna Srbija	3
Kosovo i Metohija	0
Ukupno:	26

Grafikon 10. Podela projekata za zapošljavanje prema regionima u procentima

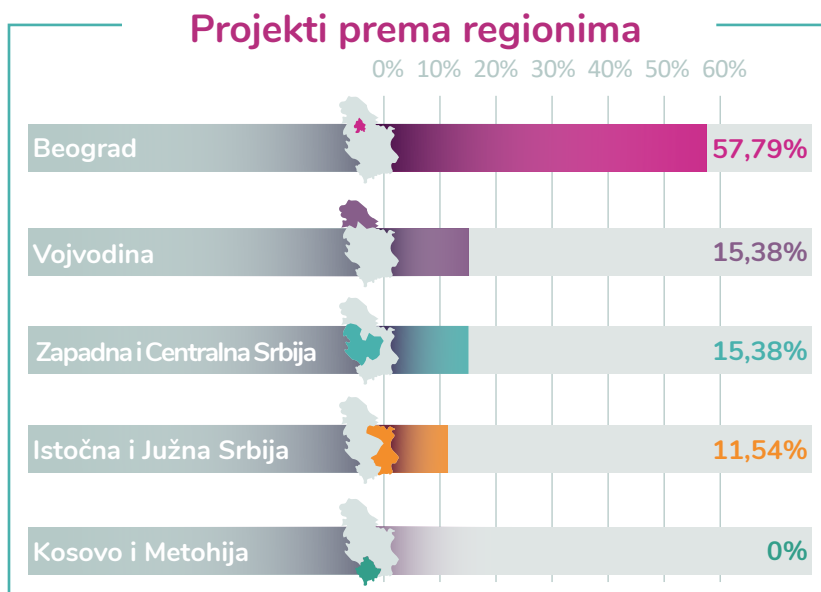

Tabela 22. Konkurs za zapošljavanje prema okruzima

Okrug	Broj projekata
Grad Beograd	15
Raški	1
Južnobački	3
Južnobanatski	1
Rasinski	1
Zlatiborski	2
Zaječarski	1
Pčinjski	1
Braničevski	1
Broj okruga bez projekata	21

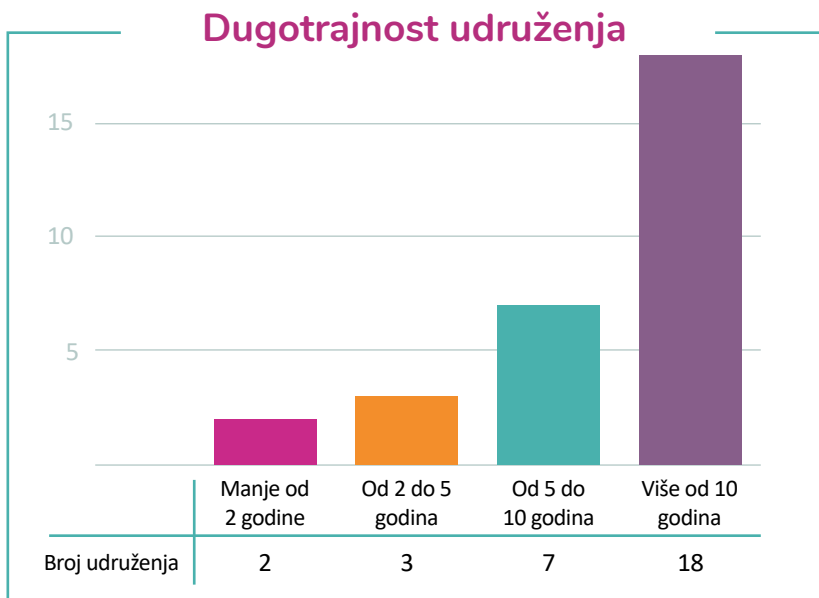
Kao što vidimo iz tabela i grafikona, u oba konkursa Ministarstva omladine i sporta više od polovine projekata je dodeljeno udruženjima u Beogradu. U slučaju konkursa za realizaciju NSM, čak 21 od 35 (60%) projekata je dodeljeno udruženjima u Beogradu. Kada se pogleda podela po okruzima u Srbiji, vidimo da čak 20 okruga nije dobilo ni jedan projekat na konkursu. U pogledu finansija, odnosno dodeljenog novca na javnom konkursu, udruženjima iz Beograda je raspoređeno

55,26 miliona dinara od ukupno podeljenih 78 miliona dinara (71%). U drugom primeru, na konkursu za zapošljavanje, udruženja iz Beograda su dobila 15 od 26 projekata (57,79%), region Kosova i Metohije nije dobio ni jedan projekat, a ako pogledamo okruge – čak 21 okrug nije dobio projekat. U pogledu raspoređenog novca, od ukupno 75 miliona dinara, udruženjima iz Beograda je dodeljeno putem konkursa 45,28 miliona dinara (61%).

Dugotrajnost udruženja:

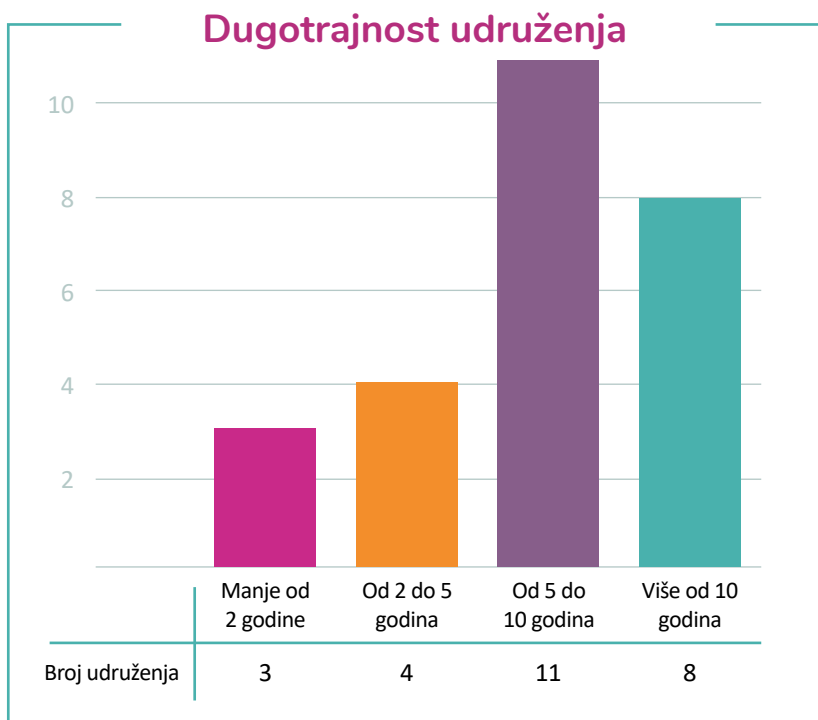
Želeli smo da vidimo koliko dugo postoje udruženja koja su dobila projekte. Udruženja smo podelili na četiri kategorije: postoje manje od 2 godine, od 2 do 5 godina, od 5 do 10 godina i više od 10 godina. Rezultati prema konkursima su sledeći:

Grafikon 11. Udruženja prema dugotrajnosti koja su dobila projekte na konkursu za realizaciju NSM

Kao što vidimo iz grafikona, dva udruženja koja su dobila novac na konkursu postoje manje od 2 godine, od toga je jedno osnovano tekuće godine (udruženje „Zajednica za afirmaciju jedinstva, edukacije i društvenog napretka omladine – Zajedno“ osnovano 5.1.2020. godine) i organizacija osnovana krajem 2019. godine (udruženje „Svetionik znanja“ osnovano 10.12.2019. godine).

Grafikon 12. Udruženja prema dugotrajnosti koja su dobila projekte na konkursu za zapošljavanje

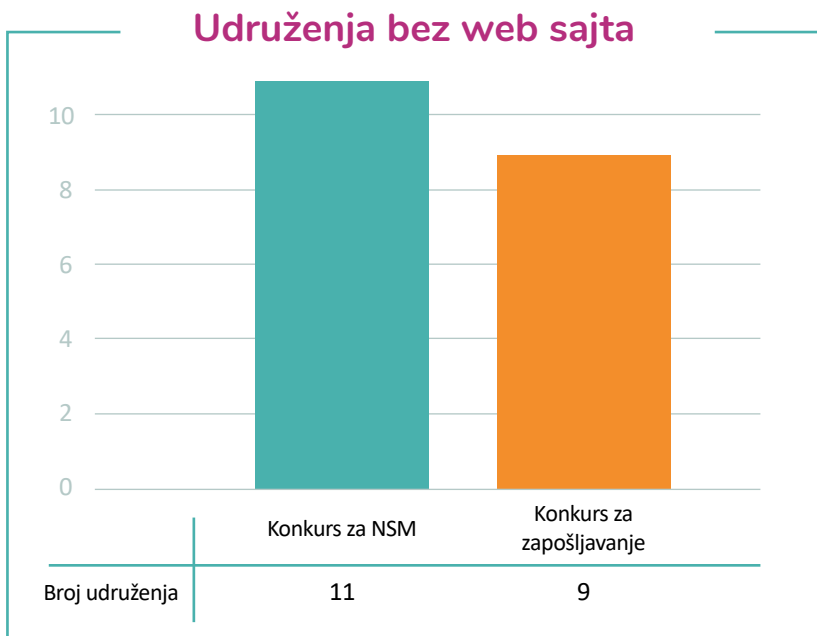
Kao što vidimo iz grafikona, tri udruženja koja su dobila projekte na konkursu MOS-a za zapošljavanje postoje manje od 2 godine, a dva od tri su osnovana tekuće godine (udruženje „Nova inicijativa mladih

za bolju budućnost“ osnovano 22.1.2020. godine i udruženje „Centar za trening MEGI“ osnovano nakon raspisivanja konkursa – 10.2.2020. godine) i treće (udruženje „Trening centar Stepa 2019.“ osnovano 5.2.2019. godine). Ova tri udruženja osnovana ove ili prošle godine ukupno su dobila 13.739.170,00 dinara na konkursu što predstavlja 18,32% ukupnog budžeta.

Internet prezentacije udruženja koja su dobila projekte:

Proveravali smo i da li udruženja koja su dobila projekte imaju Internet prezentacije (veb sajt, naloge i stranice na društvenim mrežama i slično). U ovoj analizi navodimo broj udruženja koja su dobila projekte, a koja nemaju veb sajt prema konkursima.

Grafikon 13. Broj udruženja koja nemaju web sajtove, a koja su dobila projekte na konkursu za realizaciju NSM ili za zapošljavanje

Ono što vidimo iz ovog grafikona jeste da veliki broj udruženja koja su dobila projekte nemaju veb sajtove, odnosno čak 20 udruženja u oba konkursa. Pojedina udruženja imaju naloge na društvenim mrežama na kojima objavljuju svoje aktivnosti. Od udruženja koja su dobila projekte na konkursu za NSM, čak 6 udruženja nema veb sajt niti profile na društvenim mrežama,⁴² a još nekoliko ima stranice na društvenim mrežama koje nisu aktivne. Takođe, od udruženja koja su dobila projekte na konkursu za zapošljavanje - 6 udruženja nema nikakav kanal komunikacije, a dodatno 2 udruženja imaju stranice na društvenim mrežama koje nisu aktivne.⁴³

Godišnji prihodi udruženja:

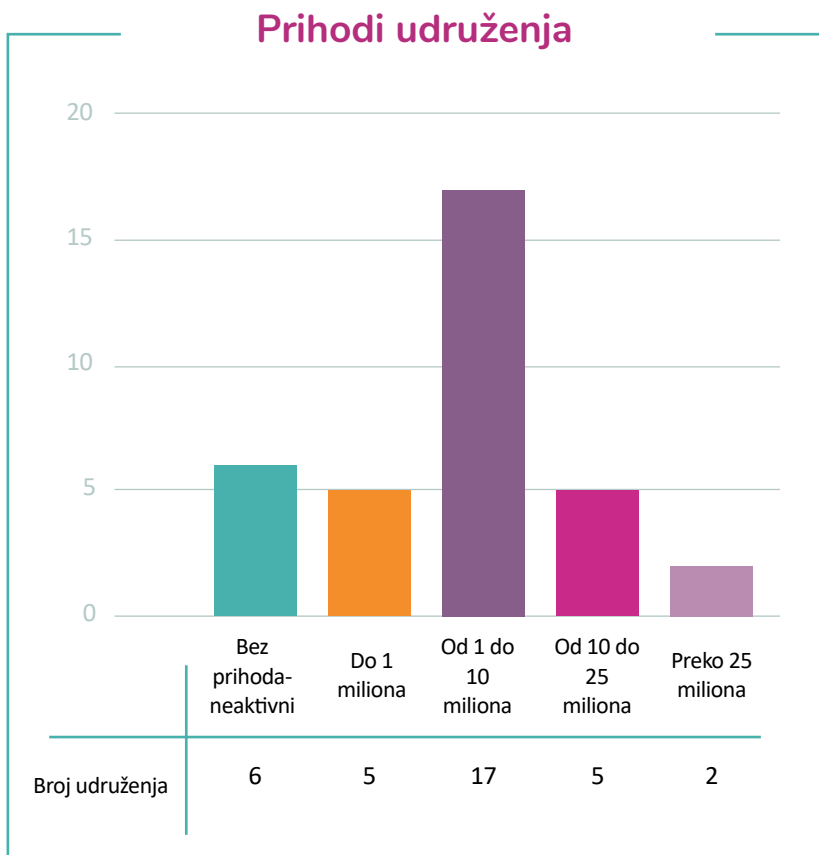
U ovom delu hteli smo da proverimo godišnje prihode udruženja u prethodnoj godini (ili za 2018. godinu tamo gde nisu dostupni podaci za 2019.). Takođe ćemo podeliti udruženja u nekoliko kategorija: bez prihoda, do milion dinara, od 1 do 10 miliona dinara, od 10 do 25 miliona dinara i preko 25 miliona dinara.

---

⁴² Gore pomenuta organizacija osnovana 2020. godine nema ni veb sajt, ni stranice na društvenim mrežama („Zajednica za afirmaciju jedinstva, edukacije i društvenog napretka omladine – Zajedno)

⁴³ Gore pomenute dve organizacije osnovane 2020. godine nemaju ni veb sajt, ni stranice na društvenim mrežama („Nova inicijativa mladih za bolju budućnost“ i „Centar za trening MEGI- osnovano nakon raspisivanja konkursa)

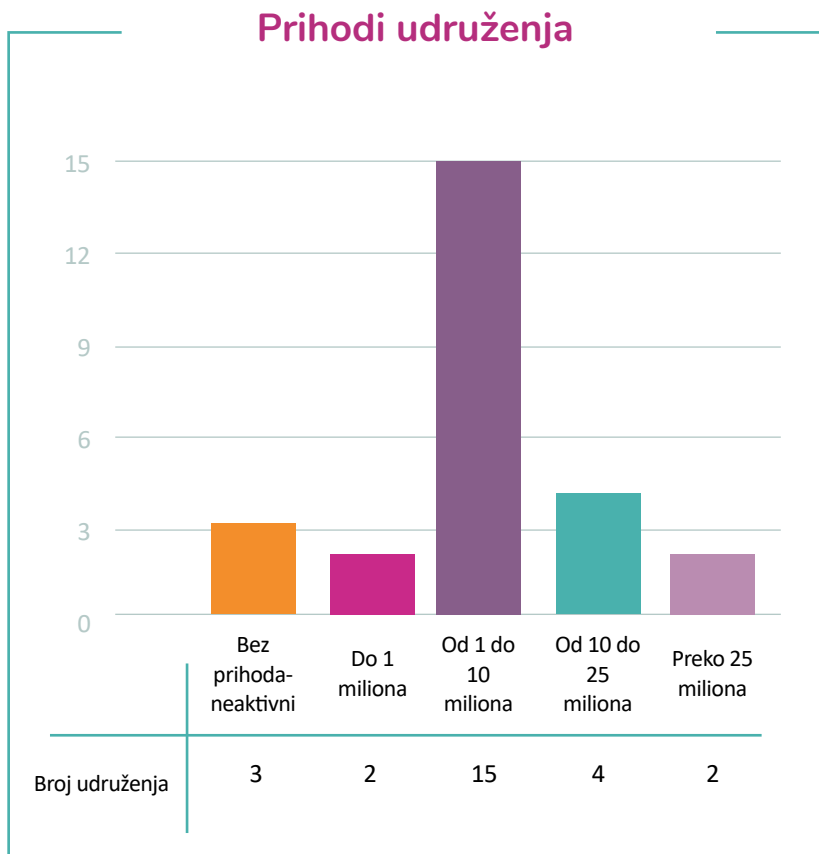
Grafikon 14. Godišnji ukupni prihodi (u RSD) udruženja koja su dobila projekte na konkursu za realizaciju NSM

Ono što je izuzetno važno istaći, osim 6 udruženja koja su bez prihoda ili su tek osnovana, na osnovu uvida u finansijske izveštaje još osam udruženja je dobilo više novca za ovaj projekat nego što im je bio prihod prethodne godine.

Grafikon 15. Godišnji ukupni prihodi (u RSD) udruženja koja su dobila projekte na konkursu za zapošljavanje

Ono što je izuzetno važno istaći, osim 3 udruženja koja su bez prihoda ili su tek osnovana, na osnovu uvida u finansijske izveštaje, još četiri udruženja su dobila više novca za ovaj projekat nego što im je bio prihod prethodne godine.

Kao što možemo da vidimo iz ove analize nekoliko aspekata konkursa (regionalna i okružna zastupljenost, dugotrajnost organizacija, promocija aktivnosti i godišnji prihodi), možemo da postavimo pitanje koliko su svrsishodne odluke o dodeljivanju sredstava i koliko konkursi zaista mogu da urade u unapređenju položaja mladih ukoliko se ogroman broj projekata usmerava samo na Beograd i ukoliko organizacije bez kapaciteta, bez promocije rezultata i aktivnosti – dobijaju sredstva za realizaciju projekta. Ovi nalazi analize konkursa bi trebalo da budu alarm da je neophodno kreirati novi Pravilnik na osnovu koga se sredstva dodeljuju udruženjima – organizacijama mladih i za mlade, uvesti transparentno bodovanje predloga projekta i omogućiti javnosti da ima uvid u sve podatke, od raspisivanja konkursa do njihove finalne realizacije.

Komunikacija MOS – društvene mreže

U pogledu komunikacije Ministarstva omladine i sporta kroz zvanične profile na društvenim mrežama (Facebook i Instagram), i dalje možemo videti da ministarstvo dominantno izveštava i komunicira o sportskim temama. Ove godine je ponovljen monitoring društvenih mreža iz prethodnog izveštaja, ali je umesto perioda januar-jun 2020. uzet period jul-decembar 2019. S obzirom na vanredno stanje i pandemiju koronavirusa koji su obeležili prvu polovinu 2020, ne može se reći da ovaj period predstavlja reprezentativan uzorak.

Podaci sa društvene mreže Facebook pokazuju da je u periodu od šest meseci (jul-decembar 2019.) za zvaničnu stranicu Ministarstva omladine i sporta (9892 sviđanja)⁴⁴ ukupan broj objava 97, od toga se 69 odnosi na sport, a 22 na mlade, gotovo identičan iznos kao i u prethodnom izveštaju. Za Facebook stranicu ministra Vanje Udovičića (2 694 sviđanja)⁴⁵

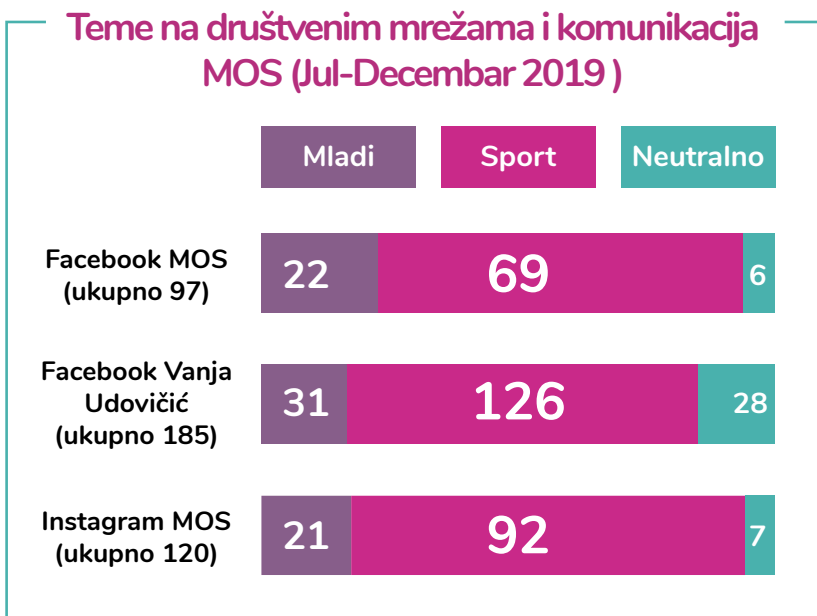
⁴⁴ Facebook MOS, <https://www.facebook.com/MinistarstvoOmladineISporta/>

⁴⁵ Facebook Vanja Udovičić, <https://www.facebook.com/vanja.udovicic4/>

ukupan broj objava je 185, od toga se na sport odnosi 126, a na mlade 31, ponovo izuzetno blizu prošlogodišnjih rezultata. Na zvaničnom nalogu MOS na Instagramu (5697 pratioca)⁴⁶ ukupan broj objava je 120, od toga se 92 odnosi na sport, a 21 na omladinu.

Ostaju da važe zaključci iz prethodnog monitoringa: primetno je da kada se govori o omladini i sportu istovremeno, detalji su vezani isključivo za sport (koji je uvek u prvom planu, odnosno prvom delu objave), dok se omladina, mladi i nacionalna strategija za mlade pominju jednolično i generički. Gotovo u svakoj objavi se govori samo o druženju sa sportistima i sportskim radnicima, a omladina se dodaje propratno. U takvim prilikama vizuali imaju samo fotografije sa sportistima.

Grafikon 16. **Komunikacija MOS i ministra na društvenim mrežama**

⁴⁶ Instagram MOS, <https://www.instagram.com/omladinaisport/>

3.2. Savet za mlade

U skladu sa Zakonom o mladima, Odlukom Vlade⁴⁷ Savet za mlade je obrazovan 24. januara 2014. godine, a konstituisan na sednici održanoj 24. februara 2014. godine. Savet kojim predsedava ministar omladine i sporta broji još 23 člana, od kojih je deset predstavnika državnih organa, jedan predstavnik pokrajinskog organa nadležnog za mlade, jedan zajednički predstavnik nacionalnih saveta nacionalnih manjina, dva predstavnika kancelarija za mlade, jedan ugledni stručnjak i osam predstavnika mladih. Osnovni zadatak Saveta je podsticanje i usklađivanje aktivnosti u vezi sa razvojem, ostvarivanjem i sprovođenjem omladinske politike, predlaganje mera za njeno unapređenje, kao i predlaganje mera za usklađivanje i koordinisanje aktivnosti ministarstava i drugih organa nadležnih za posebne oblasti u omladinskom sektoru i svih drugih subjekata omladinske politike, u skladu sa strateškim i zakonskim aktima iz ove oblasti. Kao savetodavno telo Vlade, Savet obezbeđuje da se glas mladih čuje i uvaži, tako da mladi mogu učestvovati u izradi, sprovođenju i praćenju realizacije javnih politika.⁴⁸ Savet za mlade funkcioniše na osnovu Poslovnika o radu Saveta za mlade.⁴⁹

Od osnivanja do danas, održano je jedanaest sednica Saveta, a poslednja je održana u maju 2019. godine.⁵⁰ U 2020. godini nije održan sastanak Saveta za mlade.

U februaru 2014. godine je održana prva sednica Saveta⁵¹ kojim je on i

⁴⁷ Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02-559/2014-1)

⁴⁸ MOS, <http://www.mos.gov.rs/savet-za-mlade-3?lang=lat>

⁴⁹ Poslovnik o radu Saveta za mlade, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Poslovnik%20o%20radu%20Saveta.pdf>

⁵⁰ MOS, <http://www.mos.gov.rs/dokumenta/omladina/savet-za-mlade-2>

⁵¹ Zapisnik sa prve sednice Saveta za mlade održane 24. februara 2014. godine, https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/1457803419wpdm_Zapisnik%20i%20sednica%20Saveta%20-%20februar%202014.pdf

konstituisan, na kome je usvojen Predlog poslovnika o radu Saveta za mlade, razmatranje dosadašnjih rezultata u sprovođenju omladinske politike, kao i upoznavanje članova sa procesom izrade Nacionalne strategije za mlade 2015-2025. godine i Strategije karijernog vođenja i savetovanja u Republici Srbiji za period 2015-2020. godine.

U maju 2014. godine održana je druga sednica Saveta za mlade⁵² na kojoj su teme bile informacije o aktivnostima između sednica Saveta, kao i dogovor o daljem radu Saveta.

U septembru 2014. godine održana je treća sednica Saveta za mlade⁵³ na kojoj su predstavljeni novi članovi Saveta za mlade jer je Vlada putem rešenja⁵⁴ razrešila 7 članova Saveta i imenovala novih 7 članova i na kojoj su predstavljene aktivnosti MOS u oblasti omladinske politike.

U februaru 2015. godine održana je četvrta sednica Saveta za mlade⁵⁵ na kojoj su se članovi informisali o aktivnostima MOS u omladinskoj politici i o daljem radu Saveta.

---

⁵² Zapisnik sa druge sednice Saveta za mlade održane 12. maja 2014. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%20II%20sednica%20Saveta%20-%20maj%202014.pdf>

⁵³ Zapisnik sa treće sednice Saveta za mlade održane 16. septembra 2014. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%20III%20sednica%20-%20septembar%202014.pdf>

⁵⁴ Rešenje o razrešenju i imenovanju članova Saveta za mlade, Vlada RS, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Resenje%20o%20izmeni%20sastava%20Saveta.pdf>

⁵⁵ Zapisnik sa četvrte sednice Saveta za mlade održane 11. februara 2015. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%20IV%20sednica%20Saveta%20-%20februar%202015.pdf>

U decembru 2015. godine održana je peta sednica Saveta za mlade⁵⁶ na kojoj se razmatrao i usvojio Godišnji izveštaj o radu Saveta, informisanje članova saveta o aktivnostima MOS, o ulozi Saveta u praćenju sprovođenja NSM, kao i predstavljanje rezultata istraživanja o položaju i potrebama mladih u Srbiji.

U decembru 2016. godine održana je šesta sednica Saveta za mlade⁵⁷ gde su se članovi upoznali sa novim članovima⁵⁸ Saveta, informisanje članova o realizaciji aktivnosti u oblasti omladine tokom 2016. godine, informisanje o aktivnosti i budžetu za 2017. godine u oblasti omladine, informisanje o aktivnostima na izmenama i dopunama Zakona o mladima, predstavljanje rezultata istraživanja o regulatornom okviru perduzetništva za mlade i predstavljanje rezultata istraživanja o položaju i potrebama mladih.

U oktobru 2017. godine održana je sedma sednica Saveta za mlade⁵⁹ na kojoj je predstavljen godišnji izveštaj o implementaciji Akcionog plana za realizaciju NSM, informisanje o najvažnijim aktivnostima u oblasti omladine prikupljenih od članova Saveta, predstavljanje rezultata

---

⁵⁶ Zapisnik sa pete sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2015. godine, https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%205_%20Savet%20za%20mlade.pdf

⁵⁷ Zapisnik sa šeste sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2016. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/images/Savet-zapisnik.pdf>

⁵⁸ Rešenja Vlade RS o razrešenju i imenovanju članova Saveta za mlade, Vlada RS, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20%D0%BE%20%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8%20%D1%81%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B0.pdf>

⁵⁹ Zapisnik sa sedme sednice Saveta za mlade održane 3. oktobra 2017. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Zapisnik,%20sedma%20sednica%20saveta%20za%20mlade.pdf>

analize o postojanju i radu kancelarija za mlade, informisanje o Indeksu omladinskog razvoja i izbor ključnih mera i preporuka nastalih u istraživanju o preduzetništvu mladih.

U decembru 2017. godine održana je osma sednica Saveta za mlade⁶⁰ na kojoj su članovi Saveta upoznati sa procesom izrade Akcionog plana za realizaciju NSM za period od 2018. do 2020. godine, a predstavljena je i eksterna evaluacija prethodnog akcionog plana. Predstavljene su i planirane aktivnosti Fonda za mlade talente.

U septembru 2018. godine na devetoj sednici Saveta za mlade⁶¹, tema je bio Akcioni plan za sprovođenje NSM gde je on predstavljen članovima Saveta uz predstavljanje procesa kako je tekla njegova izrada.

U decembru 2018. godine na desetoj sednici Saveta za mlade⁶² usvojen je Izveštaj o aktivnostima realizovanim po nacionalnoj strategiji za mlade u 2017. godini, a priloge je dostavilo 16 članova Saveta, predstavljen je izveštaj sa omladinske konferencije „Podsticajno okruženje za mlade“ kao i zaključci i preporuke. Na ovoj sednici je predloženo da se na narednoj sednici predstavi koncept strukturiranog dijaloga i da se eventualno napravi posebna radna grupa unutar Saveta za mlade koja bi se bavila tom temom.

---

⁶⁰ Zapisnik sa osme sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2017. godine, [https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/zapisnik%20sa%208_sednice%20saveta%20za%20mlade\(1\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/zapisnik%20sa%208_sednice%20saveta%20za%20mlade(1).pdf)

⁶¹ Zapisnik sa devete sednice Saveta za mlade održane 17. septembra 2018. godine, https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/test/%20IX%20D1%81%D0%B5%D0%B4%D0BD%D0%B8%D1%86%D0%B0%20%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B0%20-%20%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D1%80%202018_.pdf

⁶² Zapisnik sa desete sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2018. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/zapisnik%2010%20sednica%20saveta%20za%20mlade.pdf>

U maju 2019. godine održana je jedanaesta sednica Saveta za mlade⁶³ na kojoj se raspravljalo o izveštaju o aktivnostima realizovanim u okviru NSM i KOMS je predstavio inicijativu za uspostavljanje Nacionalne radne grupe za strukturirani dijalog u okviru Saveta za mlade koju je KOMS inicirao tokom 2018. godine. Nakon prezentovanja inicijative, Ministar je načelno podržao ideju ali je ostavio za sledeću sednicu glasanje o ovoj inicijativi kako bi resorno ministarstvo imalo dovoljno vremena da analizira inicijativu i mogućnosti kreiranja radnog tela.

Kao što smo videli iz analize sednica, Savet je savetodavno telo koje se sastaje dosta ređe nego na samom početku kada je osnovan. Jedna sednica godišnje ili dve, a posebno pred kraj godine ne govore o operativnosti Saveta za mlade i funkcionisanje ovog tela kao kreatora javnih politika i kreiranja mera za mlade.

3.3. Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (PSSO)

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (PSSO) je najviši organ vlasti u Autonomnoj Pokrajini Vojvodina koji se bavi pitanjima mladih. PSSO obavlja poslove pokrajinske uprave u oblasti sporta i omladine, u skladu sa zakonom i Statutom AP Vojvodine, koji se odnose na pripremanje akata za Skupštinu ili Pokrajinsku vladu kojima se uređuju pitanja od pokrajinskog značaja u sportu, fizičkoj kulturi i u oblastima koje se tiču interesa mladih.

Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu prati i podržava rad udruženja mladih i za mlade, saveza, kao i lokalnih kancelarija za mlade; osniva i koordinira rad Saveta za mlade APV, u skladu sa zakonom; priprema programe i predlaže mere za unapređivanje položaja

---

⁶³ Zapisnik sa jedanaeste sednice Saveta za mlade održane 21. maja 2019. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/zapisnik%20sa%2011%20sednice.pdf>

mladih u skladu sa akcionim planom politike za mlade; podržava projekte iz oblasti koje su značajne za mlade; predlaže ustanovljavanje nagrada iz oblasti sporta i omladine, nagrađuje sportiste za ostvarene sportske rezultate, dodeljuje stipendije perspektivnim sportistima, te nagrađuje darovitu i uspešnu decu i omladinu u AP Vojvodini i kontinuirano podržava njihov razvoj. PSSO obavlja druge poslove kada mu je to zakonom, pokrajinskom skupštinskom odlukom ili drugim propisom povereno.⁶⁴

Pokrajinski sekretar je član Pokrajinske vlade zadužen za rukovođenje sekretarijatom za sport i omladinu.

Pokrajinski sekretar predstavlja PSSO, organizuje i obezbeđuje obavljanje poslova na efikasan način, donosi akta za koja je ovlašćen, obrazuje komisije i radne grupe radi obavljanja složenijih poslova iz delokruga sekretarijata i odlučuje o pravima, dužnostima i odgovornostima zaposlenih. Od juna 2016. godine, pokrajinski sekretar je **Vladimir Batez**, dok je njegov zamenik **Ljubomir Stanisavljev**.

Za razliku od Ministarstva omladine i sporta, mesto pomoćnika pokrajinskog sekretara zaduženog za omladinu nije upražnjeno, a obavlja ga **Dragan Milić**. Pomoćnik pokrajinskog sekretara za omladinu rukovodi i organizuje rad u Sektoru za omladinu; planira, objedinjuje, usmerava i nadzire rad izvršilaca u Sektoru; raspoređuje poslove na neposredne izvršioci u Sektoru, pruža im potrebnu stručnu pomoć, obavlja najsloženije poslove iz delokruga Sektora, predlaže potrebne mere u oblasti rada Sektora, ostvaruje saradnju sa republičkim organima, organima pokrajinske uprave i organima jedinica lokalne samouprave pri vršenju poslova iz delokruga Sektora i obavlja druge poslove po nalogu pokrajinskog sekretara, zamenika pokrajinskog

---

⁶⁴ Ivana Andrašević et al., Rečnik omladinske politike, KOMS, Beograd, 2017, str. 54 (dostupno na: <http://koms.rs/wp-content/uploads/2016/08/Recnik-omladinske-politike-2.pdf>)

sekretara i podsekretara.⁶⁵

Dostupne informacije o Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu nisu ažurirane. Tako se, u odeljku zvaničnog sajta namenjenog delatnostima i aktivnostima PSSO vezanim za omladinu i dalje pominje realizacija Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini za period 2011-2014⁶⁶, iako se trenutno važeći Akcioni plan odnosi na period 2015-2020.⁶⁷

Još jedan od primera nedostatka ažurnih podataka odnosi se na Informator o radu Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu, koji je poslednji put ažuriran u septembru 2017.⁶⁸ Krovna organizacija mladih Srbije uputila je zahtev za informacije od javnog značaja za ažurnijim podacima iz informatora, ali oni nisu pruženi, a do zaključenja Alternativnog izveštaja Poverenik za informacije od javnog značaja nije imao vremena da reaguje po žalbi.

Sektor za omladinu nema uže podjedinice. Od ukupno 22 sistematizovana radna mesta, na Sektor za omladinu odlaze tri: uz Sekretara za omladinu, tu su i njegov pomoćnik, zatim savetnik za omladinu, kao i savetnik za saradnju sa udruženjima mladih i za mlade i kancelarijama za mlade.⁶⁹ Prema Informatoru o radu iz 2017, sva tri predviđena radna mesta u Sektoru za omladinu su popunjena.

---

⁶⁵ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/o-nama/kabinet/61-ona-nama/910-nadleznosti-funkcionera#Omladina>

⁶⁶ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/omladina/nasa-delatnost>

⁶⁷ Akcioni plan politike za mlade u AP Vojvodini za period 2015-2020, tPokrajinski sekretarijat za sport i omladinu <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/AkcioniPlan/AKCIONI%20PLAN%20za%20mlade%202015-2020.pdf>

⁶⁸ Informator o radu, Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Dokumenta/2017/Informator/InformatorSeptembar_2017.pdf

⁶⁹ Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/2016/Pravilnik/Pravilnik_sport_i_omladina_novembar_2016_.pdf

Sektor za omladinu obavlja sledeće poslove:

- predlaže mere i aktivnosti za obezbeđivanje uslova za učešće mladih u izradi i sprovođenju Akcionog plana za mlade;
- predlaže mere za podsticanje mladih da aktivno učestvuju u društvenim tokovima kroz afirmaciju i podršku omladinskih aktivnosti u Pokrajini;
- predlaže mere i aktivnosti za podsticanje udruženja mladih, udruženja za mlade i ustanova za mlade da učestvuju u sprovođenju omladinske politike, kroz uključivanje izgradnje kapaciteta udruženja mladih na teritoriji Pokrajine;
- predlaže organizaciju obuka, seminara, konferencija i manifestacija iz oblasti omladinske politike koji su od posebnog interesa za Pokrajinu;
- stara se i prati rad osnovnih i srednjih škola u Pokrajini u cilju nagrađivanja najuspešnijih darovitih učenika koji su postigli vrhunske rezultate na takmičenjima u zemlji i inostranstvu u oblasti nauke, tehnike, umetnosti i sporta;
- predlaže mere i aktivnosti za sprovođenje Akcionog plana politike za mlade na teritoriji AP Vojvodine;
- priprema Informaciju o implemantaciji i održivosti Akcionog plana politike za mlade u AP Vojvodini; vrši analize o potrebama unapređenja položaja mladih u AP Vojvodini;
- koordinira i sprovodi mere i aktivnosti za podsticanje udruženja mladih, udruženja za mlade i ustanova za mlade da učestvuju u sprovođenju omladinske politike;
- koordinira organizaciju obuka, seminara, konferencija i manifestacija iz oblasti omladinske politike koji su od posebnog interesa za Pokrajinu.

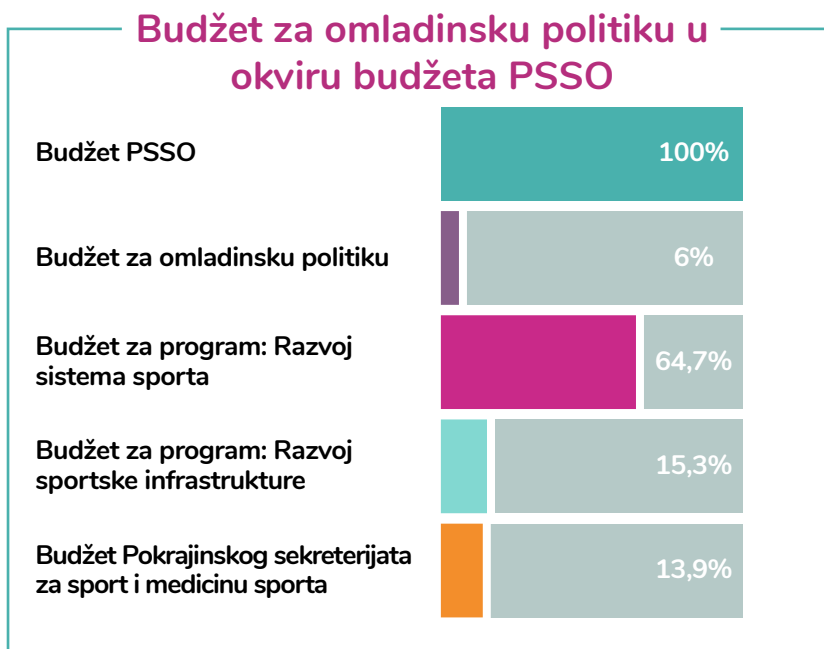
Tabela 23. Sredstva iz budžeta Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2020. godinu dodeljena za omladinsku politiku Pokrajinskog sekretarijata za sport i omladinu⁷⁰

Pro-gramska aktivnost br.	Naziv programske aktivnosti	Izvor: Opšti prihodi i primanja iz budžeta (RSD)	Ostali izvori (RSD)	Ukupno
1001	Podrška sprovođenju omladinske politike	16.000.000,00	0	16.000.000,00
1002	Podrška funkcionisanju kancelarije za mlade i razvijanje kapaciteta aktera omladinske politike	5.000.000,00	0	5.000.000,00
1003	Podrška darovitim mladima u AP Vojvodini	6.000.000,00	0	6.000.000,00

Ukupna sredstva u budžetu APV za omladinsku politiku u 2020. iznose 27.000.000 dinara (1.194.049.000 dinara na republičkom nivou), **što čini 6%** ukupnih sredstava opredeljenih za Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu (450.000.000 dinara).

⁷⁰ Budžet Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2020, <http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2020/01/PS-ODLUKA-O-BUDZETU-2020-SR.pdf>

Grafikon 17. *Budžet za omladinsku politiku u okviru budžeta PSSO*

Grafikon 18. *Budžet za omladinsku politiku u okviru budžeta APV*

Pokrajinski sekretariat za sport i omladinu je u 2020. raspisao sledeće konkurse:

1. Konkurs za finansiranje projekata podrške sprovođenja omladinske politike raspisan 13.2, sa rokom prijave do 6.3. za udruženja za mlade i 1.6. za lokalne samouprave;⁷¹
2. Konkurs za finansiranje projekata podrške osnivanja i osnaživanja rada kancelarija za mlade raspisan 13.2. sa 1.6. kao rokom za prijavu;⁷²
3. Konkurs za finansiranje realizacije programa “Fond za talente”, raspisan 13.2. sa 1.6. kao rokom za prijavu;⁷³
4. Konkurs za finansiranje projekata podrške sprovođenju omladinske politike koji se odnosi na udruženja mladih i za mlade, omladinske i studentske organizacije, saveze, raspisan 19.5. sa rokom za prijavu 8.6.⁷⁴

Na sajtu PSSO za sada nisu objavljeni rezultati konkursa. U 2019. godini, PSSO je raspisao pet konkursa u oblasti omladinske politike.

---

⁷¹ Pokrajinski sekretariat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/95-omladina/konkursi-omladina/2020/1470-ii-2>

⁷² Pokrajinski sekretariat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/95-omladina/konkursi-omladina/2020/1471-konkurs-kancelarije-2020>

⁷³ Pokrajinski sekretariat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/95-omladina/konkursi-omladina/2020/1472-konkurs-fondtalenti-2020>

⁷⁴ Pokrajinski sekretariat za sport i omladinu, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/95-omladina/konkursi-omladina/2020/1491-ii-3>

Tabela 24. Konkursi PSSO u 2019. godini

Naziv konkursa	Datum raspisivanja	Datum objavljivanja rezultata	Dodeljena sredstva (RSD)
Konkurs za finansiranje projekata podrške osnivanja i osnaživanja rada kancelarija za mlade	13.3.2019. ⁷⁵	6.8.2019. ⁷⁶	4.500.000,00
Konkurs za finansiranje projekata podrške sprovođenja omladinske politike	13.3.2019. ⁷⁷	12.7.2019. ⁷⁸	11.000.000,00
Konkurs za finansiranje realizacije programa "Fond za talente" za 2019. godinu	15.5.2019. ⁷⁹	11.7.2019. ⁸⁰	2.217.200,00
Konkurs za finansiranje projekata podrške sprovođenja omladinske politike II	4.10.2019. ⁸¹	2.12.2019. ⁸²	2.000.000,00

⁷⁵ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/91-omladina/konkursi-omladina/2019/1307-konkurs-kancelarije-2019>

⁷⁶ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2019/Kancelarije2019.pdf>

⁷⁷ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/91-omladina/konkursi-omladina/2019/1308-konkurs-omladina-omlpolitika-2019>

⁷⁸ PSSO, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2019/Omladinska_politika-2.pdf

⁷⁹ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/91-omladina/konkursi-omladina/2019/1306-konkurs-fondtalenti-2019>

⁸⁰ PSSO, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2019/Odluka_Fond_za_talente_2019.pdf

⁸¹ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/91-omladina/konkursi-omladina/2019/1404-ii>

⁸² PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/Konkursi/2019/OmlPolitika2.pdf>

Konkurs za finansiranje projekta „NOVI SAD - OMLADINSKA PRESTONICA EVROPE 2019 (OPENS 2019)“	4.10.2019. ⁸³	Nedostupno na sajtu
--	--------------------------	---------------------

Iz analize konkursa može se videti da dinamika objavljivanja javnih poziva i rezultata ima sličnu dinamiku kao u slučaju Ministarstva omladine i sporta. Ipak, pošto konkursni tekstovi na sajtu Pokrajinskog sekretarijata ne sadrže datum do kojeg se projekat mora izvršiti, detaljnija analiza nije moguća.

Odlukom o rebalansu budžeta Autonomne Pokrajine Vojvodine donetom 7. maja 2020, dan nakon ukidanja vanrednog stanja izazvanog pandemijom koronavirusa, planirana sredstva za omladinsku politiku smanjena su sa 27.000.000 dinara na 20.000.000 dinara. Istovremeno, ukupna sredstva namenjena Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu smanjena su sa 450.000.000 na 350.844.604 dinara, što znači da je udeo ostao na sličnom nivou.⁸⁴

3.4. Lokalne omladinske politike i kancelarije za mlade

Lokalna kancelarija za mlade je deo gradske/opštinske uprave zadužen za koordinaciju lokalne omladinske politike u svim oblastima od značaja za mlade, a u skladu sa specifičnim potrebama svoje društvene zajednice.

Kancelarija za mlade osigurava i stvara povoljno okruženje za institucionalni razvoj omladinske politike na lokalnom nivou.

---

⁸³ PSSO, <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/index.php/konkursi/konkurski-omladina/91-omladina/konkursi-omladina/2019/1403-konkurs-opens2019>

⁸⁴ Pokrajinska skupštinska odluka o rebalansu budžeta autonomne pokrajine Vojvodine za 2020. godinu, <http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2020/05/PSO-O-REBALANSU-APRIL-2020-sa-OBRAZLOZENJEM.pdf>

Kancelarija za mlade koordinira tj. umrežava relevantne aktere, koordinira izgradnjom kapaciteta udruženja mladih i za mlade, i neformalnih grupa mladih na lokalnom nivou, prikuplja sredstva, povezuje sektorske politike na lokalnom nivou, utiče na budžetske alokacije drugih sektora i osigurava sprovođenje lokalnog akcionog plana za mlade (LAPM), koji je ključni dokument za sprovođenje omladinske politike na lokalnom nivou. U slučaju da ne postoje izgrađeni kapaciteti za sprovođenje LAPM od strane relevantnih aktera, kancelarija za mlade može da pruža usluge usmerene na izgradnju ovih kapaciteta udruženjima mladih i za mlade, kao i neformalnim grupama mladih.

Osnovna uloga kancelarija za mlade jeste koordinacija sprovođenja LAPM. Standardi rada kancelarija za mlade i kompetencija lokalnih koordinatora za mlade definišu kvalitet koji je neophodno postići u radu kancelarija za mlade, kako bi uspešno delovale u okviru svojih lokalnih mogućnosti i kako bi što kvalitetnije odgovorile na potrebe mladih. Da bi se obezbedio uspešan rad lokalnih kancelarija za mlade, neophodno je ispunjenje sledeća 4 standarda:

1. Dobro upravljanje kancelarijama za mlade,
2. Aktivno partnerstvo sa akterima omladinske politike,
3. Što veće aktivno učešće mladih u lokalnoj omladinskoj politici, i
4. Inkluzivan koncept rada.

Delokrug poslova koji kancelarija za mlade obavlja je sledeći:

- Planiranje, sprovođenje i praćenje razvoja omladinske politike na lokalnom nivou,
- Iniciranje i praćenje sprovođenja lokalnog akcionog plana za mlade,
- Uspostavljanje i održavanje saradnje sa svim relevantnim partnerima, njihovo umrežavanje, komunikacija i međusobna koordinacija,
- Informisanje mladih,

- Podsticanje aktivizma mladih, komunikacija sa mladima, udruženjima mladih i za mlade, obezbeđivanje učešća mladih u procesima donošenja odluka,
- Pružanje podrške inicijativama mladih i udruženjima mladih i za mlade,
- Pružanje podrške radu lokalnog Saveta za mlade i omladinskim klubovima, domovima i centrima, volonterskim i drugim servisima za mlade,
- Redovno praćenje potreba mladih analizom trendova stanja i potreba ranjivih grupa mladih i stepena i kvaliteta njihovog uključivanja.⁸⁵

Lokalne kancelarije za mlade predstavljaju lokalni servis mladih u okviru jedinica lokalne samouprave koji ima ključnu ulogu u sprovođenju Nacionalne strategije za mlade na lokalnom nivou.⁸⁶

Od 2009. godine do danas Ministarstvo omladine i sporta je, kroz direktno finansiranje i saradnju sa međunarodnim donatorima i drugim partnerima, podržalo proces lokalnog planiranja čiji se rezultat ogleda u 144 ikada usvojenih lokalnih akcionih planova za mlade, od kojih je oko 90 na snazi u 2019. godini. Do septembra 2019. godine, 137 jedinica lokalne samouprave otvorilo je kancelariju za mlade.

---

⁸⁵ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 30

⁸⁶ Informator o radu MOS, Maj 2020., str. 19.

Finansiranje lokalne omladinske politike:

Jedinice lokalne samouprave u Republici Srbiji imaju nadležnost da se bave omladinskom politikom. U članu 20. stav 15. nadležnosti JLS navodi se: JLS obavlja i druge poslove od lokalnog značaja određene zakonom (npr. u oblastima odbrane, zaštite i spasavanja, zaštite od požara, omladinske politike, zoohigijene i dr.), kao i poslove od neposrednog interesa za građane, u skladu sa Ustavom, zakonom i statutom.⁸⁷

U prethodnom alternativnom izveštaju je predstavljeno istraživanje koje je izradila Fondacija Ana i Vlade Divac⁸⁸, koje se bavi finansiranjem omladinske politike na lokalnom nivou. Istraživači su na uzorku od 34 opštine, koje su izabrane po principu stratifikovanog slučajnog uzorka, prateći princip zastupljenosti adekvatnog broja opština iz svakog od četiri statistička regiona, uradili pregled finansiranja omladinske politike.

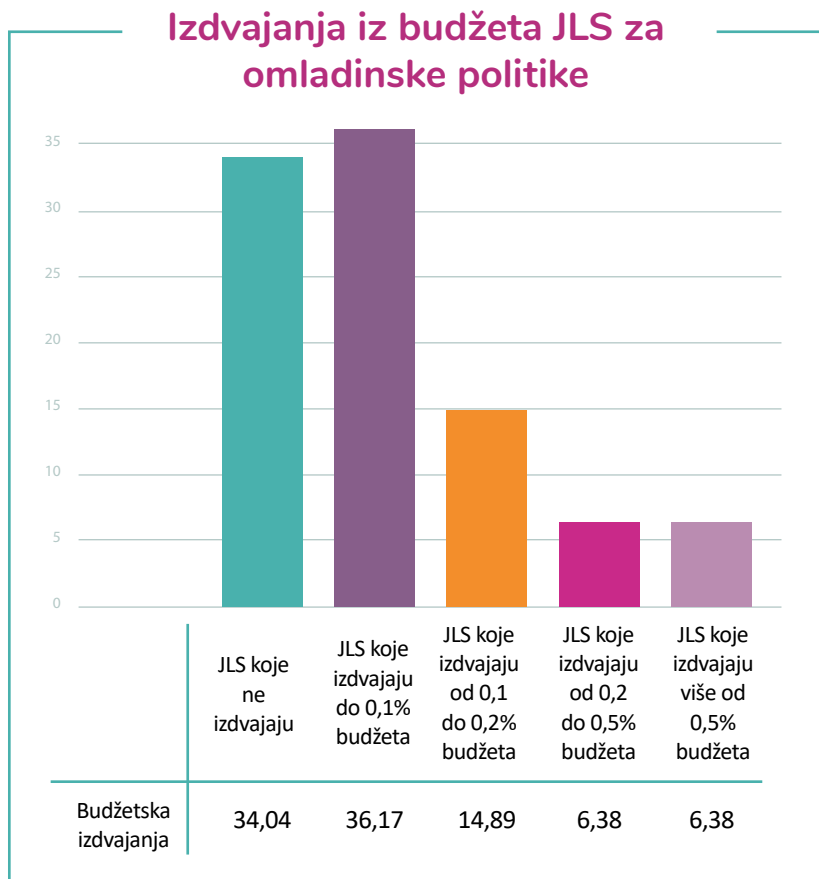
Naš uzorak jedinica lokalne samouprave (JLS) se zasnivao na regionalnoj i okružnoj zastupljenosti i u uzorku je svaki okrug zastupljen sa gradom koji je sedište okruga i jednom opštinom iz tog okruga i ukupno je 47 JLS bilo deo istraživanja. Od 47 JLS čak 16 opština ili gradova (što je oko 34%) uopšte ne opredeljuje sredstva za realizaciju lokalne omladinske politike (budžetski program: 1301-05 Sprovođenje omladinske politike).

---

⁸⁷ Zakon o lokalnoj samoupravi, "Sl. glasnik RS", br. 129/2007, 83/2014- dr. zakon, 101/2016- dr. zakon i 47/2018.

⁸⁸ Videti: Ksenija Čović; Bojana Jevtović, *Koliko lokalne samouprave ulažu u sprovođenje omladinske politike?*, Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2019.

Grafikon 19. Izdvajanja iz budžeta JLS za omladinske politike

Pored 16 JLS koje ne izdvajaju novac za lokalnu omladinsku politiku, imamo 17 JLS (36,17%) koje izdvajaju manje od 0,1% ukupnog budžeta za lokalnu omladinsku politiku, 7 JLS (14,89%) koje izdvajaju između 0,1% i 0,2% za lokalnu omladinsku politiku, 3 JLS (6,38%) koje izdvajaju između 0,2% i 0,5% ukupnog budžeta za lokalnu omladinsku politiku i 3 JLS (6,38%) koje izdvajaju više od 0,5% ukupnog budžeta za

lokalnu omladinsku politiku.⁸⁹

Tabela 25. JLS i finansiranje lokalne omladinske politike (budžetski program: 1301-05 Sprovođenje omladinske politike)

Jedinica lokalne samouprave	Iznos sredstava u RSD koje se opredeljuju za Sprovođenje omladinske politike (1301-05)	% budžeta JLS koji se opredeljuje za Sprovođenje omladinske politike (1301-05)
Bor	2810000	0,09
Majdanpek	1900000	0,17
Požarevac	5500000	0,21
Golubac	193000	0,05
Beograd	75000000	0,06
Zaječar	740000	0,03
Knjaževac	500000	0,04
Sombor	6000000	0,16
Odžaci	0	0
Užice	2400000	0,7
Arilje	0	0
Leskovac	24249000	0,52
Lebane	0	0
Pančevo	8050000	0,15

⁸⁹ Četiri JLS koje izdvajaju najveći procenat budžeta za budžetski program lokalna omladinska politika su: grad Kragujevac (0,65% budžeta), grad Leskovac (0,52%), opština Bogatić (0,67%) i grad Užice (0,7%).

Alibunar	0	0
Novi Sad	26000000	0,12
Bačka palanka	0	0
Valjevo	0	0
Šabac	4000000	0,01
Bogatić	5500000	0,67
Čačak	8800000	0,19
Lučani	0	0
Niš	20000000	0,18
Aleksinac	6440000	0,45
Pirot	0	0
Dimitrovgrad	0	0
Smederevo	500000	0,01
Velika plana	0	0
Paraćin	0	0
Vranje	1400000	0,06
Vladičin Han	700000	0,08
Kruševac	11821000	0,29
Ćićevac	0	0
Kraljevo	700000	0,02
Raška	222800	0,02
Kikinda	3785000	0,16
Senta	0	0
Subotica	1500000	0,02
Bačka Topola	50000	0,001

Zrenjanin	0	0
Novi Bečej	200000	0,02
Sremska Mitrovica	2190000	0,07
Indija	750750	0,01
Prokuplje	0	0
Kuršumlija	0	0
Kragujevac	6432000	0,65
Batočina	150000	0,03

3.5. Koordinaciono telo za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji

Koordinaciono telo za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji osnovano je odlukom Vlade Republike Srbije od 31. januara 2019. godine.

Prema odluci, koordinaciono telo usmerava rad organa državne uprave u cilju sagledavanja stanja u oblasti ekonomskih migracija i pronalaženju rešenja za unapređenje ove oblasti, s ciljem prevencije daljeg odlaska građana Republike Srbije u inostranstvo i podsticanja povratka stručnjaka iz dijaspore, kao i stvaranja poslovnog i privrednog ambijenta za dolazak stranih stručnjaka. Pored toga, u delokrugu rada Koordinacionog tela je i predlaganje novih rešenja u smislu unapređenja propisa iz oblasti ekonomskih migracija.

U Koordinaciono telo imenovani su:

1. Zoran Đorđević, ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, za predsednika;
2. Bojana Stanić, državni sekretar u Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, za zamenika predsednika;
3. Ivana Čikarić, samostalni savetnik u Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, za sekretara.

Za članove Koordinacionog tela takođe su imenovani:

1. Siniša Mali, ministar finansija, član;
2. Mladen Šarčević, ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, član;
3. Branko Ružić, ministar državne uprave i lokalne samouprave, član;
4. Goran Knežević, ministar privrede, član;
5. Vanja Udovičić, ministar omladine i sporta, član;
6. Slavica Đukić Dejanović, ministar bez portfelja zadužen za demografiju i populacionu politiku, član;
7. Ivan Đoković, potpredsednik Pokrajinske vlade i pokrajinski sekretar za privredu i turizam, član;
8. Veljko Odalović, generalni sekretar Ministarstva spoljnih poslova, član;

Predsednik Koordinacionog tela rukovodi njegovim radom, usklađuje rad članova, saziva i vodi sastanke Koordinacionog tela. Koordinaciono telo sastaje se jednom u dva meseca i po potrebi, a o svom radu izveštava Vladu na svakih 90 dana. Ostali članovi Vlade, predstavnici drugih državnih organa, institucija, kao i drugih organizacija mogu prisustvovati sednicama i učestvovati u radu Koordinacionog tela, ukoliko se raspravlja o temama iz njihove nadležnosti.

Obrazovana je i stručna grupa Koordinacionog tela, sa zadatkom da vrši stručne poslove u vezi sa tekućim pitanjima iz oblasti ekonomskih migracija, predlaže nova rešenja u smislu unapređenja propisa iz oblasti ekonomskih migracija. Koordinaciono telo nema jedinstvenu internet prezentaciju, već se vesti o njegovim sastancima mogu pronaći na sajtovima različitih državnih organa. Prvi izveštaj o radu Koordinacionog tela za period februar-maj 2019. godine predstavljen je na petoj sednici ovog tela, koja je održana 19. jula 2019. godine.

Koordinaciono telo je pokrenulo inicijativu za donošenje Strategije o ekonomskim migracijama Republike Srbije za period 2021-2027. godine, dok pripremom i postupkom za njeno donošenje, samom izradom, kao i izradom ex-ante analize koordinira Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja. Strategija je usvojena 27. februara 2020. godine.

Strategija o ekonomskim migracijama navodi sledeće osnovne karakteristike migracionih trendova na ovom prostoru: iseljavanje mladog i obrazovanog stanovništva u inostranstvo, porast međuregionalnih migracija, sve veća koncentracija radno i reproduktivno sposobnog i obrazovanog stanovništva u regionu Beograda, pojava i zbrinjavanje izbeglih, raseljenih i prognanih lica, povratnika po osnovu Sporazuma o readmisiji i povećanog broja iregularnih migranata koji su u tranzitu i tražilaca azila. Na osnovu podataka o trendu ekonomskih migracija u Republici Srbiji i pravnog i institucionalnog okvira, izdvojeni su sledeći ključni problemi:

- nedostatak sistemskog odgovora na problem ekonomskih migracija;
- neophodnost definisanja prioriteta i unapređivanje međusektorske saradnje;
- izostanak primene postojećih zakona i strategija, njihovih preporuka, mera i aktivnosti, koji direktno ili indirektno tretiraju problematiku ekonomskih migracija, kao i savetodavnih tela koja nisu nikada funkcionalno uspostavljena;
- izostanak proaktivnog pristupa rešavanju ove problematike;

- nepostojanje sveobuhvatnih mera za smanjenje uzroka za emigraciju;
- nepostojanje konsenzusa oko pitanja ekonomskih migracija;
- nedostatak jedinstvenog sistema za prikupljanje podataka o ekonomskim migracijama;
- povećanje obima ekonomskih migracija kako unutar, tako i izvan Republike Srbije;
- neiskorišćeni razvojni potencijali dijaspore;
- nedovoljno podsticanje povratnih i cirkularnih migracija;
- neophodnost edukacije o značaju migracionih procesa za razvoj određenog prostora;
- nepostojanje razvijenih mera i programa za (re)integraciju povratnika;
- nedovoljno razvijene mere i programi za privlačenje stranih studenata i stručnjaka, kao ni programa njihove integracije u društvo.

Opšti cilj Strategije, kako se navodi u ovom dokumentu, jeste stvaranje privrednog i društvenog ambijenta za usporavanje odlaska radno sposobnog stanovništva, jačanje veza sa dijasporom, podsticanje povratnih i cirkularnih migracija, kao i privlačenje stranaca različitih obrazovnih profila.

Pored opšteg cilja, strategija navodi i šest posebnih ciljeva:

1. Izgradnja i jačanje institucionalnih kapaciteta za praćenje i unapređenje kvaliteta podataka o ekonomskim migracijama.
2. Unapređenje uslova života i rada u privrednom i društvenom sektoru.
3. Usklađivanje sistema obrazovanja sa potrebama privrede, sa akcentom na praćenje inovacija koje nosi sa sobom četvrta industrijska revolucija, posebno u sferi razvijanja novih zanimanja i stručnih profila i stvaranje uslova za privlačenje stranih studenata.
4. Unapređenje saradnje dijaspore i matice i podsticanje transnacionalnog preduzetništva.
5. Stvaranje uslova za praćenje, podsticanje i podršku cirkularnim i povratnim migracijama.

6. Stvaranje uslova za efikasnije upravljanje unutrašnjim migracionim tokovima.

Vlada će doneti trogodišnje akcione planove za sprovođenje ove Strategije, a prvi trogodišnji Akcioni plan za sprovođenje ove Strategije doneće se u roku od 90 dana od dana donošenja Strategije. Rok za donošenje prvog Akcionog plana istekao je. Treba uzeti u obzir činjenicu da je samo dve nedelje nakon usvajanja strategije proglašeno vanredno stanje u Srbiji zbog pandemije koronavirusa.

3.6. Organizacije mladih, organizacije za mlade, neformalna udruženja i njihovi savezi

Radi obavljanja omladinskih aktivnosti, unapređenja uslova za lični i društveni razvoj mladih prema njihovim potrebama i mogućnostima i uključivanja mladih u društveni život zajednice i njihovog informisanja, mogu se osnivati udruženja mladih i udruženja za mlade, u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja.

Udruženje mladih je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja, a čije članstvo čini najmanje dve trećine mladih i čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade.

Udruženje za mlade je udruženje koje je upisano u registar i deluje u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja, a čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva, pored ostalog, usmereni i na mlade.

Mladi mogu da se udružuju i u **neformalna udruženja** čiji su ciljevi ili oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade, a koja deluju u skladu sa zakonom kojim se uređuje osnivanje i pravni položaj udruženja.⁹⁰

Udruženja mladih i udruženja za mlade su najčešće isporučiooci usluga

⁹⁰ Zakon o mladima, "Sl. glasnik RS", br. 50/2011, čl. 13, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

za mlade, kako na lokalnom, tako i na nacionalnom nivou, koje država, pokrajina, grad, opština ili mesna zajednica ne dostavljaju mladima, a koje su odgovor i intervencija na rastuće i aktuelne probleme mladih ljudi i mogućnosti razvoja u lokalnim sredinama.

Sva registrovana udruženja mladih i udruženja za mlade mogu se, radi ostvarivanja zajedničkih ciljeva i interesa, udruživati u **saveze** čiji su ciljevi i oblast ostvarivanja ciljeva usmereni na mlade. Status **krovnog saveza** stiče onaj savez u koji se udruži najmanje 60 registrovanih udruženja koja imaju sedište na teritoriji najmanje dve trećine upravnih okruga u Republici Srbiji i najmanje dve godine sprovode omladinske aktivnosti u više jedinica lokalne samouprave i koji okuplja najmanje 2000 individualnih, jednom upisanih, članova od kojih je najmanje dve trećine mladih. Krovni savez predstavlja i zastupa interese svojih članova, predlaže kandidate za Savet za mlade i učestvuje u procesu izrade i sprovođenja Strategije i drugih dokumenata iz oblasti omladinske politike.⁹¹

Prema poslednjoj dostupnoj bazi evidencije udruženja na dan 1. mart 2019. godine, u jedinstvenu evidenciju upisano je ukupno 1 457 udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza.⁹² Od tada baza nije ažurirana.

Stubovi omladinske politike u Srbiji su i savezi koji su partneri MOS-u u planiranju i realizaciji omladinske politike u Srbiji. Uz KOMS, to su još i Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR) i Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM).

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada (NAPOR)

Nacionalna asocijacija praktičara/ki omladinskog rada⁹³ je strukovni i reprezentativni savez udruženja koja sprovode omladinski rad, kao i om

---

⁹¹ Zakon o mladima, čl. 14.

⁹² Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza, <https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>

⁹³ NAPOR, <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/>

ladinskih radnika na nacionalnom nivou. Misija NAPOR-a je stvaranje i razvijanje uslova za osiguranje kvaliteta i prepoznavanje omladinskog rada u cilju razvoja potencijala mladih i omladinskih radnika, koji doprinose dobrobiti lokalne zajednice i društva. NAPOR je neprofitni, nestranački savez udruženja građana koji se zalaže za sistematsku brigu o mladima, promoviše sigurno okruženje i mogućnosti za lični i socijalni razvoj mladih kako bi postali aktivni članovi društva.⁹⁴ Od 2019. godine, zanimanje omladinski radnik smatra se zanimanjem i ima svoju šifru u Jedinstvenom kodeksu šifara za evidenciju Nacionalne službe za zapošljavanje. Ovo zanimanje upisano je pod šifrom 3412.03. Omladinski radnik je stručno lice, angažovano u organizacijama civilnog društva/institucijama/lokalnoj samoupravi, koje sprovodi aktivnosti omladinskog rada, a čije su kompetencije definisane standardima zanimanja u oblasti omladinskog rada. Kompetencije se mogu steći kroz formalno, neformalno i informalno obrazovanje i učenje.⁹⁵

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade (Nacionalna KZM)

Nacionalna asocijacija kancelarija za mlade⁹⁶ je savez gradova i opština Republike Srbije koje imaju kancelariju za mlade i aktivno se bave razvojem omladinske politike na lokalnom nivou. Osnovana je od strane 56 jedinica lokalnih samouprava koje imaju kancelariju za mlade, a radi umrežavanja, razmene iskustava i dobrih praksi kancelarija za mlade, pružanja kontinuirane podrške razvoju kapaciteta koordinatora i obezbeđivanja kvaliteta omladinske politike na lokalnom nivou. Aktivnosti Nacionalne KZM se obavljaju u saradnji sa lokalnim i nacionalnim partnerskim institucijama i organizacijama, nadležnim ministarstvima i drugim telima koja se bave omladinskom politikom.⁹⁷

⁹⁴ Ivana Andrašević et al., Rečnik omladinske politike, KOMS, Beograd, 2017, str. 43

⁹⁵ <http://koms.rs/vesti/omladinskia-radnikca-je-zanimanje/>

⁹⁶ Nacionalna KZM, <http://www.asocijacijakzm.org/>

⁹⁷ Ivana Andrašević et al., Rečnik omladinske politike, KOMS, Beograd, 2017, str. 41

Drugi akteri omladinske politike u Republici Srbiji

Još jedan važan akter jeste Omladinski savez udruženja "Novi Sad omladinska prestonica Evrope - OPENS". Grad Novi Sad je proglašen omladinskom prestonicom Evrope i poneo je tu nagradu za 2019. godinu. Omladinska prestonica Evrope Novi Sad (OPENS) je savez udruženja koji zajedno sa svojim partnerima sprovodi program zahvaljujući kojem je Novi Sad osvojio ovu prestižnu titulu. Novi Sad je titulu Omladinske prestonice Evrope dobio na osnovu programa koji će tokom tri godine (2018-2020) obuhvatiti preko pola miliona mladih ljudi u čitavoj Evropi. Program je osmišljen tako da ga čini sedam stubova koji prate ciljeve koje treba ispuniti tokom 2018, 2019. i 2020. godine.⁹⁸ U januaru 2019. je svečano proglašen Novi Sad za omladinsku prestonicu Evrope za 2019. godinu.⁹⁹ OPENS je nastavio i u 2020. godini da ealizuje svoje programe i projekte, samostalno i u saradnji sa drugim udruženjima mladih i za mlade.

3.7. Regionalna kancelarija za saradnju mladih (RYCO)

Regionalna kancelarija za saradnju mladih (RYCO)¹⁰⁰ je regionalna organizacija sa sedištem u Tirani. Na Samitu o Zapadnom Balkanu, održanom u Parizu, 4. jula 2016. godine, potpisan je Sporazum o uspostavljanju Regionalne kancelarije za saradnju mladih, koja je počela da radi u julu 2017. godine. RYCO je nezavisni institucionalni mehanizam finansiran od strane vlada šest zemalja Zapadnog Balkana sa ciljem promocije duha pomirenja i saradnje mladih u regionu.

RYCO je primer dobre prakse kada je reč o regionalnoj saradnji

---

⁹⁸ OPENS, <http://opens2019.rs/program/>

⁹⁹ <http://www.politika.rs/sr/clanak/421289/Novi-Sad-postao-omladinska-prestonica-Evrope-za-2019-godinu>

¹⁰⁰ RYCO, <https://www.rycowb.org/>

na Zapadnom Balkanu, da doprinese Berlinskom procesu, miroljubivoj i demokratskoj saradnji u regionu. RYCO će imati zadatak da se stara o visokom kvalitetu interkulturalnih i edukativnih, bilateralnih i multilateralnih razmena mladih. Svojim programima razmena RYCO će doprineti boljem međusobnom razumevanju kulturoloških različitosti i razvijanju međusobnog poštovanja kao i zajedničke odgovornosti za razvoj regiona i Evrope, među mladim ljudima sa Zapadnog Balkana. Kroz svoj pristup, RYCO podržava konstruktivno suočavanje sa prošlošću i proces pomirenja u regionu.

U saradnji sa istraživačima, univerzitetima i drugim institucijama, RYCO podržava i interkulturalne istraživačke projekte u regionu kako bi što adekvatnije odgovorio na svakodnevne situacije, percepcije i potrebe mladih. Takođe, radi se i na razvoju partnerstava sa institucijama i civilnim društvom kako bi se širile evropske ideje u regionu Zapadnog Balkana.¹⁰¹

Nakon širih konsultacija sa akterima omladinske politike u regionu, predstavnicima/ama međunarodnih i regionalnih organizacija, civilnog društva i institucija, u avgustu 2018. godine usvojen je Strateški plan RYCO za period od 2019. do 2021. godine. Strateški plan prepoznaje tri ključna pravca za naredne tri godine: 1. sprovođenje kvalitetnih programa za i sa mladima za poboljšanje njihove mobilnosti i razmena i unapređenje regionalne saradnje; 2. izgradnja podsticajnog okruženja za mlade u saradnji sa akterima omladinske politike; 3. izgradnja RYCO kapaciteta da sprovodi mandat u skladu sa najvišim međunarodnim standardima. Krajem 2018. i u 2019. godini realizovan je i drugi konkurs za projekte za organizacije civilnog društva i srednje škole iz šest potpisnica Sporazuma o osnivanju Regionalne kancelarije za saradnju mladih.

---

¹⁰¹ <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/regionalna-kancelarija-za-saradnju-mladih-pocinje-sa-radom/>

4

Normativni okvir

U ovom delu Alternativnog izveštaja predstavljen je normativni okvir koji reguliše pitanja mladih. Predstavljene su zakoni, strategije i akcioni planovi koji se direktno odnose na mlade. Ustav Republike Srbije, nažalost, ne prepoznaje mlade kao izdvojenu kategoriju stanovništva. Mladi su snaga i pogon zdrave i jake države i ekonomije, posebna i osetljiva kategorija, te je neophodno u narednom periodu raditi na unapređenju Ustava, kako bi pitanja mladih postala državna i nacionalna pitanja.

4.1. Zakon o mladima

Zakon o mladima¹⁰² usvojen je 2011. godine. Ovaj zakon uređuje mere i aktivnosti koje preduzimaju Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinice lokalne samouprave u cilju unapređenja društvenog položaja mladih i stvaranja uslova za ostvarivanje potreba i interesa mladih u svim oblastima koje su od interesa za mlade. Zakon o mladima ima za cilj stvaranje uslova za podršku mladima u organizovanju, društvenom delovanju, razvoju i ostvarivanju potencijala, na dobrobit pojedinca i društva. Zakon precizira specifičnosti omladinske politike i omladinskog sektora i definiše uloge aktera u oblasti omladinske politike. Neki od osnovnih principa na kojima se zasniva ovaj zakon su sistematska podrška mladima, jednake šanse, jačanje mladih i njihove pozicije u društvu, aktivno učešće mladih i društvena odgovornost, itd. Za sprovođenje Zakona o mladima odgovorni su pre svega Vlada RS, odnosno resorno ministarstvo za mlade RS, u saradnji sa drugim ministarstvima i institucijama na republičkom nivou, a na pokrajinskom, odnosno lokalnom nivou, odgovornost za realizaciju počiva na AP Vojvodine, odnosno na JLS.¹⁰³

¹⁰² Zakon o mladima, "Sl. glasnik RS", br. 50/2011, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

¹⁰³ Kosta Čavoški i Radmila Vasić prema: Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 20

Zakon o mladima uglavnom daje deklarativnu podršku stvaranju sistema odgovorne brige o mladima i nije obavezujuć. Ne postoje mere praćenja, pa ni kažnjavanja za nepridržavanje ovog zakona, te je neophodno da se zakon revidira i unapredi, što je tokom 2015. godine i započeto, ali taj proces nije završen.

Radna grupa za izradu nacрта zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima je formirana 2015. godine i održane su konsultacije sa širim krugom javnosti. Nakon toga je formirana uža, posebna radna grupa¹⁰⁴ 2016. godine, koja je brojala 8 članova (6 iz reda resornog ministarstva i 2 predstavnika/ce civilnog sektora) sa mandatom do kraja aprila 2017. godine. Radna grupa je prikupila i dala komentare na tekst Zakona o mladima, međutim zakon nikada nije došao do finalnog nacрта. Poslednji sastanak radne grupe je održan 4. januara 2017. godine. U toku poslednje dve godine je održan niz sastanaka saveza sa MOS-om i dogovoreno je da se kontinuirano radi i razgovara o Zakonu o mladima i na koji način da se nastavi ceo proces.

Krajem 2018. godine, KOMS, NAPOR i Nacionalna KZM su postigle dogovor o zajedničkim i prioritarnim ciljevima izmene i dopune Zakona o mladima i Zakona o volontiranju kako bi se unapredili insitucionalni okviri i stvorili preduslovi za kvalitetnu sistemsku brigu o mladima. Postignuta je saglasnost da se ovo prioritizuje budući da ovakav zakon nije u dovoljnoj meri u stanju da obezbedi preduslove za bolji položaj mladih, organizovanje mladih i njihov razvoj u Republici Srbiji. Za sada se međutim nije ušlo u drugu fazu izmene ovih zakona.

4.2. Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine

Vlada Republike Srbije je 27. februara 2015. godine usvojila „Nacionalnu strategiju za mlade za period od 2015. do 2025. godine“ čime je prestala da važi prethodna strategija koja je usvojena 2008. godine i

¹⁰⁴ Rešenje o obrazovanju posebne radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, MOS 119-01-45/2016-04

trajala do 2014. godine. Rezultati prethodne strategije i akcionog plana za njeno sprovođenje su doneli određene rezultate i pomake, ali takođe je evaluacija pokazala i niz neostvarenih konkretnih rezultata.¹⁰⁵ Proces izrade NSM započeo je 31. jula 2014. godine donošenjem Odluke o obrazovanju Radne grupe za izradu NSM za period od 2015. do 2025. godine i akcionog plana za njeno sprovođenje. Vlada je u Radnu grupu imenovala 53 člana/ice, i to predstavnike/ce svih relevantnih državnih organa i institucija, predstavnike/ce udruženja mladih, za mlade i njihovih saveza (u daljem tekstu: udruženja koja sprovode omladinske aktivnosti) i stručnjake/kinje u oblasti omladinske politike. Uspostavljeno je 8 tematskih grupa (zapošljavanje i preduzetništvo, obrazovanje, vaspitanje i obuka, zdravlje i blagostanje, aktivizam i aktivno učešće mladih, mobilnost i informisanje, socijalna uključenost, kreativnost i kultura, bezbednost) za razvoj NSM, u kojima su učestvovali članovi/ce ove Radne grupe, ali i druge zainteresovane strane.¹⁰⁶

Tokom konsultativnog procesa u oktobru iste godine, održano je 15 okruglih stolova širom Srbije i više stručnih rasprava, dok je u novembru te godine sprovedena javna rasprava i održano pet javnih tribina i okruglih stolova, na kojima je učestvovalo više hiljada mladih. Na osnovu komentara iznetih tokom ovih skupova, kao i predloga i sugestija dostavljenih putem formulara, došlo se do finalne verzije Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine i akcionog plana za njeno sprovođenje.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ Marija Bulat i Jael Ohana, Evaluacija Nacionalne strategije za mlade (2008) u Republici Srbiji i Akcionog plana 2009.–2014., MOS i PFUN, Beograd, 2015.

¹⁰⁶ Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine, „Sl. glasnik RS“, br. 22/2015, http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

¹⁰⁷ Isto.

Principi NSM:¹⁰⁸

1. Podrška ličnom i društvenom osnaživanju mladih,
2. Poštovanje ljudskih i manjinskih prava, ravnopravnost i zabrana diskriminacije,
3. Jednake šanse za sve,
4. Značaj mladih i njihove društvene uloge,
5. Aktivno učešće mladih i saradnja,
6. Društvena odgovornost i solidarnost.

Strateški ciljevi NSM: ¹⁰⁹

1. Zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca,
2. Kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnost mladih,
3. Aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu,
4. Zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca,
5. Uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih,
6. Podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti,
7. Mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima,
8. Sistem informisanja mladih i znanje o mladima,
9. Korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja.

U januaru 2016. godine je formirana Nacionalna radna grupa za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine¹¹⁰. Zadatak Radne grupe je predlaganje mera

---

¹⁰⁸ Isto.

¹⁰⁹ Nacionalna strategija za mlade za period od 2015. do 2025. godine.

¹¹⁰ Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015. – 2025. „Službeni glasnik RS”, br. 3/16, 95/16 i 83/17.

radi usklađivanja aktivnosti na sprovođenju Nacionalne strategije za mlade prema dinamici utvrđenoj Akcionim planom sa sprovođenje Strategije, praćenje realizacije Strategije, učešće u evaluaciji i pripremi godišnjih izveštaja za Vladu o realizaciji Strategije.¹¹¹ Ne postoje zvanične informacije o broju sastanaka i uspešnosti rada ove radne grupe.

4.3. Akcioni planovi za sprovođenje „Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine“

Akcioni plan 2015 - 2017. godina

Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, sa prikazom obrađenih rezultata istraživanja i preporukama za definisanje konkretnih aktivnosti u budućem akcionom planu sproveo je Institut ekonomskih nauka iz Beograda.¹¹² U rezimeu izveštaja, istraživači IEN navode:

„Nakon 3 godine realizacije aktivnosti Nacionalne strategije za mlade, prerano je davati prognoze o dugoročnim efektima implementacije aktivnosti definisanih akcionim planom u kontekstu ispunjenja ciljeva zadatih strategijom. Ipak, evidentno je da postojanje ovakvog okvira realizacije aktivnosti pravi značajnu razliku u odnosu na pretpostavljeno stanje njegovog izostanka. Takođe, smatramo da bi unapređenje samog procesa realizacije aktivnosti, angažovanje dodatnih resursa u procesu praćenja realizacije, tehnološko unapređenje procesa implementacije i otklanjanje uočenih manjkavosti tehničke prirode u značajnoj meri uticalo na kvalitet ostvarenih rezultata.“¹¹³

¹¹¹ Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015. – 2025., čl. 2.

¹¹² Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, Institut ekonomskih nauka, [https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final\(1\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final(1).pdf)

¹¹³ Isto, str. 3

Tabela 26. Ostvarenost ciljeva iz Akcionog plana 2015-2017. godina, rezultati ostvarenosti strateških ciljeva prema izveštaju o evaluaciji su sledeći.¹¹⁴

Strateški cilj:	Ukupno izvršenje
Strateški cilj: Unapređenja zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca	52%
Strateški cilj: Unapređen kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnosti mladih	54%
Strateški cilj: Unapređeno aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu	56%
Strateški cilj: Unapređeno zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca	58%
Strateški cilj: Unapređeni uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih	61%
Strateški cilj: Unapređena podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti	34%
Strateški cilj: Unapređena mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima	59%
Strateški cilj: Unapređen sistem informisanja mladih i znanje o mladima	54%
Strateški cilj: Unapređeno korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja	72%

Prema izveštaju IEN, faktori koji su olakšali ili otežali ostvarenje rezultata i postignuća su sledeći¹¹⁵:

¹¹⁴ Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, str. 55-57.

¹¹⁵ Isto, str. 58-61.

- Nedostatak ljudskih resursa u Ministarstvu omladine i sporta;
- Problemi u monitoringu aktivnosti i projekata - Na bazi dostavljenih izveštaja MOS koji sumiraju realizaciju pojedinačnih projekata, evidentno je da pojedini nosioci projektnih aktivnosti – lokalne samouprave i udruženja, a i određena ministarstva, često nisu bili u mogućnosti da razumeju širu sliku procesa i vezu njihovih projektnih aktivnosti sa definisanim specifičnim ciljevima, i dostave statističke i druge podatke na bazi kojih bi se mogao evaluirati svaki od rezultata pojedinačnog projekta
- Problemi u koordinaciji sa ostalim ministarstvima i drugim akterima - evidentan problem koordinacije sa drugim državnim organima koji su predviđeni kao nosioci aktivnosti koje se nalaze u akcionom planu. Akcioni plan predviđa aktivnosti koje realizuju drugi državni organi a za čiju realizaciju ne postoji jasno definisan sistem odgovornosti i tekućeg praćenja stepena i uspešnosti realizacije. Nedostatak adekvatne i redovne komunikacije i koordinacije aktivnosti dovodi do toga da MOS nije u svakom trenutku bio upoznat sa napretkom u realizaciji pojedinih aktivnosti. Na bazi dobijene dokumentacije i razgovora sa predstavnicima MOS, stiče se utisak da se aktivnosti drugih ministarstava odvijaju na takav način da svako ministarstvo autonomno određuje svoje prioritete i planove, te se može desiti da se aktivnosti predviđene akcionim planom MOS uopšte ne realizuju. Stepen realizacije aktivnosti pojedinih institucija se utvrđuje na kraju godine tako što se već realizovane aktivnosti ex post povezuju sa Akcionim planom. Izveštavanje se vrši samo jednom godišnje na zahtev MOS, što ograničava mogućnost da se pravovremeno reaguje i utiče na poboljšanje realizacije.
- Koordinacija između MOS i udruženja - Aktivnosti akcionog plana sprovode se, osim u segmentu koji je direktno pod nadzorom MOS i drugih državnih institucija, i od strane omladinskih organizacija koje apliciraju za projekte finansirane od strane donatora. MOS nema mehanizme za praćenje rezultata ovih projekata, tako da postoji mogućnost da su pojedini ciljevi i sa njima povezane aktivnosti realizovani bez znanja MOS. Ovo u značajnoj meri onemogućava kvalitetnu i sveobuhvatnu evaluaciju akcionog plana.

Koordinacija aktivnosti donatora i prikupljanje informacija o projektima koji indirektno realizuju specifične ciljeve po akcionom planu treba postati standard, kako radi kvalitetnijeg praćenja aktivnosti, tako i radi preciznijeg budžetiranja jer se imajući u vidu sredstva koja opredeljuju donatori, sredstva MOS mogu preusmeriti u druge svrhe.

- Kapaciteti lokalnih kancelarija za mlade - Značajan segment akcionog plana čine aktivnosti čiji su realizatori lokalne kancelarije za mlade. Usled nedostatka dovoljnog broja izveštaja iz opština/ gradova, smatramo da kancelarije za mlade ne vode adekvatnu evidenciju o realizovanim aktivnostima i ne ispunjavaju zakonsku obavezu da, na zahtev Ministarstva, dostavljaju izveštaj o sprovođenju ciljeva Nacionalne strategije za mlade. Jedan od razloga su izbori i česte smene opštinskog rukovodstva (posebno člana Veća zaduženog za mlade) i koordinatora kancelarija za mlade. Nedovoljno razvijeni kapaciteti lokalnih kancelarija za mlade su u određenoj meri ograničavali efikasnost sprovođenja omladinske politike u posmatranom periodu.
- Budžetiranje - Uzimajući u obzir da se budžet MOS donosi na godišnjem nivou, a budžet Akcionog plana na period od tri godine, nastaje problem neusklađenosti ova dva budžeta u poslednjoj godini realizacije Akcionog plana. Na primer, MOS je uradio plan budžeta za 2018. godinu a novi trogodišnji Akcioni plan na koji bi se budžet trebao naslanjati u tom trenutku nije ni počeo da se radi. Pored toga, pojedini izveštaji o realizovanim aktivnostima ne sadrže informacije o utrošenim sredstvima što u velikoj meri otežava praćenje realizacije kao i ocenu ispunjenosti postavljenih ciljeva.

Akcioni plan 2018-2020. godina

Istekom 2017. godine je istekao i Akcioni plan koji je važio od 2015. do 2017. godine. Tek krajem 2017. godine je počela izrada novog akcionog plana koji će važiti od 2018. do 2020. godine. Proces izrade akcionog plana je značajno kasnio. Tokom decembra 2017. godine MOS je u saradnji sa mladima i predstavnicima/cama udruženja mladih za mlade,

kao i lokalnih kancelarija za mlade, organizovao šest konsultativnih tematskih sastanaka u cilju zajedničkog osvrta na dosad postignute rezultate u sprovođenju Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine, kao i definisanju predloga prioriteta za period do 2020. godine. Paralelno su realizovani i sastanci sa relevantnim institucijama i organizacijama koje sprovode omladinsku politiku. Članovi Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2025. godine dali su predloge sa aspekta nadležnosti organa iz kojih su delegirani.¹¹⁶

Akcioni plan treba da pomogne svim organima, institucijama, organizacijama i pojedincima, kao i svim drugim zainteresovanim subjektima, da realizuju ciljeve Nacionalne strategije za mlade. U skladu sa tim, u Akcionom planu su precizno utvrđene uloge, odgovornosti nosilaca realizacije, kao i institucionalni mehanizmi koji treba da omoguće postizanje željenih rezultata i ostvarivanje opštih strateških ciljeva Nacionalne strategije za mlade.

Za svaki od specifičnih ciljeva u Nacionalnoj strategiji za mlade utvrđene su aktivnosti, očekivani rezultati ostvarivanja predloženih aktivnosti i indikatori (kvantitativni i kvalitativni) na osnovu kojih će se pratiti sprovođenje i meriti postignuti rezultati. Svaka od aktivnosti je precizno utvrđena u pogledu rokova, finansiranja i praćenja realizacije i evaluacije.

Posebno poglavlje posvećeno je sistemu praćenja i evaluacije sprovođenja predloženih aktivnosti i sadrži mehanizme, oblike i način izveštavanja za sve predložene aktivnosti. Uspostavljanjem ovakvog jedinstvenog sistema biće moguće sagledavanje obima, kvaliteta i efikasnosti ostvarivanja predloženih aktivnosti, specifičnih i opštih strateških ciljeva utvrđenih u Nacionalnoj strategiji za mlade.

---

¹¹⁶ MOS, <http://www.mos.gov.rs/vest/javne-konsultacije-o-nacrtu-akcionog-plana-za-sprovođenje-nacionalne-strategije-za-mlade-za-period-od-2018-do-2020-godine>

Ukupna sredstva planirana za period od tri godine (2018–2020) iznose 15 201 435 707 dinara, pri čemu 13 006 081 057 dinara čine budžetska sredstva, a 2 195 354 650 dinara sredstva iz ostalih izvora.

Budžet je razvijen na osnovu detaljnog plana aktivnosti sa jasno razvijenim indikatorima. Inicijalno su data detaljna obrazloženja za svaki iznos, što je obezbedilo jasne informacije o traženim resursima po aktivnostima. Tokom niza konsultativnih sastanaka definisana su potrebna sredstva za realizaciju aktivnosti. Nakon toga sprovedeno je usklađivanje od strane Ministarstva omladine i sporta, kao i drugih relevantnih institucija imajući u vidu planirani budžet za 2018. godinu, kao i projekcije do 2020. godine.

Budžet pokazuje da su predviđeni prihodi isti kao i predviđeni troškovi. Podeljen je na dva osnovna dela: detaljan plan sredstava potrebnih za implementaciju Akcionog plana u 2018. godini i projekciju sredstva neophodnih za implementaciju Akcionog plana u periodu od tri godine (2018–2020). Ove dve sekcije su dalje podeljene u tri podsekcije, u zavisnosti od izvora prihoda: Ukupno, budžetska sredstva i ostali izvori.¹¹⁷

Godišnji izveštaj o napretku u realizaciji Akcionog plana

Godišnji izveštaj o napretku u realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za 2018. godinu najskoriji je izveštaj koji je Ministarstvo omladine i sporta izradilo, u decembru 2019. godine.¹¹⁸ Ovo je ujedno i prvi izveštaj koji se odnosi na Akcioni plan za period 2018-2020. godina.

¹¹⁷ Akcioni plan za sprovođenje NSM 2018-2020, str. 2-7. <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%92%D0%B5%D1%9A%D0%B5%20%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B5%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D1%98%D0%B5%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%BC%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%B5%202018-2020.pdf>

¹¹⁸ Na osnovu dostavljenih informacija prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, MOS, Broj: 96-00-00017/2020-02/1

Izveštaj je pratio sprovođenje sledećih strateških ciljeva iz Akcionog plana:

- Strateški cilj 1: Unapređena zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca
- Strateški cilj 2: Unapređen kvalitet i mogućnosti za sticanje kvalifikacija i razvoj kompetencija i inovativnosti mladih
- Strateški cilj 3: Unapređeno aktivno učešće mladih žena i muškaraca u društvu
- Strateški cilj 4: Unapređeno zdravlje i blagostanje mladih žena i muškaraca
- Strateški cilj 5: Unapređeni uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih
- Strateški cilj 6: Unapređena podrška društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti
- Strateški cilj: Unapređena mobilnost, obim međunarodne saradnje mladih i podrška mladim migrantima
- Strateški cilj 8: Unapređen sistem informisanja mladih i znanje o mladima
- Strateški cilj 9: Unapređeno korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja

Za svaki od specifičnih ciljeva u Nacionalnoj strategiji za mlade utvrđene su aktivnosti, očekivani rezultati ostvarivanja predloženih aktivnosti i indikatori (kvantitativni i kvalitativni) na osnovu kojih će se pratiti sprovođenje i meriti postignuti rezultati. Na osnovu Godišnjeg izveštaja može se sastaviti sledeća tabela:

Tabela 27. Rezultati ispunjenosti Akcionog plana za 2018. godinu (prvi deo)

Strateški ciljevi	Broj realizovanih rezultata	Broj očekivanih rezultata	Procenat realizacije rezultata	Broj realizovanih aktivnosti
SC 1	10	15	66,67%	20
SC 2	9	9	100%	19
SC 3	13	13	100%	31
SC 4	11	12	91,7%	18
SC 5	7	9	77,8%	14
SC 6	8	8	100%	11
SC 7	10	10	100%	14
SC 8	8	9	88,9%	13
SC 9	5	5	100%	11

Tabela 27a. Rezultati ispunjenosti Akcionog plana za 2018. godinu (drugi deo)

Strateški ciljevi	Broj propisanih aktivnosti iz AP	Procenat realizacije aktivnosti	Procenat realizacije indikatora
SC 1	36	55,5%	23,8%
SC 2	24	79,2%	30,7%
SC 3	50	62%	40%
SC 4	27	66,7%	45%
SC 5	24	58,3%	61%
SC 6	14	78,6%	24,8%
SC 7	18	77,8%	38,6%
SC 8	28	46,4%	36%
SC 9	12	91,66%	13,1%

Kao što se može videti, procenat realizacije rezultata relativno je visok. Međutim, indikatori ostaju slabo realizovani, sa natpolovičnim udelom u samo jednom strateškom cilju – Unapređeni uslovi za razvijanje bezbednosne kulture mladih. Najmanje realizovan cilj, u smislu indikatora, jeste Unapređeno korišćenje i učešće mladih u kreiranju kulturnih sadržaja. Zabrinjavajuće je i to što je cilj Unapređena zapošljivost i zaposlenost mladih žena i muškaraca drugi cilj po najmanjoj realizaciji, takođe u smislu indikatora. Strateški ciljevi vezani za rodnu ravnopravnost drugi su prema procentu ostvarenosti.

Politička participacija i odnos političkih subjekata prema mladima

Ovo poglavlje prikazuje sliku učešća mladih u političkom životu u Srbiji, političku participaciju mladih, ali i odnos političkih subjekata i političkih institucija prema mladima.

5.1. Mladi u političkim institucijama

Prema poslednjoj proceni broja stanovništva sa kraja 2019. godine koje je objavljeno 1.7.2020. godine,¹¹⁹ mladih (15-30 godina) ima 1 141 016 i čine 16,47% populacije u Srbiji, odnosno skoro tačno 1/6 stanovništva. U aktuelnom sazivu Narodne skupštine Republike Srbije koji je konstituisan nakon izbora 21. juna, ukupno je 28 poslanika mlađih od 30 godina, te su mladi u ovom predstavničkom telu zastupljeni sa 11,2% u ukupnom broju predstavnika. Mlade predstavnike u parlamentu imaju izborne liste: Aleksandar Vučić – „Za našu decu“ – 24 mlada narodna poslanika, Ivica Dačić - „Socijalistička partija Srbije (SPS) – Jedinствена Srbija (JS) – Dragan Marković Palma“ – 2 mlada narodna poslanika, Savez Vojvođanskih Mađara – Ištvan Pastor i SDA Sandžaka – dr Sulejman Ugljanin po 1 mladog narodnog poslanika.

Na izborima održanim ove godine, na 21 izbornoj listi, ukupno je 580 mladih od 3419 kandidata što predstavlja 16,96% od ukupnog broja kandidata za narodne poslanike (što je, otprilike, i procenat mladih u populaciji). Mladi su dominantno bili u drugim polovinama izbornih lista, ali je na izborima učestvovala i lista mladih, odnosno izborna lista Grupa građana: 1 od 5 miliona, koja je imala ukupno 77 mladih od 98 kandidata na izbornoj listi, što je predstavljalo 78,57%.

Kada je u pitanju broj mladih u Narodnoj skupštini, broj od 28 mladih narodnih poslanika je najveći u posmatranom periodu od 2008. godine i može se pozitivno tumačiti, s obzirom na to da se iz saziva u saziv broj mladih smanjivao.

---

¹¹⁹ Procenjen broj stanovnika na kraju 2019., Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva/>

Tabela 28. Broj mladih u Narodnoj skupštini

Saziv Narodne skupštine	Broj mladih poslanika	Procenat mladih u NS
2008.	22	8,8%
2012.	8	3,2%
2014.	5	2%
2016.	3	1,2%
2019.	4	1,6%
2020.	28	11,2%

Izvor: Narodna skupština Republike Srbije i RIK¹²⁰

U prethodnoj Vladi Republike Srbije nijedan ministar niti član Vlade nije spadao u kategoriju mladih. Izveštaj je napisan i zatvoren pre formiranja nove Vlade Republike Srbije proistekle iz izbora 2020. godine. Kada su u pitanju mlade osobe u Vladi Republike Srbije u poslednjih 15 godina, samo dva ministra su bila mlađa od 30 godina. U pitanju su Nikola Selaković, koji je sa 29 godina postao ministar pravde i državne uprave u prvoj Vladi Ivica Dačića formiranoj 2012. godine, kao i Lazar Krstić, koji je sa 29 godina postao ministar finansija u drugoj Vladi Ivica Dačića formiranoj 2013. godine.¹²¹

¹²⁰ Narodna skupština Republike Srbije,
<http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.871.html>

¹²¹ Izvor podataka za sastave Vlade RS: https://whogoverns.eu/cabinets/?view=epoca_pais&id=7&codigo=rs

U okviru najviših funkcija u jedinicama lokalne samouprave, u kategoriju mladih spadaju samo dva predsednika opština - Bački Petrovac i Požega, dok nijedan gradonačelnik u Srbiji nije u kategoriji mladih.¹²² S obzirom da nove lokalne vlasti nisu formirane u velikom broju lokalnih samouprava do trenutka pisanja teksta, ovo pitanje ostaje otvoreno za novo istraživanje nakon što se formiraju lokalne vlasti.

5.2. Mladi u izbornoj kampanji 2020.

Krovna organizacija mladih Srbije u saradnji sa DW akademijom i Beogradskom otvorenom školom uz podršku Švedske, uz pomoć mladih istraživača radila je monitoring izborne kampanje u pogledu obraćanja mladima, temama koje politički subjekti otvaraju u vezu sa mladima, koji su problemi koje adresiraju, koji akteri komuniciraju ka mladima i o mladima, da li predlažu konkretne politike, konkretne mere i da li komuniciraju obećanja ka mladima.¹²³ Tokom izborne kampanje istraživači su prikupljali podatke o komuniciranju teme mladih iz različitih izvora (Onlajn izdanja dnevnih novina; Važniji informativni portali; Internet stranice televizija; Zvanični sajtovi političkih partija i izbornih učesnika; Društvene mreže). Istraživači su pratili izborne liste koje se kandiduju i sve partije unutar izborne liste. U okviru lista pratili su ko šalje poruke, od pojedinačnih aktera preko partijskih aktera, ali zbog zaključivanja na osnovu celokupne kampanje pratili su izbornu listu kao ključni element analize. Osim kandidovanih izbornih lista, pratili su kampanju bojkota i da li političari koji promovišu bojkot govore o mladima. Istraživači su pratili sve izborne liste od formalnog trenutka kandidature, odnosno od momenta proglašenja izborne liste od strane Republičke izborne komisije. Istraživači su pratili kako izborne liste partija i grupa građana, tako i sve aktere unutar listi koje su se kandidovale na izbore kao koalicije partija. Istraživači su pratili direktna partijska obraćanja, stavove, obećanja, poruke političara/kandidata.

¹²² Na osnovu dostavljenih informacija prema Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja; MDULS, br. 07-00-248/2019-33

¹²³ Boban Stojanović – ur, Mladi u kampanji 2020. – Monitoring izveštaj, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020.

Evidentirali su kako političari i izborni akteri komuniciraju o mladima. U toku kampanje istraživači su pažnju usmerili na nekoliko dimenzija: dimenzija okvira ili teme o kojoj akteri govore, dimenzija problema kao prikaz šta politički subjekti percipiraju kao probleme mladih, dimenzija aktera – ko je komunicirao ka mladima, putem kojih kanala i kojim mladima se obraćao. Dimenzija politika je trebalo da pokaže da li su politički subjekti predložili konkretne politike i mere za mlade, da li su poruke na nivou obećanja i šta su ta obećanja za mlade. Istraživanje je obuhvatilo i broj mladih na listama i njihove pozicije na listama.

Na 21 izornoj listi, ukupno je 580 mladih od 3419 kandidata što predstavlja 16,96% od ukupnog broja kandidata za narodne poslanike. Prema starosnoj strukturi, najviše kandidata za narodne poslanike pripada grupi od 40 do 49 godina starosti (24,4%), zatim od 30-39 (22,9%) i 50-59 (21,6%).

Ukupno su se izborne liste i kampanja bojkota obratili ka mladima ili o mladima u toku kampanje 137 puta (od toga najviše: Aleksandar Vučić – „Za našu decu“ - 54 puta; Ivica Dačić - „Socijalistička partija Srbije (SPS) – Jedinstvena Srbija (JS) – Dragan Marković Palma“ - 25 puta; Kampanja bojkota - 23 puta i METLA 2020 - 12 puta. Sve ostale liste su imale jednocifren broj obraćanja ka mladima i o mladima. Ukupan broj izbornih listi koje su se obraćale mladima je 10 od 21 izborne liste, uz kampanju bojkota.

Okviri (teme) koje su akteri komunicirali ka i o mladima: Demografija – odlazak mladih (6 listi); Ekonomija (5 listi); Obrazovanje (5 listi); Zdravstvo (4 liste); Zapošljavanje (3 liste); Politička participacija mladih (3 liste); Bezbednost (3 liste); Sport (2 liste); Stanovanje (2 liste); Mladi sa Kosova i Metohije (2 liste); Stanovanje mladih u ruralnim područjima (1 lista); Osamostaljivanje mladih (1 lista); Poljoprivreda (1 lista); Pokrajinska omladinska politika (1 lista); Kultura (1 lista).

Ukupan broj različitih aktera koji su se obraćali mladima ili o mladima u toku izborne kampanje je 79.

Ukupan broj politika/mera koje su politički subjekti uputili mladima tokom izborne kampanje je 15, a najviše: Aleksandar Vučić – „Za našu decu“ - 3 mere; Dr Vojislav Šešelj - Srpska radikalna stranka - 3 mere; Kampanja bojkota - 3 mere.

Ukupan broj obećanja koje su politički subjekti uputili mladima je 37 obećanja, a najviše - Aleksandar Vučić – „Za našu decu“ - 9 obećanja; Kampanja bojkota - 6 obećanja i Ivica Dačić - „Socijalistička partija Srbije (SPS) – Jedinstvena Srbija (JS) – Dragan Marković Palma“ - 5 obećanja.

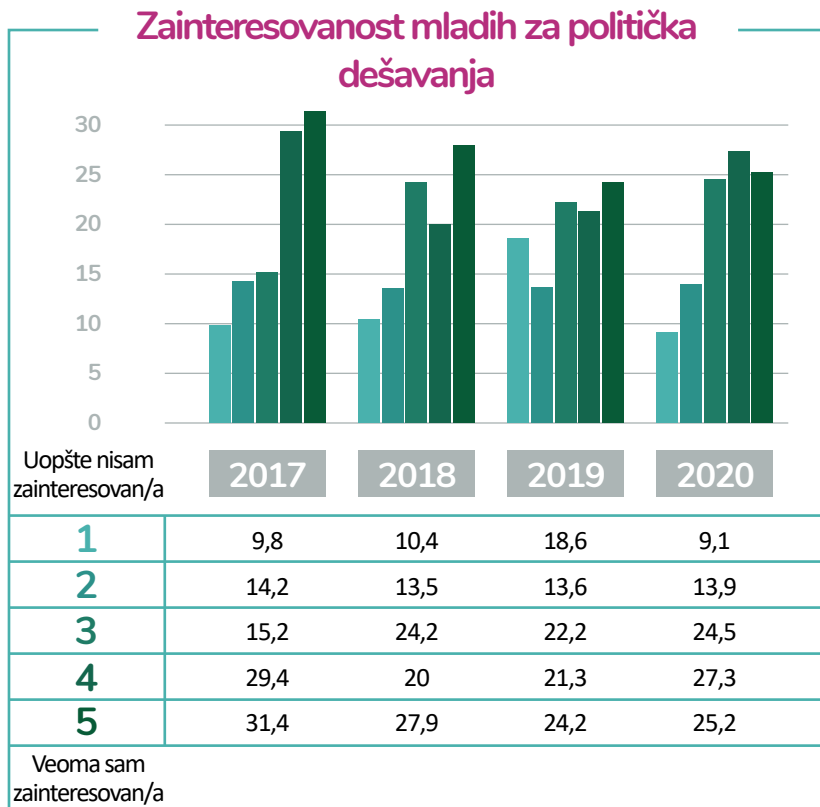
5.3. Politička participacija mladih

Politička participacija se može odrediti kao proces dobrovoljnog učešća pojedinaca i socijalnih grupa u iniciranju, razmatranju i donošenju političkih stavova i odluka, kao i njihovoj realizaciji. Politička participacija je element demokratske/participativne političke kulture. Da bi demokratija, kao oblik političkog režima funkcionisala, neophodno je imati aktivne građane, građane koji participiraju u okviru demokratskog sistema. Zato je neophodno i da mladi učestvuju/participiraju u procesima donošenja odluka.

Naše istraživanje je pokazalo da su mladi više zainteresovani za politiku i politička dešavanja nego prethodne godine. Na pitanje „Koliko ste zainteresovani za politička dešavanja?“ na skali od 1 do 5 (1 – uopšte nisam zainteresovan/a, 5 – veoma sam zainteresovan/a), prosečan odgovor mladih koji su učestvovali u istraživanju je 3,46. Odgovore 4 i 5 dalo je kombinovano 52,5% ispitanika, dok uopšte nije zainteresovana za politiku (ocena 1) manje od 10% (9,1%).

¹²⁴ Boban Stojanović – ur, Mladi u kampanji 2020. – Monitoring izveštaj, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020, str. 8-9.

Grafikon 20. Zainteresovanost mladih za politička dešavanja (u %)

Iako ne postoje statistički značajne razlike u odgovorima, moramo istaći da postoje razlike u prosečnim vrednostima odgovora (ocena). Mladi muškarci su zainteresovaniji za politička dešavanja u odnosu na mlade žene (prosečna ocena 3,6 naspram 3,32). U pogledu regiona iz kojih mladi dolaze, mladi iz regiona Beograda (3,59) i iz Vojvodine (3,53) su zainteresovaniji od mladih iz ostalih regiona (3,3).

Poredeći sa prethodnom godinom, za skoro 10% je opao broj mladih koji se opredeljuju za odgovor uopšte nisam zainteresovan.

Tabela 29. Zainteresovanost mladih za politiku prema grupama

Grupe	Prosečna ocena
Ukupno:	3,46
15-19	3,35
20-24	3,53
25-30	3,49
Muškarci	3,60
Žene	3,32
Beogradski region	3,59
Region Vojvodine	3,53
Region Istočne i Južne Srbije	3,34
Region Centralne i Zapadne Srbije	3,35

Mladi se o politici i političkim dešavanjima najviše informišu putem Interneta i veb portala (76,5%) i društvenih mreža (73,6%), dok je televizija (51,1%) zastupljena u nešto više od polovine slučajeva. Od strane porodice i prijatelja se informiše 44,3% mladih, dok se 15% o politici informiše putem dnevnih novina.

Tabela 30. Na koji način se mladi informišu o političkim dešavanjima u procentima (%)

Način:	2018	2019	2020
Televizija	49,1	47,6	51,1
Dnevne novine	26,4	17,7	15
Društvene mreže	69,8	62,2	73,6
Internet (web portali)	71,3	62,6	76,5
Aplikacije informativnih portala	19,8	15,9	21
Porodica i prijatelji	39,3	35,7	44,3

Ove godine smo pitali ispitanike ukoliko prate politička dešavanja, koje teme ih najviše zanimaju, a odgovori pokazuju da mlade najviše interesuju ekonomske teme – zapošljavanje, investicije i sl. (56,8%) i nacionalne teme – Kosovo, situacija u regionu, spoljna politika Srbije (54,3%).

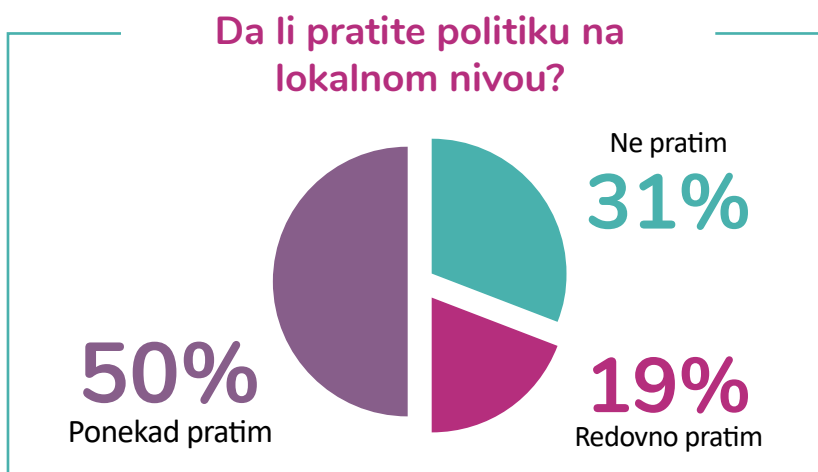
Tabela 31. Zainteresovanost mladih za politiku prema grupama

Teme	Procenat (%)
Nacionalne teme (Kosovo, situacija u regionu, spoljna politika Srbije)	54,3
Ekonomske teme (zapošljavanje, ekonomska politika Vlade, investicije)	56,8
Korupcija	44,9

Funkcionisanje/nefunkcionisanje demokratije u Srbiji	50,6
Bezbednost	36,5
Evropske integracije	21,3
Omladinska politika	38,9
Mere zaštite životne sredine	43,7
Suočavanje sa prošlošću (ratni zločini, pomirenje)	30,4

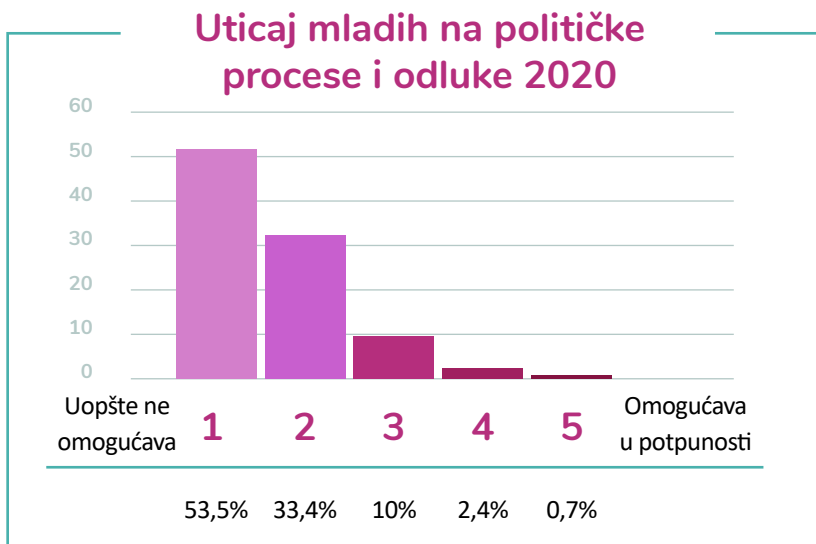
Na pitanje da li prate politiku na lokalnom (opštinskom/gradskom) nivou, tek 19% je odgovorilo da redovno prati.

Grafikon 21. Da li pratite politiku na lokalnom nivou?

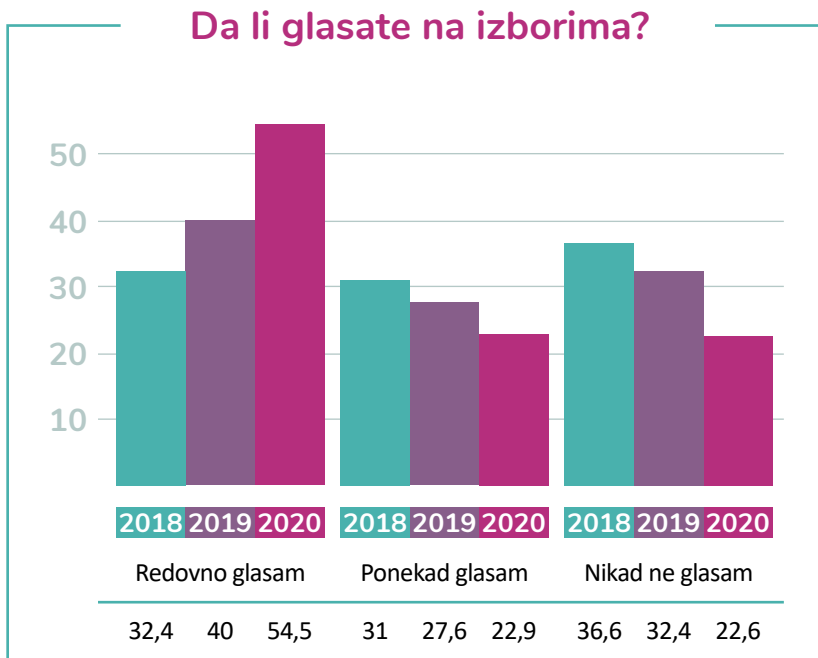
Na pitanje „Koliko politički sistem u Srbiji omogućava mladima da utiču na političke procese i odluke?“ na skali od 1 do 5 (1 – Uopšte ne omogućava; 5 - Omogućava u potpunosti) prosečan odgovor ispitanika je 1,64. Da politički sistem omogućava u potpunosti uticaj mladih na političke procese i odluke smatra tek 0,7% mladih ispitanika. U pogledu razlika u prosečnoj oceni, iako ne postoje statistički značajne razlike u odnosu na godine, pol ili region ispitanika, postoje razlike u prosečnoj oceni u pogledu godina ispitanika, pa tako najmlađi mladi (15-19 godina) imaju prosečan odgovor od 1,71, dok najstariji mladi (25-30) godina imaju prosečan odgovor od 1,59.

Grafikon 22. *Uticaj mladih na političke procese i odluke (%)*

Na pitanje „Da li glasate na izborima?“, odgovor da redovno glasaju u grupi onih koji imaju biračko pravo je dalo 40% mladih, dok poveremeno glasa 27,6% mladih. Nikad ne glasa 32,4% mladih.

Grafikon 23. **Da li glasate na izborima (u %, oni koji imaju biračko pravo)?**

U poređenju sa prethodnom godinom, veći broj mladih je odgovorio da redovno glasa, a smanjio se i značajno broj mladih koji su odgovorili da nikad ne glasaju. Postoji statistički značajna razlika¹²⁵ u odgovorima između mladih iz Beograda i ostalih regiona (pre svega Centralne i Zapadne Srbije i Istočne i Južne Srbije) i mladi iz Beograda redovnije glasaju, kao i u pogledu pola ispitanika jer mlade žene redovnije glasaju od mladih muškaraca.

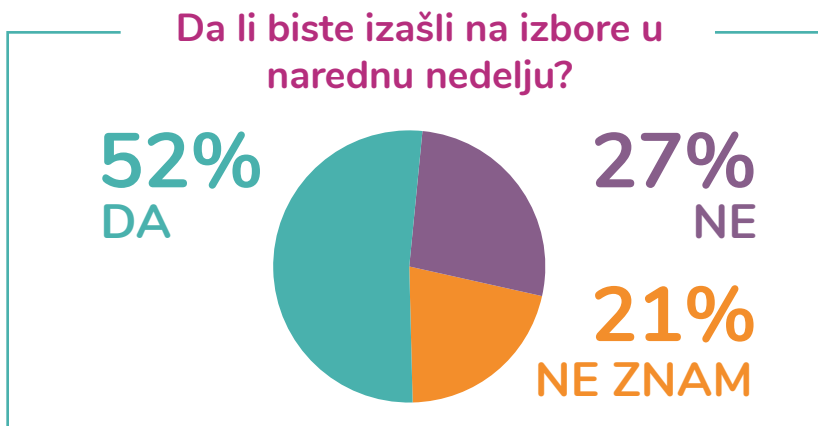
¹²⁵ Tokom celog teksta se navodi gde su testovi pokazali statistički značajne razlike.

Tabela 32. *Glasanje prema regionima*

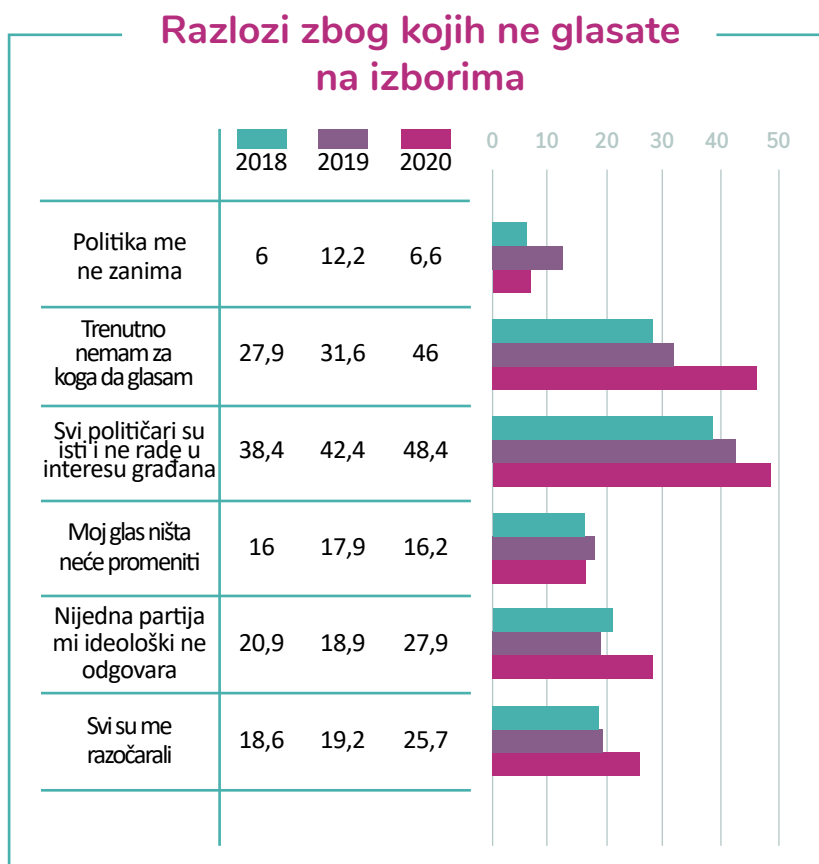
Region	Glasanje na izborima		
	Redovno glasam	Ponekad glasam	Nikad ne glasam
Beogradski region	65.2%	20.5%	14.3%
Region Vojvodine	56.5%	21.4%	22.1%
Region Istočne i Južne Srbije	46.7%	24.0%	29.3%
Region Zapadne i Centralne Srbije	47.2%	26.4%	26.4%
Ukupno:	54.5%	22.9%	22.6%

U maju, kada je upitnik distribuiran, pitali smo mlade i da li bi, da se izbori održavaju u narednu nedelju, izašli na izbore. Procenat onih koji bi izašli na izbore je 52%. Svaka peta mlada osoba (20,5%) ne zna da li bi izašla na izbore, dok ne bi izašlo 27% mladih.

Grafikon 24. *Da li biste izašli na izbore u narednu nedelju?*

Pitali smo mlade i šta su razlozi zbog kojih ne glasaju, a najčešći razlog je taj što smatraju da su svi političari isti i ne rade u interesu građana (48,4%), kao i da trenutno nemaju za koga da glasaju (46%).

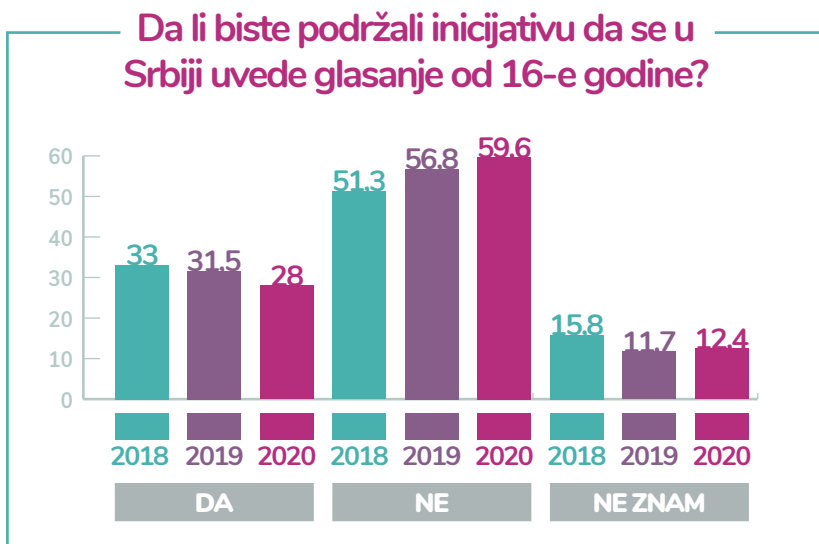
Grafikon 25. **Razlozi zbog kojih ne glasate na izborima**

Na pitanje „Da li biste podržali inicijativu da se u Srbiji uvede glasanje

od 16-e godine?”, tek 28% mladih podržava tu inicijativu i procenat mladih koji su za snižavanje godina za izbornu pravo opada iz godine u godinu.

Grafikon 26. Da li biste podržali inicijativu da se u Srbiji uvede glasanje od 16-e godine?

Zanimljivo je prikazati razlike u odnosu na odgovore u odnosu na godine ispitanika. Postoji statistički značajna razlika u odgovorima grupe mladih od 15-19 godina u odnosu na druge dve grupe. Odgovor „Da“ među najmlađim mladima je dalo 40,41% ispitanika.

Tabela 33. *Glasanje za mlade od 16 godina na osnovu godina*

Godine	Glasanje od 16 godina		
	Da	Ne	Ne znam
15-19	40.4%	49.9%	9.7%
20-24	22.7%	63.1%	14.2%
25-30	21.2%	65.6%	13.2%
Ukupno	28.0%	59.6%	12.4%

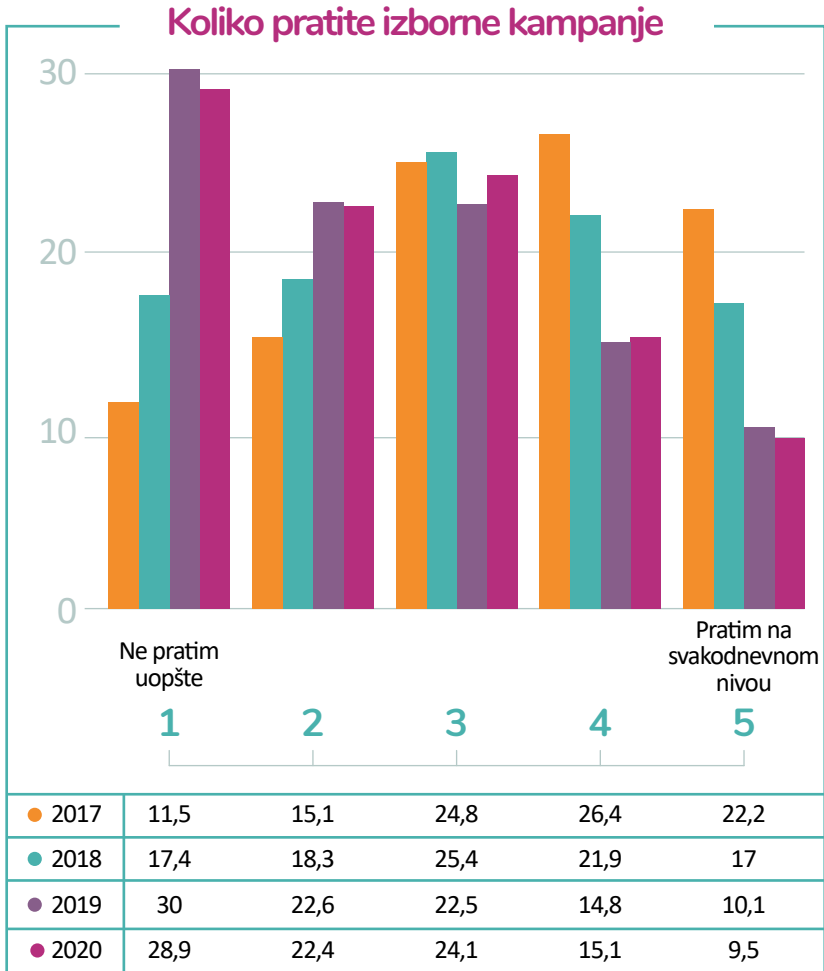
Oni koji su odgovorili sa „Ne“, za razloge takvog odgovora navode:

Tabela 34. *Odgovor zašto „Ne“*

Odgovor:	2019.	2020.
Nezreli su	59,1	62,8
Nisu dovoljno informisani	58,4	66,7
Ne bi trebalo da im stavljamo odgovornost	17,1	19,7
Zato što nisu punoletni	10,8	13,2
Uticao roditelja	42,5	49,7
Nisu edukovani kroz sistem formalnog obrazovanja	37,8	41,1

U pogledu praćenja izbornih aktivnosti političkih subjekata, odnosno na pitanje „Koliko pratite izborne kampanje?“ na skali do 1 do 5 (1 – Ne pratim uopšte, 5 – Pratim na svakodnevnom nivou), prosečan odgovor ispitanika je 2,54.

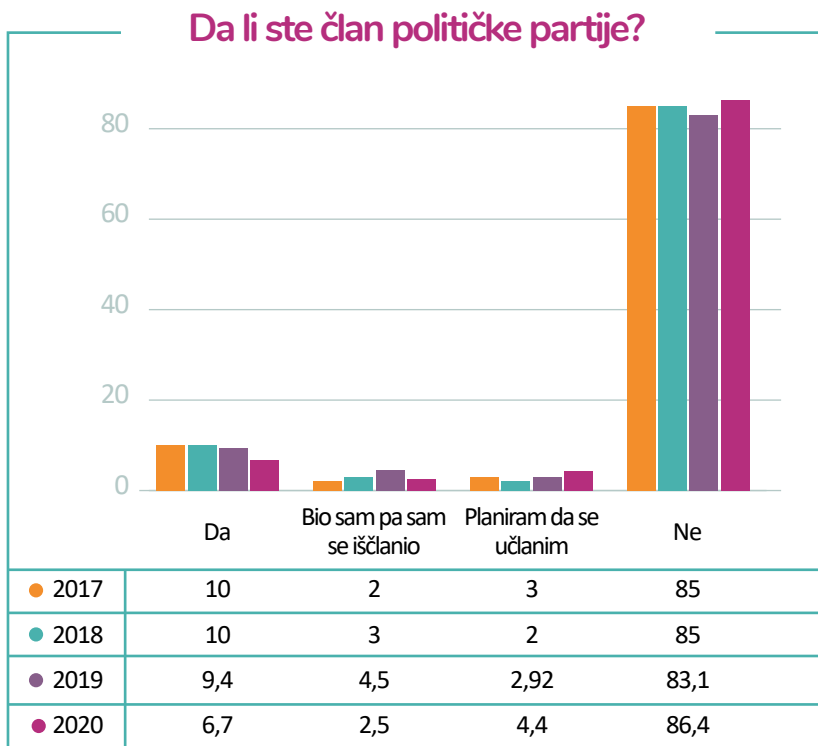
Grafikon 27. **Koliko pratite izborne kampanje (%)**

U odnosu na prethodne godine, nastavljen je trend da je sve veći broj mladih koji su odgovorili sa „Ne pratim uopšte“, a i značajno je manji broj onih koji su odgovorili sa „Pratim na svakodnevnom nivou“. Postoji statistički značajna razlika između odgovora muškaraca i žena (mladi muškarci više prate kampanje), kao i između mladih iz Beograda koji više prate kampanje u odnosu na regione Centralne i Zapadne Srbije i Južne i Istočne Srbije, ali i između mladih od 15 do 19 godina, koji manje prate od mladih od 25 do 30 godina.

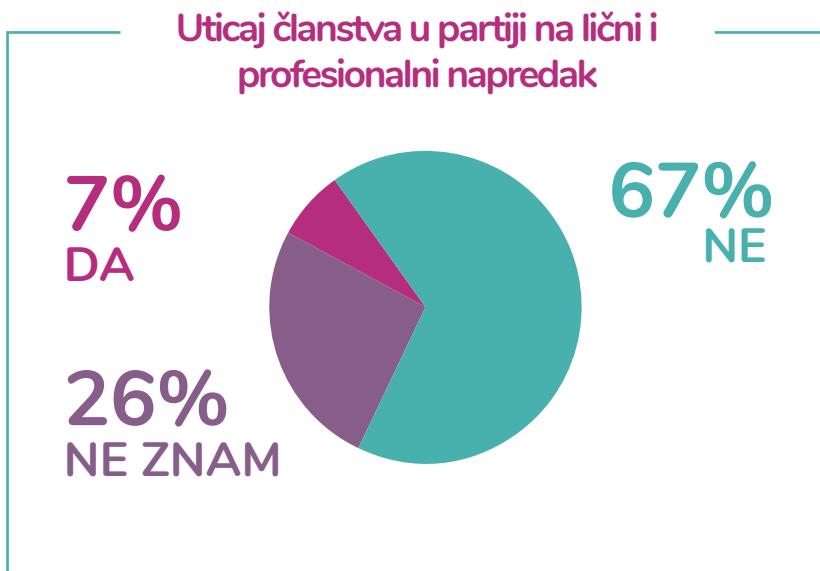
Većina ispitanika koji su učestvovali u istraživanju nisu članovi političkih partija.

Grafikon 28. Da li ste član političke partije?

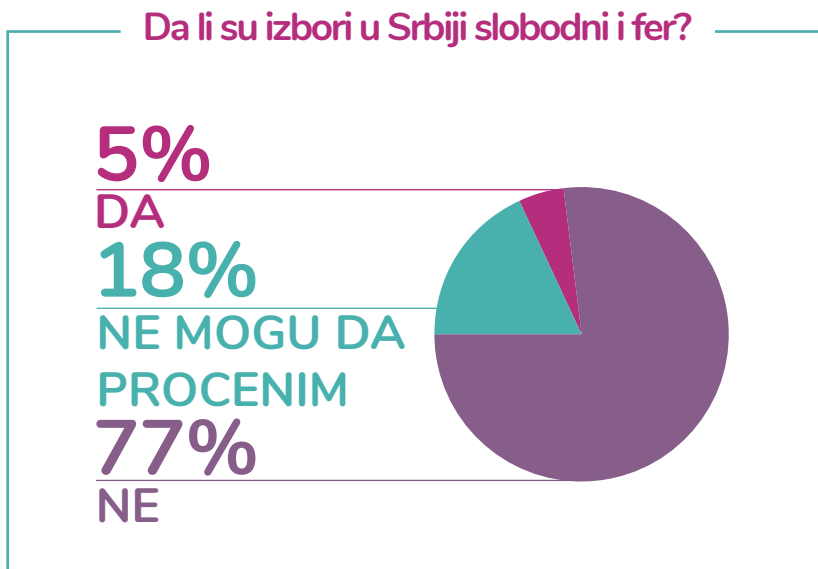
Za one koji su članovi partije, na pitanje da li smatraju da im je članstvo u partiji uticalo na lični i profesionalni napredak, više od 2/3 ispitanika odgovorilo je da nije.

Grafikon 29. *Uticaj članstva u partiji na lični i profesionalni napredak*

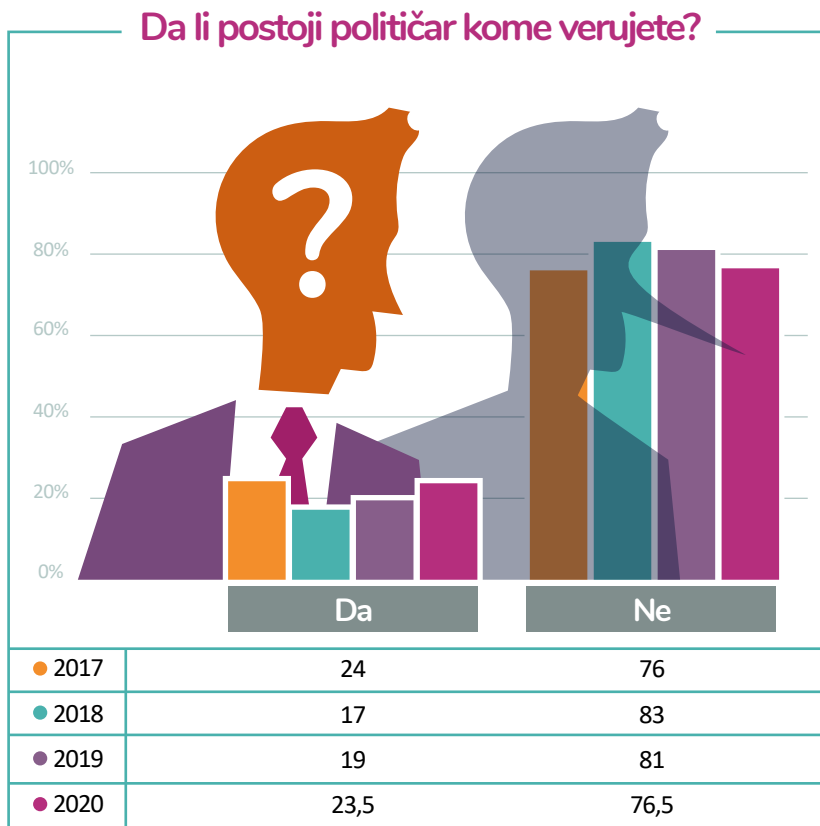
Postavili smo pitanje da li mladi smatraju da su izbori u Srbiji slobodni i fer, i tek oko 5% ispitanika smatra da jesu.

Grafikon 30. *Da li su izbori u Srbiji slobodni i fer?*

Mladi u Srbiji izrazito većinski (više od 3/4) ne veruju nijednom političaru. Na pitanje da li postoji političar kome verujete, odgovori su sledeći:

Grafikon 31. *Da li postoji političar kome verujete?*

U odnosu na prethodnu godinu povećan je broj mladih (4,5%) za koje postoji političar kome veruju. Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca koji u većem broju imaju političara kome veruju u odnosu na mlade žene.

Tabela 35. *Verovanje u političare u odnosu na pol ispitanika*

Da li postoji političar kome verujete?

POL	DA	NE
Muško	30.5%	69.5%
Žensko	17.1%	82.9%
Ukupno	23.5%	76.5%

U istraživanju smo ispitivali poverenje mladih u određene institucije. Pitali smo mlade koliko je njihovo poverenje u institucije na skali od 1 do 5 (1 - uopšte nemam poverenje 5 - imam veliko poverenje) i prosečni odgovori su sledeći:

Tabela 36. *Poverenje mladih u institucije*

Institucija	2017	2018	2019	2020
Vojska	2,9	2,8	2,9	2,88
Policija	* ¹²⁶	2,3	2,4	2,11
Mediji	*	1,6	1,5	1,59
Kancelarije za mlade	2,6	2,55	2,5	2,37
Ministarstvo omladine i sporta	2,3	2,1	2,2	2,12
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	*	1,9	1,95	1,90
Ministarstvo zdravlja	*	*	*	2,00

Crkva	2,2	2,1	2,4	2,6
Predsednik opštine/gradonačelnik	1,9	1,65	1,7	1,67
Narodna skupština	1,7	1,5	1,6	1,52
Vlada Republike Srbije	1,7	1,5	1,6	1,59
Predsednik Vlade Republike Srbije	1,7	1,5	1,6	1,51
Predsednik Republike	1,6	1,5	1,6	1,56
Političke partije	1,5	1,3	1,4	1,35

Prvi zaključak je da **mladi nemaju poverenja ni u jednu od institucija koje su ispitivane u istraživanju (<3,00)**. Nijedna institucija nema prosečnu ocenu iznad 3, što govori da su mladi u potpunosti nepoverljivi i da se osećaju zapostavljeno. Sa najmanjim poverenjem se ističu političke partije, mediji i političke institucije (Predsednik Republike, predsednik Vlade, Vlada RS, Narodna skupština, gradonačelnici i predsednici opština iz kojih su ispitanici/ce). Sa druge strane, **institucije za mlade (Ministarstvo omladine i sporta i Kancelarije za mlade) imaju nešto višu prosečnu ocenu** (institucije koje su osnovane zbog njih i koje bi trebalo da rade na unapređenju položaja mladih) od **većine ostalih institucija**.

U odnosu na prethodnu godinu, opalo je poverenje u gotovo sve institucije (osim u crkvu).

¹²⁶ Nije obuhvaćeno istraživanjem

Tabela 37. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (prvi deo)

Grupe	Vojska	Policija	Mediji	KzM	MOS	MPNTR
Ukupno:	2,88	2,11	1,59	2,37	2,12	1,90
15-19	3,21* ¹²⁷	2,28	1,69	2,67	2,40	2,04
20-24	2,83	2,10	1,55	2,40	2,09	1,90
25-30	2,61	1,96	1,51	2,03	1,87	1,74
Muškarci	2,93	2,0	1,49	2,11	1,97	1,78
Žene	2,84	2,22	1,67	2,61	2,26	2,00
Beogradski region	2,79	2,09	1,68	2,38	1,99	1,80
Region Vojvodine	2,88	2,14	1,64	2,48	2,22	2,01
Region Istočne i Južne Srbije	2,87	2,13	1,58	2,36	2,18	1,84
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,99	2,09	1,44	2,23	2,10	1,90

¹²⁷ Jedina institucija koja ima višu prosečnu ocenu od 3 jeste vojska, i to u kategoriji mladih od 15 do 19 godina.

Tabela 38a. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (drugi deo)

Grupe	Crkva	Pred. opštine	Narodna skupština	Vlada RS	Pred. Vlade
Ukupno:	2,60	1,67	1,52	1,59	1,51
15-19	2,95	1,77	1,70	1,76	1,63
20-24	2,58	1,65	1,46	1,53	1,49
25-30	2,29	1,58	1,41	1,48	1,41
Muškarci	2,88	1,63	1,46	1,52	1,46
Žene	2,35	1,71	1,58	1,66	1,55
Beogradski region	2,48	1,54	1,46	1,55	1,42
Region Vojvodine	2,51	1,71	1,63	1,65	1,57
Region Istočne i Južne Srbije	2,54	1,57	1,55	1,65	1,57
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,90	1,83	1,46	1,52	1,47

Tabela 38b. Poverenje mladih u institucije prema različitim grupama mladih (treći deo)

Grupe	Predsednik Republike Srbije	Partije
Ukupno:	1,56	1,35
15-19	1,71	1,46
20-24	1,50	1,34
25-30	1,48	1,26
Muškarci	1,55	1,37
Žene	1,58	1,34
Beogradski region	1,48	1,35
Region Vojvodine	1,57	1,36
Region Istočne i Južne Srbije	1,64	1,36
Region Centralne i Zapadne Srbije	1,58	1,34

Kada pogledamo rezultate prema grupama ispitanika, postoji statistički značajna razlika između starosnih grupa ispitanika. Testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike unutar grupe od 15 do 19 godina za sve institucije koje su ispitivane u odnosu na druge dve grupe.¹²⁸

¹²⁸ U pojedinim slučajevima nema statistički značajne razlike u odgovorima grupa 15-19 i 20-24 kao što je poverenje u: Predsednika opštine/gradonačelnika; MPNTR; Policiju; Predsednicu Vlade RS. U svim ostalim slučajevima postoje razlike. Za grupe 15-19 i 25-30 postoje statistički značajne razlike za sve institucije.

Mladi iz kategorije 15-19 imaju veće poverenje u svaku instituciju u odnosu na starije mlade.

U pogledu regiona, testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u pogledu regiona iz kojih ispitanici dolaze i to u poverenje u crkvu,¹²⁹ medije,¹³⁰ Narodnu skupštinu¹³¹ i predsednika opštine/ gradonačelnika.¹³²

U pogledu pola ispitanika, testovi su pokazali da postoje statistički značajne razlike u odnosu na pol ispitanika u pogledu poverenja u crkvu, medije i Ministarstvo omladine i sporta.

U pogledu poverenja u institucije, testirali smo da li postoje razlike u poverenju u institucije različitih grupa u pogledu stepena obrazovanja, visine zarade i tipa naselja. U odnosu na stepen obrazovanja postoje razlike u odgovorima za sve institucije osim političkih partija. U pogledu visine zarade, postoje statistički značajne razlike u poverenju u crkvu, medije, MOS, Ministarstvo zdravlja i KZM. U odnosu na tip naselja, postoje značajne razlike u odgovorima u poverenje u crkvu, vojsku, medije, predsednicu Vlade RS i MOS.

Istraživali smo i **poverenje mladih u ličnosti koje vode neke od ključnih institucija**. Prosečne ocene su prikazane u grafikonu ispod.

---

¹²⁹ Između regiona Zapadne i Centralne Srbije u odnosu na ostala tri regiona.

¹³⁰ Između regiona Zapadne i Centralne Srbije u odnosu na regione Beograd i Vojvodina.

¹³¹ Između regiona Vojvodine i Beograda.

¹³² Između regiona Zapadne i Centralne Srbije u odnosu na regione Istočne i Južne Srbije i Beograda.

Tabela 39. Poverenje mladih u ličnosti

Ličnost	2018	2019	2020
Patrijarh Irinej	2,1	2,2	2,40
Aleksandar Vulin	1,2	1,3	1,28
Nebojša Stefanović	1,3	1,4	1,37
Maja Gojković	1,3	1,3	1,32
Ana Brnabić	1,6	1,6	1,57
Aleksandar Vučić	1,7	1,6	1,56
Vanja Udovičić	2	2	1,92
Mladen Šarčević	*	*	1,42
Zlatibor Lončar	*	*	1,45

Kada uporedimo prosečne ocene institucija i ličnosti koje su na čelu tih institucija, videćemo da su razlike između poverenja i ličnosti jako male u gotovo svim slučajevima, osim u odnosu na institucije vojske i policije i ministara koji rukovode njihovim radom (vojska – 2,88; ministar odbrane Aleksandar Vulin – 1,28; policija – 2,11; ministar unutrašnjih poslova Nebojša Stefanović – 1,37). Manje razlike su u odnosu na crkvu – 2,60 i Patrijarha Irineja – 2,40; kao i Narodne skupštine – 1,52 i predsednice NS Maje Gojković – 1,32; kao i Ministarstva omladine i sporta – 2,12 i ministra Vanje Udovičića – 1,92; MPNTR – 1,90 i ministra Mladena Šarčevića – 1,42; i Ministarstva zdravlja – 2,00 i ministra Zlatibora Lončara – 1,45.

Tabela 40. Poverenje mladih u ličnosti prema različitim grupama mladih

Grupe	Partijarh Irinej	Aleksandar Vulin	Nebojša Stefanović	Maja Gojković
Ukupno:	2,40	1,28	1,37	1,32
15-19	2,84	1,46	1,54	1,52
20-24	2,38	1,21	1,32	1,25
25-30	1,99	1,19	1,26	1,19
Muškarci	2,57	1,27	1,36	1,29
Žene	2,23	1,30	1,38	1,34
Beogradski region	2,29	1,23	1,29	1,23
Region Vojvodine	2,32	1,27	1,34	1,36
Region Istočne i Južne Srbije	2,39	1,34	1,49	1,39
Region Centralne i Zapadne Srbije	2,59	1,29	1,36	1,29

Tabela 41. Poverenje mladih u ličnosti prema grupama ispitanika

Grupe	Ana Brnabić	Aleksandar Vučić	Vanja Udovičić	Mladen Šarčević	Zlatibor Lončar
Ukupno:	1,57	1,56	1,92	1,42	1,45
15-19	1,75	1,72	2,13	1,60	1,66
20-24	1,52	1,47	1,93	1,37	1,39
25-30	1,44	1,49	1,70	1,29	1,30
Muškarci	1,47	1,59	1,87	1,39	1,41
Žene	1,66	1,53	1,96	1,45	1,48
Beogradski region	1,49	1,47	1,79	1,32	1,38
Region Vojvodine	1,57	1,46	1,81	1,38	1,42
Region Istočne i Južne Srbije	1,68	1,74	2,10	1,51	1,53
Region Centralne i Zapadne Srbije	1,56	1,58	1,99	1,42	1,46

Testovi su pokazali da postoji statistički značajna razlika u pogledu pola ispitanika u odnosu na poverenje u partijarha Irineja i Anu Brnabić. Kao i u slučaju poverenja u institucije, postoje statistički značajne razlike u odnosu na starosnu grupu ispitanika u pogledu svih ličnosti čije smo poverenje ispitivali. Mladi iz grupe 15-19 se statistički značajno razlikuju u odgovorima u odnosu na druge dve grupe za sve ličnosti i imaju veće poverenje i u ličnosti.¹³³ U odnosu na region iz koga

¹³³ Razlike u odgovorima grupa 20-24 i 25-30 postoje u pogledu poverenja u partijarha Irineja i Vanje Udovičića.

dolaze, statistički značajne razlike postoje u poverenju u Nebojšu Stefanovića,¹³⁴ Aleksandra Vučića,¹³⁵ Vanju Udovičića¹³⁶ i Mladena Šarčevića.¹³⁷

U pogledu poverenja u ličnosti, testirali smo da li postoje razlike u poverenju u ličnosti različitih grupa u pogledu stepena obrazovanja, visine zarade i tipa naselja. U odnosu na stepen obrazovanja postoje statistički značajne razlike u odgovorima za sve ličnosti. U pogledu visine zarade ne postoje statistički značajne razlike u poverenju u ličnosti. U odnosu na tip naselja, postoje statistički značajne razlike u odgovorima u poverenje za sve ličnosti.

Stavovi društveno aktivnih mladih koji prvi put imaju pravo glasa („first voters“) o politici i političkoj participaciji

U okviru ove oblasti održana je fokus grupa sa društveno aktivnim mladima, članovima civilnog društva i novih medija (portali, Jutjub), koji su na izborima 21. juna 2020. prvi put imali pravo glasa. Fokus grupa održana je 15. juna, šest dana pred izbore.

Tema fokus grupe bili su stavovi njenih učesnika o politici i političkoj participaciji, kao i njihova percepcija o stavovima njihovih vršnjaka koji nisu društveno aktivni.

Zaključci fokus grupe:

- Društveno aktivni mladi imaju izrazito negativnu percepciju politike u Srbiji, dok smatraju da su njihovi vršnjaci nedovoljno informisani. Nije postojala saglasnost oko toga da li su mladi generalno nezainteresovani za politiku, ili da je problem u nepostojanju prilika i mogućnosti za informisanje i iznošenje stavova.

---

¹³⁴ Između regiona Istočne i Južne Srbije i Beograda.

¹³⁵ Između regiona Istočne i Južne Srbije u odnosu na Beograd i Vojvodinu.

¹³⁶ Između regiona Istočne i Južne Srbije u odnosu na Beograd i Vojvodinu.

¹³⁷ Između regiona Istočne i Južne Srbije i Beograda.

- Gotovo svi učesnici fokus grupe glasanje na izborima vide kao vrednost po sebi i naveli su da će glasati na izborima 21. juna. Bili su svesni kampanje bojkota, ali su je opisali kao nejasnu.
- Kada je reč o tome da li će njihovi vršnjaci prvi put iskoristiti pravo glasa ove godine, ponovo nije postojala saglasnost, ali je isto tako konstatovana generalna neinformisanost „first voter-a“.
- Većina društveno aktivnih mladih može da zamisli sebe kao člana/članicu neke političke partije u budućnosti, ali nijedne od onih koje trenutno postoje na političkoj sceni.
- Učesnici smatraju da među mladima postoji zainteresovanost za druge oblike političke participacije (incijative, protesti, udruženja građana) i da je poznanstvo najvažniji faktor.
- Prema mišljenju učesnika, mladi nisu ciljna grupa nijednog političara sa trenutne političke scene.
- Učesnici smatraju da se demokratija u Srbiji suočava sa ozbiljnim problemima.

Stavovi o politici

Učesnici su bili upitani da napišu svoje asocijacije na reč „politika“, koje su dominantno bile negativne: nepravda, korupcija, tuga, talog, rasulo, homogeno, laži.

Kao glavni izvor koji oblikuje njihovu percepciju politike, učesnici fokus grupe naveli su medije. Napravili su razliku između najdominantnijih medija u Srbiji, koji su, prema njihovom mišljenju, pod kontrolom vladajuće stranke, i drugih, među kojima su naveli televiziju N1, portale Južne vesti i Krik, kao i štampane medije Danas i NIN. Jedan od učesnika naveo je da postoji snažna medijska polarizacija, a više njih istaklo je da je politika sve više i više zastupljena u medijima, da se „uvlači“ u oblasti u kojima ne bi trebalo da joj bude mesto.

Deo učesnika je prisustvo istih političara više decenija, kao i „nasleđivanje“ političkih pozicija, istakao kao posebno odbojne. Jedan od učesnika je, pominjući televizijske prenose iz Narodne skupštine, upotrebio izraz „prevrne mi se stomak“.

Učesnici su potom bili upitani da prokomentarišu kako njihovi vršnjaci u proseku vide politiku, a zaključak oko kojeg je postojala saglasnost bio je da su neinformisani. Istaknuto je da se i upućenost mladih u politiku najčešće svodi na prepoznavanje određenih ličnosti, ali ne i ideja koje oni zagovaraju niti politika za koje se zalažu.

Kao uzrok neinformisanosti mladih o politici istaknuta je nemogućnost formalnog obrazovanja da razvije političku kulturu. Učesnici su bili veoma skeptični prema predmetima Građansko obrazovanje i Ustav i prava građana kao načinima da se mladi upute i zainteresuju za političke procese. Neuvažavanje mišljenja mladih o politici i stav „nije to za tebe“ koji vlada u opštoj populaciji su takođe navedeni kao nešto što obeshrabruje interesovanje mladih za politiku.

Međutim, učesnici u fokus grupi nisu se saglasili oko toga da li su mladi samo neinformisani, ili i generalno nezainteresovani. Dok su neki od učesnika istakli da mlade politika ne zanima, da smatraju da ne mogu ništa da promene i da se zato bave drugim stvarima, drugi su naveli da ima dosta mladih koji žele da se informišu, raspitaju i saznaju o politici o Srbiji, kao i da iskažu svoj stav, ali da za to često nemaju prilike ili mogućnosti. Jedan od komentara je glasio da bi internet i društvene mreže mogle da predstavljaju pomenute prilike.

Stavovi o izborima

Asocijacije mladih na reč „izbori“ takođe su bile dominantno negativne: laži, farsa, konfuzija, cirkus, krađa, „pljuvanje“, korupcija. Među neutralnim asocijacijama bile su: obećanja, kampanja, poslanici i „glasaj“.

Gotovo svi učesnici fokus grupe rekli su da će izaći da glasaju na izborima 21. juna. Iako niko od njih nije izrazio očekivanje da će u ovom trenutku njihov glas mnogo promeniti, istakli su da je glasanje prilika

da se iskaže sopstveno mišljenje, kao i da je glasanje za jednu opciju „jedan glas manje“ za opciju koja se ne podržava. Jedan od učesnika je glasanje na izborima predstavio kao dužnost i društvenu akciju, dok je drugi istakao da izlazi jer po prvi put ima priliku da vidi kako taj proces izgleda.

Učesnici su bili svesni poziva na bojkot izbora – jedan od njih je prokomentarisao da ga je to bacilo u dilemu da li da izađe ili ne – ali je takođe istaknuto da poruka bojkota nije jasna i da liči na odustajanje.

Jedan učesnik rekao je da neće učestvovati na izborima, jer nema za koga da glasa s obzirom na to da je opoziciona scena previše nejasna i „izmešana“, kao i zbog izvesnosti rezultata izbora.

Kada je reč o mladima uopšte, stavovi su još jednom bili podeljeni: deo učesnika smatrao je da mnogi neće izaći jer ih politika ne interesuje i veruju da im je trenutno dobro. Dodatni komentar glasio je da među mladima ima više apstinenata nego „bojkotaša“.

S druge strane, deo učesnika je rekao da je njihov utisak da će mnogi njihovi vršnjaci izaći, ako ni zbog čega drugog, onda iz radoznalosti, s obzirom na to da po prvi put imaju pravo glasa.

Jedan od učesnika rekao je da mladi znaju samo za šest učesnika na ovim izborima (od 21): Srpska napredna stranka, Socijalistička partija Srbije, Srpska radikalna stranka, Pokret slobodnih građana, „1 od 5 miliona“ i „Levijatan“, dok su drugi izneli mišljenje da je taj broj čak i manji.

Upitani da li su sigurni za koje političke institucije se glasa na ovim izborima, svi sem jednog učesnika su odgovorili potvrdno. Međutim, jedan od njih je izjavio da je tek nekoliko dana ranije shvatio da predsednik Republike nema nikakve veze sa izborima, tj. da na njima

nije kandidat. Učesnici su veoma negativno prokomentarisali činjenicu da je predsednik lice kampanje za parlamentarne i lokalne izbore i istakli da se na taj način smanjuje lokalna autonomija. „Vladaju partije, a ne ljudi“, glasio je jedan komentar.

Participacija – političke partije

Mnogi od učesnika fokus grupe, kao društveno aktivni mladi, rekli su da sebe mogu da zamisle kao članove nekih političkih partija u budućnosti, ali ne onih koje su trenutno na političkoj sceni. Kao razlog za to naveli su neslaganje sa vrednostima partija koje trenutno postoje i percepciju da se u njima stav mladih ne sluša, kao i da se partije zatvaraju u uske krugove, često i po porodičnoj liniji. Izrazili su skeptičnost prema mogućnost reformisanja ovih partija iznutra.

Učesnici su takođe istakli da je članstvo u partiji stigmatizovano. S druge strane, svi su bili svesni pojave da se ljudi učlanjuju u stranke zarad posla i boljeg društvenog položaja, ali su to opisali kao negativnu pojavu, uz upotrebu izraza „tužna realnost“. Izrazili su razumevanje prema ljudima koji su se odlučili na taj korak zbog izdržavanja porodice, ali su napomenuli i mnoge koji nisu morali da to urade, već su posao preko partije dobili „jer je tako lakše“.

Učesnici su takođe naveli da postoje načini da se „uspe“ u Srbiji bez članstva u političkoj partiji, najčešće kroz privatni sektor, ali deo njih je rekao da je to ograničeno samo na velike kompanije koje imaju ispostave u Srbiji. Deo učesnika je takođe rekao da bi se pre odselio nego zaposlio preko partije i istakao da se i iz inostranstva može pomoći napretku zemlje.

Participacija – drugi oblici

Osim glasanja na izborima i članstva u političkoj stranci, učesnici fokus

grupe su kao oblike političke participacije takođe prepoznali pokrete, grupe građana, različite proteste, kao i svako ukazivanje na neki problem u društvu.

Sagovornici su bili saglasani da postoji značajan broj mladih koji je spreman da učestvuje u nekim od ovih oblika političke participacije, ali da im je za to potrebno poznanstvo i neko ko će ih „povući“. Poznanstvo je važno kako bi mladi uvideli da nije u pitanju nikakva prevara, dok prvi oblici učešća uglavnom podrazumevaju druženje, iz čega se kasnije može izroditi fokus na određene probleme.

Učesnici su naglasili da postoji ogroman nedostatak nečeg novog i drugačijeg, što bi motivisalo mlade na političku participaciju. Kao primere toga su naveli pojavu „Ljubiše Preletačevića Belog“ na političkoj sceni, zatim neke od aktivnosti pokreta „1 od 5 miliona“, kao što je bila blokada Rektorata Univerziteta u Beogradu 2019, kao i proteste povodom dešavanja u Crnoj Gori krajem 2019. i u prvoj polovini 2020.

Komunikacija političara prema mladima

Opšti utisak članova fokus grupe je da na trenutnoj političkoj sceni ne postoje političari koji se obraćaju mladima. „Nismo im ciljna grupa“ je konstatacija sa kojom su se učesnici složili, a jedan od njih je istakao pandemiju koronavirusa kao dobar primer za ovu pojavu, kada se vlast fokusirala na penzionere.

Kao objašnjenje ove pojave, učesnici fokus grupe su istakli da se „pensionerima lakše ispira mozak“, kao i da je „san svake vlasti zatupljena i apolitična omladina“. Učesnici su istakli da se političari bave mladima samo pred izbore, ali da se ni tada ne priča o politikama koje se odnose na konkretne probleme i položaj mladih. Deo učesnika je to pripisao i nedostatku demokratije.

Stanje demokratije u Srbiji

Svi učesnici fokus grupe izneli su stav da Srbija nije demokratska država. Jedan broj društveno aktivnih mladih naveo je nedavno objavljen izveštaj Fridom hausa, koji Srbiju svrstava u kategoriju hibridnih režima. Kao najveći problemi istaknuti su nedostatak slobode medija, nepostojanje nezavisnog sudstva, saradnja vlasti sa kriminalnim grupama.

Takođe su navedeni kulturološki faktori, needukovanost stanovništva za demokratiju, nepostojanje mentaliteta koji bi odgovarao tom političkom sistemu, kao i nasleđeni načini razmišljanja iz doba komunizma koji ometaju razvoj demokratske političke kulture.

Jedan od učesnika je kao institucionalno rešenje naveo kvote za mlade u parlamentu, dok je drugi predložio da se svaki političar bude ograničen na dva mandata.

Zaključak:

Ovo poglavlje nam ukazuje na nizak stepen političke participacije mladih, ali nas još više upozorava i na izraženo nisko poverenje mladih kako u političke aktore, tako i u institucije. U poređenju sa prethodnom godinom, ionako nisko poverenje u institucije je samo dodatno opalo. Ovaj podatak ukazuje na neophodnost da institucije budu otvorene ka mladima i da im se obraćaju. Iako se o mladima i ka mladima govorilo više nego u prethodnim izbornim kampanjama, deluje da to nije dovoljno. Ovako nizak stepen poverenja, odnosno izraženo nepoverenje mora da bude alarm za sve institucije da su otuđene od mladih i da zbog specifične uloge mladih moraju da kreiraju programe kako da im se obraćaju. Činjenica da skoro 4/5 mladih ne smatra da u Srbiji postoje slobodni i fer izbori mora da bude dodatni alarm svim političkim i društvenim činiocima. Nešto više poverenje u institucije

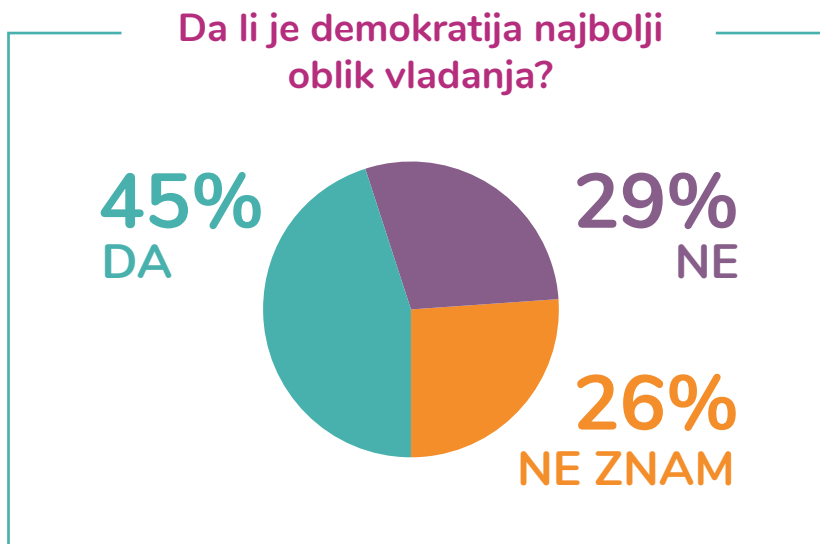
i ličnosti imaju najmlađi mladi (15-19), ali je očigledno da sticanjem biračkog prava, kao i ulaskom u svet visokog obrazovanja, tržišta rada, osamostaljenja i samostalnog zarađivanja, poverenje dodatno opada. Podaci koji pokazuju da ne postoji političar/partija kome veruju, da smatraju da im politički sistem ne omogućava uticaj na donošenje odluka, upućuju da je neophodno raditi na razvijanju građanske svesti kod mladih i kroz edukacije i podsticanje mlade motivisati da aktivnije uzimaju učešće u političkom životu. Najveći broj mladih poslanika (28 od 250) u poslednjih dvadesetak godina bi, ukoliko oni budu glas mladih, moglo da stvari pomeri ka pozitivnijem smeru.

6 Vrednosti mladih

U ovom poglavlju ispitani su stavovi i vrednosti koje imaju mladi u Srbiji. Cilj poglavlja je da prikaže kako mladi vide demokratiju, liderstvo, neke osnovne ideološke pozicije, ali i stavove prema problemu Kosova, NATO-u, spoljnoj politici i kako gledaju na Evropsku uniju i proces evropskih integracija u Srbiji.

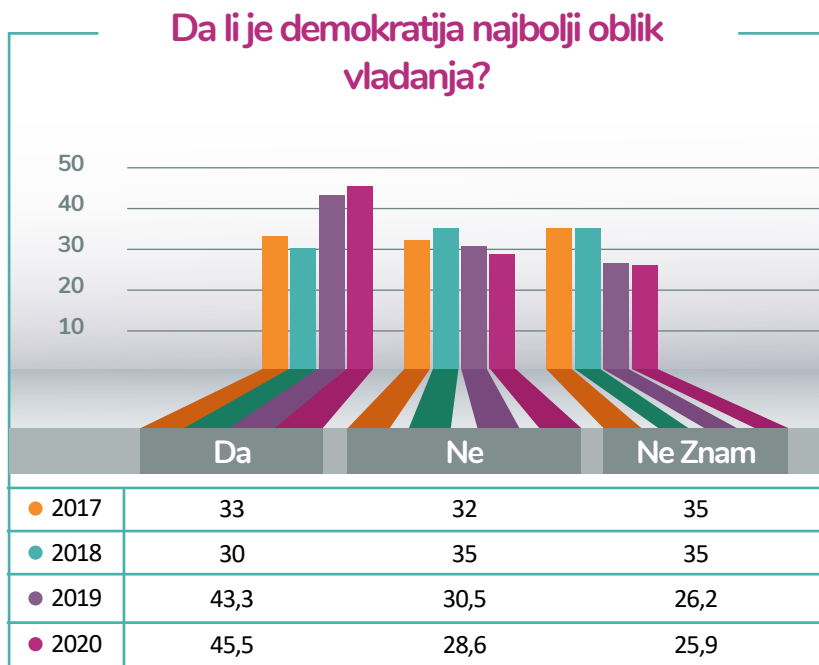
Pitali smo mlade da li je demokratija najbolji oblik političkog vladanja i dobili smo sledeće rezultate:

Grafikon 32. Odnos mladih prema demokratiji

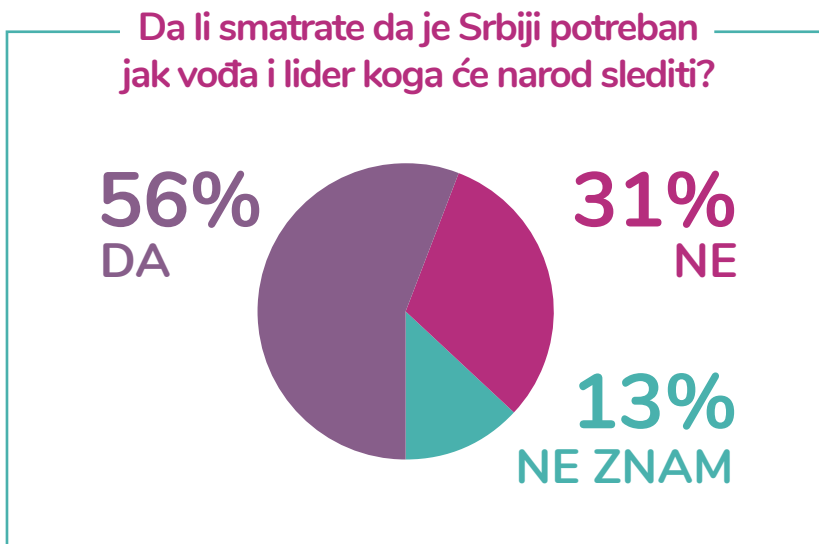
“Ukoliko uporedimo dobijene rezultate sa rezultatima dobijenim prethodne godine, videćemo da je i ove godine poraslo poverenje u demokratiju kao oblik vladavine, mada značajno manje u odnosu na rast prethodne godine u odnosu na godine pre toga.

Grafikon 33. **Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema demokratiji**

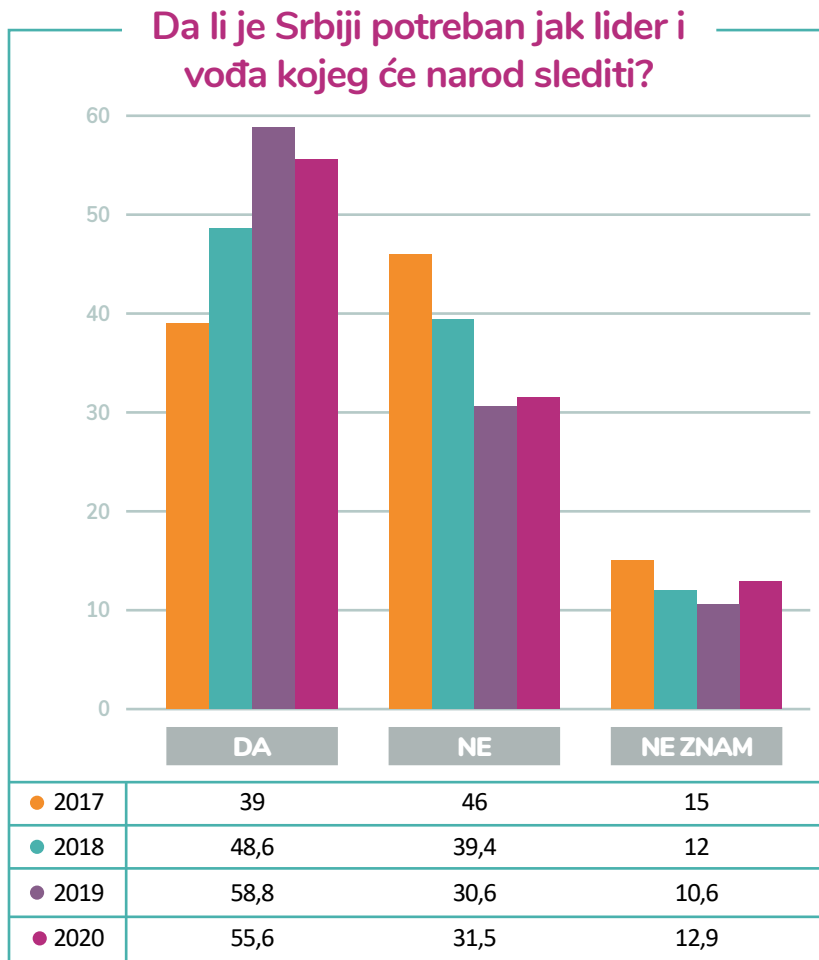
Pitali smo mlade da li smatraju da je Srbiji potreban jak vođa i lider koga će narod slediti, a rezultati su sledeći:

Grafikon 34. *Odnos mladih prema liderstvu i vođama*

Ovaj podatak odudara od prethodno navedenog rasta poverenja u demokratiju kao oblik vladavine iako je procenat mladih koji podržava jakog vođu i lidera opao za oko 3% u odnosu na prethodnu godinu.

Grafikon 35. Poređenje rezultata u pogledu odnosa prema liderstvu i vođstvu

Pogledaćemo odgovore „Da“ na prethodna dva pitanja u odnosu na godine, pol i region ispitanika.

Tabela 42. Procenat odgovora „Da“ za prethodna dva pitanja

Odgovor na pitanja: sa Da (%)		
Grupe	Da- demokratija je najbolji oblik vladavine	Da- Srbiji je potreban jak vođa i lider
Ukupno:	45,5	55,6
Godine:		*138
15-19	45,8	70,4
20-24	44,7	52,0
25-30	45,9	44,4
Pol:	*	*
Muškarci	39,6	57,2
Žene	50,9	54,3
Region:		*
Beogradski region	47,2	46,3
Region Vojvodine	47,3	54,7
Region Istočne i Južne Srbije	43,2	58,5
Region Centralne i Zapadne Srbije	43,8	62,7

Statistički značajne razlike u odgovorima jesu u pogledu podrške demokratiji u odnosu na mlade muškarce i žene, ali i velika razlika u

¹³⁸ * - Statistički značajne razlike

odnosu da li je Srbiji potreban jak vođa i lider u odnosu na pol, godine ispitanika i region iz kog dolaze.

Pregled rezultata za prethodna dva pitanja u procentima tamo gde postoje statistički značajne razlike u odgovorima različitih grupa mladih.

Tabela 43. Demokratija je najbolji oblik vladavine prema polu ispitanika

Demokratija je najbolji oblik vladavine

POL	DA	NE	NE ZNAM
Muško	39.6%	39.8%	20.5%
Žensko	50.9%	18.4%	30.7%
Ukupno:	45.5%	28.7%	25.8%

Tabela 44. Srbiji je potreban jak vođa i lider prema polu ispitanika

Srbiji je potreban jak vođa i lider

POL	DA	NE	NE ZNAM
Muško	57.2%	34.6%	8.2%
Žensko	54.3%	28.4%	17.3%
Ukupno:	55.7%	31.4%	13.0%

Tabela 45. Srbiji je potreban jak vođa i lider prema godinama ispitanika

Srbiji je potreban jak vođa i lider

GODINE	DA	NE	NE ZNAM
15-19	70.4%	16.8%	12.8%
20-24	52.0%	33.7%	14.2%
25-30	44.4%	43.9%	11.7%
Ukupno:	55.6%	31.4%	12.9%

Tabela 46. Srbiji je potreban jak vođa i lider prema regionu ispitanika

Srbiji je potreban jak vođa i lider

REGION	DA	NE	NE ZNAM
Beogradski region	46.3%	41.0%	12.7%
Region Vojvodine	54.7%	29.6%	15.7%
Region Istočne i Južne Srbije	58.5%	29.8%	11.8%
Region Zapadne i Centralne Srbije	62.7%	25.8%	11.5%
Ukupno:	55.4%	31.6%	13.0%

Dodatno smo rešili da testiramo vrednosti mladih kroz stavovska pitanja i skalom odgovora. Pitali smo mlade koliko se slažu sa narednim tvrdnjama od: 1 - U potpunosti se ne slažem, do 5 - U potpunosti se slažem. Odgovori su sledeći:

Tabela 47. Slaganje sa vrednosnim tvrdnjama

Grupe	Prosečna ocena odgovora:	Razlike u odgovorima ¹³⁹
Demokratija je najbolji oblik vladavine	3,13	(1)
Srbiji je potreban jak vođa i lider koga će narod slediti	3,16	(2) (3)
Glasanje je dužnost svakog građanina	3,68	(1) (3)
Monarhija je najbolji oblik vladavine	2,12	(1)
Ograničavanje medijskih sloboda skoro nikada nije opravdano	3,81	(1) (3)
Najvažnija stvar za decu je učiti ih poslušnosti prema roditeljima	2,77	(3)
Potpuna sloboda medija danas vodi u dezorganizaciju društva	2,46	(2)

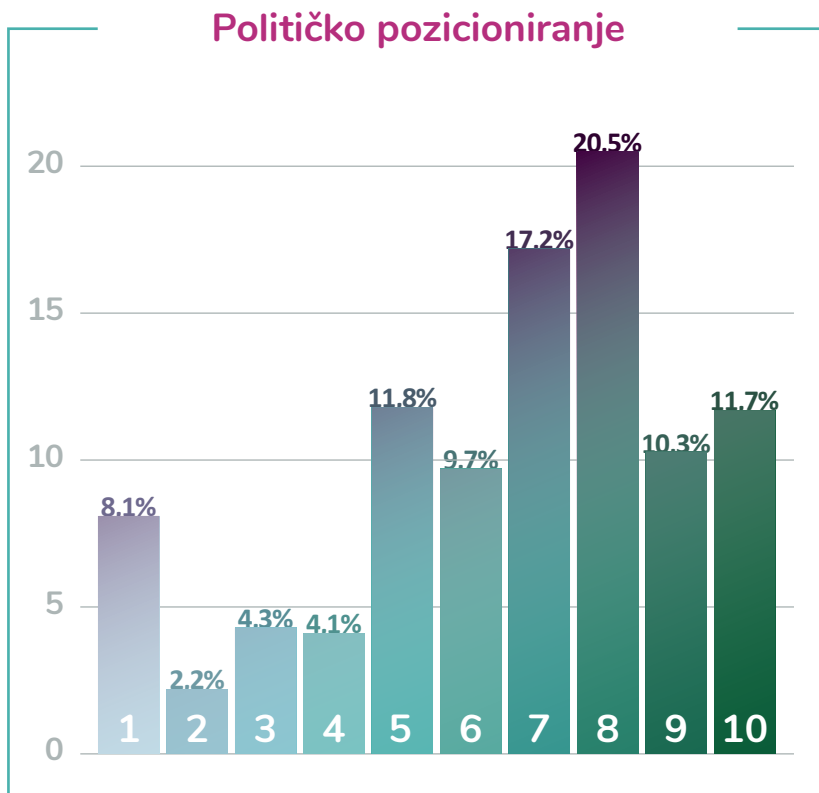
Pitali smo mlade da li mogu sebe da pozicioniraju na skali političkih i ekonomskih vrednosti i rezultati pokazuju da više od 7/10 (72,4%) mladih može sebe da pozicionira na odvojenoj skali ekonomskih i političkih vrednosti.

Za one koji su odgovorili sa da, pozicionirali su sebe na skali od 1 do 10 gde je 1 - Svako mora bez izuzetka da poštuje vrednosti i tradiciju zajednice u kojoj živi, a 10 - Dok god direktno ne ugrožava nikoga,

¹³⁹ (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca
 (2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
 (3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

svako bi trebalo da bude maksimalno slobodan da radi šta želi, čak i ako se to kosi sa vrednostima većine.

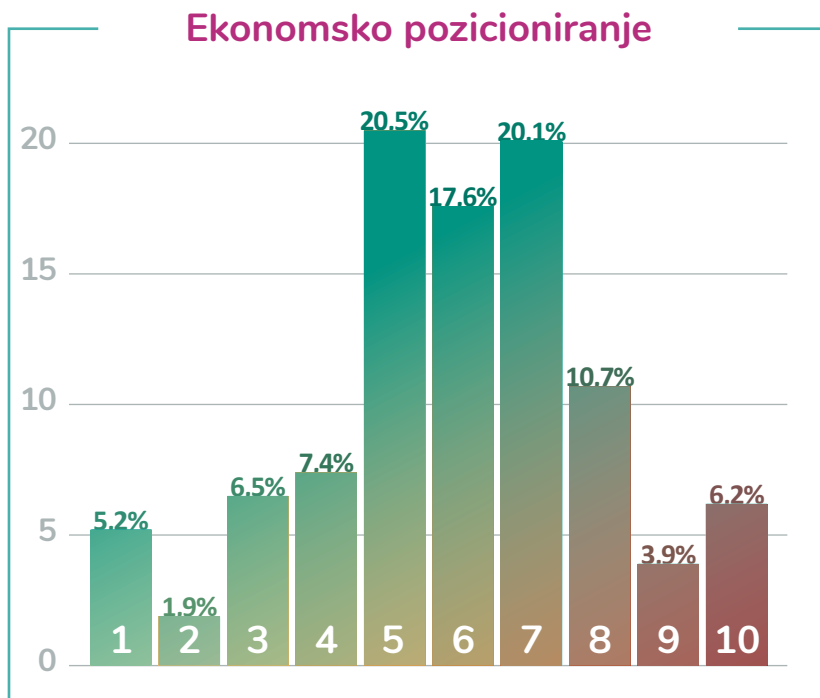
Grafikon 36. Političko pozicioniranje mladih na skali političkih vrednosti

Prosečna vrednost odgovora je: 6,54. Postoje statistički značajne razlike u odgovorima između mladih muškaraca i žena.

Takođe, mladi su pozicionirali sebe na skali 1 – 10 gde je 1 - Potpuna kontrola države nad ekonomijom, a 10 - Potpuno slobodno tržište.

Grafikon 37. Pozicioniranje mladih na skali ekonomskih vrednosti

Prosečna vrednost odgovora je 5,89.

Pitali smo mlade i koliko su im važne određene vrednosti u društvu na skali od 1 (uopšte mi nije važno) do 5 (veoma mi je važno), rezultati su sledeći:

Tabela 48. Važnost vrednosti u jednom društvu

Vrednost	Prosečna ocena 2018.	Prosečna ocena 2019.	Prosečna ocena 2020.
Transparentnost	3,3	3,5	4,24
Aktivno učešće građana	3,0	3,6	4,31
Solidarnost	3,8	4,4	4,54
Inkulzija i nediskriminacija	3,3	3,4	4,40
Ljudska prava	3,1	3,2	4,62
Građanska i politička prava	* ¹⁴⁰	4,3	4,52
Socijalna i ekonomska prava	*	4,5	4,62
Rodna ravnopravnost	3,1	3,1	4,38
Zaštita životne sredine	*	*	4,63
Multikulturalnost	2,6	3,9	4,07
Porodica i porodične vrednosti	3,8	4,4	4,43
Nacija i pripadnost naciji	3,1	3,5	3,76
Država i pripadnost državi	3,1	3,4	3,65
Religija i pripadnost religioznim grupama	2,6	2,9	3,13
Tradicija i tradicionalne vrednosti	*	3,5	3,57
Jednakost u bogatstvu/primanjima	*	3,7	3,73

¹⁴⁰ Nije bilo u prošlogodišnjem istraživanju

Među vrednostima za koje se opredeljuju mladi, najviše se ističu zaštita životne sredine, socijalna i ekonomska prava, ljudska prava, solidarnost, porodica i porodične vrednosti. Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između grupa mladih muškaraca i žena za veliki deo pobrojanih vrednosti.¹⁴¹ Postoji i statistički značajna razlika u odnosu na odgovore prema regionu iz kog ispitanici dolaze u vrednostima: transparentnosti¹⁴², državi i pripadnosti državi¹⁴³, religiji¹⁴⁴ i tradiciji.¹⁴⁵ Takođe, postoji statistički značajna razlika u odgovorima različitih grupa mladih u odnosu na godine u vrednostima transparentnosti, aktivnog učešća, multikulturalnosti, porodice i porodičnih vrednosti, nacije i pripadnosti naciji, države i pripadnosti državi i religiji.

Želeli smo kroz stavovske tvrdnje da ispitamo odnos prema rodnoj ravnopravnosti među mladima od: 1 - U potpunosti se ne slažem, do 5 - U potpunosti se slažem:

---

¹⁴¹ Za transparentnost, aktivno učešće, solidarnost, inkluzija i nediskriminacija, ljudska prava, građanska i politička prava, socijalna i ekonomska prava, rodna ravnopravnost, zaštita životne sredine, multikulturalnost, porodica i porodične vrednosti i jednakost u bogatstvu i primanjima.

¹⁴² Između Beograda i regiona Istočne i Južne Srbije i Zapadne i Centralne Srbije.

¹⁴³ Između Beograda i regiona Istočne i Južne Srbije.

¹⁴⁴ Između regiona Zapadne i Centralne Srbije i regiona Beograda i Vojvodine.

¹⁴⁵ Između regiona Zapadne i Centralne Srbije i regiona Beograda.

Tabela 49. Slaganje sa tvrdnjama o rodnoj ravnopravnosti

Tvrdnja	Prosečna ocena odgovora:	Žene	Muškarci	Razlike u odgovorima ¹⁴⁶
Žene u Srbiji zarađuju manje nego muškarci kada je reč o istim poslovima	3,14	3,81	2,41	(1) (3) ¹⁴⁷
Briga za decu i kuću u Srbiji i dalje je uglavnom posao žena	3,85	4,22	3,45	(1)
Ljudi u Srbiji teže prihvataju žene na poziciji autoriteta nego muškarce	3,92	4,45	3,35	(1) (3)
Trenutna Vlada Srbije radi dovoljno na zaštiti prava žena	2,43	2,21	2,67	(1) (2) ¹⁴⁸
Kvote za žene, na primer u parlamentu, pomoći će popravljanju njihovog položaja	2,77	3,11	2,39	(1) (2)

¹⁴⁶ (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena
 (2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
 (3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

¹⁴⁷ Mladi iz Zapadne i Centralne Srbije su značajno manje saglasni sa tvrdnjama da žene manje zarađuju u odnosu na Beograd i Vojvodinu, takođe mladi iz Zapadne i Centralne Srbije su značajno manje saglasni sa tvrdnjama da se žene teže prihvataju kao autoriteti u odnosu na Beograd, mladi iz Zapadne i Centralne Srbije su više saglasni da su žene koje stavljaju karijeru ispred zasnivanja porodice sebične, od mladih iz Beograda i Vojvodine. Mladi iz Južne i Istočne Srbije su značajno više saglasni sa tvrdnjom da u slučajevima silovanja može da postoji i krivica žene od mladih iz Beograda.

¹⁴⁸ Mladi iz najmlađe grupe (15-19) se razlikuju u odgovorima u odnosu na druge dve grupe i dali su više odgovore da Vlada Srbije dovoljno radi na zaštiti prava žena, kao i da kvote popravljaju položaj žena, ali i značajno više smatraju da u slučajevima silovanja može da postoji i krivica žena.

Postoje muška i ženska zanimanja	2,82	2,35	3,34	(1)
Muž i žena treba da dele kućne poslove	4,43	4,72	4,12	(1)
Žene koje stavljaju karijeru ispred zasnivanja porodice su sebične	2,27	1,71	2,89	(1) (3)
U današnjem društvu, žene su jednako slobodne kao i muškarci	3,17	2,61	3,79	
U slučajevima silovanja može da postoji i krivica žene	2,09	1,62	2,60	(1) (2) (3)

Iz ovih rezultata vidimo da se mlade žene i mladi muškarci značajno razlikuju u percepciji položaja žena u Srbiji i rodnoj ravnopravnosti. Mlade žene značajno više smatraju da položaj nije jednak i da je diskriminirajući. Postoje i razlike u godinama ispitanika jer najmlađi ispitanici pozitivnije ocenjuju politike Vlade, ali zabrinjava činjenica da u većem broju smatraju da u slučajevima silovanja može da postoji i krivica žene. Mladi iz Zapadne i Centralne Srbije su manje saglasni u nekim tvrdnjama od mladih iz Beograda i Vojvodine – čime na neki način manje prepoznaju probleme sa kojim se suočavaju žene (zarada, autoritet, zasnivanje porodice).

Ove godine, želeli smo i da ispitamo mlade i njihove stavove u pogledu LGBTQ osoba i prava. Postavili smo stavovske tvrdnje da bismo ispitali odnos kroz to da ocenite sledeće situacije ocenom od 1 do 5 u odnosu na to kako biste se osećali (1 - uopšte mi ne bi smetalo; 5 - veoma bi mi smetalo):

Tabela 50. Slaganje sa tvrdnjama u vezi sa LGBTQ populacijom

Tvrdnja	Prosečna ocena odgovora:	Razlike u odgovorima ¹⁴⁹
Da Vam je pripadnik LGBTQ populacije nadređeni na poslu?	2,18	(1) ¹⁵⁰ (3) ¹⁵¹
Da je pripadnik LGBTQ populacije nastavnik Vašeg deteta?	2,48	(1) (3)
Da Vam je pripadnik LGBTQ populacije komšija?	1,82	(1) (3)
Da se pripadnici LGBTQ populacije više pojavljuju u medijima?	2,64	(1) (3)
Da se u Vašem mestu održi gej parada?	3,05	(3)
Da se ozakone istopolni brakovi?	2,74	(1)
Da se istopolnim parovima odobri usvajanje dece?	2,98	(3)

¹⁴⁹ (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

¹⁵⁰ Statistički značajne razlike u odgovorima između muškaraca i žena postoje u 5 od 7 tvrdnji. Prosečna vrednost odgovora žena ne prelazi 2,52 (da se održi gej parada što je najviša vrednost odgovora); dok je kod muškaraca najmanja vrednost 3,12 (da pripadnik LGBTQ populacije bude nastavnik deteta).

¹⁵¹ Za sve tvrdnje postoji statistički značajna razlika u odgovorima mladih iz regiona Zapadne i Centralne Srbije i Južne i Istočne u odnosu na mlade iz Beograda i Vojvodine. Mladi iz Vojvodine imaju najmanje prosečne ocene za gotovo sve tvrdnje. Razlike između Beograda i druga dva regiona su nešto manja za pojedina pitanja.

Odgovori mladih na ove tvrdnje su nam pokazali da postoji velika podeljenost mladih u pogledu LGBTQ populacije. Značajno ispod prosečne ocene 3 su prve četiri tvrdnje, ali su prosečne ocene blizu ili iznad tri za održavanje gej parade, ozakonjenje istopolnih brakova i usvajanje dece. Posebno su važne značajne razlike u odgovorima između mladih žena i muškaraca, kao i između regiona Vojvodine i Beograda u odnosu na Zapadnu i Centralnu i Južnu i Istočnu Srbiju. Značajno su niže vrednosti odgovora mladih žena i mladih iz regiona Vojvodine i Beograda.

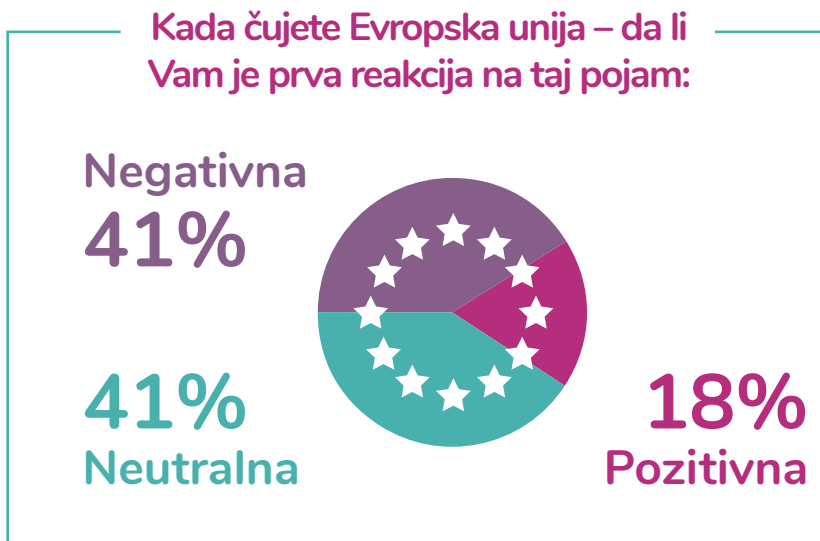
Pitali smo mlade i da li je potrebno uvođenje kvota za mlade u institucije kako bi se obezbedilo njihovo učešće u donošenju odluka. Više od 3/5 mladih smatra da je potrebno.

Grafikon 38. **Da li je potrebno uvođenje kvota za mlade?**

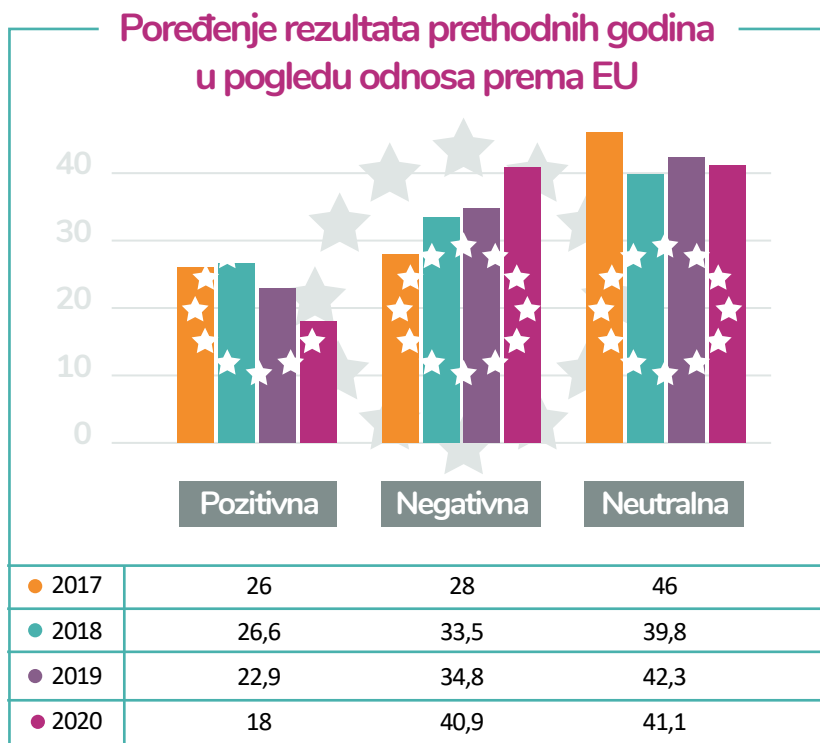
Pitali smo mlade kakva im je **prva reakcija na pojam Evropske unije**, i odgovori pokazuju da je **najveći broj neutralnih i negativnih odgovora** i tek 18% onih sa pozitivnim.

Grafikon 39. *Stavovi mladih prema EU*

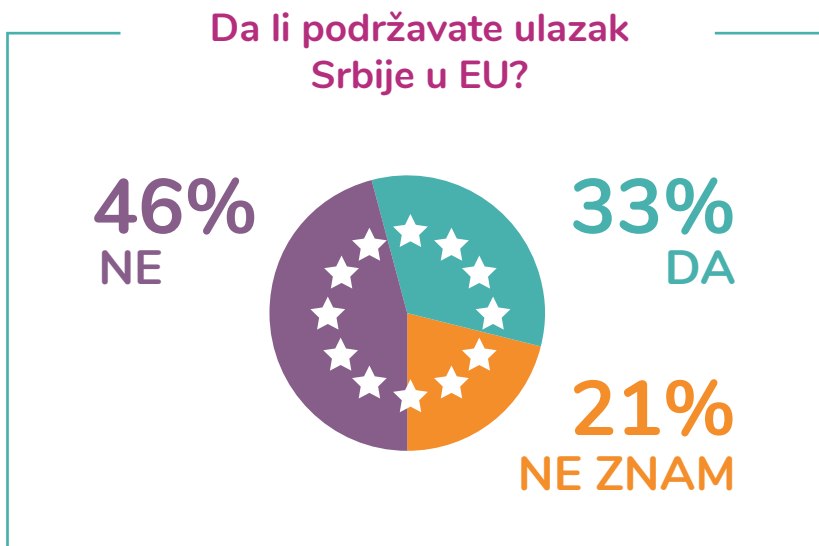
Ukoliko uporedimo rezultate sa prethodnim godinama, videćemo da je u međuvremenu broj mladih koji pozitivno posmatra EU opao sa 26% na 18%, ali i da je broj onih koji imaju negativnu reakciju porastao sa 28% na 41%.

Grafikon 40. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu odnosa prema EU

Na pitanje da li ispitanici/ce podržavaju ulazak Srbije u EU, 33% mladih podržava, 46% nije za ulazak i 21% mladih ne zna.

Grafikon 41. Stavovi mladih prema putu Srbije u EU

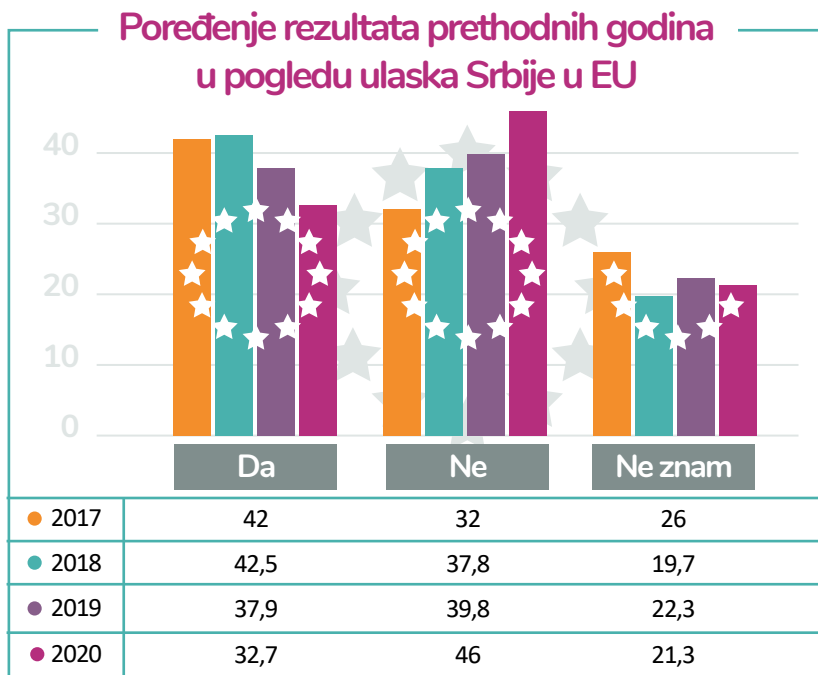
Ukoliko uporedimo rezultate sa prethodnim godinama, videćemo da je u međuvremenu **broj mladih koji podržava ulazak u EU opao za skoro 10%**, a da je broj onih koji ne podržavaju ulazak u EU porastao za 14%.

Tabela 51. Stavovi prema članstvu u EU u odnosu na region

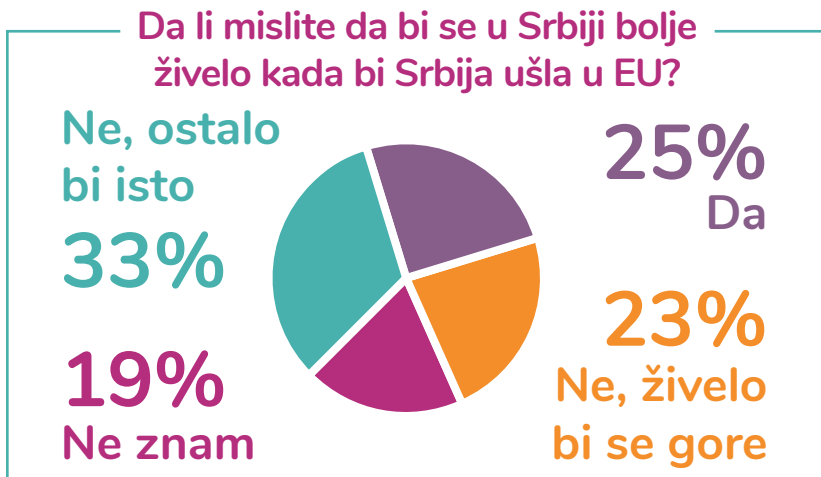
Da li podržavate ulazak u EU?

REGION	DA	NE	NE ZNAM
Beogradski region	38.0%	42.7%	19.3%
Region Vojvodine	32.2%	43.8%	24.0%
Region Istočne i Južne Srbije	32.3%	45.4%	22.3%
Region Zapadne i Centralne Srbije	28.2%	52.4%	19.4%
Ukupno:	32.7%	46.0%	21.3%

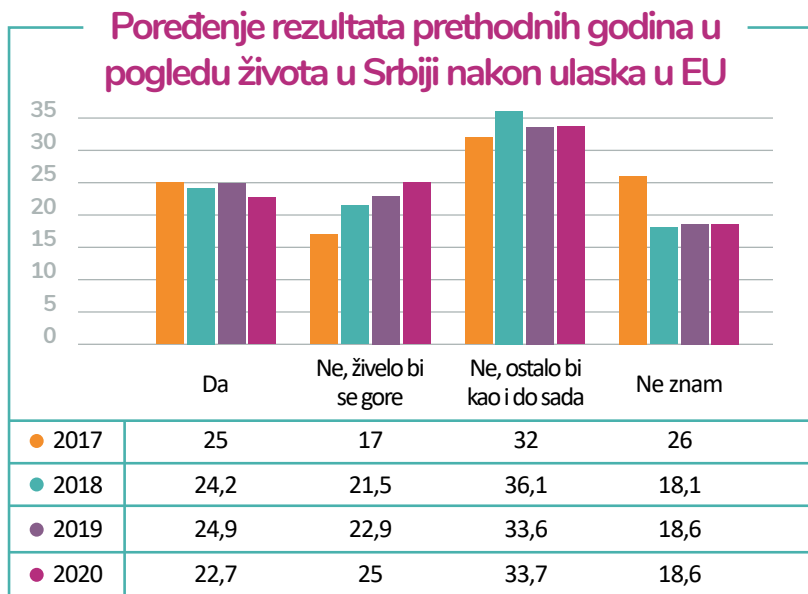
Grafikon 42. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu ulaska Srbije u EU

Na pitanje kako mladi vide ulazak Srbije u EU, odnosno da li misle da bi se u Srbiji bolje živelo kada bi Srbija ušla u EU, odgovori su sledeći:

Grafikon 43. *Stavovi mladih o EU*

Grafikon 44. Poređenje rezultata prethodnih godina u pogledu života u Srbiji nakon ulaska u EU

Svaka četvrta mlada osoba smatra da bi se bolje živelo u Srbiji kada bi ona ušla u EU, dok skoro isto svaka četvrta osoba (22,9%) smatra da bi se živelo gore.

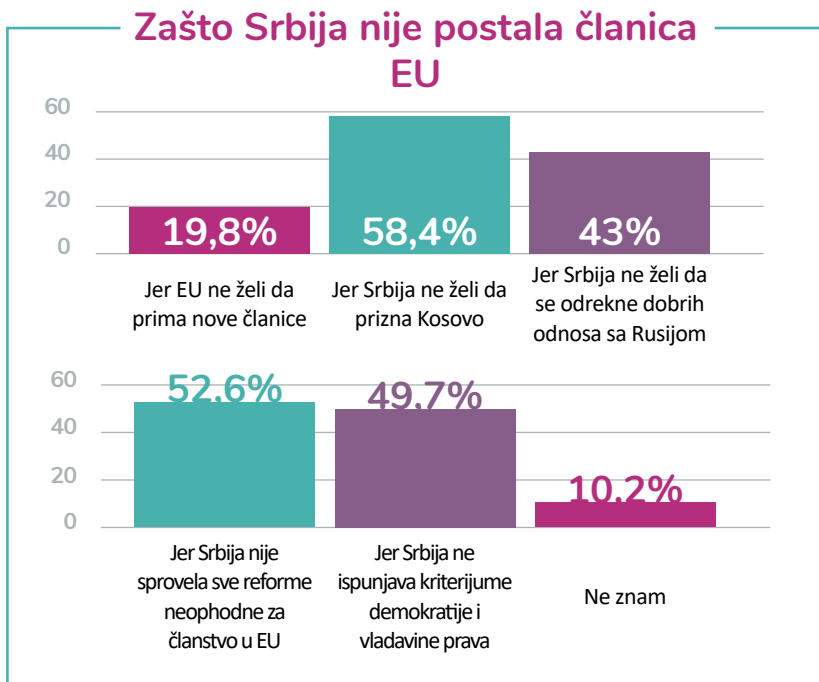
U pogledu ulaska Srbije u EU, postoje statistički značajne razlike u odnosu na starosnu grupu mladih. Mladi iz grupe 20-24 godine se značajno razlikuju u odnosu na grupu 25-30 godina i manje su opredeljeni ka članstvu Srbije u EU. Takođe, postoje statistički značajne razlike u pogledu odgovora muškaraca i žena za sva prethodna tri pitanja, gde su žene više za članstvo u EU, manje negativno gledaju na EU i smatraju da bi se živelo bolje članstvom Srbije u EU. Ovde smo dodatno testirali da li postoje razlike između mladih u odnosu na tip naselja, obrazovanje i zaradu. U pogledu reakcija na pojam EU u

odnosu na tip naselja, postoje razlike u odgovorima između mladih iz velikih gradova i mladih iz naselja manjih od 10 000 stanovnika, u pogledu obrazovanja postoje razlike u odnosu na mlade sa fakultetskim obrazovanjem i mladima sa završenom srednjom školom, dok u odnosu na zaradu ne postoje statistički značajne razlike.

Pitali smo mlade i zbog čega, prema njihovom mišljenju Srbija još uvek nije postala članica EU, a mladi smatraju da je najviše zbog toga jer Srbija ne želi da prizna Kosovo (58,4%), kao i zbog toga što Srbija nije sprovela sve reforme neophodne za članstvo (52,6%).

Grafikon 45. **Zašto Srbija nije postala članica EU**

Pitali smo mlade da li se slažu sa narednim tvrdnjama u vezi sa EU, sa ponuđenim odgovorima od 1 do 5 (1 – u potpunosti se ne slažem, 5 - u potpunosti se slažem), prosečni odgovori ispitanika/ca su sledeći:

Tabela 52. Mladi i EU

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	Razlike u odgovorima ¹⁵²
EU je garant mira i stabilnosti za Srbiju	2,5	2,2	2,1	2,04	(3) ¹⁵³
Evropska unija je uređen sistem u kome se znaju pravila	3,4	3,1	2,9	2,90	(1) ¹⁵⁴ (2) ¹⁵⁵
Ulaskom u EU gubimo nacionalni identitet	2,6	2,5	2,6	2,80	(1) (2)
EU se postepeno raspada i neće još dugo opstati	3,3	3,1	3,1	3,38	(1)
Ulaskom u EU životni standard u Srbiji bi u velikoj meri bio bolji	*	*	*	2,57	(1) (2)

Pitali smo i mlade u kojoj meri se slažu sa sledećim tvrdnjama (1 – u potpunosti se ne slažem, 5 - u potpunosti se slažem): Članstvo Srbije u EU će omogućiti:

¹⁵² (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

¹⁵³ Mladi iz regiona Zapadne i Centralne Srbije manje su saglasni da je EU garant mira i stabilnosti u odnosu na mlade iz Beograda i regiona Istočne i Južne Srbije.

¹⁵⁴ Mlade žene više veruju da je EU uređen sistem i da bi ulaskom u EU životni standard u velikoj meri bio bolji. Mlade žene su manje saglasne sa tim da se ulaskom u EU gubi nacionalni identitet i da se EU postepeno raspada.

¹⁵⁵ Mladi iz kategorije 20-24 godine se najviše razlikuju u odgovorima i izraženije su evroskeptičniji

Tabela 53. Mladi i EU

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	Razlike u odgovorima ¹⁵⁶
Više putovanja za mlade	3,8	3,7	3,6	3,81	(1) ¹⁵⁷ (3) ¹⁵⁸
Bolje mogućnosti za posao i više zarade	3,7	3,4	3,5	3,54	(1)
Kvalitetnije obrazovanje	3,4	3,2	3,1	3,13	(1) (2) ¹⁵⁹ (3)
Zaštitu ljudskih prava	3,5	3,3	3,2	3,24	(1)
Bržu demokratizaciju Srbije	3,1	2,8	2,8	2,92	(1) (2) (3)
Povećanje ugleda Srbije u svetu	3,1	2,7	2,6	2,88	(1) (2)
Bezbedniju Srbiju	2,9	2,6	2,5	2,60	(1)
Vladavinu prava	3	2,8	2,7	2,79	(1)

¹⁵⁶ (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

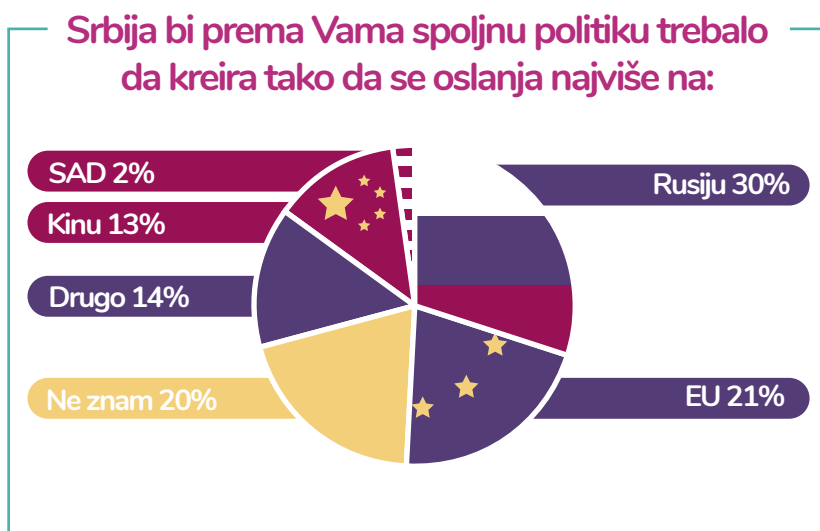
¹⁵⁷ Mlade žene imaju višu saglasnost za sve tvrdnje.

¹⁵⁸ Mladi iz Beograda su više saglasni sa tvrdnjom da EU donosi više putovanja za mlade u odnosu na mlade iz Vojvodine i Zapadne i Centralne Srbije; mladi iz Beograda su više saglasni sa tvrdnjom da EU donosi bolje obrazovanje u odnosu na mlade iz Zapadne i Centralne Srbije; mladi iz Beograda i Južne i Istočne Srbije su više saglasni sa tvrdnjom da će EU doneti bržu demokratizaciju Srbije od mladih iz Zapadne i Centralne Srbije.

¹⁵⁹ Mladi iz kategorije 15-19 više su saglasni sa tvrdnjama da će EU doneti kvalitetnije obrazovanje i povećanje ugleda u svetu u odnosu na druge dve starosne kategorije, dok u odnosu na kategoriju od 25-30 godina postoji veći stepen saglasnosti sa tvrdnjom da će EU doprineti povećanju ugleda u svetu.

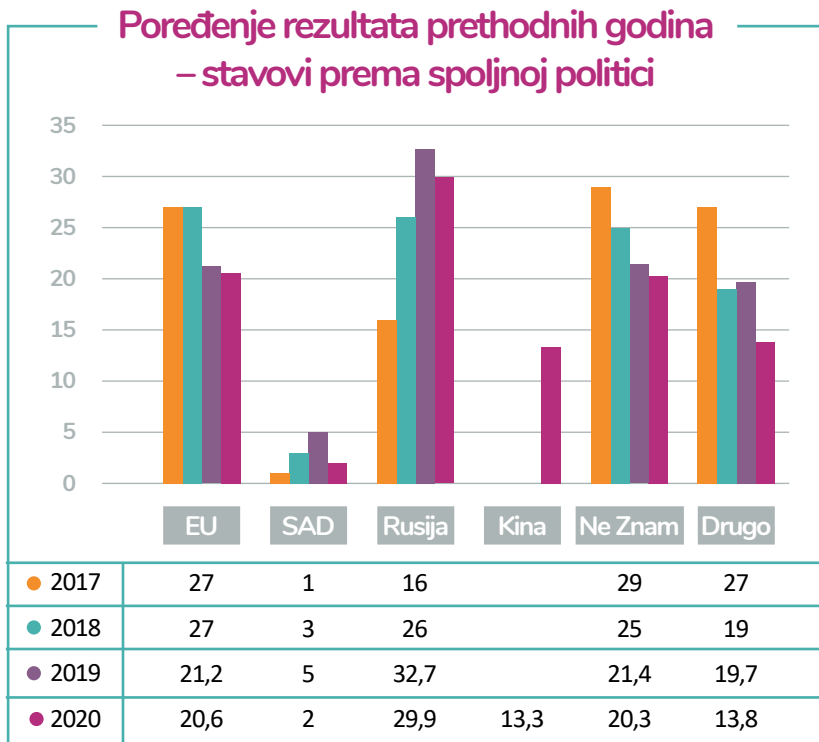
Pitali smo mlade šta misle na koga bi Srbija trebalo najviše da se oslanja prilikom kreiranja spoljne politike, odgovori su sledeći:

Grafikon 46. *Stavovi mladih prema spoljnoj politici Srbije*

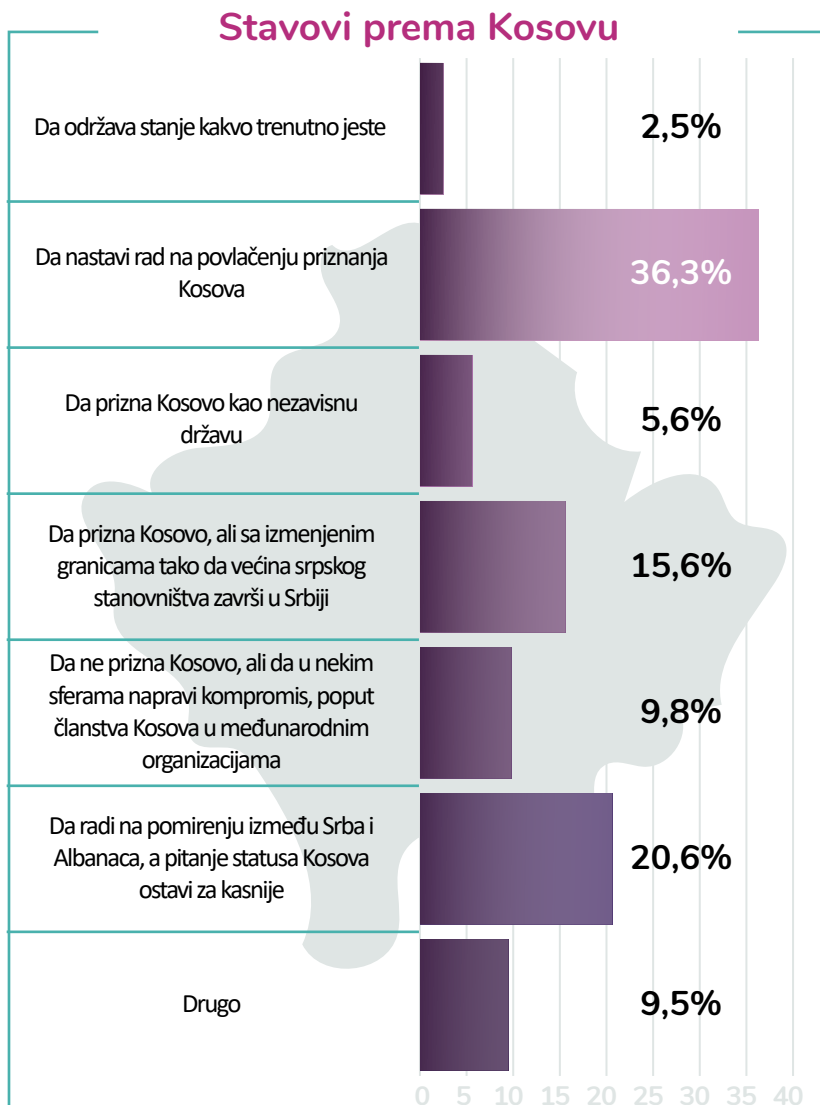

Kada uporedimo rezultate sa prethodnom godinom, zapazićemo da su rezultati u pogledu oslanjanja na EU ostali na gotovo istom procentu, da je procenat odgovora onih koji misle da bi Srbija trebalo da se oslanja na Rusiju u spoljnoj politici opao iako mladi u Srbiji dominantno smatraju da bi Srbija trebalo najviše da se u spoljnoj politici oslanja na Rusiju (29,9%). Primitan je značajan upliv Kine (13%) u odgovore o spoljnoj politici.

Grafikon 47. Poređenje rezultata prethodnih godina – stavovi prema spoljnoj politici

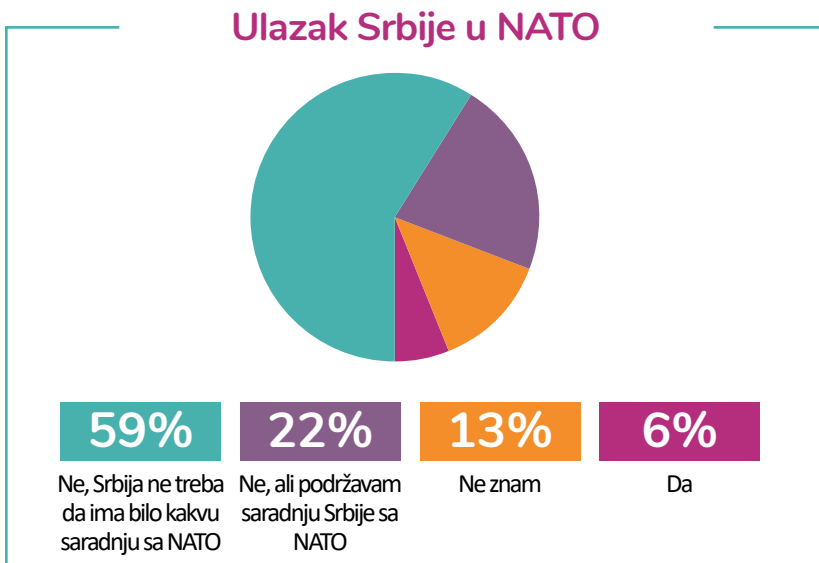
Ove godine smo želeli da ispitamo stavove mladih o Kosovu, kao i o NATO-u. Postavili smo pitanje “Šta bi Srbija, prema njihovom mišljenju, trebalo da radi po pitanju Kosova”, a odgovori su sledeći:

Grafikon 48. *Stavovi prema Kosovu*

Najviše mladih smatra da bi Srbija trebalo da nastavi da radi na povlačenju priznanja Kosova (36,3%), zatim da radi na pomirenju između Srba i Albanaca, a pitanje Kosova ostavi za kasnije (20,6%), dok 15,6% mladih smatra da bi Srbija trebalo da prizna Kosovo, ali sa izmenjenim granicama tako da većina sprskog stanovništva završi u Srbiji.

Pitali smo mlade i da li bi Srbija trebalo da uđe u NATO, odgovori su sledeći:

Grafikon 49. Stavovi mladih prema ulasku u NATO

Gotovo 2/3 mladih smatra da Srbija ne treba da ima bilo kakvu saradnju sa NATO, dok je tek 6% za ulazak Srbije u NATO.

U pogledu razlika u odgovoru na prethodna tri pitanja, postoji statistički značajna razlika u odgovorima mladih žena u vezi sa pitanjem šta bi Srbija trebalo da radi po pitanju Kosova, u različitim grupama prema

godinama u odnosu na Kosovo (grupe 20-24 i 25-30) i NATO (grupa 15-19 u odnosu na druge dve) i u odnosu na region u pogledu na pitanje Kosova (razlike između regiona Zapadne i Centralne Srbije i Beograda i Vojvodine).

Prediktori vrednosnih orijentacija mladih¹⁶⁰

Bazični principi oko kojih se većina ljudi može složiti, oko kojih postoji široka saglasnost, čine dominantne vrednosne obrasce jednog društva. Različiti su uzročnici koji dovode do toga da neke vrednosti budu dominantnije od drugih. Vrednosni obrasci mogu podjednako biti i dobrovoljni i nametnuti, ali i konsenzualni i instrumentalni.

U narednom delu predstaviceemo prediktore koji utiču na veće ili manje usvajanje vrednosnih obrazaca kod mladih. Iako među njima postoji statistički značajna korelacija i određeni stepen zavisnosti pojava, prema ovim rezultatima i dalje ne možemo govoriti o uzročnosti navedenih pojava. Ispitaćemo, primenom višestruke regresione analize, koje socio-demografske karakteristike i koji drugi vrednosni stavovi utiču na veće prisustvo ili odsustvo sledećih vrednosnih orijentacija: sklonost autoritarnim, patrijarhalnim vrednostima, toleranciji ka LGBTQ osobama i podršci Evropskoj uniji.¹⁶¹

Sklonost ka autoritarizmu

Na početku, ispitali smo kako su mladi odgovorili na pitanje „Da li je Srbiji potreban jak vođa?“ u odnosu na njihov stepen obrazovanja. Uočili smo da postoji povezanost između nivoa obrazovanja i stava da je Srbiji potreban jak vođa, prikazane u tabeli ispod. U horizontalnoj ravni red „% odgovora da/ne“ govori nam kako su ispitanici određene kategorije (npr. učenici osnovne škole) odgovorili na postavljeno pitanje. Međutim, druga kategorija „% odgovora u okviru nivoa obrazovanja“ govori nam da što je dostignut veći stepen obrazovanja među mladima, to je veći udeo negativnog odgovora na ovo pitanje.

¹⁶⁰ Goran Radlovački, kontakt: goran.radlovacki@gmail.com

¹⁶¹ Navedeni stavovi rezultat su konfirmatorne faktorske analize, gde je, redukcijom podataka, utvrđena međusobna zavisnost većeg broja promenljivih i gde su definisane latentne dimenzije pojava, odnosno faktori.

Tabela 54. Stepen obrazovanja x „Da li je Srbiji potreban jak vođa?“

Stepen obrazovanja		Da li je Srbiji potreban jak vođa?		
		DA	NE	Total
Osnovna škola	Nr.	204	43	247
	% odgovora da/ne	82.6%	17.4%	100.0%
	% odgovora u okviru nivoa obrazovanja	30.8%	11.5%	23.8%
Srednja škola	Nr.	313	197	510
	% odgovora da/ne	61.4%	38.6%	100.0%
	% odgovora u okviru nivoa obrazovanja	47.3%	52.7%	49.2%
Visoka škola	Nr.	41	18	59
	% odgovora da/ne	69.5%	30.5%	100.0%
	% odgovora u okviru nivoa obrazovanja	6.2%	4.8%	5.7%
Fakultet	Nr.	66	78	144
	% odgovora da/ne	45.8%	54.2%	100.0%
	% odgovora u okviru nivoa obrazovanja	10.0%	20.9%	13.9%
Poslediplomske studije	Nr.	38	38	76
	% odgovora da/ne	50.0%	50.0%	100.0%
	% odgovora u okviru nivoa obrazovanja	5.7%	10.2%	7.3%
Ukupno	Nr.	662	374	1036
	% odgovora da/ne	63.9%	36.1%	100.0%
	% odgovora u okviru nivoa obrazovanja	100.0%	100.0%	100.0%

Spearman correlation = 0.230¹⁶²

sig=.000

¹⁶² Radi se o slaboj jačini veze.

U potrazi za preciznijim objašnjenjima postojećih trendova, ispitali smo koje socio-demografske i druge karakteristike utiču na to da sklonost autoritarnim stavovima bude veća, odnosno manja. Rezultati su pokazali da, kod mladih, karakteristike poput godina starosti, pola i mesta življenja ne utiču u značajnoj meri na sklonost ka autoritarizmu. Međutim, uključivanjem drugih vrednosnih stavova u analizu pokazalo se da autoritarne sklonosti rastu kod mladih koji imaju veće poverenje u trenutnu vlast i smatraju da Srbija u spoljnoj politici treba više da se okrene ka Rusiji i Kini. Zanimljivo je da kod studenata društveno-humanističkih nauka opada sklonost ka autoritarizmu.¹⁶³ Kod drugih ispitanika, tip fakulteta ne igra značajnu ulogu u autoritarnim sklonostima. Očekivano, važnost religije i tradicije raste kod onih mladih koji pokazuju veći stepen sklonosti ka autoritarizmu. Navedeni podaci prikazani su u tabeli ispod.

Tabela 55. Regresiona analiza „sklonost ka autoritarizmu“¹⁶⁴

Variable	Standardizovani koeficijent Beta	Statistička značajnost veze
Poverenje u trenutnu vlast	.223	.000
Spoljna politika ka Rusiji	.192	.000
Spoljna politika ka Kini	.082	.004
Studenti društvenohumanističkih nauka	-.087	.013
Važnost religije	.140	.000
Važnost tradicije	.157	.000

¹⁶³ Statistička značajnost je malo niža od uobičajene (Sig.=0.013)

¹⁶⁴ Koeficijent višestruke determinacije $R^2=0.42$ (42%)

Mladi i Evropska unija

Pre regresione analize, izmerili smo u kakvoj su vezi reakcija mladih na EU i tip naselja u kom žive. Analiza je pokazala da postoji statistički značajna veza, a da pozitivna reakcija na pojam EU znatno opada što je grad/naselje manje veličine. Iako je veza slaba, veličina grada se podudara sa stepenom podrške Evropskoj uniji. Rezultati su pokazali da su neutralna i negativna reakcija na EU gotovo jednake (oko 40%), dok je pozitivna reakcija mala u svim tipovima naselja. Najpozitivniji prema EU su mladi u velikim gradovima (Beogradu, Novom Sadu, Nišu, Kragujevcu), a kako se krećemo ka manjim naseljima, tako negativne reakcije prema EU rastu. Rezultati su prikazani u tabeli ispod.

Tabela 56. Tip naselja x Reakcija na pojam EU

Tip naselja		Reakcija na pojam EU			
		Pozitivna	Negativna	Neutralna	Total
Veliki grad (Beograd, Novi Sad, Niš, Kragujevac)	Nr.	110	183	4177	470
	% u okviru tipa naselja	23.4%	38.9%	37.7%	100.00%
	% u okviru reakcije na pojam EU	51.6%	37.7%	36.6%	39.7%
Grad	Nr.	51	132	135	318
	% u okviru tipa naselja	16.0%	41.5%	42.5%	100.00%
	% u okviru reakcije na pojam EU	23.9%	27.2%	27.9%	26.9%
Opština od preko 30.000 stanovnika	Nr.	23	46	42	111
	% u okviru tipa naselja	20.7%	41.4%	37.8%	100.00%
	% u okviru reakcije na pojam EU	10.8%	9.5%	8.7%	
Opština do 30.000 stanovnika	Nr.	18	55	62	135
	% u okviru tipa naselja	13.3%	40.7%	45.9%	100.00%
	% u okviru reakcije na pojam EU	8.5%	11.3%	12.8%	
Naselje manje od 10.000 stanovnika	Nr.	11	70	68	149
	% u okviru tipa naselja	7.4%	47.0%	45.6%	100.00%
	% u okviru reakcije na pojam EU	5.2%	14.4%	14.0%	
Total	Nr.	213	486	374	1183
	% u okviru tipa naselja	18.0%	41.1%	36.1%	100.00%
	% u okviru reakcije na pojam EU	100.00%	100.00%	100.0%	100.00%

Spearman correlation = 0.098
sig.=.001

Po sličnom principu kao u prethodnom poglavlju, merili smo šta utiče na veću podršku Evropskoj uniji, kao faktoru koji doprinosi da Srbija postane uređena i bezbednija zemlja za život, sa većim ugledom u svetu i boljim standardom života. Da bolju sliku o Evropskoj uniji ima mlađi deo ispitanika (od 15 do 19 godina), pokazala je i naša analiza, dok podrška opada kako broj godina raste. Veza je pozitivna i kod onih ispitanika koji podržavaju trenutnu vlast, što se može objasniti jasno definisanim javnim diskursom i spoljnom politikom Srbije ka pristupanju Evropskoj uniji. U skladu sa tim, podrška Evropskoj uniji opada kod onih ispitanika koji smatraju da bi Srbija u svojoj spoljnoj politici trebalo da se okrene Rusiji i Kini. Očekivano je da će veću podršku Evropskoj uniji pokazati ispitanici koji dele liberalne političke vrednosti, što su rezultati i pokazali. Mladi koji se u većoj meri slažu sa stavom da dok god direktno ne ugrožava nikoga, svako bi trebalo da bude maksimalno slobodan da radi šta želi, u većoj meri podržavaju Evropsku uniju, nego oni koji se sa navedenim stavom ne slažu. Rezultati ove analize prikazani su u tabeli ispod.

Tabela 57. Regresiona analiza „Podrška Evropskoj uniji“¹⁶⁵

Variable	Standardizovani koeficijent Beta	Statistička značajnost veze
Godine starosti	-.115	.000
Poverenje u trenutnu vlast	.188	.000
Spoljna politika ka Rusiji	-.140	.000
Spoljna politika ka Kini	-.032	.021
Političke vrednosti	.111	.000

Stavovi prema LGBTQ populaciji

Da su mladi, ali i ne toliko mladi, značajno podeljeni u stavovima prema LGBTQ populaciji, govore nam brojna istraživanja u regionu i šire. Podeljenost je prisutna i kada se radi o mladima u Srbiji. Najuočljiviju razliku

¹⁶⁵ Koeficijent višestruke determinacije $R^2=0.401$ (40%)

primetili smo u odnosu na pol ispitanika i stav o istopolnim brakovima. Iako većini ispitanika ne bi smetali istopolni brakovi (52.4%), primetili smo da je podrška istopolnim brakovima znatno manja dok muškaraca, nego kod devojaka. Više od polovine ispitanika muškog pola (56.5%) smatra da bi im smetali istopolni brakovi, dok je kod devojaka situacija obrnuta, odnosno više od 60 procenata devojaka (66.8%) smatra da im istopolni brakovi ne bi smetali. Ova razlika je i statistički značajna, te možemo utvrditi da se radi o zavisnom odnosu ove dve varijable.

Tabela 58. Pol x Stav o istopolnim brakovima

Pol		LGBTQ istopolni brakovi					Total
		Uopšte mi ne bi smetalo	Ne bi mi smetalo	Neutralan stav	Smetalo bi mi	Veoma bi mi smetalo	
Muški	Nr.	167	40	38	39	279	563
	% u okviru pola	29.7%	7.1%	6.7%	6.9%	49.6%	100%
	% u okviru stava o istopolnim brakovima	31.6%	44.9%	38.4%	51.3%	72.3%	47.8%
Ženski	Nr.	362	49	61	37	107	616
	% u okviru pola	58.8%	8.0%	9.9%	6.0%	17.4%	100%
	% u okviru stava o istopolnim brakovima	68.4%	55.1%	61.6%	48.7%	27.7%	52.2%
Total	Nr.	529	89	99	76	386	1179
	% u okviru pola	44.9%	7.5%	8.4%	6.4%	32.7%	100%
	% u okviru stava o istopolnim brakovima	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Pearson's
 $r = -0.348$
 sig. = .005

Kao što je i prethodna tabela pokazala, kod žena je tolerancija prema LGBTQ osobama značajno veća nego kod muškaraca. Međutim, kada se radi o starosti ispitanika, rezultati analize pokazali su da mlađi ispitanici iskazuju tolerantnije stavove prema ovoj društvenoj grupi. Što su ispitanici stariji, to su i kritičniji prema LGBTQ osobama. Bilo bi zanimljivo ispitati koji tačno faktori utiču na ovu generacijsku razliku i da li idemo ka tolerantnijem društvu. Statistički značajan je i stav o spoljnoj politici Srbije ka Rusiji, koji je i ranije bio u korelaciji sa tradicionalističkim i autoritarnim stavovima. Ispitanici koji smatraju da bi Srbija trebalo da sarađuje sa Rusijom, pokazuju i manji stepen tolerancije prema LGBTQ osobama. Suprotno tome, ispitanici koji su za tesnu saradnju sa Evropskom unijom, pokazuju veću toleranciju ka ovoj društvenoj grupi. Takođe, mladi iz velikih gradova, ali i studenti društveno-humanističkih nauka pokazuju veći stepen tolerancije prema LGBTQ osobama. Po pitanju političkih vrednosti, ispitanici koji su tolerantniji prema ovoj društvenoj grupi više se poistovećuju sa stavom da dok god osoba direktno ne ugrožava nikoga, svako bi trebalo da bude maksimalno slobodan da radi šta želi, što se može povezati sa liberalnim stavovima. Uz to su usko vezani stavovi ispitanika koji smatraju da je rodna ravnopravnost izuzetno važno pitanje.

Tabela 59. Regresiona analiza „Tolerancija prema LGBTQ osobama“¹⁶⁶

Varijable	Standardizovani koeficijent Beta ¹⁶⁷	Statistička značajnost veze
Godine starosti	.112	.000
Spoljna politika ka EU	-.081	.006
Spoljna politika ka Rusiji	.213	.000
Žene	-.264	.000
Veliki grad	-.102	.001
Studenti društvenohumanističkih nauka	-.100	.003
Važnost rodne ravnopravnosti	-.137	.000
Političke vrednosti	-.260	.000

¹⁶⁶ Koeficijent determinacije $R^2 = .424$ (42%)

¹⁶⁷ Veza je inverzna, niže vrednosti ukazuju na veći stepen tolerancije (na skali 1- ne bi mi uopšte smetalo, 5- veoma bi mi smetalo).

U ovoj kratkoj analizi cilj je bio da ukažemo na neke od prediktora koji mogu uticati na promene u vrednosnim orijentacijama mladih. Još jednom napominjemo da, iako postoji korelacija između navedenih pojava, još uvek ne možemo govoriti o njihovoj uzročnosti. Uz sva postojeća ograničenja ovog poglavlja koja nam ne dozvoljavaju da donesemo definitivne zaključke, ova analiza može poslužiti kao nacrt za neko naredno, opširnije istraživanje koje će imati za cilj da istraži koji sve spoljašnji i unutrašnji faktori utiču na promene u vrednosnim orijentacijama mladih.

Zaključak

Ovo poglavlje se bavilo vrednostima mladih. Mladi i dalje ne vide demokratiju kao najbolji oblik vladavine i više od polovine mladih smatra da je Srbiji potreban jak vođa i lider koga će narod slediti. Videli smo i da u odnosu prema rodnoj ravnopravnosti, mladi nemaju značajno razumevanje o položaju žena, a posebno je važno istaći različite percepcije između mladih žena i muškaraca. Takođe, visok je nivo homofobije kod mladih, gde je takođe posebno uočena razlika između mladih žena i muškaraca i mladih iz Vojvodine i Beograda u odnosu na ostale regione Srbije. Pozitivnu reakciju na EU ima manje od 1/5 ispitanika, a članstvo Srbije u EU podržava tek 1/3 mladih. Iako prepoznaju veliki deo pogodnosti koje donosi članstvo u EU, mladi ne vide da bi Srbija trebalo da postane članica EU. Mladi smatraju da Srbija nije postala članica EU do sada zato što ne želi da prizna Kosovo, kao i jer ne ispunjava kriterijume demokratije i vladavine prava. Kao i prethodne godine, najveći broj mladih smatra da bi Srbija najviše trebalo da se oslanja na Rusiju u pogledu spoljne politike, a najveći broj mladih smatra da bi Srbija u pogledu Kosova trebalo da nastavi da radi na povlačenju priznanja Kosova. Skoro 3/5 mladih smatra da Srbija ne treba da ima nikakvu saradnju sa NATO.

7

Mediji, društvene mreže i aplikacije

Ovo poglavlje ispituje stavove mladih prema medijima, društvenim mrežama i aplikacijama koje oni koriste.

Krovna organizacija mladih Srbije već tri godine sprovodi istraživanja o zastupljenosti mladih u medijima u saradnji sa Deutsche Welle Akademijom u okviru programa „Young Media – media for and with young people“. U okviru ovog istraživanja koje obuhvata dve nedelje posmatranja medija na odabranom uzorku koji reprezentuje različite modele izveštavanja i uređivačkih politika, podaci ukazuju da su mladi više zastupljeni u medijima nego prethodnih godina.¹⁶⁸

Pitali smo mlade koje uređaje koriste za informisanje. Kao što zapažamo iz odgovora, najveći broj mladih koristi telefon kao uređaj za informisanje (čak 97,9%), zatim lap topovi (60,2%) i televizori (51,9%).

---

¹⁶⁸ Stefan Janjić, *Mladi u medijskom ogledalu 2019.*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.

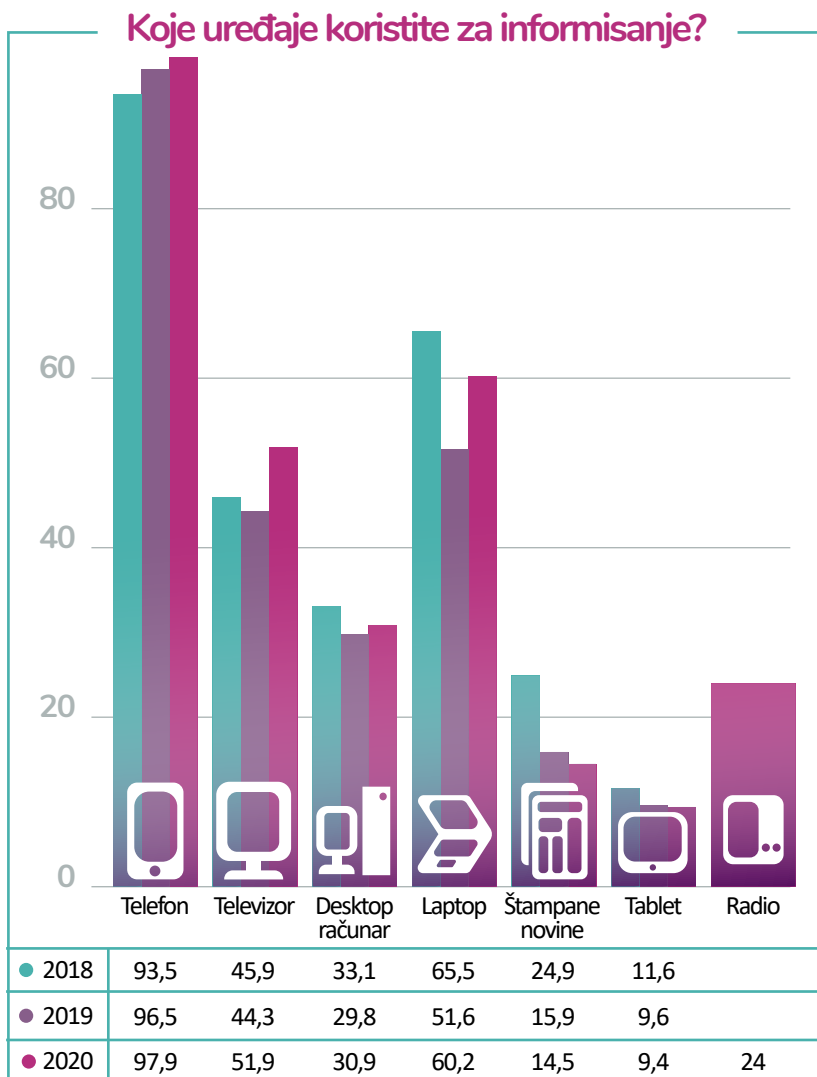
<https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/01/Mladi-u-medijskom-ogledalu-FINAL-1.pdf> Stefan Janjić, *Mladi u medijskom ogledalu 2018.*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

<http://koms.rs/wp-content/uploads/2018/11/Mladi-u-medijskom-ogledalu-2018-KOMS-istrazivanje-1.pdf>

Stefan Janjić, *Mladi u medijskom ogledalu*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

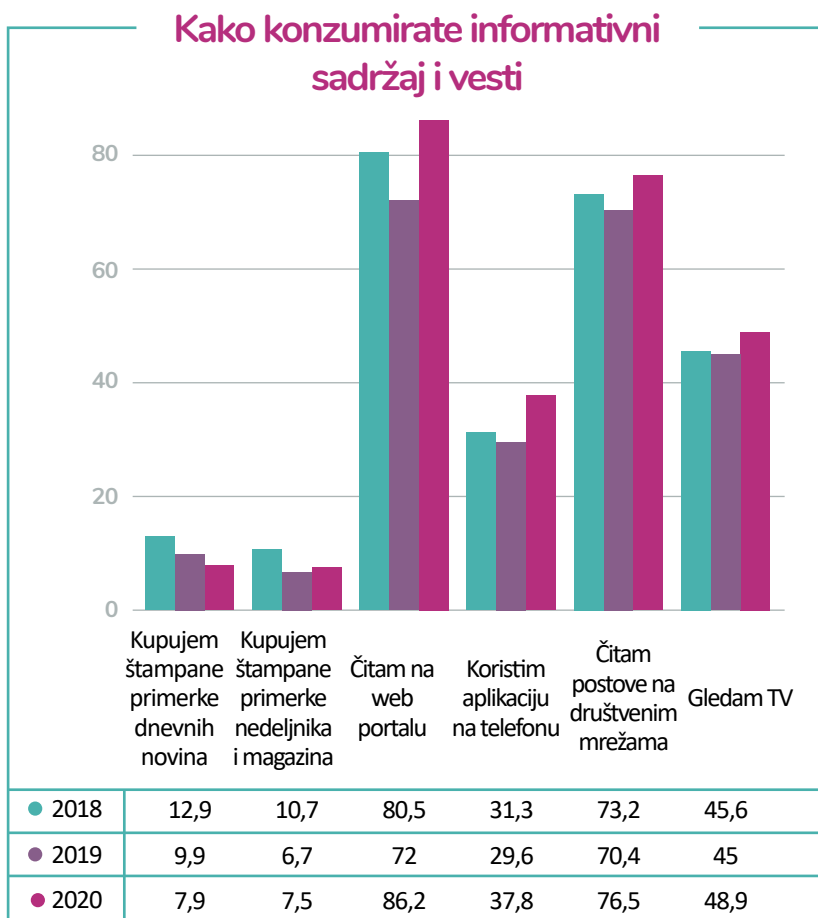
<http://koms.rs/wp-content/uploads/2017/12/Mladi-u-medijskom-ogledalu-.pdf>

Grafikon 50. Koje uređaje koristite za informisanje? (u %)

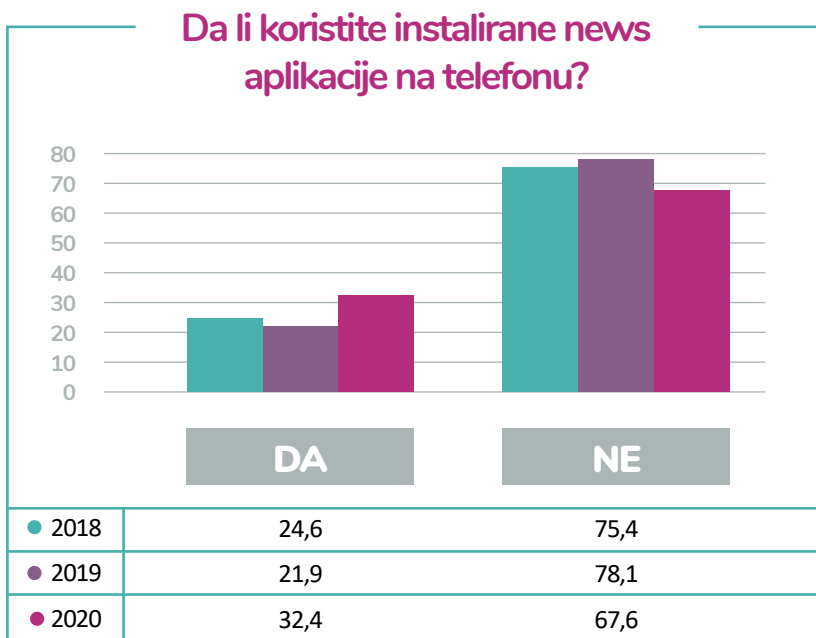
U pogledu načina na koji mladi konzumiraju informativni sadržaj i vesti, **najveći broj mladih čita informativne portale (86,2%) i objave na društvenim mrežama (76,5%).**

Grafikon 51. Kako konzumirate informativni sadržaj i vesti

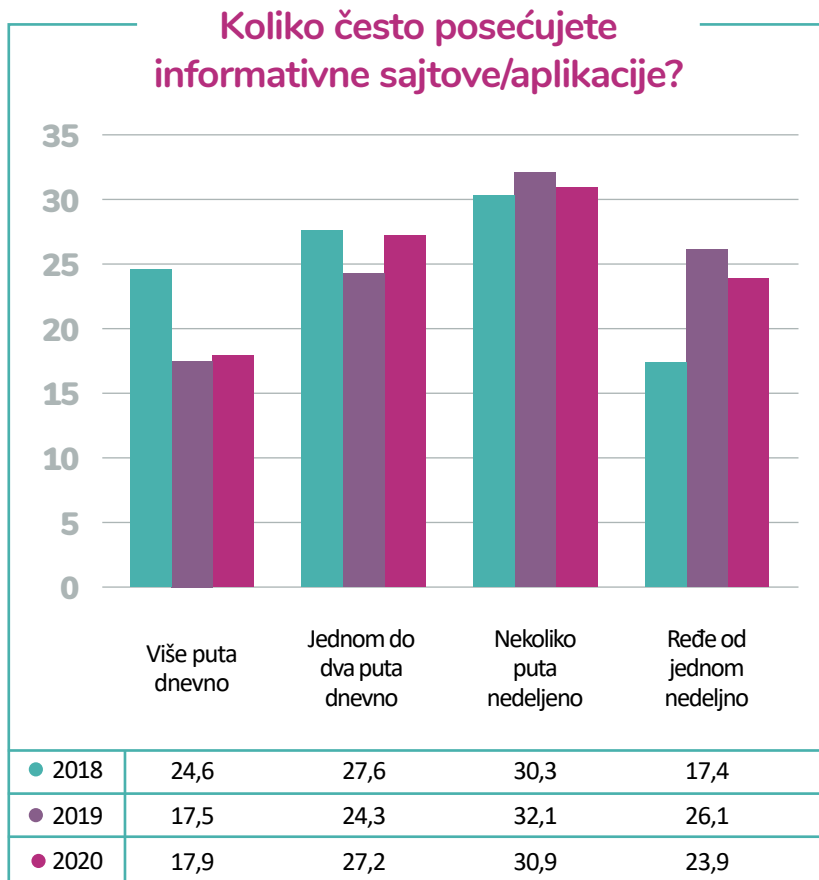

Pitali smo mlade da li koriste instalirane njuz aplikacije (mobilne aplikacije za vesti) na telefonu. Tek nešto oko 1/3 mladih ih koristi.

Grafikon 52. **Da li koristite news aplikacije na telefonu? (u %)**

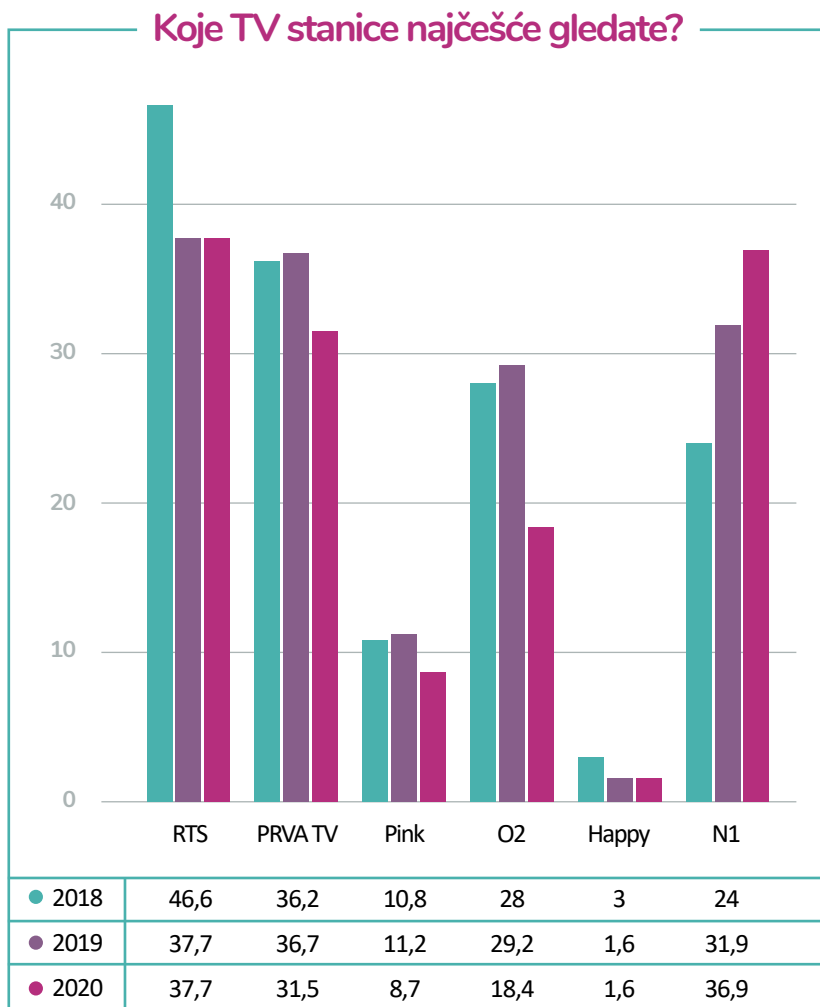

Pitali smo mlade koliko često posećuju informativne sajtove i aplikacije i činjenica je da se više od polovine mladih tek nekoliko puta nedeljno ili ređe od jednom nedeljno informišu kroz informativne sajtove i aplikacije. Procenat onih koji se informišu više puta dnevno preko informativnih sajtova i aplikacija je 17,9%.

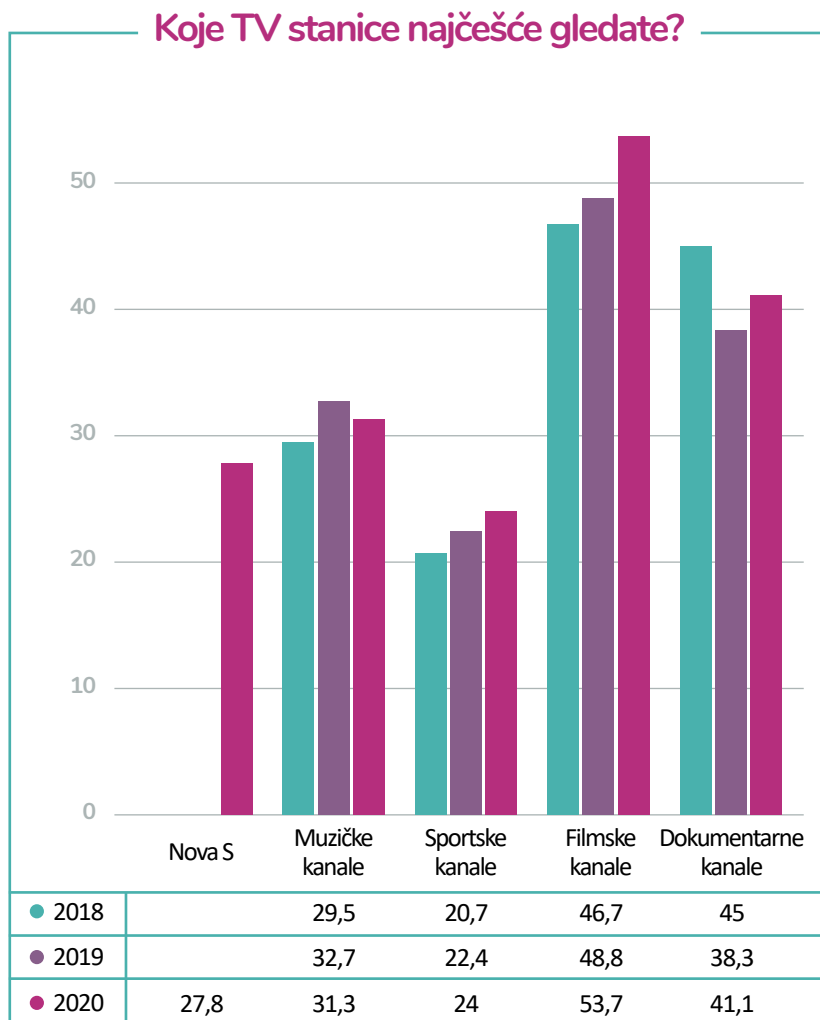
Grafikon 53. *Koliko često posećujete informativne sajtove/aplikacije? (u %)*

Pitali smo mlade koje TV stanice i dnevne novine najviše čitaju. U pogledu TV stanica, **mladi najviše gledaju filmske i dokumentarne kanale**, a od pojedinačnih kanala mladi najviše gledaju javni servis (RTS) i N1, a od dnevnih novina najviše čitaju Blic.

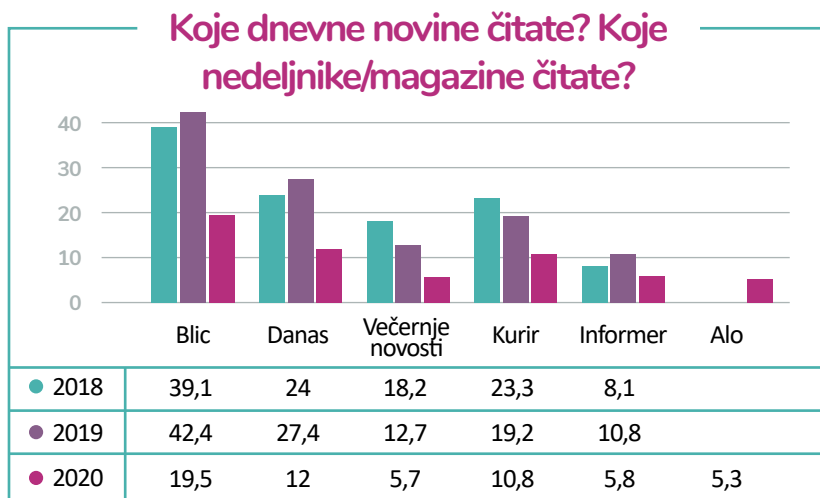
Grafikon 54. Koje TV stanice najčešće gledate? (prvi deo)

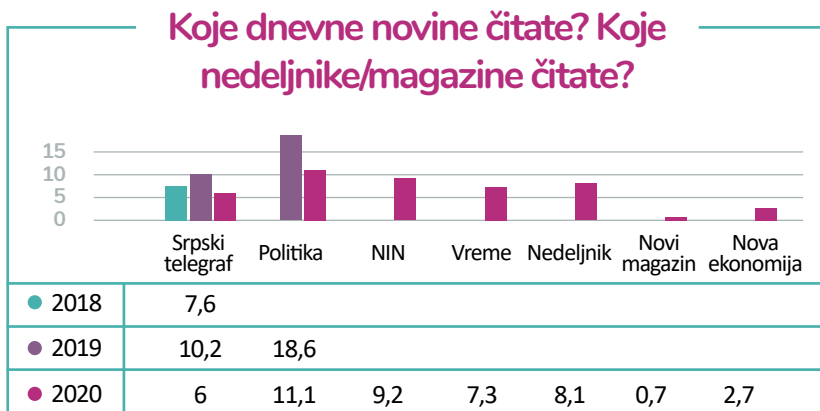
Grafikon 54a. Koje TV stanice najčešće gledate? (drugi deo)

Grafikon 55. *Koje dnevne novine čitate? Koji nedeljnik/magazine čitate? (prvi deo)*

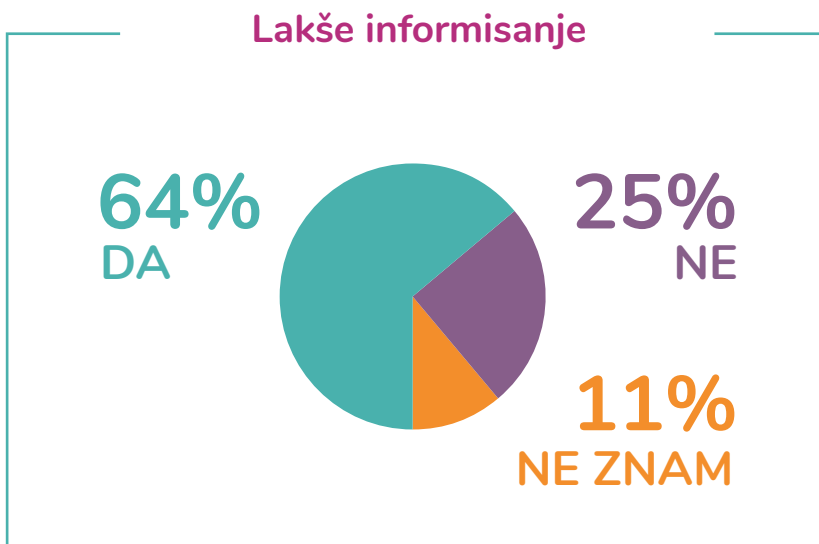
Grafikon 55. *Koje dnevne novine čitate? Koji nedeljnik/magazine čitate? (drugi deo)*

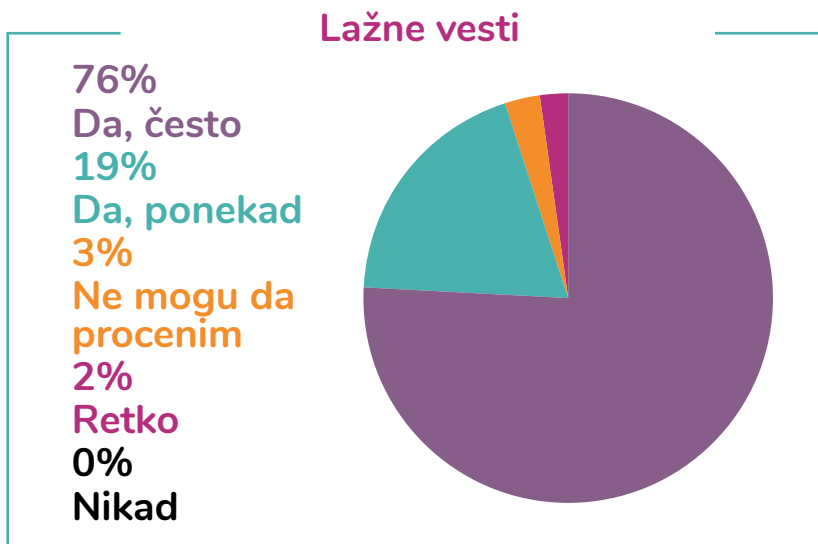

Pitali smo mlade da li smatraju da je danas lakše da se precizno informišu o dešavanjima u zemlji i svetu nego ranije i skoro 2/3 mladih smatra da je informisanje danas lakše nego ranije.

Grafikon 56. Da li je danas lakše da se informišete?

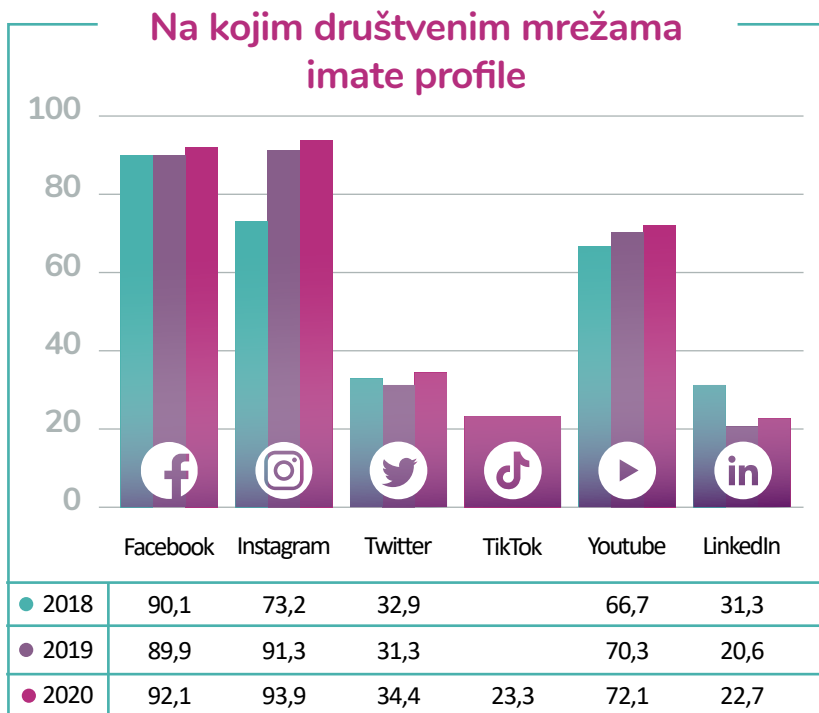
Pitali smo mlade i da li se prilikom informisanja iz tradicionalnih medija (štampa, TV) susreću sa vestima i informacijama koje smatraju lažnim i pitali smo da li smatraju da umeju da prepoznaju lažne vesti. Odgovori su sledeći:

Grafikon 57. *Lažne vesti i informisanje*

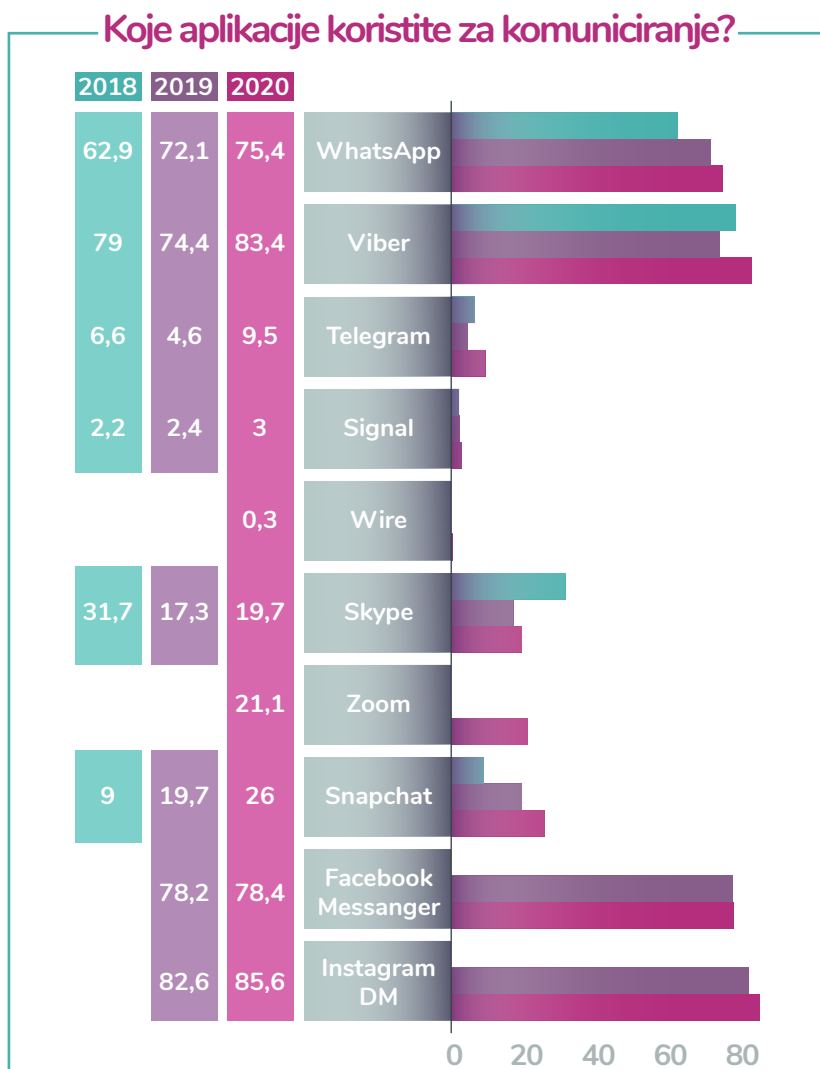
Više od 4/5 mladih smatra da ume da prepozna lažne vesti (80,9%), da ne ume da prepozna kaže 3%, a 16,2% kaže da ne zna da li ume da prepozna lažne vesti. Takođe, 42,6% informacije uvek proverava iz više izbora, 45,6% ponekad proverava iz više izvora, retko proverava 9,8%, a nikad ne proverava 2%.

Pitali smo mlade i na kojim društvenim mrežama imaju profile. Najviše mladih ima profile na Instagramu (93,9%) i Fejsbuku (92,1%).

Grafikon 58. Na kojim društvenim mrežama imate profile (u %)

Pitali smo mlade koje aplikacije za komuniciranje koriste, najviše mladih koristi Instagram direktne poruke (85,6%), zatim Viber (83,4%) i Fejsbuk mesindžer (78,4%) i WhatsApp (75,4%).

Grafikon 59. *Koje aplikacije koristite za komuniciranje? (u %)*

Zaključak

Ovo poglavlje nam je ukazalo na to da se mladi najviše informišu putem svojih telefona, preko veb portala i društvenih mreža. Podaci nam ukazuju i da se više od polovine mladih ne informiše svakodnevno. Mladi kao i ranijih godina najviše gledaju filmske i dokumentarne kanale, dok od ostalih kanala najviše prate RTS i N1. Mladi su ukazali da se često sureću sa lažnim vestima. Mladi su u najvećem broju na društvenim mrežama, među kojima se najviše izdvajaju Instagram i Fejsbuk, putem čijih servisa najviše i komuniciraju uz aplikacije Viber i WhatsApp.

Mladi i tržište rada

8

Ovo poglavlje se bavi ispitivanjem položaja mladih na tržištu rada. **Jedan od najvećih problema mladih jeste nezaposlenost.** Prema zvaničnim podacima Nacionalne službe za zapošljavanje¹⁶⁹, **broj mladih koji su nezaposleni u maju 2020. godine iznosi 104 702 osobe.** Praktično, jednu petinu ukupno nezaposlenih u Republici Srbiji čine mladi uzrasta od 15 do 30 godina.

Tabela 60. Broj nezaposlenih mladih od 2014. godine prema starosnoj strukturi

Godina	Broj mladih nezaposlenih	15 – 19 godina	20 – 24 godine	25 – 29 godina
2014.	196 260	20 666	77 484	98 110
2015.	183 602	19 242	72 973	91 387
2016.	171 245	17 765	66 919	86 561
2017.	146 843	14 472	56 569	75 802
2018.	123 686	12 934	46 654	64 098
2019.	114 679	10 979	43 690	60 010
2020.	104 702	10 711	38 902	55 702

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je broj nezaposlenih mladih u odnosu na prethodnu godinu opao za oko 10 000 mladih ljudi što je oko 9%.

¹⁶⁹ Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesečni statistički bilten – maj 2020, br. 213. http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15172_bilten_nsz_-_maj_2020.pdf

Tabela 61. Broj nezaposlenih mladih u maju 2020. godine prema rodu i godinama

Ukupan broj nezaposlenih mladih u maju 2020. godine – 104 702	15 – 19 godina		20 – 24 godine		25 – 29 godina	
	M	Ž	M	Ž	M	Ž
	5 792	4 919	18 452	20 450	27 512	27 572

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je neznatno više mladih žena (uzrast od 20 do 24 godine) nezaposleno od muškaraca, kao i da je gotovo isti broj mladih muškaraca i žena (uzrast 25 – 29 godina) nezaposlen u istom uzrastu, što nije bio slučaj ranijih godina, već je bilo značajno više žena nezaposleno u toj starosnoj kategoriji.

Tabela 62. Broj nezaposlenih mladih prema regionu i procentualni udeo nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti

Region	Broj nezaposlenih mladih (15 – 30 godina)	Procent nezaposlenih mladih u ukupnoj nezaposlenosti
Beogradski region	11 095	15,99%
Region Vojvodine	19 570	18,53%
Region Centralne i Zapadne Srbije	36 871	20,33%
Region Istočne i Južne Srbije	30 765	21,31%
Region Kosovo i Metohija	6 401	29,56%

Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da, osim na Kosovu i Metohiji, ne postoje ozbiljnije razlike u pogledu procentualnog udela nezaposlenih u ukupnoj nezaposlenosti, što je bio i slučaj prethodnih godina.

Tabela 63. Procentualni udeo nezaposlenih mladih prema regionima u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih

Region	Broj nezaposlenih mladih (15 – 30 godina)	Procent nezaposlenih mladih u odnosu na ukupan broj nezaposlenih mladih
Beogradski region	11 095	10,60%
Region Vojvodine	19 570	18,69%
Region Centralne i Zapadne Srbije	36 871	35,22%
Region Istočne i Južne Srbije	30 765	29,38%
Region Kosovo i Metohija	6 401	6,11%
Ukupno	104 702	100%

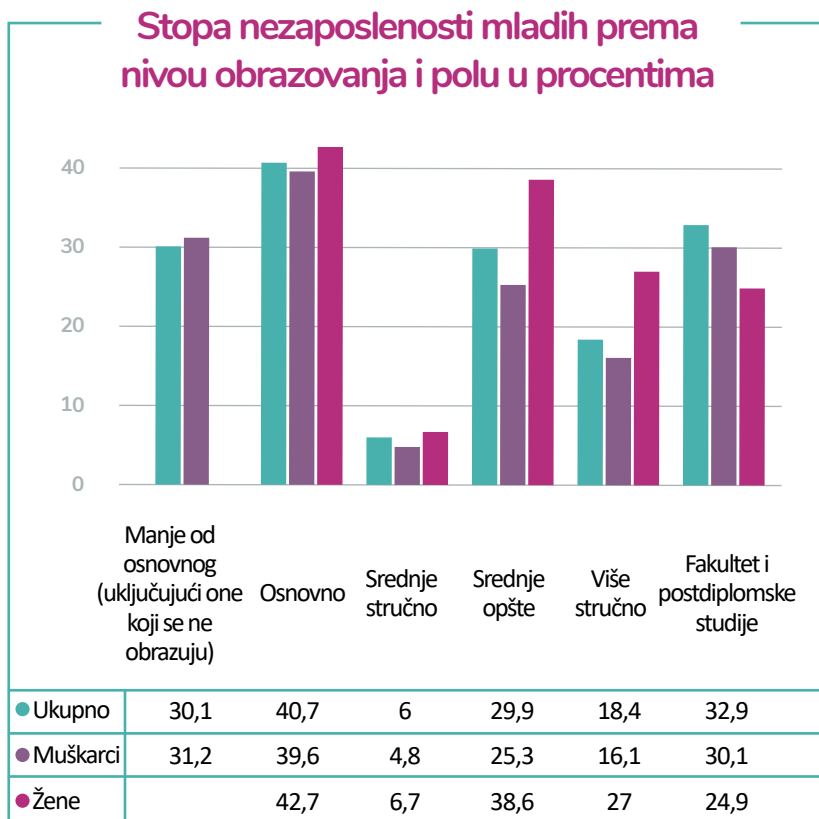
Izvor: Nacionalna služba za zapošljavanje

Podaci pokazuju da je **više od trećine nezaposlenih mladih iz regiona Centralne i Zapadne Srbije**, kao što je bio slučaj i prethodnih godina. U nešto manjem procentu su nezaposleni u regionu Južne i Istočne Srbije, a dodatno manji u regionu Vojvodine. Najmanji procenat u ukupnom delu nezaposlenih mladih jeste u Beogradu i u regionu Kosova i Metohije.

Od velike je važnosti videti i **strukturu nezaposlenosti mladih u odnosu na stečeno obrazovanje**. Prema dostupnim podacima iz 2016. godine, uz izuzimanje iz istraživanja aktivnih/sadašnjih studenata (samo oni koji su završili obrazovanje), situacija je sledeća:

Grafikon 60. Stopa nezaposlenosti mladih prema nivou obrazovanja i polu u procentima

Izvor: Republički zavod za statistiku prema „Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije“

Ovi podaci nam pokazuju da je mladima najlakše da se zaposle sa srednjim stručnim obrazovanjem, a da je veoma teško zaposliti se sa srednjim opštim i fakultetskim obrazovanjem. U nešto boljem položaju su mladi koji imaju više stručno obrazovanje.

Poslednji pokazatelji tržišta rada za mlade (15-29 godina) od 2016. do 2018. godine nam pokazuju sledeće procenete aktivnosti, zaposlenosti, neformalne zaposlenosti, nezaposlenosti i stope NEET među mladima podeljeno na mlade muškarce i žene.

Tabela 64. Pokazatelji tržišta rada mladih (Izvor: Nacionalni akcioni plan zapošljavanja za 2020. godinu)¹⁷⁰

	2016	2017	2018	+/-
Stopa aktivnosti	47,2	47,6	48,1	0,9
- Muškarci	53,0	53,6	54,4	1,4
- Žene	41,0	41,2	41,5	0,5
Stopa zaposlenosti	33,1	34,9	36,3	3,2
- Muškarci	38,4	40,3	41,9	3,5
- Žene	27,5	29,1	30,5	3,0
Rodni jaz	10,9	11,2	11,4	0,5
Stopa neformalne zaposlenosti	26,3	21,9	20,9	-5,4
- Muškarci	29,7	25,1	23,2	-6,5
- Žene	21,5	17,4	17,5	-4,0
Stopa nezaposlenosti	29,8	26,7	24,5	-5,3
- Muškarci	27,5	24,8	23,0	-4,5
- Žene	32,8	29,3	26,6	-6,2
Stopa NEET	22,3	21,7	20,1	-2,2
- Muškarci	20,3	19,9	17,8	-2,5
- Žene	24,5	23,7	22,5	-2,0

¹⁷⁰ Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011-2020. godine, „Sl. glasnik RS“, br. 37/11., Dostupno na: https://www.osobesainvaliditetom.rs/attachments/016_Nacionalna%20strategija%20za%20zaposljavanje.pdf

Polovina mladih je danas uglavnom zadovoljna svojim poslom, a zajedno sa onim koji su veoma zadovoljni, oni čine ubedljivu, gotovo 3/4 većinu. Zadovoljstvo poslom predstavlja jedan od ohrabrujućih indikatora kada je reč o položaju mladih na tržištu rada.

Grafikon 61. **Koliko ste zadovoljni trenutnim poslom?**

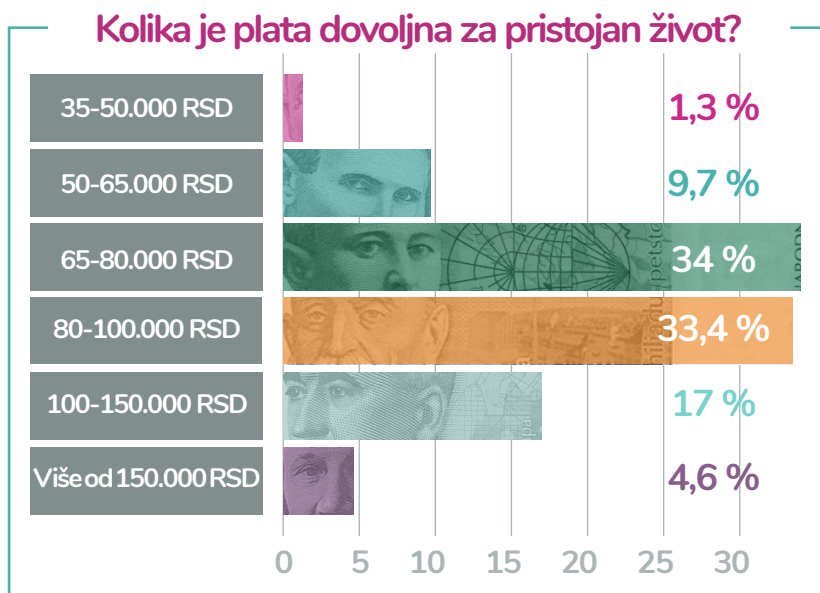
Pitali smo mlade šta im je važno kod zaposlenja, najvažnija je zarada sa 90,3%, a svi odgovori su prikazani u tabeli ispod:

Tabela 65. **Šta vam je važno kod zaposlenja?**

Važnost	%
Zarada	90,3
Mogućnost za napredovanje	78,2
Radno vreme	63,4
Mogućnosti za učenje	55,7

S obzirom na to da plata, neiznenađujuće, predstavlja najvažniji faktor, bitno je i videti koliku platu mladi smatraju dovoljnom za pristojan život u Srbiji. **Vrlo mali broj mladih bi se zadovoljio platom nižom od 65.000 dinara, a većina iznos između 65.000 i 100.000 smatra dovoljnim za pristojan život. Prosečna plata za april 2020. u Srbiji, međutim, iznosila je 58 932 dinara.**¹⁷¹ Razlike između očekivanja mladih i realnosti bitan su objašnjavajući faktor za njihovo nezadovoljstvo standardom u Srbiji.

Grafikon 62. Kolika je plata dovoljna za pristojan život?

¹⁷¹ Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20200625-prosečne-zarade-po-zaposlenom-april-2020/?s=2403>

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima mladih iz različitih regiona, odnosno između regiona Beograda i regiona Zapadne i Centralne Srbije i Južne i Istočne Srbije.

Tabela 66. Kolika je plata danas dovoljna za pristojan život prema regionima

Region	Kolika je plata dovoljna za pristojan život					
	35-50 000 rsd	50-65 000 rsd	65-80 000 rsd	80-100 000 rsd	100-150 000 rsd	Više od 150 000 rsd
Beogradski region	0.3%	4.4%	33.0%	35.0%	20.9%	6.4%
Region Vojvodine	1.6%	9.7%	30.1%	35.7%	17.6%	5.3%
Region Istočne i Južne Srbije	0.7%	13.8%	36.1%	29.7%	16.7%	3.0%
Region Centralne i Zapadne Srbije	2.4%	11.5%	37.3%	32.8%	12.5%	3.5%
Ukupno:	1.3%	9.7%	34.0%	33.4%	17.0%	4.6%

Takođe smo pitali mlade kakav je njihov utisak, koliko su bitni sledeći elementi za dobijanje posla u Srbiji na skali od 1 do 5 (1 - Uopšte nije bitno, 5 - Veoma je bitno). Poražavajuća je činjenica da **mladi veruju da su za dobijanje posla najvažnija lična i porodična poznanstva i kontakti, kao i članstvo i aktivizam u političkoj partiji, a tek zatim adekvatno formalno ili neformalno obrazovanje.**

Tabela 67. Koliko je bitno za dobijanje posla

Koliko je bitno?	2017	2018	2019	2020
Formalno obrazovanje – diploma obrazovne institucije	3,7	3,2	3,1	3,19
Lična i porodična poznanstva i kontakti	3,9	4,4	4,3	4,38
Članstvo i aktivizam u političkoj partiji	3,4	4,3	4,1	4,23
Neformalno obrazovanje	*	3,2	3,1	3,17
Članstvo u nevladinom sektoru	*	*	*	3,03
Prethodno volontiranje	*	*	*	2,89

Ove godine, međutim, primećen je **jasan pad u broju mladih koji bi se odselili iz zemlje**. Dok je prethodne godine taj procenat iznosio 64%, sada je on za deset procentnih poena manji, što predstavlja značajnu razliku. Pitanje je, međutim, da li su mladi u međuvremenu promenili mišljenje o standardu života u Srbiji – kada smo ih pitali o razlozima za ostanak, odnosno odlazak, samo 12% je iznelo stav da bi primarno ostalo jer se može pristojno živeti i u Srbiji. Postavlja se, dakle, pitanje šta je dovelo do promene ovog stava, a ta informacija mogla bi da bude od značaja za kreatore politike zadržavanja mladih u Srbiji.

Grafikon 63. *Da li planirate da se odselite iz zemlje?*

Postoji statistički značajna razlika u odgovorima različitih grupa mladih u odnosu na godine, preciznije mladih u grupi od 15-19 u odnosu na grupu 25-30 i između mladih žena i muškaraca.

Tabela 68. **Da li planirate da se iselite iz zemlje u odnosu na godine ispitanika**

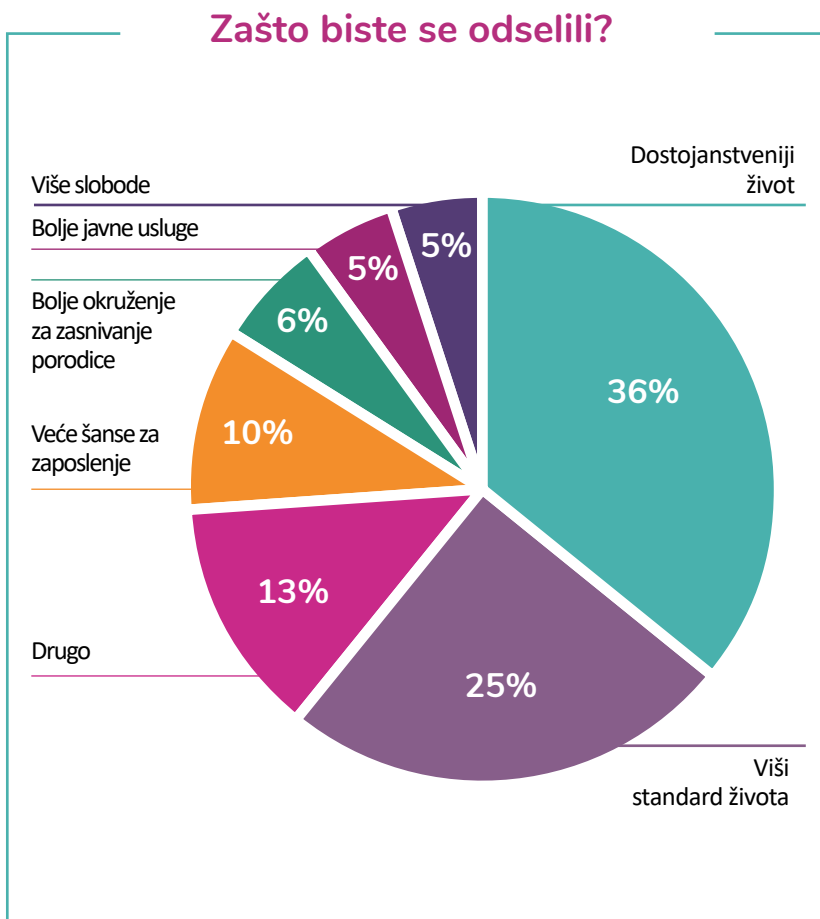
GODINE	Da li planirate da se iselite iz zemlje?	
	DA	NE
15-19	57.8%	42.2%
20-24	53.7%	46.3%
25-30	48.4%	51.6%
Ukupno	53.3%	46.7%

Tabela 69. **Da li planirate da se iselite iz zemlje u odnosu na pol ispitanika**

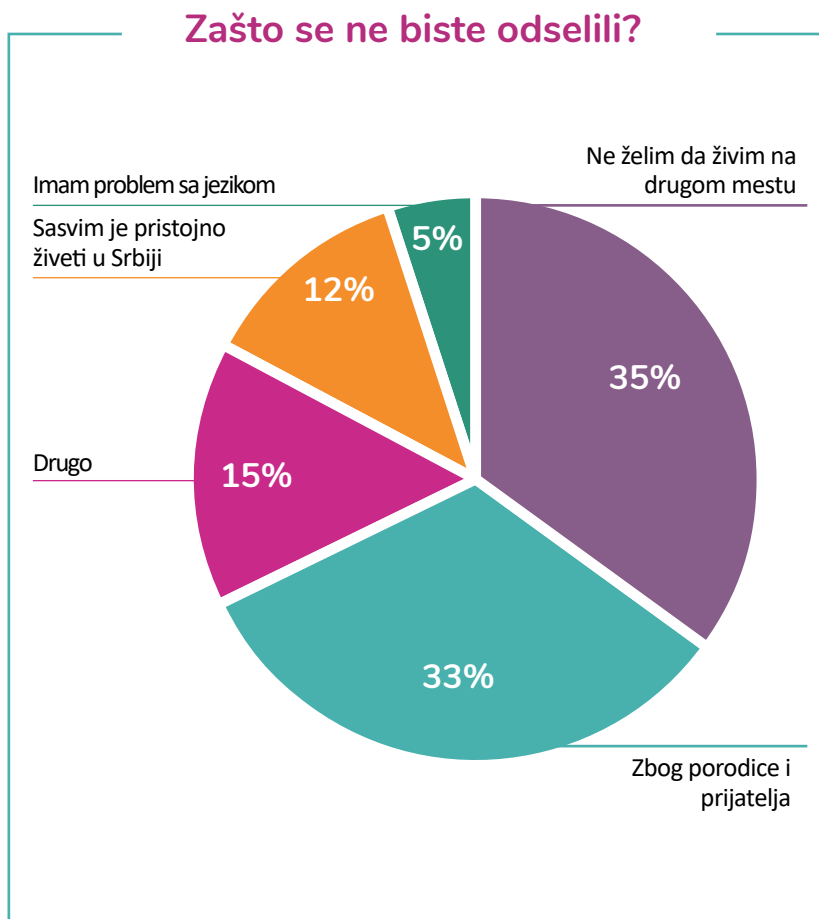
Da li planirate da se iselite iz zemlje?

POL	DA	NE
Muško	49,3%	50,7%
Žensko	57,0%	43,0%
Ukupno:	53,3%	46,7%

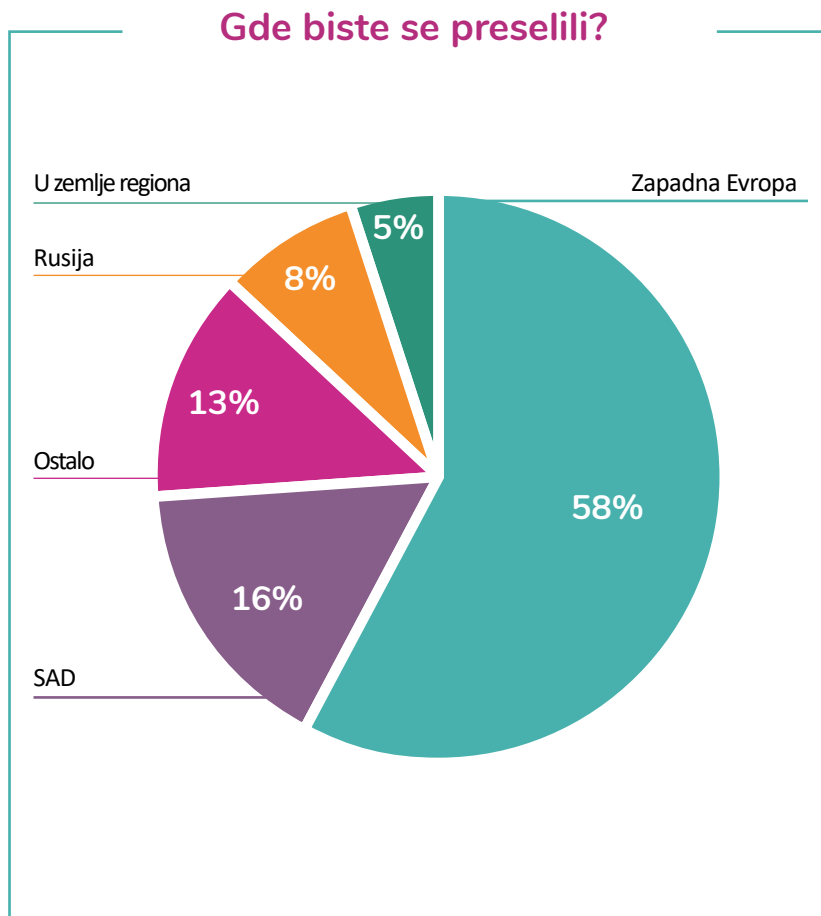
Grafikon 64. *Zašto biste se odselili?*

Grafikon 65. Zašto se ne biste odselili?

Na pitanje gde bi se preselili, na prvom mestu želja gde bi mladi živeli su zemlje Zapadne Evrope u 58% slučajeva, zatim SAD u 16% slučajeva, potom u Rusiji 8%, pa onda i zemlje regiona.

Grafikon 66. *Gde bi se mladi preselili*

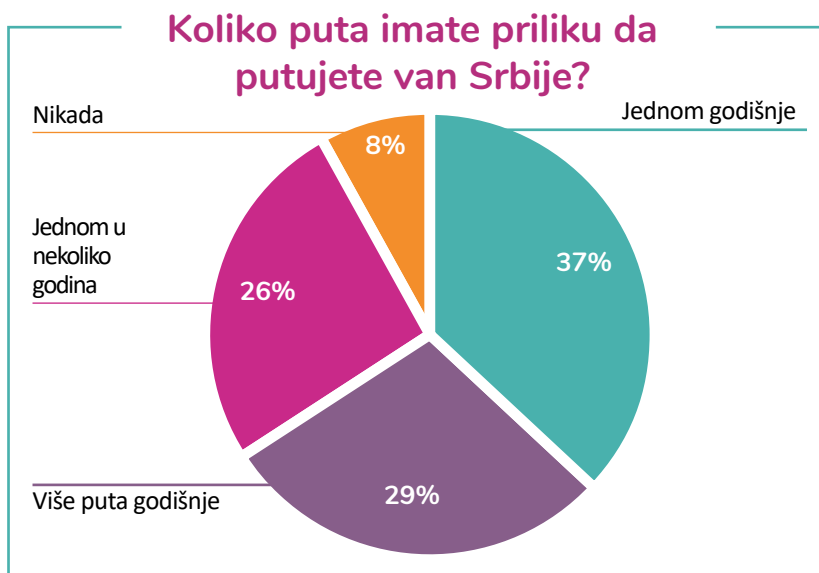

Skoro svi mladi su makar jednom putovali van Srbije, a dve trećine njih (66%) to može da priušti najmanje jednom godišnje.

Grafikon 67. *Da li ste putovali van Srbije?*

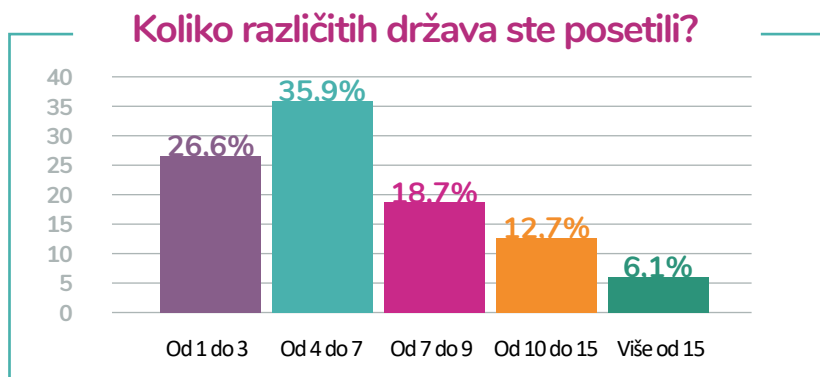

Grafikon 68. *Koliko puta imate priliku da putujete van Srbije?*

Većina mladih posetila je između 4 i 7 zemalja (35,9%), dok je u preko deset bilo ukupno 18,8% mladih u Srbiji.

Grafikon 69. *Koliko različitih država ste posetili?*

Mladi na tržištu rada

Na temu položaja mladih na tržištu rada organizovana je fokus grupa sa fakultetski obrazovanim mladim ljudima iz Beograda i Novog Sada, koji su uspešno započeli karijeru u privatnom i civilnom sektoru. Učesnici su izneli svoje stavove o pronalaženju posla, uslovima rada u Srbiji, pokretanju sopstvenog biznisa i eventualnom odlasku u inostranstvo.

Zaključci fokus grupe:

- Učesnici smatraju da je, ako mladi žele da nađu bilo kakav posao, to relativno lako postići, makar u većim gradovima. Kvalitetnije poslove je, međutim, teže pronaći, a glavni faktori su blagovremeno razmišljanje o tome, sticanje iskustava van formalnog obrazovanja i poznanstva.

- Većina mladih u Srbiji, prema mišljenju učesnika, ne planira da pokreće svoje poslove, što delimično pripisuju i nasleđenim predstavama o tome šta znači uspešna karijera.
- Kada je reč o okruženju za pokretanje posla, učesnici su naveli i pozitivne i negativne primere, s tim što je dobar deo negativnih pre političke nego ekonomske prirode.
- Mladima u Srbiji danas je pri traženju posla, očekivano, najbitnija plata. Ipak, uslovi rada za mnoge mlade su problematični i uključuju prijavljivanje na „minimalac“, zapošljavanje preko studentskih zadruga i slično.
- Deo učesnika planira ili razmišlja o tome da napusti zemlju, deo trenutno ne. Kao glavne razloge za odlazak mladih neki učesnici vide prvenstveno ekonomske, a drugi i podjednako društveno-političke probleme.

Pronalaženje posla

Svi učesnici fokus grupe složili su se da je u Beogradu i možda još nekim većim gradovima u Srbiji moguće relativno lako pronaći posao, ukoliko je osoba spremna da radi bilo šta, bez obzira na platu, uslove rada i slično. Međutim, kvalitetniji poslovi i poslovi u struci za neke fakultete, posebno društvenih nauka, predstavljaju veći izazov. S druge strane, ovo ne važi za poslove u sektorima poput IT, ali i ekonomije – učesnici kojima su ove oblasti struka izneli su stav da nije problem zaposliti se. Svi učesnici trenutno žive i rade u Beogradu ili Novom Sadu, ali je njihova percepcija da je u manjim mestima teže naći i bilo kakav posao, a posebno kvalitetan.

Faktor koji je više učesnika naglasilo kao ključan za pronalaženje dobrog posla jeste što raniji početak razmišljanja o tome, bez čekanja da se završi fakultet ili srednja škola (ukoliko osoba ne planira da nastavlja sa visokim obrazovanjem). Ukoliko se tek nakon diplomiranja krene sa traženjem posla, volontiranjem, praksama i sličnim aktivnostima,

proces pronalaženja posla će teći mnogo teže. Dok su neki učesnici zauzeli neutralan stav prema ovoj činjenici, jedna od učesnica negativno je ocenila činjenicu da mora tako rano da se počne sa razmišljanjem o poslu i karijeri, iako se slaže da je to neophodno.

Kao dodatni faktori koji povećavaju šanse za pronalaženjem dobrog posla istaknute su prakse, vannastavne aktivnosti, poznavanje jezika. Jedan od učesnika smatra da neke kompanije mogu da mladima obezbede korisne reference, ali da pružaju vrlo male naknade za sticanje iskustva u njima.

Osim toga, i poznanstva su istaknuta kao bitan faktor, ali ne u smislu političke protekcije – dvoje učesnika navelo je da je odlučilo da ne radi u struci zbog toga što bi to zahtevalo da se učlane u stranku i na taj način kompromituju svoje vrednosti.

Na drugoj strani, jedan od učesnika naveo je otežavajuće faktore za pronalaženje posla za mlade: jednim delom, oni su sistemski, jer ne postoji usmeravanje od strane države ka sektorima u kojima je trenutno potrebna radna snaga, tako da ona u nekim od njih i fali; drugim delom, ovi faktori su kulturološki, jer postoji velika potražnja za određenim vrstama poslova („uglavljivanje u neku kancelariju“), dok se zanimanja od kojih bi moglo pristojno da se živi, poput zanatskih, nipodaštavaju.

Pokretanje sopstvenog biznisa

Među učesnicima fokus grupe bilo je nekoliko njih koju su zainteresovani za pokretanje sopstvenog biznisa i bavljenja preduzetništvom u budućnosti, mada su istakli da većina mladih u Srbiji ne razmišlja tako i da im težnja ka sigurnosti i prevelika opuštenost prema pronalaženju posla dok su još u procesu obrazovanja uglavnom dolaze iz kuće, odnosno porodice. Jedan od učesnika je, međutim, primetio da se to sve više menja i da sve više mladih ljudi usvaja stav da njihov ekonomski položaj prvenstveno zavisi od njih samih, a ne od države, ali je dodao da je uticaj starih shvatanja i dalje jak.

Mogli su se čuti različiti pogledi na pitanje da li u Srbiji postoji podsticajno okruženje za pokretanje posla. S jedne strane, istaknut je položaj IT sektora koji se u Srbiji, prema mišljenju učesnika, poprilično uspešno razvija, a takođe su izneti neki pozitivni primeri u vidu institucionalnih i administrativnih olakšica za preduzetništvo, recimo mali novac koji je formalno potrebno imati na računu da bi se otpočeo biznis.

Jedna od učesnica iznela je stav da se, ako se poseduje početni kapital, može funkcionisati na tržištu u Srbiji. Međutim, on najčešće nije prisutan, a čak i kad jeste, kroz, na primer, projekte koje finansira Evropska unija, implementacija i oglašavanje nisu dobri. Dodato je i da postoji negativna praksa da država subvencionise strane kompanije i tako stvara nefer konkurenciju perspektivnim domaćim.

Mogli su se čuti i još negativniji primeri za klimu pokretanja posla u Srbiji – recimo, obaveza mnogih preduzetnika da plaćaju „reket“ ili pružaju neku drugu vrstu usluga lokalnim političarima.

Uslovi rada

Svi učesnici složili su se da je plata najvažniji od svih uslova za mlade u Srbiji, a jedan učesnik rekao je da „novac može da kupi mnogo trpljenja kada je reč o drugim uslovima (radno okruženje, mogućnost napretka i slično), a obrnuta situacija nije moguća“.

Ipak, više učesnika istaklo je da su birali radno mesto i na osnovu toga kako im to može dalje unaprediti karijeru, znanja i veštine. Kada je reč o radnim mestima koja uključuju plaćanje odgovarajućih poreza i doprinosa, sagovornici su istakli da mladi u dvadesetim godinama uglavnom ne razmišljaju o tome i da im to nije najvažnije kada traže poslove.

Istaknuto je da postoji, međutim, nekoliko bitnih problema kada je reč o radnim uslovima mladih. Mnogi od njih su zaposleni na određeno vreme, ili na ugovor o autorskom delu, zvanično primaju minimalnu

zaradu a ostatak dobijaju neformalno. Takođe je pomenuta praksa zapošljavanja mladih preko studentske zadruge, što ih lišava mnogobrojnih prava. Učesnici su konstatovali da mnogi mladi, posebno van Beograda, u tom smislu nemaju luksuz da biraju. Jedan učesnik je, ipak, dodao da savremena tehnologija olakšava mogućnost rada i u manjim sredima, preko različitih frilens i drugih onlajn poslova. Niko od učesnika na svom radnom mestu nije bio diskriminisan zbog uzrasta.

Ekonomske migracije

Deo učesnika istakao je da razmišlja ili planira ostajanje u Srbiji, dok je deo već u planovima da ode ili razmišlja o tome. Istaknuto je da nekada ne postoji izbor, pogotovo ako mladi rade u međunarodnim kompanijama, koje nastoje da ih „premeste“ na radna mesta van Srbije. Kao razlog odlaska mladih, deo učesnika istakao je prvenstveno ekonomske motive, s posebnim naglaskom na vreme koje neki mladi provode studirajući, samo da bi u Srbiji došli na mesto sa mnogo nižom platom nego što komparativno mogu da zarade u inostranstvu. Drugi deo je ukazao na isprepletenost ekonomskih i društveno-političkih faktora, odnosno veliku društvenu nestabilnost koja na ovim prostorima vlada već više od trideset godina i želju mladih da žive normalnije u uređenijim zemljama.

Kao razloge za ostanak u zemlji neki od učesnika naveli su specifično karijerne razloge, kao što je zainteresovanost za akademsku karijeru, koja ipak više vezuje za Srbiju, dok je jedan od učesnika u prvi plan stavio nadu da svojom participacijom i građanskom aktivnošću može da dovede do popravljanja situacije u zemlji.

Nijedan od učesnika nije se osetio ekonomski ugroženim tokom vanrednog stanja izazvanog pandemijom COVID-19, a neki od njih su dobili uveravanja da neće izgubiti posao.

Zaključak

Ovo poglavlje nam je ukazalo na položaj mladih na tržištu rada, prilikama za zaposlenje, ali i o mobilnosti mladih, planu emigracije i putovanjima. **Iako godinama unazad nezaposlenost mladih opada i dalje je veliki broj mladih koji nisu zaposleni.** Posebno je alarmantna situacija u regionima Centralne i Zapadne Srbije i Južne i Istočne Srbije. Podaci pokazuju i da veliki broj mladih nije zaposlen, ali nije ni evidentiran u registru Nacionalne službe za zapošljavanje čime se ne nalaze u evidenciji nezaposlenih. Među mladima koji su zaposleni, najveći broj njih je zadovoljan poslom na kome radi. Mladima je kod zaposlenja najvažnija zarada, a zatim mogućnost za napredovanje. Najveći broj mladih smatra da je plata od 65 000 – 80 000 dinara dovoljna za pristojan život. Zabrinjava što mladi i dalje misle da su za dobijanje posla najvažnija lična i porodična poznanstva i kontakti, a zatim članstvo i aktivizam u političkoj partiji u odnosu na formalno i neformalno obrazovanje. Iako je opao procenat mladih koji planiraju da se odsele iz zemlje (najverovatnije uzroke treba tražiti u pandemiji COVID-19 virusa), on je i dalje izuzetno visok i preko 50%. Najveći broj mladih koji planiraju odlazak smatraju da bi otišli zbog dostojanstvenijeg života i višeg standarda života, dok tek 12% ne želi da ode iz Srbije jer smatra da je sasvim pristojno živeti u Srbiji. Kao i ranijih godina, najveći broj mladih bi se preselio u neku od zemalja Zapadne Evrope (gotovo 3/5), a zatim slede SAD. Velika većina (preko 9/10) mladih je putovala van Srbije, međutim najveći broj mladih ima priliku da putuje van zemlje jednom godišnje.

9

Mladi i obrazovanje

Ovo poglavlje je obuhvatilo ispitivanje stavova mladih u vezi sa temom obrazovanja, kao i statistike u pogledu završenih studija i srednjih škola. Ove godine sprovedena je i fokus grupa na temu obrazovanja u Srbiji, kako bi se stekao dodatni uvid u percepciju mladih o problemima i prednostima u ovoj oblasti.

Tabela 70. Broj diplomiranih studenata (studije prvog stepena) po polu u periodu od 2015. do 2019. godine

Godina	Ukupan broj diplomiranih	Muško	Žensko
2015.	32 564	13 920	18 644
2016.	32 041	13 758	18 283
2017.	29 687	12 491	17 196
2018.	34 936	14 095	20 841
2019.	33 129	13 381	19 748

Izvor: Republički zavod za statistiku¹⁷²

U bazi podataka Republičkog zavoda za statistiku, poslednji podaci o broju diplomiranih studenata drugog stepena su za 2017. godinu, dok su za broj doktora nauka poslednji dostupni podaci za 2018. godinu.

Tabela 71. Broj diplomiranih studenata (studije drugog stepena) po polu u periodu od 2016. do 2019. godine

Godina	Ukupan broj diplomiranih	Muško	Žensko
2016.	14 841	5 816	9 025
2017.	14 122	5 546	8 576

¹⁷² RZS, <https://www.stat.gov.rs/oblasti/obrazovanje/>

Izvor: Republički zavod za statistiku¹⁷³

Tabela 72. Broj diplomiranih studenata (studije trećeg stepena - doktori nauka) po polu u periodu od 2016. do 2019. godine

Godina	Ukupan broj diplomiranih	Muško	Žensko
2016.	1 539	656	883
2017.	952	385	567

Izvor: Republički zavod za statistiku¹⁷⁴

U kalendarskoj 2019. godini u Republici Srbiji na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija diplomirao je 42.499 student. Od ukupnog broja diplomiranih studenata 17.497 ili **41,2% su muškarci, a 25 002 ili 58,8% su žene**. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je diplomiralo 33.129 studenata – od toga **79,3% ili 26 269 studenata diplomiralo je na državnim, a 20,7% ili 6 860 studenata na privatnim fakultetima**. Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama diplomiralo je 9 370 studenata – od toga 90,6% na državnim visokim školama, a 9,4% studenata na privatnim.¹⁷⁵

U školskoj 2019/20. godini, na svim visokoškolskim ustanovama i na svim nivoima studija u Republici Srbiji upisano je 241.968 studenata. **Od ukupnog broja upisanih, 104.058 studenata**

¹⁷³ Baza RZS,

<http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020201?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=10a9c154-f82e-493f-a081-e6d7056a3362>

¹⁷⁴ Baza RZS, <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020301?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=8a774565-7fcc-4cdd-8b82-e80e7515eaa1>

¹⁷⁵ Diplomirani studenti 2019, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201166.pdf>

(43%) muškog je pola, a 137.910 (57%) ženskog pola. Na državnim i privatnim univerzitetima ukupno je upisano 204.627 studenata – od toga, **86% ili 175.995 studenata upisano je na državnim, a 14% ili 28.632 studenta na privatnim fakultetima.** Na visokim strukovnim državnim i privatnim školama ukupno je upisano 37.341 student – od toga, 87,6% ili 32.724 studenta na državnim strukovnim visokim školama, a 12,4% ili 4.617 studenata na privatnim. Posmatrano prema načinu finansiranja studija, 41,4% studenata upisalo se na budžet, a 58,6% studenata na samofinansiranje.¹⁷⁶

Obrazovanje u Srbiji se u 2020. godini suočilo sa značajnim izazovom u vidu pandemije bolesti COVID-19, zbog čega je održavanje nastave uživo u školama i na fakultetima obustavljeno po uvođenju vanrednog stanja 15. marta. Dva dana kasnije, 17. marta, otpočela je nastava na daljinu za učenike osnovnih škola, koja se prikazivala na javnom medijskom servisu.¹⁷⁷ Nastava na daljinu uspostavljena je za osnovno i sve oblike srednjeg obrazovanja, a obezbeđena je i nastava na daljinu na jezicima nacionalnih manjina.¹⁷⁸ Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja kreirao je dodatne alate za sprovođenje nastave na daljinu.¹⁷⁹ Nastavnom osoblju na visokoškolskim ustanovama ostavljena je sloboda da samostalno organizuju nastavu na daljinu. Završni ispiti za osnovne škole i prijemni ispiti za fakultete održali su se u redovnim terminima.

Dana 2. jula 2020. predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić najavio je da će studentski domovi u Beogradu biti zatvoreni zbog

---

¹⁷⁶ Upisani studenti 2019/2020, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201165.pdf>

¹⁷⁷ Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, <http://www.mpn.gov.rs/pocela-nastava-na-daljinu/>

¹⁷⁸ Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, <https://www.rasporednastave.gov.rs/>

¹⁷⁹ Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, <https://zuov.gov.rs/alati/#1584730576725-705ba330-e1d8>

zbog pogoršavanja epidemiološke situacije. Ova najava je iste večeri dovela da protesta beogradskih studenata, koji su se okupili ispred Narodne skupštine Republike Srbije¹⁸⁰. U tom trenutku bili su u toku ispitni rokovi na fakultitetima Univerziteta u Beogradu. Iste večeri objavljeno je da do zatvaranja domova ipak neće doći, a predstavnici studenata su u narednim danima sa ministrom prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Mladenom Šarčevićem postigli sporazum o ostanku u domovima i dodatnim zahtevima.¹⁸¹

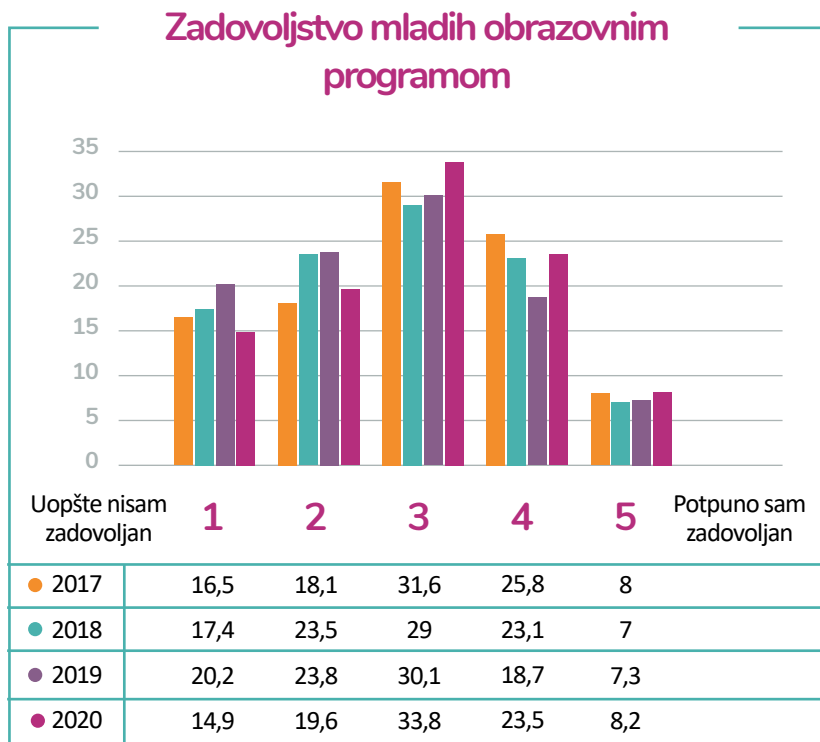
Ovogodišnji KOMS-ov upitnik pokazao je da je, na pitanje da li su mladi zadovoljni obrazovnim programom za koji se školuju ili su se školovali, na skali od 1 do 5 (1 - Uopšte nisam zadovoljan/na programom; 5 – U potpunosti sam zadovoljan/na programom), **prosečna ocena odgovora je 2,9**, što je nešto bolje u odnosu na prethodnu godinu. Procenat onih koji nisu zadovoljni (ocene 1 i 2) je 34%, a onih koji su zadovoljni (ocene 4 i 5) je 31%. **U odnosu na prethodnu godinu, primetno je poraslo zadovoljstvo studenata obrazovnim programima.**

---

¹⁸⁰ RTS, <https://www.rts.rs/page/stories/ci/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81/story/3145/zivot-u-vreme-pandemije/4006790/protest-studenata-u-beogradu.html>

¹⁸¹ Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, <http://www.mpn.gov.rs/postignut-dogovor-sa-studentima/>, <http://www.mpn.gov.rs/studentima-ispunjeni-zahtevi/>

Grafikon 70. Zadovoljstvo mladih obrazovnim programom (%)

Na pitanje da li su ispitanici zaposleni na poziciji za koju su se školovali, mladi u 62% slučajeva odgovaraju da nisu, 18% mladih je donekle zaposlen na poziciji za koju su se školovali, **a samo 20% mladih radi na poziciji za koju je stekao adekvatno obrazovanje**. Podaci su gotovo u procenat isti kao 2019. godine. Ovaj podatak svedoči o neusklađenosti tržišta rada sa obrazovnim sistemom, lošim procesima profesionalne orijentacije mladih, ali je upitan i kvalitet procesa, proizvoda i usluga na kojima rade nestručne osobe.

Grafikon 71. *Zaposlenost na poziciji za koju su se mladi školovali*

Na pitanje koliko im je vremena trebalo da se zaposle ukoliko rade u struci, većini mladih (55%) trebalo je manje od godinu dana, dok je jednoj petini trebalo preko tri godine.

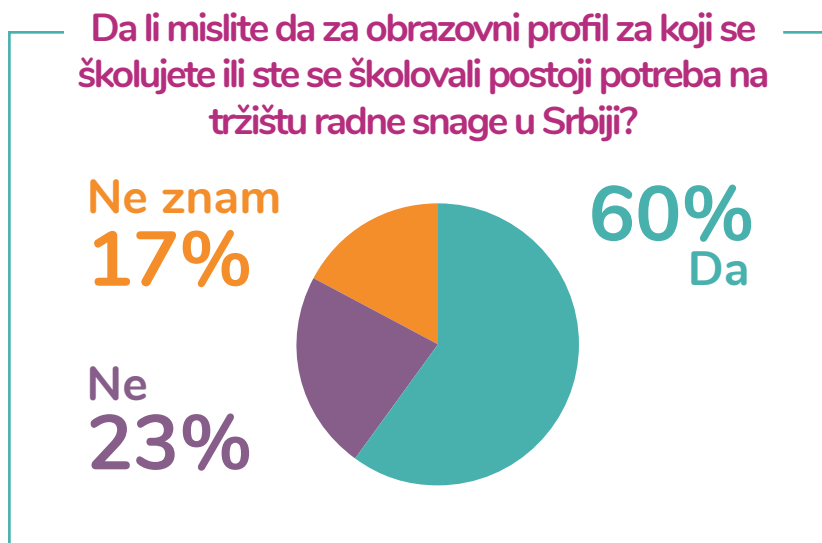
Grafikon 72. *Ukoliko jeste, koliko vremena Vam je trebalo da se zaposlite?*

Pitali smo mlade i da li misle da za obrazovni profil za koji se školuju ili su se školovali postoji potreba na tržištu radne snage. **Skoro četvrtina mladih smatra da ne postoji potreba na tržištu rada za njihovo zanimanje, a ovaj broj je stabilan u odnosu na prethodnu godinu.**

Grafikon 73. **Obrazovni profili i tržište radne snage**

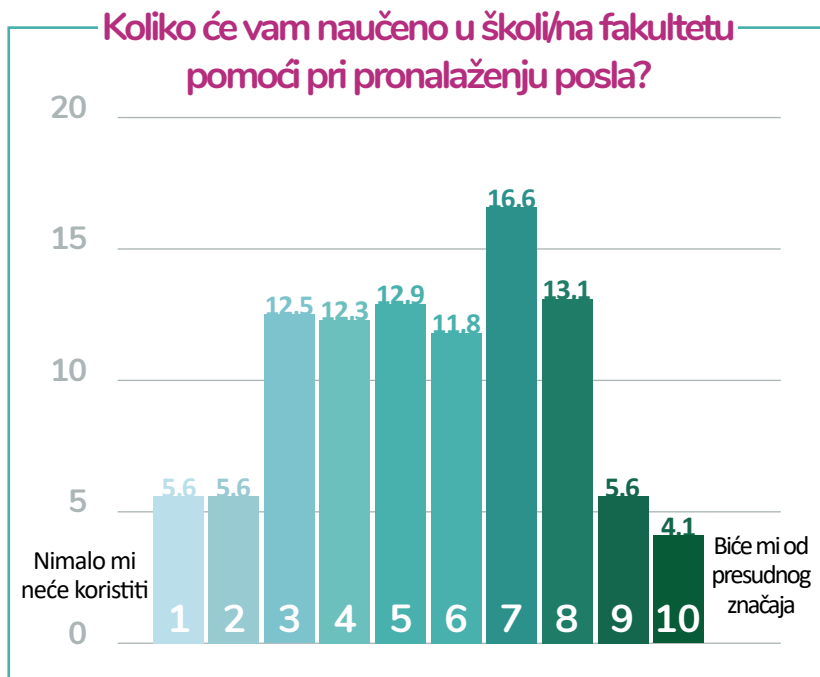
U istraživanju, onima koji su u procesu školovanja postavljeno je pitanje da li misle da će se brzo zaposliti na tržištu nakon završetka škole/studija i njih 37% smatra da hoće, 27% ne zna i da čak 36% mladih smatra da se neće zaposliti u skorijem periodu. **Ovi brojevi indiciraju blagi porast optimizma kod mladih kada je reč o zapošljavanju, što je zanimljivo s obzirom na ekonomsku nestabilnost koja se očekuje u narednom periodu (treba imati na umu da je upitnik rađen u maju mesecu).**

Grafikon 74. **Zaposlenje nakon studija**

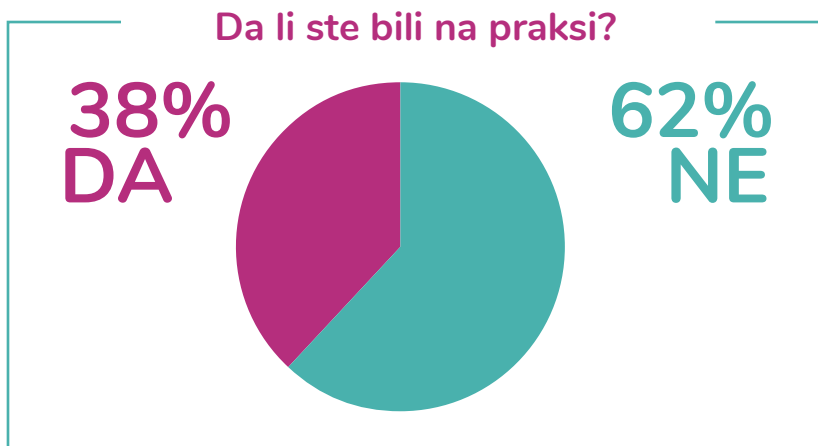
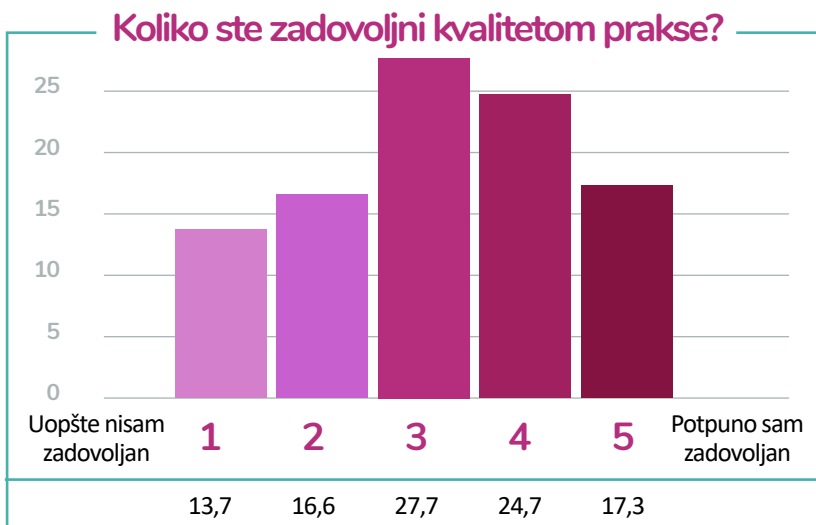

Pitali smo mlade koliko smatraju da će im ono što su naučili u školi pomoći pri pronalaženju posla. Oko četvrtine mladih ima mali stepen poverenja u relevantnost svog obrazovanja na tržištu rada (ocene 1-3), a sličan broj je i veoma zadovoljan kada je reč o tome kako ih njihovo obrazovanje sprema za pronalaženje posla (8-10). Najveći broj mladih nalazi se u sredini.

Grafikon 75. Koliko će vam naučeno u školi/na fakultetu pomoći pri pronalazenju posla?

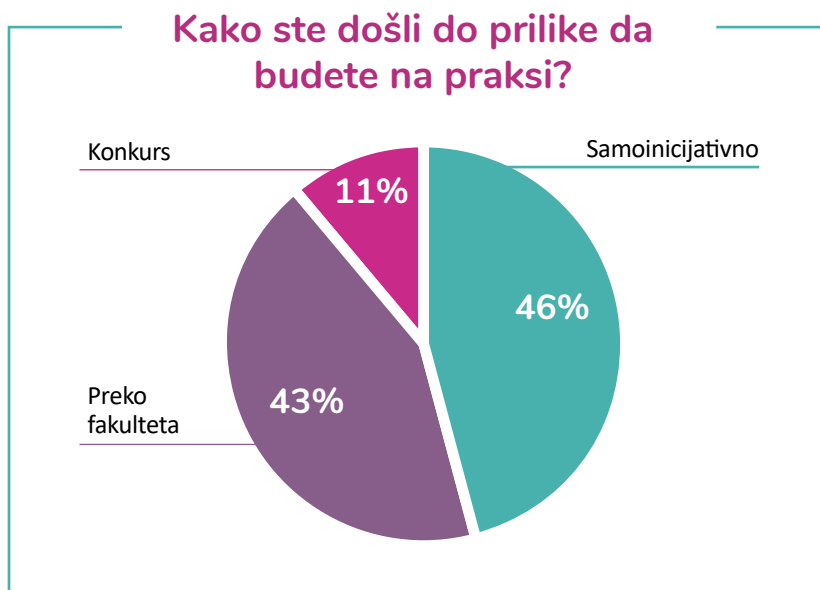

Kada je reč o praksama, 38% naših ispitanika je bilo na makar jednoj praksi do sada. Prosečna ocena koju daju kvalitetu prakse je 3,15.

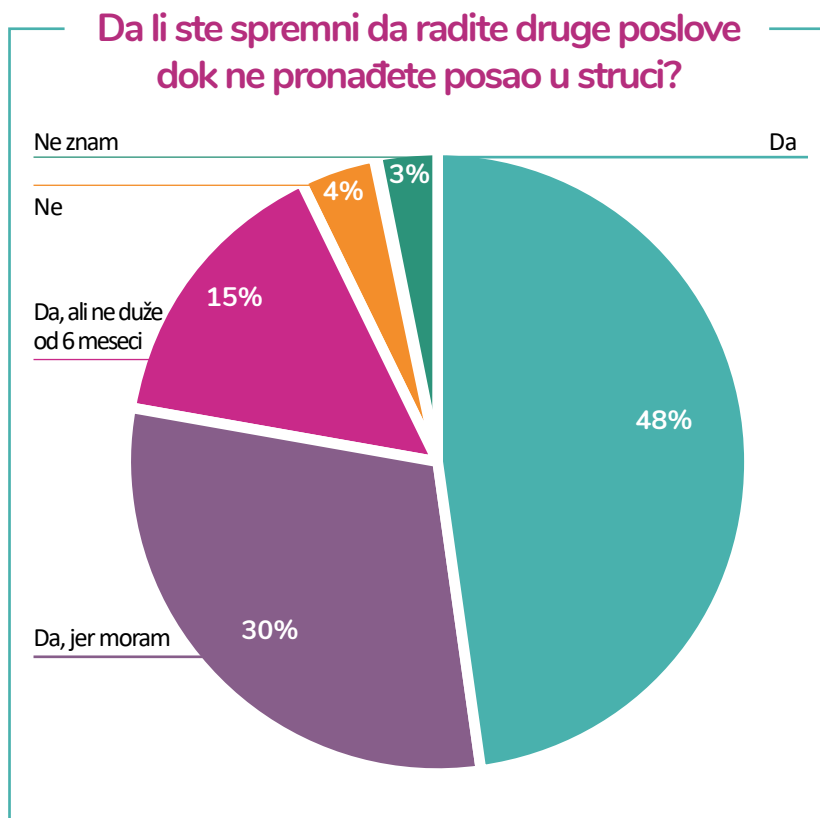
Grafikon 76. *Da li ste bili na praksi?*Grafikon 77. *Koliko ste zadovoljni kvalitetom prakse?*

Većina mladih praksu pronalazi ili preko fakulteta ili samoinicijativno, a samo desetina preko konkursa.

Grafikon 78. *Kako ste došli do prilike da budete na praksi?*

Pitali smo mlade i da li su spremni da rade druge poslove dok ne pronađu posao u struci. Velika većina mladih, **čak 93%, spremna je da radi druge poslove dok ne nađe adekvatan u struci**, navodeći da bi radili jer moraju – 30%, a 15% njih ne bi radilo duže od šest meseci. Samo 4% ne bi radilo, a 3% ne zna, što upućuje, kao i u prethodnom izveštaju, na zaključak da mladi u Srbiji nisu probirljivi što se tiče posla i da bi radili tamo gde im se ukaže prilika.

Grafikon 79. *Da li ste spremni da radite druge poslove*

Postavili smo pitanje da li su mladi spremni da se prekvalifikuju ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za njihov obrazovni profil i skoro dve trećine mladih jeste spremno. Utisak da mladi sve više grabe za radnim mestima i da su **spremni da se prilagođavaju uslovima tržišta, od rada van struke do spremnosti na prekvalifikacije, čekanje na posao i slično**, ostaje nepromenjen.

Grafikon 80. Da li biste bili spremni da se prekvalifikujete ukoliko ne postoji potreba na tržištu rada za Vaš obrazovni profil?

Pitali smo mlade kako vide značaj i položaj visokoobrazovanih ljudi u Srbiji. Pitali smo ih u kojoj meri se slažu sa narednim tvrdnjama na skali od 1 do 5 (1 – U potpunosti se ne slažem, 5 - U potpunosti se slažem).

Tabela 73. Stavovi mladih u odnosu na obrazovanje

Tvrdnja	2017.	2018.	2019.	2020.	Razlike u odgovorima ¹⁸²
Posmatrano u celini, visoko obrazovanje danas nema nikakvu društvenu vrednost	3,2	3,2	3,2	3,10	(2) ¹⁸³
Visoko obrazovanje je potpuno diskreditovano lažnim diplomama i fantomskim privatnim fakultetima	4,1	3,9	3,9	4,00	
Ljudi sa visokim obrazovanjem su najelitniji deo našeg društva	2,6	2,6	2,6	2,87	(2)
Mladi ljudi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se sve dobija novcem i poznanstvima, a ne znanjem	4,1	4,6	4,2	4,26	(1) ¹⁸⁴ (3) ¹⁸⁵
Mladi i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni	4,6	4,6	4,6	4,55	(1)

Zabrinjavajući su odgovori koje su mladi izneli da su većinski saglasni sa tvrdnjama da mladi i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni, kao i da je visoko obrazovanje

¹⁸² (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa

(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

¹⁸³ Postoje razlike u odnosu na kategoriju 25-30 koja ima niži stepen saglasnosti sa tvrdnjom da danas obrazovanje nema nikakvu vrednost u odnosu na druge dve starosne grupe, kao i razlika u grupi 25-30 koja ima niži stepen saglasnosti sa tvrdnjom da su visokoobrazovani najelitniji deo društva u odnosu na grupu 15-19.

¹⁸⁴ Mlade žene imaju veći stepen saglasnosti sa obe tvrdnje.

¹⁸⁵ Mladi iz Beograda imaju niži stepen saglasnosti sa ovom tvrdnjom u odnosu na ostala tri regiona.

potpuno diskreditovano falsifikovanim diplomama i fantomskim privatnim fakultetima iako je prosečna ocena opala u odnosu na prethodnu godinu, kao i da mladi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se benefiti dobijaju novcem i poznanstvima, a ne znanjem.

Fokus grupa: Obrazovanje u Srbiji

Na temu obrazovanja u Srbiji održana je fokus grupa sa srednjoškolicima i studentima prirodnih i društvenih fakulteta na Univerzitetu u Beogradu. Fokus grupa bavila se kvalitetom srednjoškolskog obrazovanja, dualnim obrazovanjem, upisom na fakultet, kvalitetom visokog obrazovanja, usklađenosti obrazovanja sa tržištem rada i finansiranjem studiranja.

Zaključci fokus grupe:

- Učesnici smatraju da je način na koji je srednje obrazovanje trenutno organizovano prevaziđen i potrebno ga je značajno osavremeniti.
- Dualno obrazovanje većina učesnika smatra dobrom idejom „na papiru“, ali smatra da je realizacija problematična.
- Kod upisa na fakultet veliku ulogu igra perspektivnost određene struke/smera; postoje različita mišljenja o tome da li su studenti dovoljno informisani prilikom upisa.
- Učesnici smatraju da postoje kvalitetniji i manje kvalitetni privatni fakulteti, kao i da studiranje na njima umesto na državnim može imati svoje prednosti.
- Kada je reč o visokom obrazovanju i tržištu rada, učesnici smatraju da postoji neusklađenost koja izaziva nezadovoljstvo studenata. Postoje, međutim, i mišljenja da problem nije toliko velik kakvim se predstavlja.
- Učesnici uglavnom podržavaju sadašnji sistem finansiranja studiranja u Srbiji (budžet i samofinansiranje).

Srednjoškolsko obrazovanje – uloga i kvalitet

Učesnici fokus grupe izneli su stav da je za vreme generacije njihovih roditelja postojala jasna uloga srednjeg obrazovanja: gimnazije su bile priprema za one koji žele da nastave obrazovanje na fakultetima, dok je srednja stručna škola služila tome da pruži kvalifikacije onima koji nakon tog nivoa obrazovanja žele da se zaposle, i bila je usklađena sa zanimanjima koja su postojala u to vreme. Sada je ova podela prevaziđena, ali ne postoje odgovarajuće reforme.

Većina učesnika fokus grupe pohađala je/pohađa srednje stručne škole, i kao neke od problema naveli su: 1) zastarelost obrazovnih programa (jedan od primera naveden je programski jezik Pascal koji se još uvek obrađuje iako se više ne koristi; takođe je navedeno da se u srednjoj ekonomskoj školi uče zastarele ekonomske kategorije); 2) nedovoljna upotreba opreme za praksu čak i kada je škola ima na raspolaganju; 3) neodgovarajući način na koji se budućim učenicima predstavljaju srednje škole; 4) neodgovarajuća obuka nastavnika.

Poseban naglasak učesnici su stavili na problem sa nastavnicima, za koje smatraju da se nisu obrazovali kako bi bili predavači u srednjim stručnim školama i da im nedostaje pedagoški pristup, koji nisu učili na fakultetu.

Svi navedeni problemi dovode do toga da mnogi srednjoškolci ni posle završene stručne škole nisu spremni da izađu na tržište rada, što je posebno navedeno za srednju ekonomsku školu.

Kada je reč o gimnazijama, jedna od učesnica navela je da se na društveno-jezičkim smerovima neki predmeti karakteristični za njih uče previše kasno i ograničeno (sociologija, filozofija) što odmaže prilikom nastavka obrazovanja na društvenim fakultetima.

Raspravljajući o ulozi srednjeg obrazovanja, sagovornici su se saglasili da je sa 15 godina nemoguće odlučiti se za životnu karijeru, te da ono mora da ima i obrazovno-vaspitnu ulogu, širinu, da pripremi učenike da postanu aktivni građani, kao i da pruži učenicima veštine kao što su funkcionalna pismenost koja je u Srbiji loše ocenjivana u odnosu na ostatak Evrope (PISA testovi).

Istaknuto je da Ministarstvo prosvete ne preduzima korake da sistemski menja stvari, te da su njegovi mehanizmi kontrole, poput inspekcija, neefikasni, između ostalog zbog toga što se najavljuju mesecima unapred. Ministarstvo je opisano kao tromo i rigidno. Neke od škola, naveli su učesnici, uvode kozmetičke promene, kao što je preimenovanje smerova u „IT smer“, ali da tu nema suštinskih promena.

Dualno obrazovanje

Sagovornici su ocenili da je dualno obrazovanje kao ideja validna i generalno dobra jer je potrebno imati praksu, ali da je realizacija problematična. Istaknuto je da se ta vrsta prakse često ne odnosi na ono što su učenici radili u školama, kao što je prvobitno zamišljeno, već na mnogo jednostavnije poslove koji ne doprinose unapređivanju stručnih znanja. Učesnici su naveli da to zavisi od firme do firme u kojoj su učenici poslati, kao i da Ministarstvo prosvete ni u ovom slučaju nije bilo spremno da se ozbiljno pozabavi temom.

Deo sagovornika naglasio je da je moguće da su učenici zadovoljni i time kako dualno obrazovanje trenutno izgleda, ali je za neke od njih način na koji se trenutno sprovodi reprodukcija jeftine radne snage.

Upis na fakultet

Jedan broj učesnika istakao je da je fakultet upisao / planira da upiše vođen interesovanjem, iako su (bili) svesni da ta profesija nema

značajnu perspektivu. S druge strane, svi su se složili da postoji pritisak sredine, ilustrovan pitanjem „Šta ćeš posle toga?“, i da većina budućih studenata gleda šanse za zaposlenje i sticanje dobre plate kao odlučujući faktor pri odabiru fakulteta, između ostalog i zbog materijalnog stanja roditelja. Dodato je da je u neku ruku surovo što ljudi sa 18 ili 19 godina moraju da prave taj izbor, za koji mnogi nisu spremni u tom trenutku.

Kada je reč o pitanju da li su budući studenti dovoljno informisani kada je reč o fakultetima koje planiraju da upišu, mogli su se čuti različiti primeri.

S jedne strane se čulo mišljenje da fakulteti Univerziteta u Beogradu dobro informišu zainteresovane studente preko različitih sajмова, poseta školama po zemlji i stranica na Fejsbuku koje vode studentski parlamenti. Takođe je istaknuto da zainteresovani srednjoškolci mogu relativno dobro da se informišu neformalno, preko studenata koji već studiraju na fakultetima u pitanju.

S druge strane, naglašeno je da postoje i učenici koji zbog dobrih rezultata u jednoj oblasti, recimo matematici, odlučuju da upišu neke fakultete ne znajući da se na njima obrađuju i mnogo drugih, različitih oblasti. Takođe je istaknuto da je potrebno da postoji profesionalna orijentacija učenika koja bi se sistematski sprovodila kako bi mogli da lakše izaberu profesiju.

Državni i privatni fakulteti

Sagovornici su se složili da danas privatni fakulteti i dalje izazivaju negativne asocijacije, delom i zbog visokih državnih funkcionera koji su umešani u afere oko navodne kupovine diploma. Međutim, svi učesnici fokus grupe imali su iznijansirani pogled na ovo pitanje i složili se da postoje i kvalitetni i manje kvalitetni privatni fakulteti.

Kao primeri kvalitetnih pomenuti su Računarski fakultet Univerziteta Union i FEFA.

Nekoliko sagovornika istaklo je da to koliko će osoba naučiti na privatnom fakultetu prvenstveno zavisi od nje same, kao i da se sa kupljenom diplomom a bez učenja i sticanja znanja ne može daleko napredovati. S druge strane, istaknuto je da su kriterijumi ocenjivanja na privatnim fakultetima, za razliku od državnih, promenljivi i prilagođavaju se konkretnim generacijama studenata, te da se može vrlo lako polagati. Zbog toga je sticanje dobrog znanja na privatnom fakultetu, prema rečima jedne od učesnica, rezultat opiranja konformizmu.

Kao dodatne prednosti privatnih fakulteta navedene su veća fleksibilnost u ispunjavanju predispitnih i ispitnih obaveza u odnosu na državne, kao i to što su ovi fakulteti spremni da se vrlo brzo prilagođavaju novim okolnostima i podučavaju studente na aktuelnim primerima. Kao negativna strana privatnih fakulteta navedeno je njihovo agresivno reklamiranje koje često uključuje obećanje sticanja određenih znanja i veština koje zapravo studenti ne dobiju, kao i „cvetanje“ velikog broja, posebno pravnih i ekonomskih fakulteta, koji su, ipak, dosta manjeg kvaliteta od državnih.

S druge strane, napomenuto je da su neki privatni fakulteti kvalitetniji od državnih fakulteta u drugim gradovima u Srbiji, poput Kragujevca i Niša.

Fakultetsko obrazovanje i tržište rada

Učesnici fokus grupe saglasili su se da postoji generalno nezadovoljstvo studenata neusklađenošću onoga što uče na fakultetu i onoga čime se zapravo bave kada izađu na tržište rada (sa izuzetkom nekih fakulteta, poput Medicinskog), kao i neusklađenošću tražnje za radnim mestima u određenoj struci i broja studenata koji upisuju

fakultete iz tih oblasti. Istaknuto je da državni fakulteti mnogo više pripremaju na akademsku karijeru nego što se to iskomunicira studentima, što je takođe zaostavština načina na koje je obrazovanje nekada bilo struktuirano. U mnogim slučajevima ljudi upisuju i master, pa čak i doktorske studije, bez namere da se kasnije bave naukom, za šta ove studije prvenstveno spremaju. U tom smislu, neki učesnici su izrazili nadu da će konkurencija državnih i privatnih fakulteta u privlačenju studenata dovesti do modifikacije gradiva, mada su drugi izrazili skepsu prema tome zbog suprotnih interesa mnogih članova nastavnog osoblja na fakultetima.

Pojedini učesnici u fokus grupi ipak su naglasili da je kritika obrazovanja na fakultetima preoštra, te da je nerealno očekivati da tek svršeni studenti treba da znaju detaljno da se bave oblašću za koju su se školovali, bez prethodnog radnog iskustva. Takođe je navedeno da ne treba zanemarivati značaj nauke i naučnog istraživanja, za šta se oni studenti koji žele da nastave time da se bave generalno dobro spremaju tokom akademskih studija.

Kao jedno od rešenja predloženo je redovno istraživanje potražnje na tržištu rada i usklađivanje broja studenata na fakultetima sa dobijenim nalazima. Takođe, jedan od predloga bila je još veća organizacija nastave oko izbornih predmeta, na osnovu kojih će studenti moći da bolje struktuiraju svoje obrazovanje prema sopstvenim potrebama.

Finansiranje studiranja

Skoro svi sagovornici su bili saglasni da je sistem budžet-samofinansiranje pravedan i da je moguće besplatno studirati ukoliko je student spreman da se potruži. Naveden je i primer sufinansiranja koji postoji na nekim fakultetima, prema kojem što više bodova studenti ostvare, to manje plaćaju, što je takođe većina učesnika prokomentarisala kao dobru ideju.

Jedan od učesnika je, međutim, predložio da se uvede „američki model“, prema kojem će se studiranje finansirati od kredita koje će studenti kasnije vraćati. Kao obrazloženje je navedena činjenica da mnogi studenti odlaze u inostranstvo nakon što im je država platila školovanje, što znači da se državni novac investira uzaludno.

Na kraju, učesnici su prokomentarisali i kompleksnost računanja kriterijuma za studiranje na budžetu, njihovo često menjanje, složenost nekih termina (kao što su ESPB poeni) i previše birokratskih procedura koje mogu da se obave i elektronski, kao neke od problema pristunih na fakultetima.

Zaključak

Ovo poglavlje nam je dalo uvid u stavove mladih u Srbiji u vezi sa obrazovanjem, kvalitetom obrazovanja i upotrebljivošću znanja, odnosno mogućnostima da se obrazovanje iskoristi za zaposlenje. Tek 1/5 mladih koji su zaposleni su zaposleni na radnim mestima za koja su se školovali. I dalje je zabrinjavajuće što više od 1/5 mladih smatra da za obrazovni profil za koji su se školovali ili se školuju, ne postoji potreba na tržištu radne snage. Ohrabruje što je relativno veliki broj mladih bio na nekom programu prakse, ali zabrinjava što gotovo 2/5 nije zadovoljno praksom. I dalje je ogroman broj mladih (preko 90%) spremno da radi druge poslove dok ne pronade posao u struci, a možda se i najveći problem mladih u vezi sa obrazovanjem nalazi u tome što je čak 63% mladih spremno da se prekvalifikuje iako su u procesu obrazovanja ili su tek izašli iz tog procesa. Zabrinjava i saglasnost mladih sa tvrdnjama da mladi i obrazovani kadrovi odlaze u inostranstvo jer se tamo njihovo znanje mnogo više ceni i da mladi ljudi nemaju podsticaj da uče jer je sistem vrednosti takav da se sve dobija novcem i poznanstvima, a ne znanjem.

Mladi i aktivizam

10

Pitali smo mlade šta su **najveći problemi društva** u kome žive. U 2020. godini mladi su napravili sledeću rang listu problema:

1. Nezaposlenost
2. Sistem vrednosti
3. Obrazovni sistem

Ukoliko poredimo rezultate iz prethodnih godina, vidimo da je nezaposlenost ponovo postala problem broj jedan, dok je značajno skočio procenat odgovora u vezi sa malim uticajem na donošenje odluka.

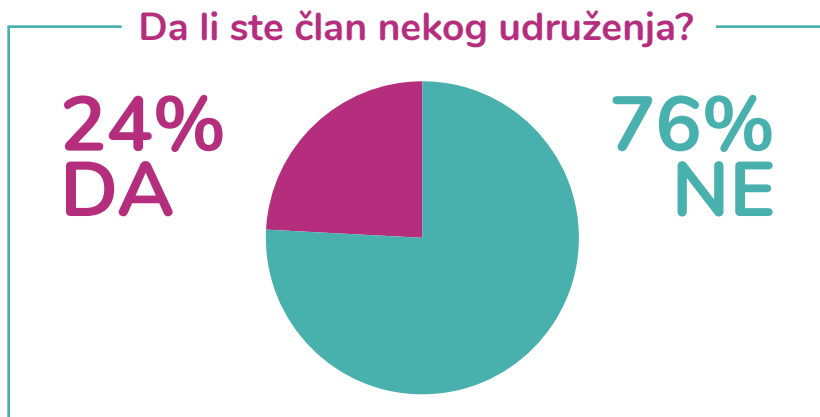
Tabela 74. Najveći problemi mladih u procentima odgovora (%)

Problem	2017	2018	2019	2020
Nezaposlenost	89,1	83,1	74,7	80,3
Obrazovni sistem	77,9	69,0	70,2	69,1
Sistem vrednosti	76,4	79,6	76	75,5
Korupcija	50,4	55,9	54,7	51,7
Mali uticaj na donošenje odluka	47,5	48,5	39,7	55,1
Beznađe	41,8	48,3	43,1	43,7
Nedostatak kulturnih događaja	35,1	34,2	44,3	43,8
Bezbednost	18,4	26,7	31,2	26,8
Neodostatak solidarnosti	*	*	*	47,9
Nedostatak tolerancije u društvu	*	*	*	56,2
Nedovoljne slobode izražavanja u društvu	*	*	*	48,7

Pitali smo mlade da li su članovi nekog udruženja građana i 23,9% mladih participira u društvu kroz udruženja.

Grafikon 81. Članstvo u udruženjima

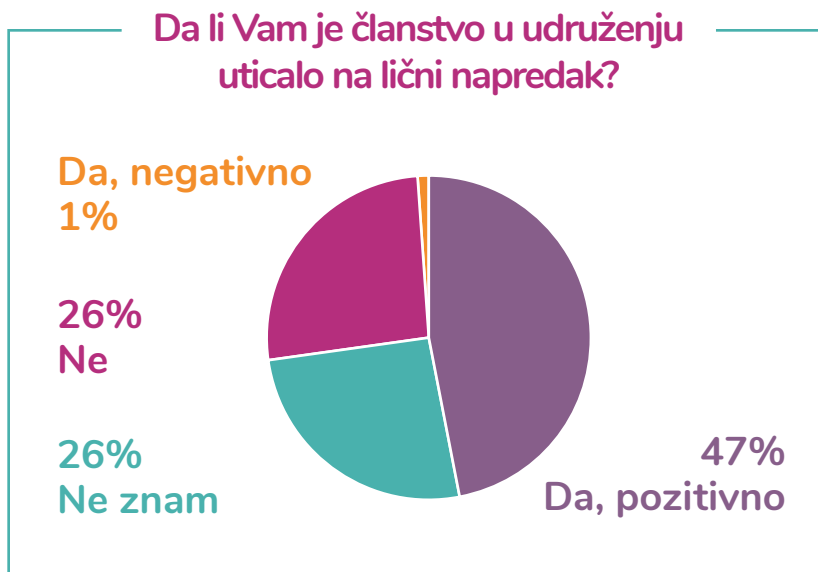
U istraživanju smo pitali mlade da li smatraju da se kroz aktivizam i učešće u radu udruženja može popraviti stanje u društvu i **41,3% mladih koja je aktivna u udruženjima smatra da se stanje može popraviti.**

Grafikon 82. Rad u udruženju i stanje u društvu

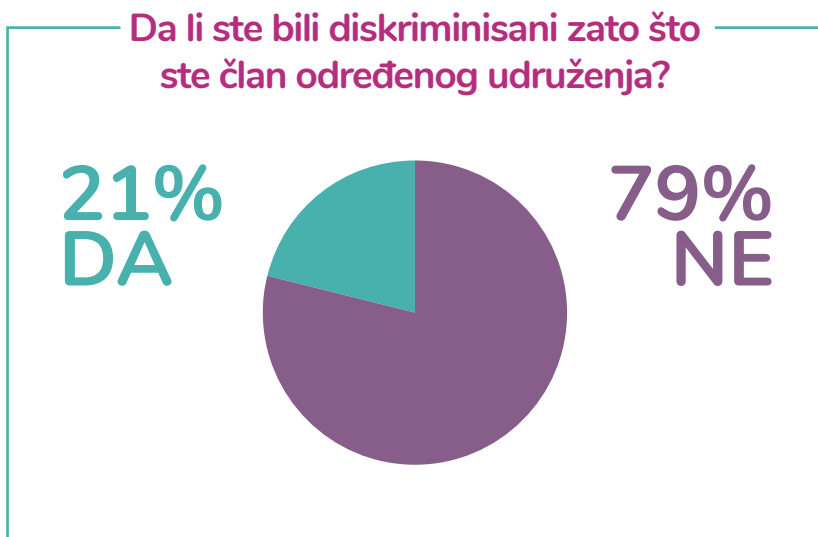
46,5% mladih smatra da im je članstvo u bilo kom vidu udruženja pozitivno uticalo za lični napredak, dok samo 1,4% mladih smatra da im je negativno uticalo.

Grafikon 83. **Da li Vam je članstvo u udruženju uticalo na lični napredak?**

Svaka peta mlada osoba koja je aktivna u udruženju je bila diskriminirana zato što je član/ica određenog udruženja.

Grafikon 84. **Diskriminacija zbog članstva udruženja**

Pitali smo mlade i da li su u poslednjih godinu dana učestvovali u nekoj od aktivnosti:

Tabela 75. **Aktivizam mladih**

Aktivnost	Procenat (%)
Protest koji je organizovan od strane političke partije	14,2
Protest koji je organizovan od strane udruženja	28,5
Potpisivanje peticije	69,7
Učešće na tribinama	36,1

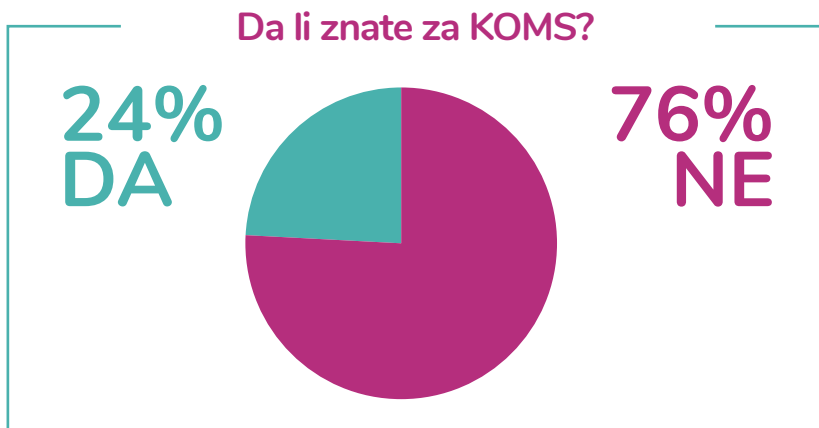
Pitali smo mlade da li znaju da postoji Zakon o mladima i rezultati su pokazuju da za Zakon o mladima zna 33,8% mladih što je značajno više od 19% koliko je prethodne godine odgovorilo da zna.

Grafikon 85. Da li znate da postoji Zakon o mladima?

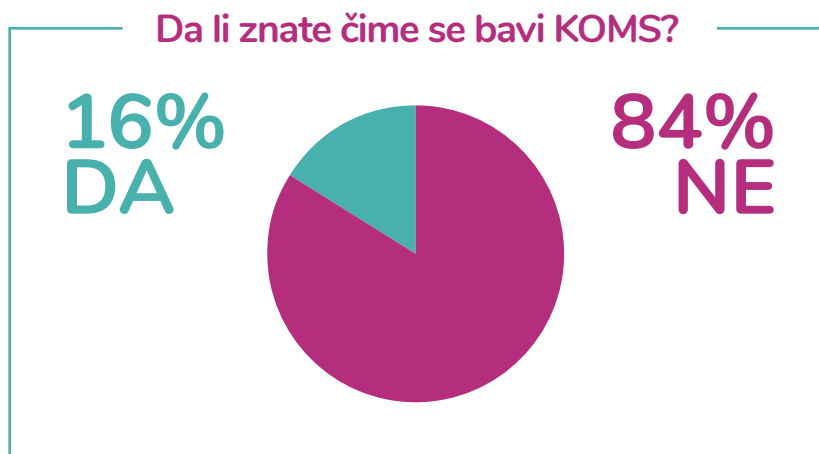
Tek nešto više od petine mladih je čulo za KOMS.

Grafikon 86. **Da li ste čuli za KOMS?**

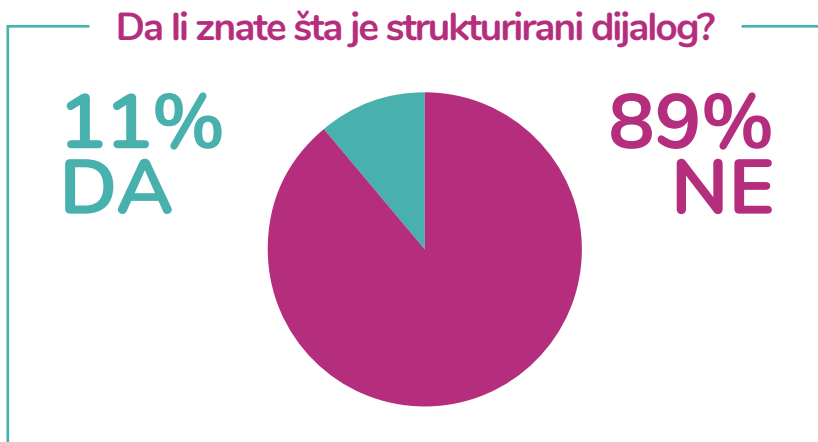
Manje od šestine mladih zna čime se bavi KOMS.

Grafikon 87. **Da li znate čime se bavi KOMS?**

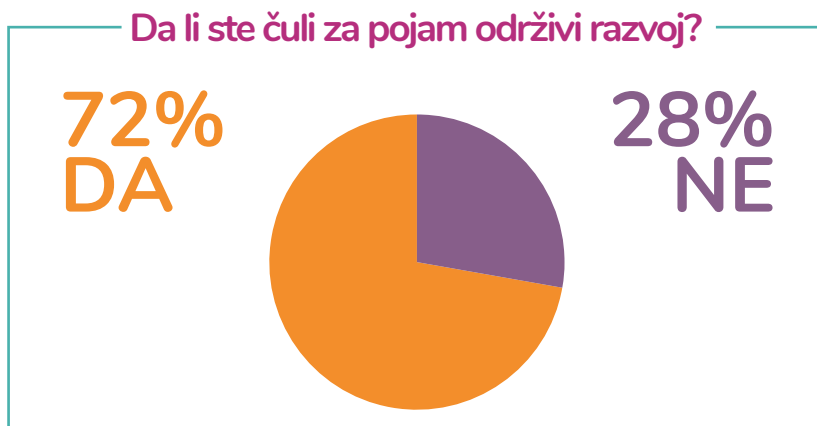
Pitali smo mlade da li znaju šta je strukturirani dijalog i velika većina (89%) ne zna.

Grafikon 88. **Da li znate šta je strukturirani dijalog?**

Pitali smo mlade i da li su čuli za pojam održivi razvoj. Većina mladih (72%) je čula.

Grafikon 89. **Da li ste čuli za pojam održivi razvoj?**

Za ciljeve održivog razvoja je čulo 43,6% mladih.

Grafikon 90. Da li ste čuli za ciljeve održivog razvoja?

Pitali smo mlade u kojoj meri se slažu sa određenim tvrdnjama na skali od 1 do 5:

Tabela 76. Stavovi prema održivom razvoju

Tvrdnja	Prosečna ocena
Ekonomski razvoj nije neophodan uslov za ostvarivanje održivog razvoja	2,36
Rad na unapređenju zdravlja i dobrobiti ljudi doprinosi održivom razvoju	4,18
Generacije koje žive danas treba da se pobrinu da generacije koje dolaze u budućnosti žive bolje	4,52
Neophodan preduslov održivog razvoja je da ljudi smanje proizvodnju svih vrsta otpada	4,19
Za postizanje održivog razvoja nije važno da svi građani redovno učestvuju na izborima	2,76
Poštovanje ljudskih prava u društvu je neophodan uslov za ostvarivanje održivog razvoja	4,19

Nije neophodno dodatno pooštriti zakone kako bi se zaštitila životna sredina	1,94
Da bi se ostvario održivi razvoj nije neophodno da svi imaju pristup kvalitetnom obrazovanju	2,22
Svi građani bi trebalo da budu naučeni kako da žive na održiv način	4,14
Strane kompanije koje posluju u Srbiji bi državljanima Srbije trebalo da nude posao pod istim uslovima kao i zaposlenima u svojim matičnim zemljama	4,41
Moguće je do 2030. godine iskoreniti siromaštvo i glad u Srbiji	2,39

Fokus grupa o aktivizmu mladih na polju ostvarivanja ljudskih i manjinskih prava

Na ovu temu organizovana je fokus grupa sa mladim aktivistima iz različitih organizacija koje se bave ljudskim i manjinskim pravima, kako bi se stekao uvid u njihov ugao gledanja na proces promena vrednosti mladih i društva u celini. Teme razgovora bile su stanje ljudskih i manjinskih prava u Srbiji, na koje načine aktivisti teže da poboljšaju situaciju, kakav im je odnos sa državom i kakav stav vlada među mladima i opštom populacijom prema ovoj vrsti angažmana.

Zaključci fokus grupe:

- Stanje ljudskih prava u Srbiji se donekle popravilo u nekim oblastima tokom poslednjih pet godina, ali brojni ozbiljni problemi i dalje su prisutni.
- Aktivizam mladih u ovim oblastima usmeren je na osnaživanje grupa koje zastupaju, podizanje društvene svesti i institucije; međutim, izražena je skeptičnost povodom neposrednog uticaja na zvanične institucije u Srbiji.
- Saradnja aktivista sa policijom u Srbiji je generalno korektna, ali postoje brojni primeri u kojima policija ne štiti aktiviste na odgovarajući način.

- Kada je reč o drugim granama vlasti, postoje primeri dobre saradnje, npr. na lokalnom nivou, ali čak i kada su ove institucije dobronamerne, njihov prostor za delovanje je sužen.
- Mladi se teško uključuju u dugoročni aktivizam jer su pritisnuti drugim obavezama, a ova vrsta aktivnosti ne doprinosi njihovim šansama za napredovanjem na tržištu rada.
- Stav opšte populacije prema aktivizmu oblikuju mediji koji se uglavnom služe etiketiranjem i potpirivanjem predrasuda.

Ljudska i manjinska prava u Srbiji u poslednjih pet godina

Učesnici fokus grupe nisu primetili značajno poboljšanje u ovim oblastima tokom ovog perioda. Međutim, kada su neke grupe u pitanju, stanje se blago popravilo na različite načine: sagovornici su istakli da je porasla svest o problemima LGBT zajednice; da je svest o radničkim pravima veća nego što je bila; da je po prvi put primenjen član Krivičnog zakonika koji zločin iz mržnje na osnovu seksualne orijentacije tretira kao otežavajuću okolnost (54a); da je arhitektura institucija minimalno poboljšana zarad osoba sa invaliditetom; kao i da je transrodnim osobama dozvoljena promena ličnih dokumenata bez tranzicije.

Međutim, učesnici su takođe naglasili da brojni problemi i dalje postoje. Romi su označeni kao grupa koja se i dalje suočava sa diskriminacijom iako im je položaj donekle poboljšan; pripadnici LGBT populacije se i dalje suočavaju sa nasiljem, koje je najveći problem; žrtve porodičnog nasilja bile su zanemarene tokom vanrednog stanja izazvanog pandemijom KOVID-19 kada je bilo ograničeno kretanje; u pokušaju da reše probleme kao što su porodično nasilje, transrodne osobe beže od kuće, i tako stvaraju sebi nove probleme, kao što su beskućništvo i besparica.

Jedna od učesnica primetila je da je prisutan trend povlačenja države iz onoga što bi trebalo da budu njene funkcije, u ovom slučaju zaštita ugroženih grupa, i da to prepušta dobrovoljnim specijalizovanim grupama. Naglašeno je da zakonodavstvo predstavlja fasadu namenjenu svetu, a da stvarna infrastrukturna podrška izostaje. Međutim, čak i u domenu zakona i dalje postoje propusti, kao što je nedonošenje Zakona o istopolnim partnerstvima.

Sagovornici su se saglasili da ne postoje podsticajni uslovi za široku društvenu debatu o ovim i drugim kontroverznim temama, s obzirom na to da su samo uske aktivističke grupe dovoljno informisane o njima.

Adresiranje aktivizma

Učesnici su uglavnom istakli da je njihov aktivizam namenjen samim grupama za čija se prava bore, koje nastoje da ojačaju kako bi se samostalno borile za svoja prava, kao i da nije poželjno da se dođe u situaciju da aktivisti moraju da „biju bitke“ ljudi koje zastupaju.

Aktivizam je takođe usmeren i na podizanje svesti u društvu o određenim problemima, za šta su kao značajan kanal istaknute društvene mreže, a kao jedan od pozitivnih primera navedeno je Koka-kolino sponzorstvo Prajda. Međutim, jedan od učesnika je predočio da na društvenu svest može da se utiče kroz formalno i neformalno obrazovanje, a da je formalno na nezadovoljavajućem nivou u ovom trenutku, da je neophodno reformisati građansko obrazovanje, a takođe i uvesti seksualno obrazovanje u škole.

Jedan sagovornik je istakao da aktivizam treba, između ostalog, da bude usmeren i na institucije, jer iz institucionalnog proizilazi društveno. Međutim, drugi sagovornici izneli su skeptičan stav prema državnim institucijama Srbije. Moglo se čuti mišljenje da se društvo trenutno nalazi u ćorsokaku jer se ne napreduje ka smeru

evropskih/evroatlantskih integracija, dok su institucije opisane kao okoštale, a kao jedini način za promenu je izdvojen pritisak odozdo, što opet vraća na osnaživanje ciljnih grupa.

Saradnja aktivista i vlasti u Srbiji

Svi aktivisti imali su iskustva sa vlastima u Srbiji, pre svega sa policijom, koja je obezbeđivala određene događaje. Saradnja sa policijom je opisana kao generalno korektna, ali samo onoliko koliko je neophodno. Jedan sagovornik istakao je da ne smatra da mu je vlast prijatelj, dok je druga sagovornica upotrebila izraz „ne igraju za naš tim“.

Sagovornici su, i pored korektno saradnje sa policijom, iskusili i situacije u kojima policija ili ne reaguje kada su ugroženi (bilo direktno, bilo putem vređanja ili pretnji), ili se i sama ponaša diskriminatorski i nasilno. Naveli su i primere drugih aktivista koji su se suočavali sa sličnim problemima, kao dokaz da nije u pitanju izolovana pojava.

Među drugim institucijama sa kojima su aktivisti sarađivali spomenuti su Poverenica za zaštitu ravnopravnosti i Zaštitnik građana, koje je jedan od aktivista opisao kao dobronamerne, ali nemoćne da pomognu u mnogim slučajevima („ruke su im vezane“). Takođe su navedeni lokalni zaštitnici građana i pokrajinski ombudsman, sa kojima je saradnja takođe bila korektna, dok je službenica školske uprave jednog grada bila spremna na saradnju sa aktivistima i pružila im povratne informacije, ali je nakon toga doživela pritiske.

Aktivisti na polju prava LGBT populacije izrazili su nezadovoljstvo angažovanjem predsednice Vlade, i same pripadnice ove populacije, na poboljšanju njihovih prava.

Uključivanje mladih u aktivizam

Učesnici fokus grupe istakli su da je, očekivano, mlade lakše „aktivirati“ kada su u pitanju jednokratne akcije, poput dobrovoljnog davanja krvi, koje su dobre za ostvarivanje kontakata. Međutim, teško je motivisati mlade da se dugoročno posvete aktivizmu i to ne, kako je navela jedna od sagovornica, jer nisu zainteresovani, već zato što su pritisnuti drugim obavezama, poput studija i posla.

Aktivizam se ne smatra šansom za novim životnim mogućnostima za mlade; učesnici su naveli da često može da bude „bagaž“ i „breme“. Mladi su danas okrenuti ka aktivnostima koje će im poboljšati CV i napraviti bolji prolaz u korporativni svet. Istaknuto je da čak i od fakulteta od kojih bi se očekivalo da imaju veću koncentraciju mladih aktivista, poput Fakulteta političkih nauka i Filozofskog fakulteta, situacija nije onakva kakvom bi se moglo očekivati, tj. već na nižim godinama studija ima malo onih koji bi se posvetili aktivizmu. S druge strane, navedeno je da neki studenti prirodnih fakulteta, recimo članovi Udruženja studenata biologije „Josif Pančić“, u značajnoj meri društveno aktivni.

Jedan od komentara glasio je da je Zakon o volontiranju veoma loš i da ga pod hitno treba menjati, a da mladi u takvim situacijama ne znaju svoja prava.

Stav o aktivizmu u opštoj populaciji

Sagovornici su istakli da mejnstrim mediji vrlo retko prenose akcije mladih aktivista, da se o ovoj temi ne priča dovoljno, a da se neretko ove organizacije etiketiraju kao „Soroševi plaćenici“, „izdajnici“ i slično. Poseže se za senzacionalizmom, te se LGBT aktivizam predstavlja kao promocija pedofilije, što ume da bude „šamar tabloida“ za one koji se iskreno bore za neku promenu, kako je istakao jedan od sagovornika.

Sagovornica je ukazala da, kada se mladi aktivisti ne etiketiraju kao „nečiji“, onda se patronizujuće opisuju kao mladi, naivni idealisti. Njen zaključak je glasio da je rešenje u građenju sopstvenog integriteta kroz nastavak bavljenja aktivizmom, nastojanje da se uključi što više ljudi i voditi se maksimumom da dela govore više od reči.

Zaključak

Ovo poglavlje nam je pokazalo goruće probleme koje mladi identifikuju (nezaposlenost, sistem vrednosti i obrazovni sistem). Posle godinu dana pauze, nezaposlenost je opet problem broj jedan koji mladi adresiraju. Među problemima se jako visoko kotiraju i obrazovni sistem, nedostatak tolerancije u društvu, mali uticaj na donošenje odluka, kao i korupcija. I dalje je mali broj mladih koji su aktivni u udruženjima građana. Veliki broj mladih se angažuje kroz potpisivanje peticija, ali jako mali na protestima pa i kroz učešće na tribinama. Tek trećina mladih zna za postojanje Zakona o mladima, a ohrabrujuće je što je veliki broj mladih upućen u pojam održivog razvoja, a nešto više od 2/5 i u ciljeve održivog razvoja.

Volontiranje je izraz dobre volje pojedinaca ili grupe usmeren ka opštem dobru, kako ličnom tako i kolektivnom razvoju, koji podrazumeva da pojedinac poklanja svoje vreme, veštine, energiju, znanja i sposobnosti u korist cele zajednice, drugih pojedinaca sa kojima nije u srodstvu ili u cilju zaštite i unapređenja životne sredine, ne očekujući zauzvrat ikakvu materijalnu dobit.¹⁸⁶

Nešto više od jedne trećine mladih (35%) zna da postoji Zakon o volontiranju. Iako se i dalje može oceniti da je ovaj broj premali, on je duplo veći nego prethodne godine, kada je iznosio svega 18%. Osim ukoliko u nekom trenutku u prethodnih 12 meseci nije sprovedena sistematska promocija volontiranja među mladima, ovo povećanje bi se moglo objasniti i povećanim intenzitetom volontiranja mladih tokom pandemije KOVID-19, što je možda dovelo do njihove veće informisanosti ili osećaja da su upoznatiji sa ovom oblašću.

Bitno je da su mladi upoznati sa postojanjem Zakona o volontiranju, jer se inače njima može manipulirati, a prava volontera mogu se višestruko kršiti.

Grafikon 91. Da li znate da postoji Zakon o volontiranju?

¹⁸⁶ Ivana Andrašević et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017, str. 14

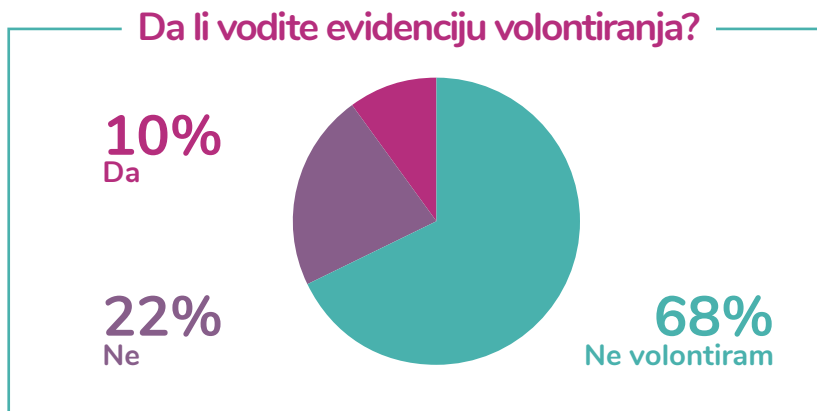
Među ispitanicima, 28% njih je nekada volontiralo ili trenutno volontira, dok 72% nije nikada.

Grafikon 92. **Da li ste ikada volontirali ili volontirate trenutno?**

Prema našem upitniku, manje od polovine mladih koji volontiraju vode evidenciju o tome. Vođenje evidencije o volontiranju, doduše, jeste dužnost organizatora volontiranja, koji o ovome podnose i izveštaj nadležnom ministarstvu.

Grafikon 93. **Da li vodite evidenciju volontiranja?**

Ugovor o volontiranju, prema Zakonu o volontiranju, zaključuju organizator volontiranja i volonter, i to u slučajevima kada je volonter maloletno lice, kada je u pitanju dugoročno volontiranje ili na izričiti zahtev bilo organizatora, bilo volontera (čl. 15, postoje i drugi slučajevi obaveznog zaključenja ugovora). Organizator volontiranja, takođe, dužan je da volonteru izda potvrdu o volontiranju na njegov zahtev. Ipak, kao i u prethodnom slučaju, manje od polovine onih koji volontiraju koriste svoja prava iz Zakona o volontiranju, što svedoči o slabijoj upoznatosti sa njegovom sadržinom.

Grafikon 94. **Da li čuvate ugovore i potvrde o volontiranju?**

Ispitanici/ce su upitani za najčešće motive mladih za volontiranje. Mladi su pokazali da uprkos tome što i dalje ne poznaju previše državnu regulativu u oblasti volontiranja, znaju koristi volontiranja i motive ljudi za volontiranje.

Tabela 77. **Motivi za volontiranje u procentima (%)**

Motiv	2017	2018	2019	2020
Aktivizam	64,9	67,6	55,8	68,7
Altruizam	35,1	33	22,8	29,5
Porodična tradicija	5,5	8,7	10	18,4
Želja da se pomogne i reši problem	74,8	77,5	82,7	68,8
Želja da se steknu novi kontakti i prijateljstva	75,3	74,7	68,7	77,0
Želja da se primeni znanje koje imate	62,5	63,9	60,7	66,5
Verska i politička uverenja	11	8,8	13,3	21,4
Lakše dobijanje posla	35,9	30,3	28,4	36,4
Sticanje iskustva	78,9	79,9	78	79,2

Pitali smo mlade koliko su saglasni sa tvrdnjama koje su u vezi sa volontiranjem. Ponuđeni odgovori su na skali od 1 do 5 (1 - u potpunosti se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem). **Uprkos tome što većina nije čula za Zakon o volontiranju, mladi ljudi imaju pozitivan stav prema volontiranju i shvataju koristi od volontiranja.** Prosečne ocene dobijenih odgovora su sledeći:

Tabela 78. Koliko ste saglasni sa sledećim tvrdnjama (prosečna ocena ispitanika)

Tvrdnja	2018	2019	2020
Volontiranje je način da neko dobije "besplatnu radnu snagu"	3,0	3,0	3,23
Volonteri su zadovoljniji sobom od ljudi koji ne volontiraju	3,4	3,3	3,40
Volontiranje može pomoći u rešavanju nekih ličnih problema	3,7	3,6	3,80
Volontiranje je dobar način za provođenje slobodnog vremena	4,1	4,0	4,13
Uključivanjem u volonterski rad se mogu upoznati zanimljivi ljudi	4,5	4,4	4,51
Volontiranju je potrebno dati više medijske pažnje	4,2	4,2	4,28
Volontiranjem se mogu baviti većinski ljudi koji imaju mnogo slobodnog vremena	3,6	3,7	3,87
Volontirati mogu samo oni mladi čiji su roditelji finansijski obezbeđeni	2,3	2,4	2,38
Volontiranje može pomoći u pronalaženju i dobijanju zaposlenja	3,7	3,6	3,61
Volonterima se može poveriti ozbiljan posao	3,8	3,7	3,80

Zaključak

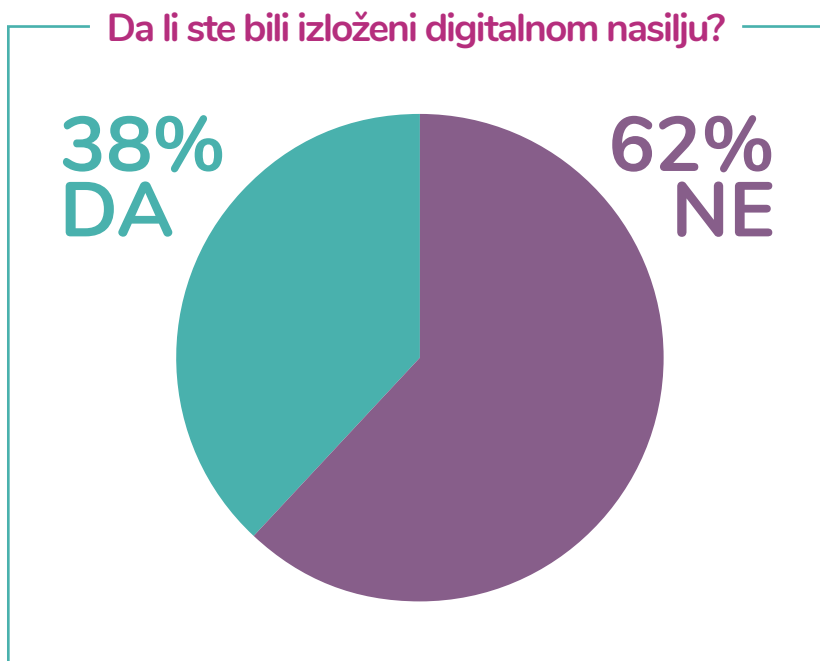
Ovo poglavlje nam je pokazalo da je porastao broj mladih koji je upoznat sa Zakonom o volontiranju, što je nesumnjivo pozitivan trend. Uprkos tome, manje od polovine mladih koji volontiraju čuva potvrde i ugovore i vodi evidenciju o volontiranju što ukazuje na to da, čak i ukoliko su svesni svojih prava, ne smatraju ih previše bitnim.

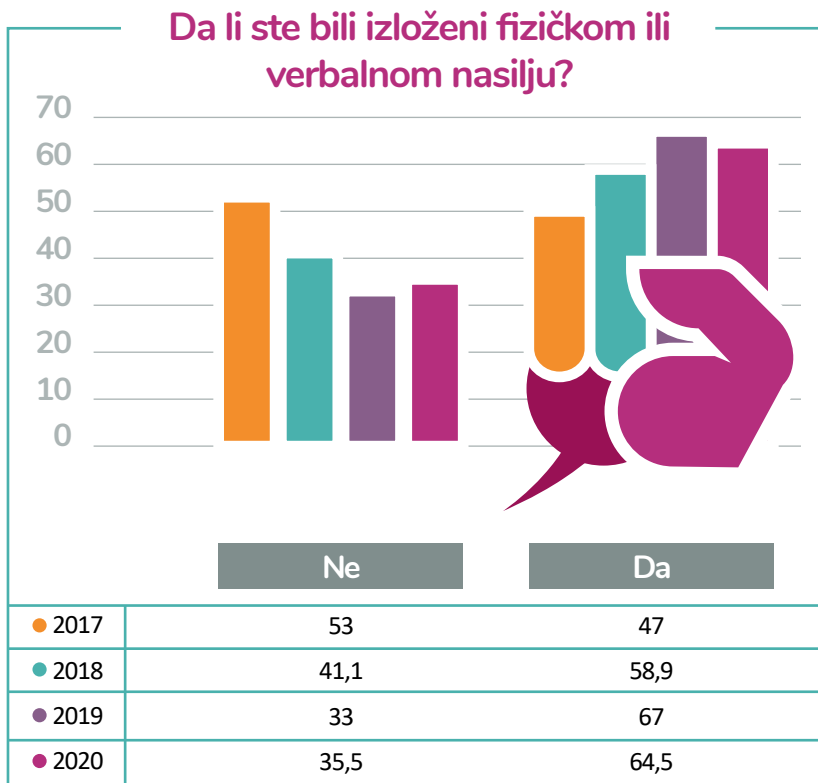
12 Bezbednost i zdravlje mladih

U ovom poglavlju se predstavljaju nalazi u vezi sa perspektivama mladih o bezbednosnim problemima, njihovim uzrocima i reakcijama na različite bezbednosne situacije.

U upitniku smo postavili pitanje mladima da li su izloženi ili su bili izloženi nekom obliku nasilja, a rezultat kaže da je **više od trećine mladih osoba trpelo digitalno nasilje.**

Grafikon 95. Izloženost digitalnom nasilju

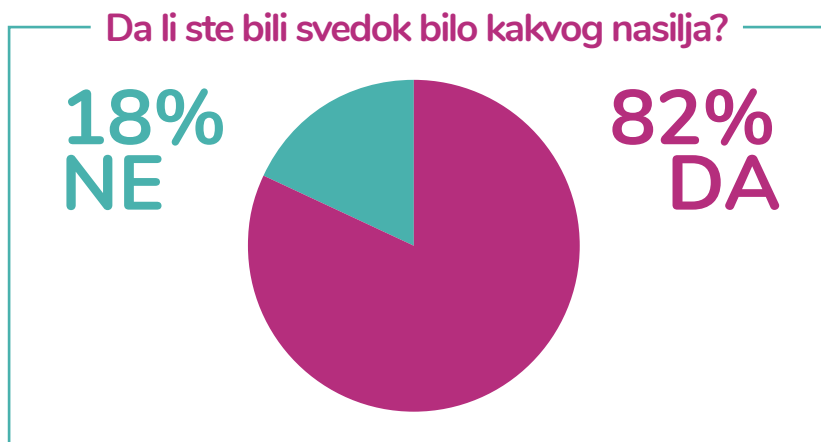

Grafikon 96. *Izloženost fizičkom ili verbalnom nasilju*

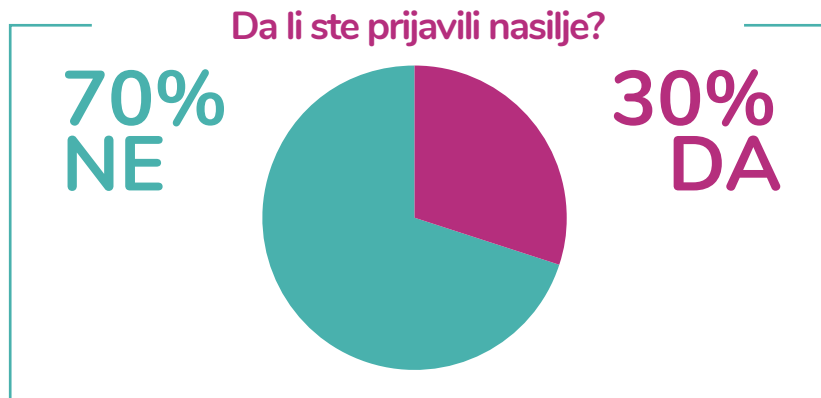
Fizičkom ili verbalnom nasilju je bilo izloženo više od 3/5 mladih (64,5%).

Pitali smo mlade i da li su bili svedoci bilo kakvog nasilja. Mladi ljudi su danas svedoci nasilja u velikom broju slučajeva. **Čak 82% mladih svedoci su nasilja**, što doprinosi opštem utisku da su mladi nebezbedni. A na pitanje da li ste prijavili nasilje, tek 30% mladih je prijavilo nasilje.

Grafikon 97. *Da li ste bili svedok bilo kakvog nasilja*

Grafikon 98. *Da li ste prijavili nasilje*

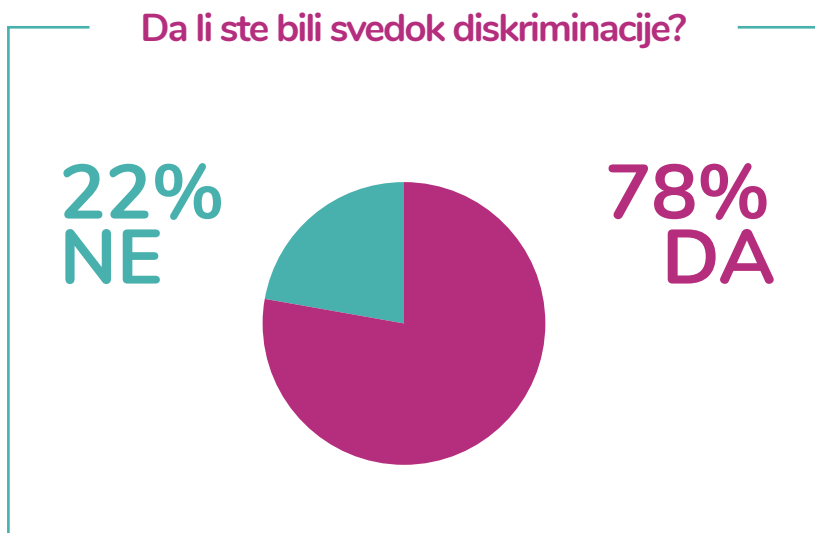
Mlade smo pitali i da li su izloženi vidovima diskriminacije i čak 60% njih je reklo da su izloženi nekom od oblika diskriminacije, a ovaj podatak zasigurno doprinosi **osećaju nesigurnosti mladih, padu vrednosti**, pa i želji mladih da napuste svoju sredinu.

Grafikon 99. *Izloženost diskriminaciji*

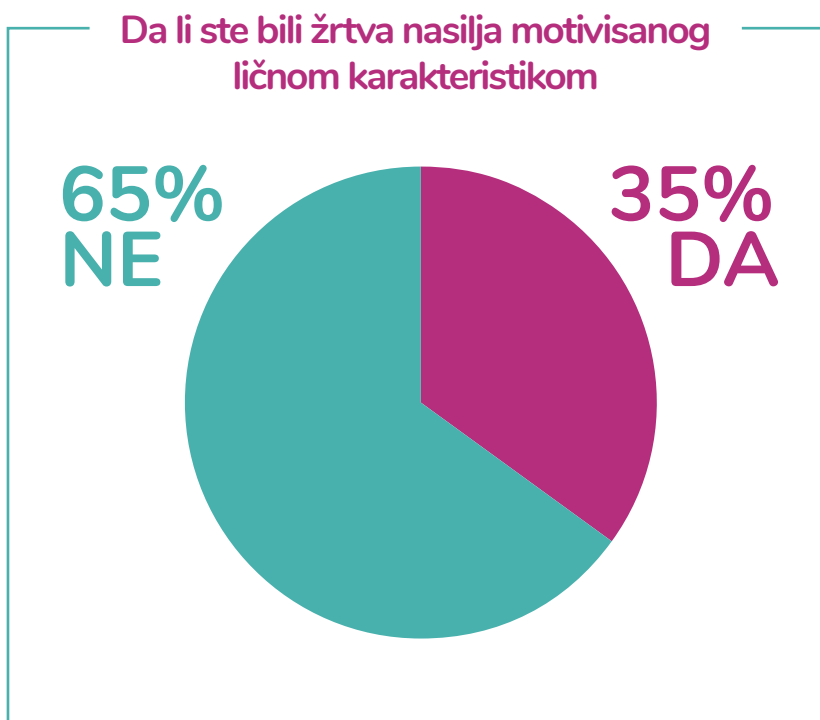
Skoro četiri petine mladih je bilo svedok diskriminacije.

Grafikon 100. *Svedoci diskriminacije*

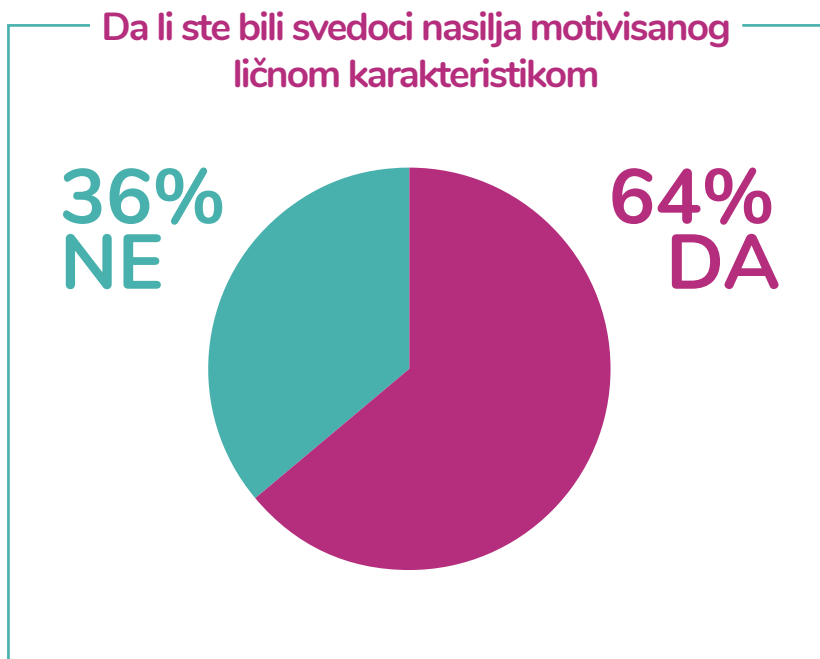
Više od trećine mladih je bilo žrtva nasilja motivisanog nekom ličnom karakteristikom (rasom, nacionalnošću, polom, identitetom, seksualnom orijentacijom i slično).

Grafikon 101. Žrtve nasilja motivisanog nekom ličnom karakteristikom

Skoro dve trećine mladih je bilo svedok nasilja motivisanog nekom ličnom karakteristikom (rasom, nacionalnošću, polom, identitetom, seksualnom orijentacijom i slično).

Grafikon 102. *Svedoci nasilja motivisanog nekom ličnom karakteristikom*

Pitali smo mlade kako procenjuju uzroke nasilja i šta prema njima od navedenog utiče na rast nasilja među mladima na skali od 1 do 5 (1 – Nimalo ne utiče, 5 - Veoma utiče).

Kao uzroke nasilja u Srbiji mladi ljudi najčešće prepoznaju:

1. Porodični odnosi,
2. Odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji,
3. Društveni odnosi koji promovišu nasilje i sveopšte stanje u društvu.

Tabela 79. Prosečne ocene ispitanika u pogledu uzroka nasilja

Uzrok	2017.	2018.	2019.	2020.	Razlike u odgovorima ¹⁸⁷
Promocija nasilnika u medijima	4,3	4,0	4,0	3,99	(1) ¹⁸⁸ (2) ¹⁸⁹
Porodični odnosi	4,4	4,4	4,4	4,39	(1) (3) ¹⁹⁰
Siromaštvo	3,9	3,9	3,8	3,95	(2)
Nacionalizam i nacionalna netrpeljivost	4,2	4,0	4,1	4,06	(1)
Diskriminacija ugroženih grupa (LGBT, Romi itd.)	4,1	3,9	3,9	3,98	(1) (2)
Konzumiranje alkohola i droga	3,9	3,8	3,9	3,87	(1) (2)
Video igrice	2,8	2,6	2,7	2,57	
Oružje	3,7	3,3	3,4	3,47	(1) (3)
Društveni odnosi koji promovišu nasilje	4,2	4,2	4,3	4,27	(1) (2)
Sveopšte stanje u društvu	4,3	4,3	4,2	4,27	(1) (2)
Loša kaznena politika prema nasilnicima	4,6	4,3	4,2	4,29	(1) (2)
Represija organa policije	3,8	3,7	3,8	3,93	(1) (2)
Odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji	4,5	4,3	4,3	4,37	(1)
Navijači i navijačke grupe	*	3,7	3,8	3,79	(2) (3)

¹⁸⁷ (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena

(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

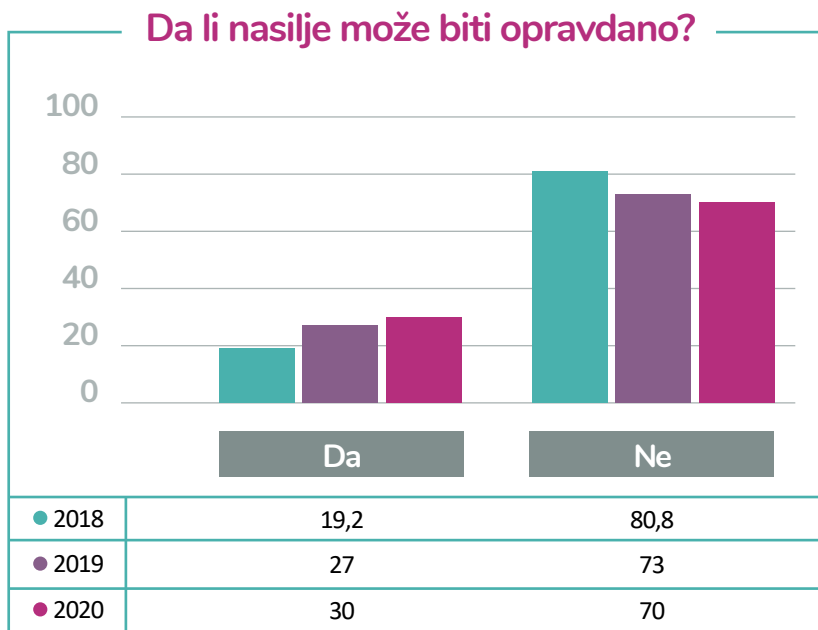
¹⁸⁸ Mlade žene za sve navedene uzroke nasilja imaju više prosečne odgovore.

¹⁸⁹ Što su ispitanici stariji, to je procenat odgovora za sve navedene uzroke veći i postoje značajne razlike između odgovora ispitanika.

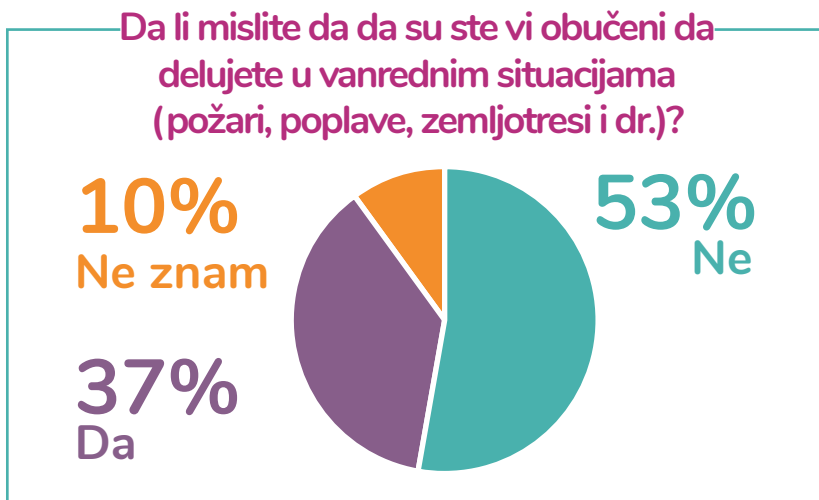
¹⁹⁰ U pogledu regiona iz kojih dolaze mladi, postoje značajne razlike u odgovorima između mladih iz Vojvodine i Zapadne i Centralne Srbije u pogledu porodičnih odnosa (mladi iz Vojvodine smatraju više da je to uzrok nasilja u Srbiji), postoje razlike između Zapadne i Centralne Srbije i Južne i Istočne Srbije u pogledu značaja oružja (mladi iz Južne i Istočne Srbije vide oružje kao veći uzrok nasilja u Srbiji) i postoje razlike između mladih iz Beograda i Zapadne i Centralne Srbije u pogledu navijača i navijački grupa (mladi iz Beograda vide kao veći uticaj za nasilje u Srbiji).

Pitali smo mlade da li nasilje može da bude opravdano. **Čak 30% mladih osoba smatra da nasilje može biti opravdano**, što je takođe zabrinjavajući podatak o sredini koja opravdava nasilje.

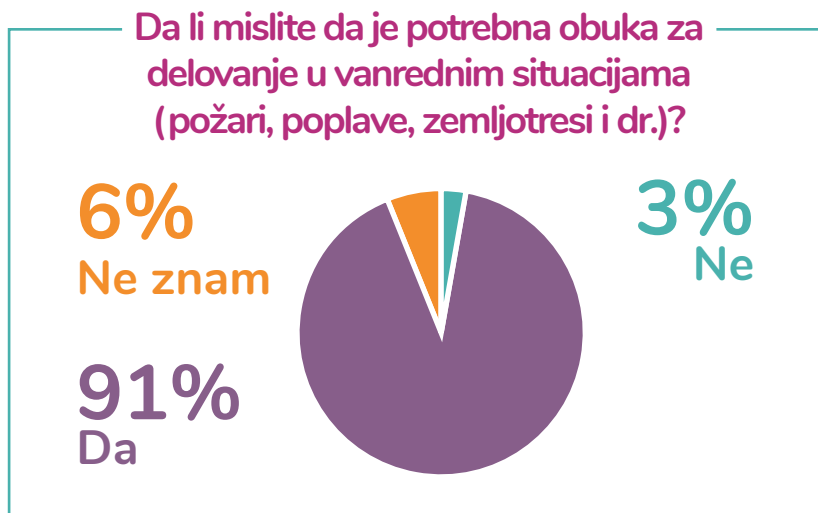
Grafikon 103. *Da li nasilje može biti opravdano?*

Pitali smo mlade da li misle da su mladi obučeni da deluju u vanrednim situacijama (požari, poplave, zemljotresi i dr.), kao i da li su oni sami obučeni da deluju u vanrednim situacijama. Čak 89% mladih misli da nisu, što svedoči i o **nespremnosti zajednice da adekvatno i efikasno deluje u vanrednim situacijama, dok 36,5% mladih za sebe tvrdi da jeste obučeno, a 90,4% mladih smatra da su potrebne obuke za vanredne situacije.**

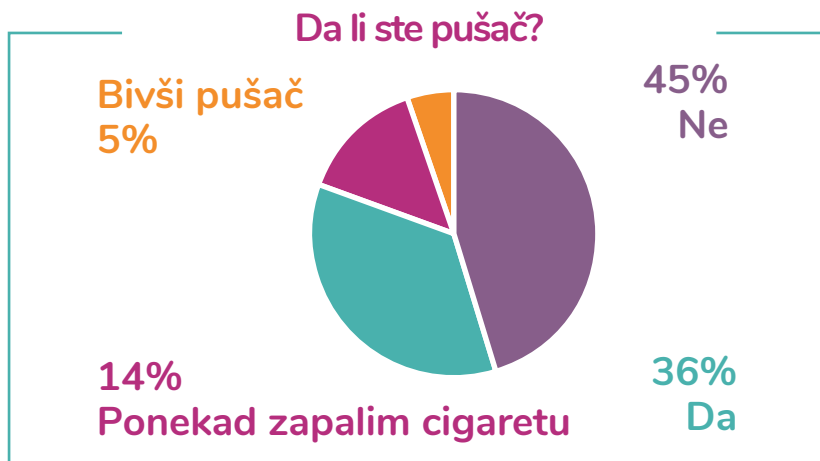
Grafikon 104. *Obučenost mladih za delanje u vanrednim situacijama*Grafikon 105. *Lična obučenost mladih za delanje u vanrednim situacijama*

Grafikon 106. *Da li je neophodna obuka mladih za delanje u vanrednim situacijama*

Ove godine smo imali nekoliko pitanja koja se tiču zdravlja i navika mladih u vezi sa konzumiranjem cigareta, alkohola i drugih opijata. Tako smo pitali mlade da li su pušači i nešto više od trećine mladih su aktivni pušači.¹⁹¹

¹⁹¹ Postoje značajne statističke razlike u odgovorima između mladih muškaraca i žena.

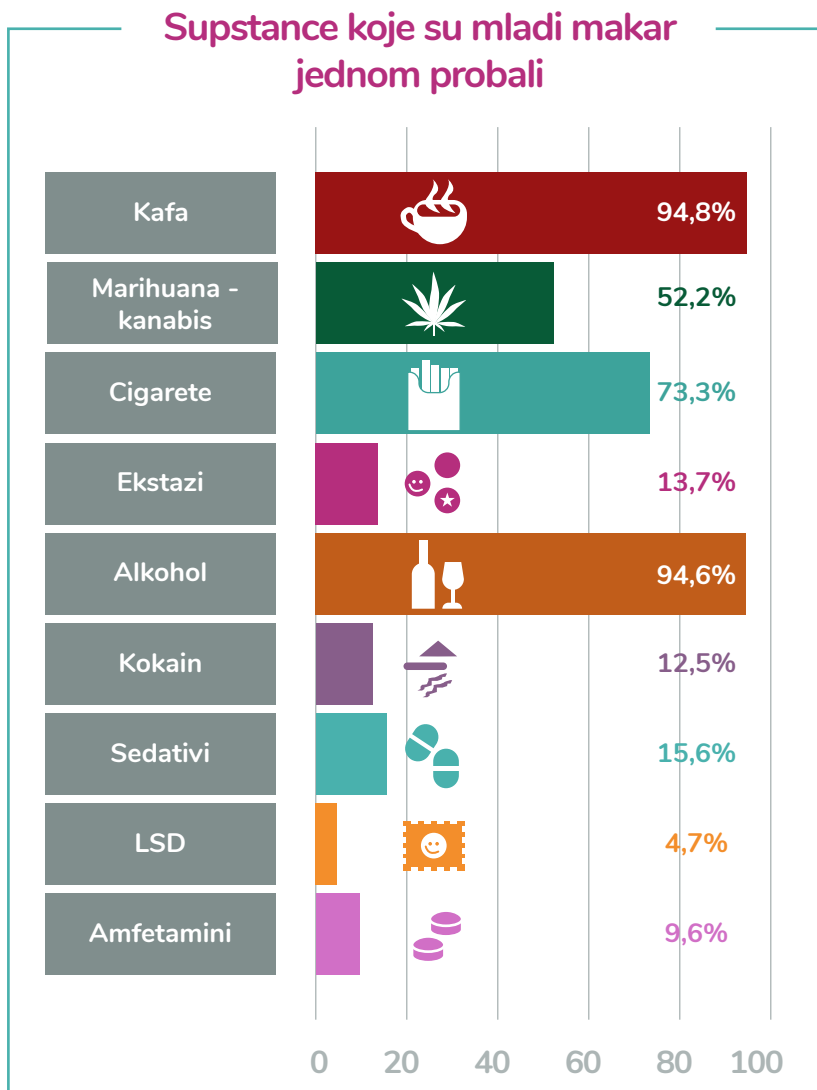
Grafikon 107. *Da li ste pušač?*

Pitali smo mlade da li u proseku piju češće od jednom nedeljno i više od 60% mladih ne pije češće od jednom nedeljno.¹⁹²

Grafikon 108. *Da li ste pijete češće od jednom nedeljno?*

Pitali smo i mlade da označe supstance koje su koristili makar jednom:

¹⁹² Postoje značajne statističke razlike u odgovorima između mladih muškaraca i žena.

Grafikon 109. *Supstance koje su mladi makar jednom probali*

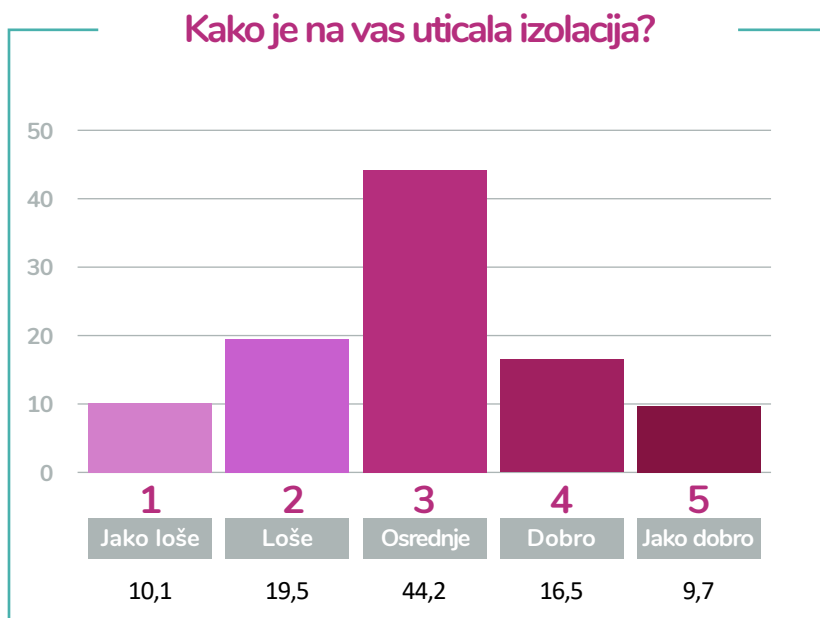
Zaključak

Ovo poglavlje nam pokazuje kakva je bezbednost mladih. Činjenica da je skoro 2/5 mladih bilo izloženo digitalnom nasilju, više od 3/5 fizičkom ili verbalnom, da je više od 4/5 mladih bilo svedok nasilja, da je 3/5 mladih bilo diskriminisano i da je više od 1/3 mladih bilo žrtva nasilja motivisanog ličnom karakteristikom govori u prilog loše bezbednosne situacije za mlade u Republici Srbiji. Zabrinjava što je tek 30% mladih prijavilo nasilje i što isti procenat mladih smatra da nasilje može biti opravdano. Kao ključne uzroke nasilja mladi vide porodične odnose, odsustvo i pad društvenih vrednosti u Srbiji, društvene odnose koji promovišu nasilje i sveopšte stanje u društvu. Ove godine smo se bavili i zdravljem mladih i istraživanje je pokazalo da su više od 1/3 mladih aktivni pušači, da je više od 9/10 mladih makar jednom konzumiralo alkohol, cigarete više od 2/3 mladih, da je marihuanu makar probalo više od polovine mladih, međutim i da je značaj broj mladih probao supstance poput sedativa (15,6%), ekstazija (13,7%) i kokaina (12,5%).

Ovo poglavlje se bavi mladima i pandemijom bolesti COVID-19 virusa. Cilj nam je bio da vidimo kako je pandemija uticala na mlade, na ponašanje mladih, kakve su osećaje imali, kako ocenjuju reakciju nadležnih organa, koliko poverenje imaju u lekare i državnike, kao i da li su volontirali tokom pandemije. Ovde je značajno podsetiti da je upitnik sproveden u maju, neposredno nakon ukidanja vanrednog stanja.

Na većinu mladih (44,2%), prema rezultatima upitnika, izolacija za vreme vanrednog stanja, nije uticala ni dobro ni loše. Ipak, ukupan procenat onih na koje je izolacija uticala loše ili veoma loše (29,6%) veći je od onih na koje je izolacija uticala dobro ili veoma dobro (26,2%).

Grafikon 110. *Kako je na vas uticala izolacija?*

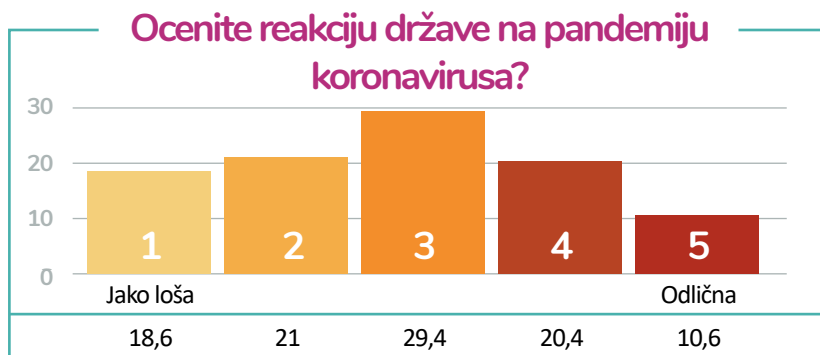
Prosečna ocena odgovora na ovo pitanje je 2,96.

Pitali smo mlade koje su emocije preovladavale tokom pandemije. Najveći broj mladih je imao emociju zabrinutosti za porodicu i prijatelje (64,2%), neizvesnost (51,2%) i zabrinutost za budućnost (45,3%).

Tabela 80. Emocije kod mladih tokom pandemije

Emocija	Procenat (%)
Strah	20,3
Beznađe	19,7
Bes	32
Nemoć	36,3
Neizvesnost	51,2
Zabrinutost za zdravlje	31,6
Zabrinutost za budućnost	45,3
Zabrinutost za porodicu i prijatelje	64,2

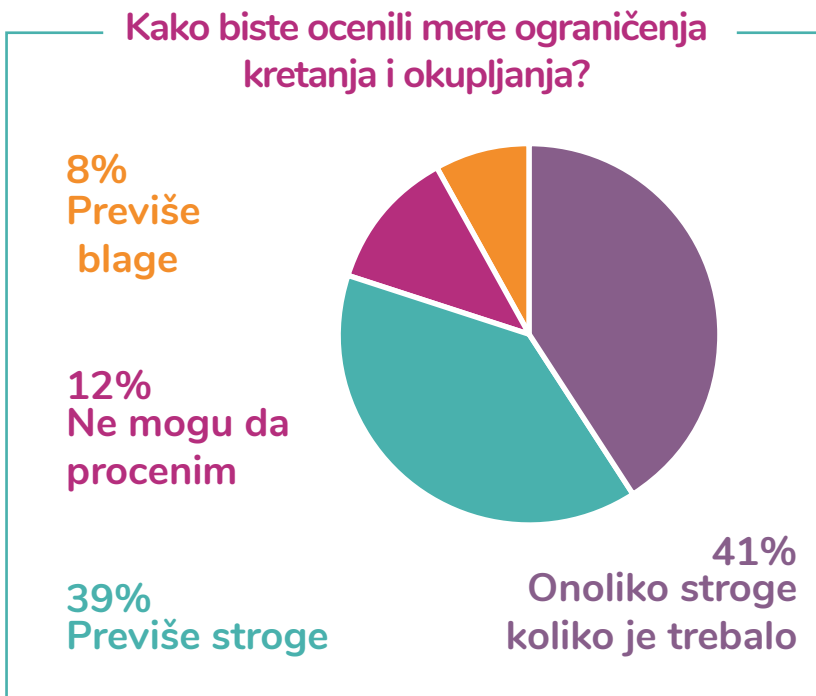
Grafikon 111. Ocenite reakciju države na pandemiju koronavirusa?

Prosečna vrednost odgovora na ovo pitanje je 2,84. Postoji statistički značajna razlika između odgovora mladih muškaraca i žena i mladih iz različitih starosnih grupa.¹⁹³

Otpriblike jednak broj mladih smatra da su mere ograničenja kretanja i okupljanja tokom vanrednog stanja bile previše stroge (39%) i onoliko stroge koliko je trebalo (41%), dok svega 8% smatra da su mere bile previše blage.

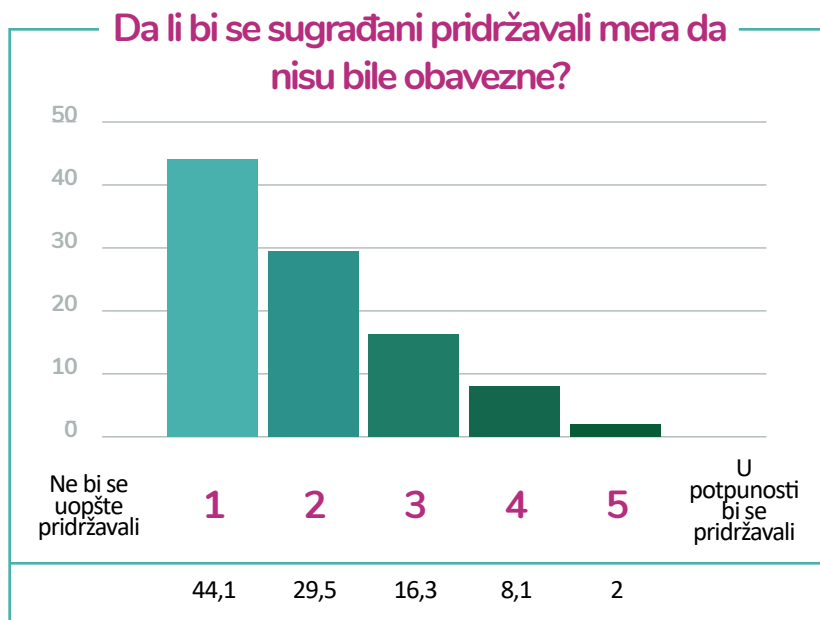
Grafikon 112. Kako biste ocenili mere ograničenja kretanja i okupljanja?

¹⁹³ Mlade žene pozitivnije ocenjuju reakciju države na pandemiju od mladih muškaraca, kao i mladi iz grupe 15-19 u odnosu na ostale dve starosne grupe.

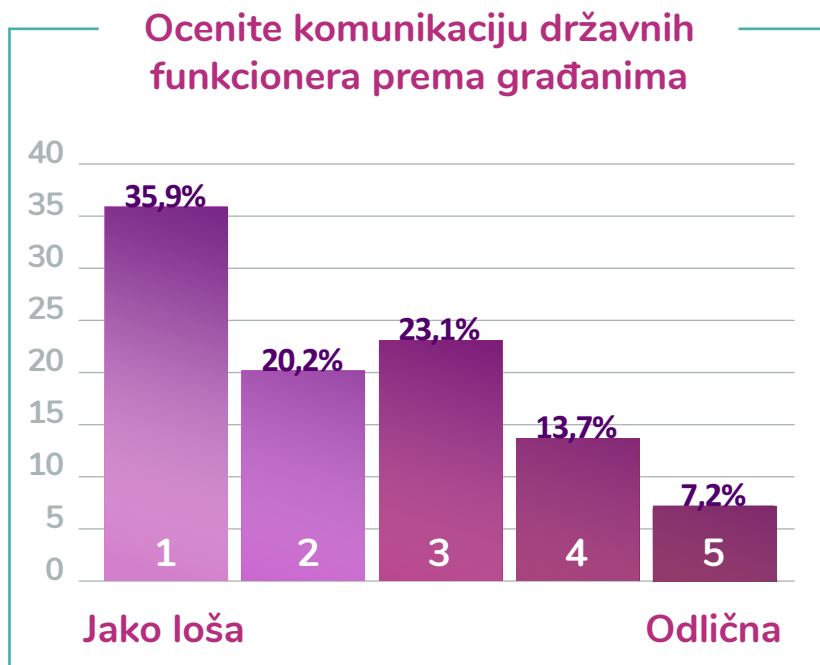
Pitali smo mlade da li smatraju da bi se njihovi sugrađani pridržavali preporučenih mera da nisu bile obavezne – ubedljiva većina mladih nema poverenja da bi njihovi sugrađani fakultativno poštovali preporučene mere. Dok 44,1% njih smatra da ih se ne bi uopšte pridržavali, svega 2% veruje da bi ih se u potpunosti pridržavali.

Grafikon 113. Da li bi se sugrađani pridržavali mera da nisu bile obavezne?

Komunikacija državnih funkcionera prema građanima dobila je prosečnu ocenu 2,36 od strane mladih, a preko trećine njih smatra da je ona bila „jako loša“.

Grafikon 114. Ocenite komunikaciju državnih funkcionera prema građanima

Mladi su tokom vanrednog stanja najviše poverenja imali prema lekarima koji su se u zdravstvenim ustanovama borili protiv bolesti COVID-19, a najmanje prema instituciji predsednika Republike.

Tabela 81. Poverenje mladih u institucije za vreme vanrednog stanja, na skali od 1 do 5

Institucija	Prosečna ocena	Razlike u odgovorima ¹⁹⁴
Lekari iz Kriznog štaba	2,94	(1) ¹⁹⁵ (2) ¹⁹⁶
Vlada Republike Srbije	2,02	(2)
Predsednik Republike Srbije	1,91	(2) (3) ¹⁹⁷
Lekari (generalno)	3,5 ¹⁹⁸	(1) (2)
Lokalne samouprave	2,21	(2) (3)
Mediji	1,95	

Mladi su jedino verovali lekarima (generalno lekari u Srbiji). Lekari iz kriznog štaba tokom vanrednog stanja ulivali su mladima više poverenja nego nosioci najviših državnih funkcija iako ni u njih mladi nisu imali poverenja (prosečna ocena < 3.00).

¹⁹⁴ (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena
(2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
(3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici

¹⁹⁵ Žene su imale više poverenje u sve obeležene institucije.

¹⁹⁶ Mladi iz grupe 15-19 godina su imale više poverenje u sve obeležene institucije u odnosu na starije dve grupe.

¹⁹⁷ Mladi iz regiona Istočne i Južne Srbije su imali više poverenje od mladih iz regiona Beograda u predsednika RS; Mladi iz regiona Istočne i Južne Srbije i regiona Zapadne i Centralne Srbije su imali više poverenje u lokalne samouprave od mladih iz Beograda.

¹⁹⁸ Mladi su tokom pandemije imali poverenja samo u lekare generalno posmatrajući. Posmatrano po različitim grupama – mladi od 15-19 su imali poverenja i u lekare iz kriznog štaba (3,28); mlade žene su imale poverenje u lekare iz kriznog štaba (3,03) i dr Dariju Kisić Tepavčević (3,03) i mladi iz Beograda su imali poverenje u lekare iz kriznog štaba (3,01).

Tabela 82. Poverenje mladih u ličnosti za vreme vanrednog stanja, na skali od 1 do 5

Ličnost	Prosečna ocena	Razlike u odgovorima ¹⁹⁹
dr Predrag Kon	2,72	
dr Darija Kisić Tepavčević	2,79	(1) ²⁰⁰ (2) ²⁰¹
dr Goran Stevanović	2,66	
dr Branimir Nestorović	2,12	(2)
dr Branislav Tiodorović	2,45	
Aleksandar Vučić	1,78	(2)(3) ²⁰²
Ana Brnabić	1,75	(1)(2)
Zlatibor Lončar	1,66	(1)(2)
Siniša Mali	1,44	(1)(2)

Za vreme pandemije volontiralo je 15% mladih, od kojih je nešto više od polovine imalo obezbeđenu zaštitnu opremu u potpunosti ili delimično, dok se 39% njih moralo samo pobrinuti za zaštitnu opremu.

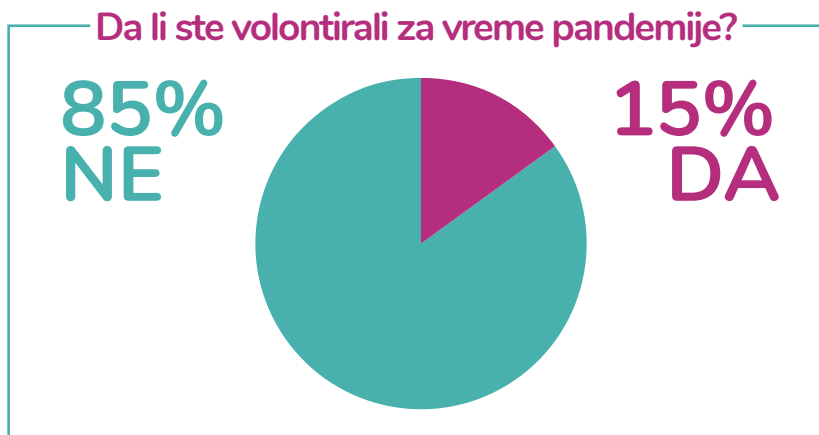
Tokom volontiranja, 56% mladih se osećalo potpuno bezbedno, 26% delimično, dok se 5% osećalo nebezbedno.

¹⁹⁹ (1) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između mladih muškaraca i žena
 (2) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između različitih starosnih grupa
 (3) Postoji statistički značajna razlika u odgovorima između regiona iz kojih su ispitanici
²⁰⁰ Žene su imale veće poverenje u sve obeležene ličnosti.

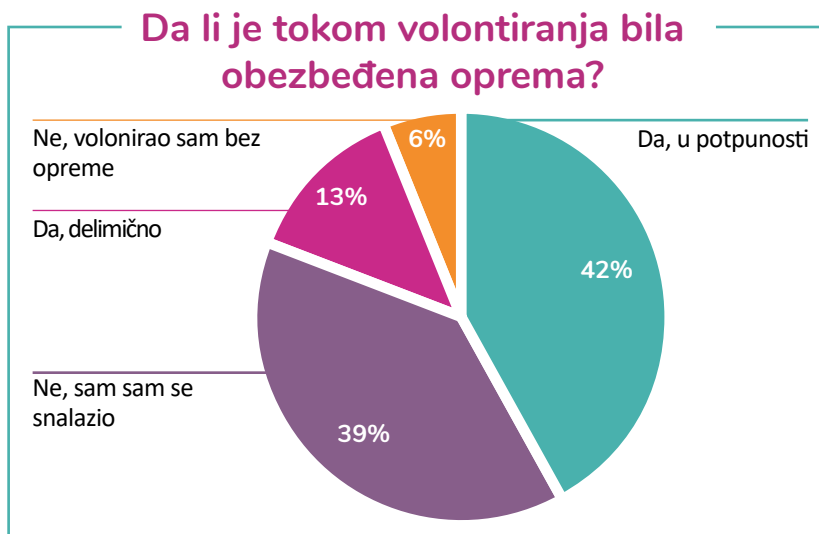
²⁰¹ Mladi iz grupe 15-19 godina imali su više poverenje u sve obeležene ličnosti u odnosu na starije dve grupe.

²⁰² Mladi iz regiona Istočne i Južne Srbije imali su više poverenja od mladih iz Beograda.

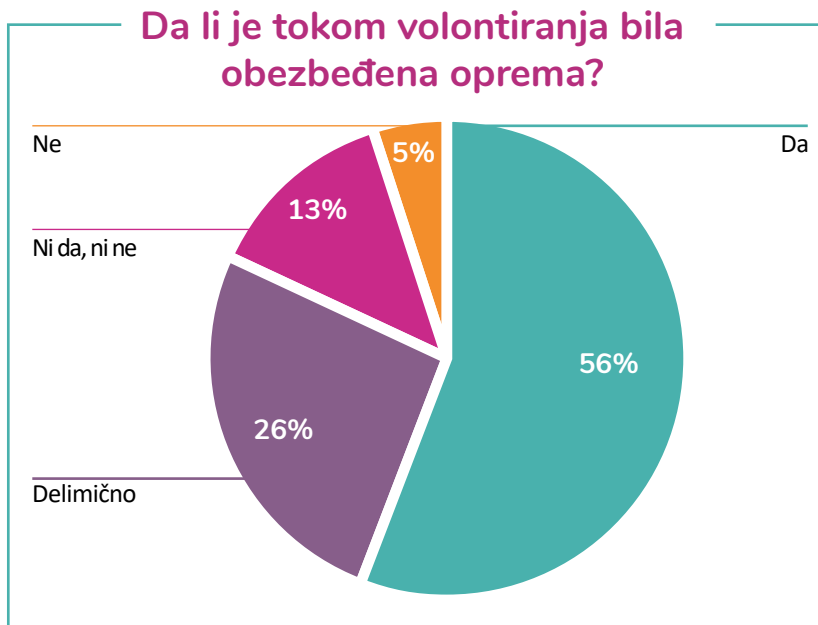
Grafikon 115. *Da li ste volontirali za vreme pandemije?*

Grafikon 116. *Da li je tokom volontiranja bila obezbeđena oprema?*

Grafikon 117. *Da li ste se tokom volontiranja osećali bezbedno?*

Zaključak

Ovo poglavlje pozabavilo se izrazito aktuelnom temom pandemije koronavirusa i njenog uticaja na Srbiju, kojem se u vreme zaključivanja ovog izveštaja i dalje ne nazire kraj. Nalazi upitnika pokazali su da izolacija tokom vanrednog stanja većini mladih nije pala previše teško, a da su dominantna osećanja bili neizvesnost i zabrinutost, pre svega za porodicu i prijatelje. Mladi su reakciju države na COVID-19 u prva tri meseca epidemije ocenili prelazno, ali su najviši državni funkcioneru dobili upadljivo niže ocene od lekara iz Kriznog štaba Vlade Republike Srbije, dok su, pak, oni dobili niže ocene od njihovih kolega na celoj teritoriji Srbije.

14 Zaključci i preporuke

Cilj ovog Alternativnog izveštaja je da ukaže na položaj mladih i njihove stavove o uzrocima i posledicama najaktuelnijih društvenih dešavanja i stanja mladih u Srbiji. Izveštaj je obradio više različitih oblasti: od institucionalnog i zakonodavnog okvira, preko političke participacije mladih, njihovih vrednosti i stavova o Evropskoj uniji, navika u konzumiranju medijskog sadržaja i informisanju, obrazovanja, zapošljavanja i položaja na tržištu rada, aktivizma i volontiranja, pa sve do percepcija u pogledu bezbednosti i pandemije KOVID-19 i vanrednog stanja u Srbiji.

Na osnovu rezultata ovogodišnjeg istraživanja (uvidom u podatke iz desk istraživanja, realizovanih fokus grupa i rezultatima onlajn upitnika), **Krovna organizacija mladih Srbije dopunjuje set preporuka za dalji rad, kako pojedinačan tako i kolektivan, svih aktera omladinske politike.** Preporuke su u osnovi postavljene prethodne godine i koncipirane kao konkretni predlozi koji imaju mogućnost da postanu javne politike ili zagovaračke kampanje. Uprkos činjenici da se u odnosu na preporuke koje su date u prethodnih godina nije mnogo toga popravilo, čak se stanje i pogoršalo i da se velika većina preporuka ponavlja i da ih samo dopunjujemo, kao i da ih je iz godine u godinu sve više, nove preporuke su proizvod ovog istraživanja i sve preporuke zajedno bi trebalo da budu baza za sve institucije, organizacije i ostale aktere kada je u pitanju unapređenje položaja mladih u Republici Srbiji.

Tabela 83. Preporuke Krovne organizacije mladih Srbije

Preporuka	Akteri – kreiranje politika i zagovaranje
Podsticati formiranje odvojenog resornog ministarstva koje bi se isključivo bavilo mladima (Ministarstvo omladine ili Ministarstvo za mlade) ili formiranje nezavisne Nacionalne agencije za mlade.	Narodna skupština RS; političke partije; Vlada RS; MOS; Savet za mlade; KOMS, NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Ministarstvo omladine i sporta mora da uveća kapacitete i ljudske resurse. Neophodno je da se u ministarstvu zaposli duplo više (sa 8 na 16) službenika izvršilaca kako bi mogli da obavljaju posao i da prate realizaciju NSM.	Vlada RS; Služba za upravljanje kadrovima; MOS; Sektor za omladinu MOS; Savet za mlade, Radna grupa za praćenje i sprovođenje NSM; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Programi i projekti koje Ministarstvo omladine i sporta finansira moraju da imaju redovne godišnje cikluse i da se programi i projekti realizuju kontinuirano uz najviše dva meseca prelaznog perioda između konkursa. Ovo podrazumeva da se projektni konkursi raspisuju u toku trajanja prethodnog, a da se sa realizacijom projekata kreće najkasnije u martu i da traju do kraja godine.	MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Imajući u vidu rezultate konkursa i veliki broj organizacija koje su osnovane u godini raspisivanja konkursa i sa manjim prihodima u prethodnoj godini od dobijene vrednosti projekta – MOS mora da doradi i precizira jasnije kriterijume za dodelu sredstava na javnim konkursima. MOS mora da otvori podatke o radu komisije koja odlučuje o dodeli sredstava, da podaci o bodovanju budu javni, da se omogući uvid u celokupnu konkursnu dokumentaciju i da ceo proces bude u potpunosti transparentan.	MOS, Sektor za omladinu MOS;

Preporuka

Akteri – kreiranje politika i zagovaranje

Tekst javnog poziva za dodelu sredstava u cilju transparentnosti i demokratičnosti, ali i zasnovanosti na činjenicama i istraživanjima, usklađuje komisija sa tekstom javnog dokumenta koji je donet u saglasju zajednice i zainteresovanih strana, a koji je u vezi oblasti javnog interesa kojima se bavi poziv. Pored strateškog dokumenta, važeći obavezujući zakoni u oblasti i Uredba o sredstvima za podsticanje programa ili nedostajućeg dela sredstava za finansiranje programa od javnog interesa koja realizuju udruženja, su takođe okvir za raspisivanje konkursa, tekst i uslove konkursa. Izveštaji o uspešnosti realizacije javnog poziva u proteklim godinama, značajno doprinose unapređenju budućih konkursa, te je neophodno da I oni budu konsultovani, uz preduslov da su kvalitetno sastavljeni.

MOS, Sektor za omladinu MOS;

Sastav komisije koja odlučuje o projektima treba biti heterogenija i neophodno je da bude sastavljena od predstavnika svih mogućih potencijalnih dobitnika sredstava, pa i ciljnih grupa, a ne samo vladinog sektora. Javnim pozivom je neophodno pozvati i imenovati članove ovih komisija, delegirati ih kroz krovne organizacije ili sprovesti javni poziv za pojedince, koje će imati preporuke relevantnih organizacija.

MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade.

Komisija za projekte otvara pitanja i manjkavosti Uredbe, po kojoj članovi komisija u kome se finansiraju udruženja nemaju naknadu za rad, a imaju obavezu da pročitaju, pregledaju, analiziraju i ocene na desetine hiljada strana dokumentacije, tokom jednog javnog poziva i to za par nedelja. Rad komisija je neophodno ojačati i podržati: materijalno, vremenski i kadrovski. Pronaći načine za motivaciju, postavljanje standarda i stručnosti u kvalitetu rada.

MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade.

Preporuka

U pogledu realizacije konkursa neophodno je na minimum smanjiti mogućnost aneksiranja Ugovora o realizaciji i prenamene sredstava, jer se time smanjuje mogućnost nenamenskih trošenja sredstava i izmene projekta, koji je komisija odobrila, a kasnije službenik institucije/odgovorno lice samo odobrilo izmene.

Prema Uredbi neophodno je praćenje i monitoring poseta svim projektima većim od 500.000,00 RSD, to će obezbediti odgovorniju realizaciju projekata, poštovanje rokova i umanjene vraćanja neutrošenih sredstava u budžet R. Srbije, gde sredstva odlaze u druge namene, ne i u fond za konkurse i humanitarne svrhe.

U kontrolu i praćenje treba da bude uključena komisija, ali i veći broj lica i službi institucije koja raspisuje konkurs/ministarstva u cilju sprečavanja pranja novca, malverzacija, umanjena mogućih sukoba interesa i drugih nelegalnih, neprofesionalnih ili neetičkih procedura.

Na kraju, ali i tokom realizacije konkursa neophodno je vrednovati rezultate konkursa. To znači postojanje godišnjeg izveštaja, koji nije samo spisak podržanih projekata sa podacima kolika su sredstva korisnici vratili i da li su podneli izveštaj, već dokument koji sadži analize i svake godine konzistentno obrađuje pojedine elemente i podatke. Neophodno je utvrditi strukturu i sadržinu izveštaja i izmeniti Pravilnik po kome se sredstva dodeljuju.

U procedure vrednovanja i analizu ne mogu biti uključeni samo članovi komisije i/ili predstavnici institucije koja je raspisala konkurs. Čak i u slučajevima da je komisija sastavljena od predstavnika građana i svih sektora, neophodno je pokrenuti istraživanja, analize i upitnike ka korisnicima sredstava/ciljnoj grupi finansiranih projekata o uslovima, njihovom mišljenju o efektima, unapređenju i sl.

Neophodno je komisije, odnosno organe koji ocenjuju konkurse otvoriti za javnost, posebno predstavnike ciljne grupe i zainteresovane strane i tek je tada moguća objektivna ocena javnog konkursa.

Akteri – kreiranje politika i zagovaranje

MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade.

MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade.

MOS, Sektor za omladinu MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade; Savet za mlade.

Preporuka	Akteri – kreiranje politika i zagovaranje
Ministarstvo omladine i sporta uz projektno mora da razvija i dugoročno programsko finansiranje kako bi aktivnosti mogli da se podrže kroz više godina i kako bi rezultati bili kontinuirani i svrsishodniji.	MOS; Sektor za omladinu MOS, Radna grupa za praćenje i sprovođenje NSM; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM;
Narodna skupština i Vlada bi trebalo da obezbede više sredstava za sprovođenje NSM i Akcionog plana i da uveća budžet sektora za omladinu i delove koji se tiču sprovođenja omladinske politike.	Narodna skupština RS; Vlada RS; MOS; Ministarstvo finansija; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Savet za mlade mora da se sastaje češće i da razmatra pitanja od značaja za mlade, realizaciju NSM, jača dijalog između aktera omladinske politike i radi na tome da druga ministarstva i institucije u svoje politike uvrste mlade i jačaju međusektorsku saradnju koja je od izuzetne važnosti za opšte unapređenje položaja mladih.	Savet za mlade; Vlada RS; ministarstva; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Pokrenuti inicijativu za (re)aktiviranje radnih grupa za izmene i dopune Zakona o mladima/Zakona o volontiranju, i formiranje radne grupe za identifikovanje seta zakona i prioriteta koji se moraju predložiti ili izmeniti. Do trenutka usvajanja izmena i dopuna ili novih zakona o mladima i volontiranju neophodno je mlade upoznati sa postojećim okvirima i edukovati ih o pravima koje im ovi zakoni donose.	Vlada RS; MOS; Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja; KOMS; volonterski centri;
Transparentniji rad Ministarstva omladine i sporta i uključivanje predstavnika mladih u rad ministarstva.	MOS;

Preporuka

Akteri – kreiranje politika i zagovaranje

Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave mora da podstakne JLS da osnivaju kancelarije za mlade i da planiraju sredstva za njihovo funkcionisanje kako bi se na teritoriji svih JLS sprovedila lokalna omladinska politika, kao i da podstakne usvajanje lokalnih akcionih planova za mlade.

Vlada RS; MOS; MDULS; Ministarstvo finansija; jedinice lokalne samouprave; kancelarije za mlade; KOMS; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;

Ministarstvo omladine i sporta, Ministarstvo finansija i Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave da pokrenu izradu izmena i dopuna Zakona o lokalnoj samoupravi i Zakona o finansiranju lokalne samouprave kako bi lokalna omladinska politika postala obavezna za sprovođenje uz obezbeđivanje finansijskih sredstava za tu nadležnost.

Vlada RS; MOS; MDULS; Ministarstvo finansija;

Ministarstvo omladine i sporta mora da podstakne udruženja da realizuju programe i projekte u skladu sa akcionim planom i NSM i da koordinirano radi na ispunjenju ciljeva NSM. Neophodno je da radna grupa na godišnjem nivou prati stepen realizacije ciljeva NSM i da u proces izrade novog akcionog plana na osnovu praćenja realizacije prethodnog uđe već početkom 2020. godine kako bi akcioni plan bio usvojen do početka 2021. godine kada počinje da važi.

MOS; Radna grupa za praćenje i sprovođenje NSM; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;

Ministarstvo omladine i sporta mora da održava redovnu i stalnu komunikaciju sa udruženjima i njihovim savezima kako bi se partnerski rešavali problemi i prevazilazili izazovi.

MOS; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM;

Uključivanje mladih u rad Koordinacionog tela za praćenje tokova ekonomskih migracija u Republici Srbiji – Krovne organizacije mladih Srbije, NAPOR-a i Nacionalne KZM kao relevantnih predstavnika mladih, omladinskih radnika i predstavnika kancelarija za mlade kao lokalnih subjekata omladinske politike. Funkcionalno Koordinaciono telo koje kreira politike.

Koordinaciono telo za praćenje tokova ekonomskih migracija u Republici Srbiji; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM;

Preporuka

Akteri – kreiranje politika i zagovaranje

Urediti unutrašnju organizaciju državnih i lokalnih uprava koje se bave mladima tako da se jasno preciziraju zadaci, sistemski odvoje oblasti omladinske politike i unaprede kapaciteti za rad sa mladima.

Vlada RS; MOS; MDULS; jedinice lokalne samouprave; kancelarije za mlade; K KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;

Prepoznati mlade kao posebnu i ranjivu kategoriju u Ustavu Republike Srbije, o kojoj brigu vodi država, ali i JLS, kako bi se formirali i prolagodili zakonski okviri za odgovornu i održivu sistemsku brigu o mladima, omladinskoj politici i omladinskom radu.

Narodna skupština RS; Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo Narodne skupštine RS; jedinice lokalne samouprave; MOS; MDULS; KOMS; NAPOR; KzM;

Utvrđiti minimum standrada za učešće mladih u donošenju odluka i standarde u radu sa mladima od nacionalnog do lokalnog nivoa, i uvrstiti ih u zakonodavne okvire Republike Srbije (Zakon o mladima, Zakon o volontiranju, Zakon o lokalnoj samoupravi, zakoni iz oblasti socijalne politike, zakoni koji uređuju obrazovanje, zakoni koji uređuju izbore i pravo glasa). Raditi na pripremama mehanizama koji će osigurati uključivanje mladih u procese donošenja odluka poput sistema kvota i sl. Primer dobre prakse su Minimumi standrada za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama u svim jedinicama lokalne samouprave u Srbiji.

Narodna skupština RS; Vlada RS; MOS; MDULS; jedinice lokalne samouprave; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;

bude u potpunosti transparentan.

Oformiti Odbor za mlade u okviru Narodne skupštine koji bi razmatrao sve zakone koji se direktno ili indirektno odnose na mlade, i koji bi u svom radu na redovnoj bazi konsultovao nacionalni Savet za mlade.

Narodna skupština Republike Srbije; parlamentarne političke partije; KOMS;

Preporuka

Akteri – kreiranje politika i zagovaranje

Oformiti Omladinski kokus u Narodnoj skupštini, kao neformalno telo, čiji bi zadatak bio da okuplja mlade poslanike/ce, ali i druge narodne poslanike/ce zainteresovane za rešavanje problema mladih, kao i predstavnike/ce podmladaka parlamentarnih političkih stranaka, ali i predstavnike/ce organizacije civilnog društva. Rad kokusa bio bi usmeren ka tome da se potrebe i interesi mladih stave na istaknutije mesto u radu skupštine.

Narodna skupština Republike Srbije; parlamentarne političke partije; KOMS;

Institucije bi trebalo da pokrenu kampanje otvaranja vrata mladima i pružanjem šansi kako kroz zaposlenje, tako i kroz mogućnosti prakse i stažiranja.

Vlada RS; ministarstva; jedinice lokalne samouprave; KOMS;

Institucije bi trebalo da komuniciraju sa mladima, da im se obraćaju i da kreiraju programe usmere na njih kako bi se podiglo poverenje mladih u institucije.

Vlada RS; ministarstva; jedinice lokalne samouprave; KOMS;

Političke partije bi trebalo da se obraćaju mladima, da kreiraju političke programe za njih, da se usmere na probleme mladih i da im posvete pažnju u kampanjama.

Političke partije; omladinske organizacije u političkim partijama; KOMS;

Svi relevantni akteri moraju da podstiču političku participaciju mladih, da podstiču njihovo uključivanje u procese donošenja odluka i da im ukazuju priliku da biraju i budi izabrani na najodgovornije i najvažnije državne funkcije.

Vlada RS; MOS; ministarstva; institucije, udruženja građana, političke partije; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji;

Insistirati da budući mandatar/ke u svojim programima rada Vlade koji predlažu Narodnoj skupštini obavezno imaju poseban program za mlade.

Političke partije; Narodna skupština; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;

Preporuka	Akteri – kreiranje politika i zagovaranje
Omogućiti veći uticaj mladih na donošenje odluka, podsticati i razvijati demokratsku/participativnu političku kulturu kod mladih.	Vlada RS; Narodna skupština; ministarstva; jedinice lokalne samouprave; političke partije; KOMS; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;
Uvesti model strukturiranog dijaloga na nacionalnom (u okviru Ministarstvo omladine i sporta i Saveta za mlade institucionalizovati Nacionalnu radnu grupu za strukturirani dijalog) i na lokalnom nivou, kao mehanizam koji podstiče i unapređuje aktivnu participaciju mladih.	Vlada RS; MOS; Savet za mlade; Nacionalna radna grupa za strukturirani dijalog; KOMS; NAPOR; Nacionalna KzM; udruženja mladih i za mlade;
Raditi na dodatnom informisanju i edukaciji mladih u pogledu demokratskih vrednosti, participacije u donošenju odluka, političkom sistemu i kulturi, građanskim i političkim pravima.	Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Promovisati multikulturalnost, ljudska prava, ravnopravnost i inkluziju među mladima gradeći kulturu solidarnosti i zajedništva.	Vlada RS; MPNTR; MOS; udruženja građana; KOMS; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Pospešiti informisanje mlade o Evropskoj uniji, procesu evropskih integracija, kao i načinima na koje mladi doprinose evropskim integracijama, a u cilju izgradnje poverenja mladih u EU.	Vlada RS; Ministarstvo za evropske integracije; KOMS; udruženja građana; mediji;
Uspostaviti programe koji podstiču zapošljavanje mladih.	Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; MPNTR; MOS; udruženja mladih i za mlade;
Kreirati posebne mere i politike koje bi uticale na to da se mladi podstiču i da im se omogućava osamostalivanje od porodice i samostalan život.	Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; KOMS; udruženja mladih i za mlade;

Preporuka

Akteri – kreiranje politika i zagovaranje

Kreirati posebne dodatne programe zapošljavanja mladih u regionima Centralne i Zapadne Srbije, kao i Južne i Istočne Srbije gde je najveća nezaposlenost mladih.

Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija;

Promovisati i podstaknuti preduzetništvo mladih kako kroz ekonomske i finansijske olakšice, tako i kroz sistem formalnog obrazovanja.

Vlada RS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija; MPNTR; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;

Reformisati obrazovanje kroz modernizaciju i pospešivanje kvaliteta kurikuluma, povezivanje i korespondiranje sa modernim tržištem rada, kao i kroz reformu nacionalnog okvira kvalifikacija.

Vlada RS; MPNTR; MzRZBiSP;

Kreirati mere ravnomernog regionalnog razvoja kako bi se mladi podstakli da ostaju u svojim sredinama, te stvoriti mogućnosti za samozapošljavanje, stručno usavršavanje, plaćene prakse, prekvalifikacije i dokvalifikacije.

Vlada RS; MDULS; Ministarstvo privrede; Ministarstvo finansija;

Kreirati mere promocije aktivizma i aktivnog učešća mladih kroz organizacije civilnog društva.

MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade; mediji;

Kreirati ambijent u kojem se omogućava i podržava raznolik aktivizam mladih i to kroz unapređenje kapaciteta organizacija mladih i za mlade, kao i podsticanje aktivizma neorganizovanih mladih (onih van organizacija) i njihovog uključivanja u procese donošenja odluka.

MOS; KOMS; udruženja građana; kancelarije za mlade; udruženja mladih i za mlade;

Unaprediti informisanje i izveštavanje, mehanizme i programe za volontiranje mladih kroz uspostavljanje povoljnijeg ambijenta za volonterske aktivnosti.

MOS; MzRZBiSP; volonterski centri;

Preporuka	Akteri – kreiranje politika i zagovaranje
Raditi na unapređenju informisanja mladih, i na kreiranju većeg i kvalitetnijeg medijskog sadržaja za mlade i o mladima (oslanjati se više na činjenice i mogućnosti da se reaguje na dobijene informacije).	MOS; mediji; regulatorna tela za elektronske medije; KOMS; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;
Obučiti mlade da kritički promatraju i prosuđuju plasirani sadržaj u medijima.	MOS; KOMS; mediji; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade;
Kreirati bezbednosne politike zasnovane na podacima i usmerene ka posebnim grupama mladih.	Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samouprave; KOMS; Nacionalna KzM;
Kreirati mehanizme i bezbednosne politike koje se najpre bave uklanjanjem uzroka bezbednosnih problema i prevencijom potencijalnih problema.	Vlada RS; MOS; MUP; jedinice lokalne samouprave; MPNTR; škole i univerziteti; udruženja građana; udruženja mladih i za mlade; mediji;
Decentralizovati bezbednosnu politiku kroz jedinstveno nacionalno telo za bezbednost mladih, u skladu sa različitim bezbednosnim rizicima koji se javljaju u različitim jedinicama lokalne samouprave.	Vlada RS; MUP; jedinice lokalne samouprave;
Usvojiti Smernice za uključivanje bezbednosti u lokalne akcione planove za mlade u svim jedinicama lokalne samouprave.	MOS; jedinice lokalne samouprave; kancelarije za mlade; KOMS; KzM; udruženja mladih i za mlade;

Navedene preporuke odnose se na sve aktere omladinske politike u Srbiji, koji treba zajednički da rade, unapređuju, planiraju, realizuju i vrednuju procese, aktivnosti i usluge za mlade, uz održavanje stalnog dijaloga sa mladima i njihovim predstavnicima. Svaki akter iz svake od navedenih preporuka može određeni element da uvrsti u svoj rad i da na taj nači doprinese zajedničkom cilju – održivom i odgovornom sistemu zaštite i razvoja mladih Srbije.

15 Bibliografija

Andrašević, Ivana et al., *Rečnik omladinske politike*, KOMS, Beograd, 2017.

Bulat, Marija; Ohana, Jael, *Evaluacija Nacionalne strategije za mlade (2008) u Republici Srbiji i Akcionog plana 2009.–2014.*, MOS i PFUN, Beograd, 2015.

Čović, Ksenija; Jevtović, Bojana, *Koliko lokalne samouprave ulažu u sprovođenje omladinske politike?*, Fondacija Ana i Vlade Divac, Beograd, 2019.

Janjić, Stefan; *Mladi u medijskom ogledalu*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

Janjić, Stefan; *Mladi u medijskom ogledalu 2018*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

Janjić, Stefan, *Mladi u medijskom ogledalu 2019.*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/01/Mladi-u-medijskom-ogledalu-FINAL-1.pdf>

Maletin, Nenad; Stojanović, Boban – ur, *Minimum standarda za učešće mladih u procesima donošenja odluka u lokalnim zajednicama*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

Marjanović, Dragana, *Tranzicija mladih žena i muškaraca na tržištu rada Republike Srbije*, International Labour Office, Geneva: ILO, 2016.

Mojsilović, Miloš, *Komparativna analiza omladinske politike u Srbiji sa politikama u EU*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

Položaj i potrebe mladih u Republici Srbiji, MOS i CeSID, 2019. <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/Polozaj%20i%20potrebe%20mladih%20u%20Republici%20Srbiji%202019.pdf>

Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2017.

Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2018. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2018.

Stojanović, Boban; Pejić, Miljana; Jović, Nikola – ur, *Evropska unija i evropske integracije Republike Srbije*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019.

Stojanović, Boban, *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji – 2019. godina*, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2019. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2019/09/Alternativni-izves%CC%8Ctaj-o-polo%CC%8Caju-i-potrebama-mladih-2019-1.pdf>

Stojanović, Boban – ur, *Mladi u kampanji 2020.* – Monitoring izveštaj, Krovna organizacija mladih Srbije, Beograd, 2020. <https://koms.rs/wp-content/uploads/2020/07/Monitoring-izborne-kampanje-2020-pric%CC%8Ca-o-mladima-ali-bez-res%CC%8Cenja.pdf>

Vučičević, Dušan; Jović, Nikola, *Odlazak mladih i nepoverenje u politiku u Srbiji*, Vestminsterska fondacija za demokratiju, Beograd, 2020.

Normativni akti i dokumenti:

Ustav Republike Srbije, „Sl. glasnik RS“, br. 98/2006, http://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html

Zakon o lokalnoj samoupravi, “Sl. glasnik RS”, br. 129/2007, 83/2014 - dr. zakon, 101/2016 - dr. zakon i 47/2018.

Zakon o mladima, „Sl. glasnik RS“, br. 50/2011, http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

Zakon o budžetu Republike Srbije za 2019. godinu, „Sl. glasnik RS“, br. 95/2018

Odluka o obrazovanju Saveta za mlade (Vlada RS, 05 Broj: 02-559/2014-1)

Pravilnik o sistematizaciji Ministarstva omladine i sporta, <https://www.mos.gov.rs/public/wp-content/uploads/2016/06/Pravilnik-o-sistematizaciji.pdf>

Informator o radu Ministarstva za omladinu i sport, Maj 2020, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20-%20%D0%BC%D0%B0%D1%98%20%202020-%D1%9B%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%B%D0%B8%D1%86%D0%B0.pdf>

Pravilnik o finansiranju i sufinansiranju programa i projekata od javnog interesa u oblastima omladinskog sektora, „Službeni glasnik RS”, broj 30/18.

Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza <https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>
Izveštaj o evaluaciji stepena ostvarenosti Akcionog plana za sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period od 2015. do 2017. godine, Institut ekonomskih nauka, [https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final\(1\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Izvestaj%20o%20Evaluaciji%20AP%20NSM%202015-2017%20final(1).pdf)

Poslovnik o radu Saveta za mlade, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Poslovnik%20o%20radu%20Saveta.pdf>

Akcioni plan za sprovođenje NSM 2018-2020, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%81%D0%B> http://www.mos.gov.rs/wp-content/uploads/download-manager-files/nacionalna_strategija_za_mlade0101_cyr.pdf

Odluka o obrazovanju Radne grupe za praćenje i sprovođenje Nacionalne strategije za mlade za period 2015. – 2025. „Službeni glasnik RS”, br. 3/16, 95/16 i 83/17.

Odluka Vlade RS o o osnivanju Koordinacionog tela za praćenje tokova iz oblasti ekonomskih migracija u Republici Srbiji, “Službeni glasnik RS”, br. 6.

Rešenje o obrazovanju posebne radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmenama i dopunama Zakona o mladima, MOS 119-01-45/2016-04.

Zapisnik sa prve sednice Saveta za mlade održane 24. februara 2014. godine, https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/1457803419wpdm_Zapisnik%20%20sednica%20Saveta%20-%20februar%202014.pdf

Zapisnik sa druge sednice Saveta za mlade održane 12. maja 2014. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%20II%20sednica%20Saveta%20-%20maj%202014.pdf>

Zapisnik sa treće sednice Saveta za mlade održane 16. septembra 2014. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%20III%20sednica%20-%20septembar%202014.pdf>

Rešenje o razrešenju i imenovanju članova Saveta za mlade, Vlada RS, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Resenje%20o%20izmeni%20sastava%20Saveta.pdf>

Zapisnik sa četvrte sednice Saveta za mlade održane 11. februara 2015. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%20IV%20sednica%20Saveta%20-%20februar%202015.pdf>

Zapisnik sa pete sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2015. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Dokumenta/Omladina/savet-za-mlade/Zapisnik%20V%20Savet%20za%20mlade.pdf>

Zapisnik sa šeste sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2016. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/images/Savet-zapisnik.pdf>

Rešenja Vlade RS o razrešenju i imenovanju članova Saveta za mlade, Vlada RS, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/%20%D0%BE%20%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8%20%D1%81%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B0.pdf>

Zapisnik sa sedme sednice Saveta za mlade održane 3. oktobra 2017. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/Zapisnik,%20sedma%20sednica%20Saveta%20za%20mlade.pdf>

Zapisnik sa osme sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2017. godine, [https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/zapisnik%20sa%208_sednice%20Saveta%20za%20mlade\(1\).pdf](https://www.mos.gov.rs/public/ck/uploads/files/zapisnik%20sa%208_sednice%20Saveta%20za%20mlade(1).pdf)

Zapisnik sa devete sednice Saveta za mlade održane 17. septembra 2018. godine, https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/test/%20IX%20%D1%81%D0%B5%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0%20%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B0%20-%20%D1%81%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D1%80%202018_.pdf

Zapisnik sa desete sednice Saveta za mlade održane 28. decembra 2018. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/zapisnik%2010%20sednica%20saveta%20za%20mlade.pdf>

Zapisnik sa jedanaeste sednice Saveta za mlade održane 21. maja 2019. godine, <https://www.mos.gov.rs/public/documents/upload/sport/inspekcija/zapisnik%20sa%2011%20sednice.pdf>

Akcioni plan politike za mlade u AP Vojvodini za period 2015-2020, Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu <https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Omladina/AkcioniPlan/AKCIONI%20PLAN%20za%20mlade%202015-2020.pdf>

Informator o radu, Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/Dokumenta/2017/Informator/InformatorSeptembar_2017.pdf

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u Pokrajinskom sekretarijatu za sport i omladinu, https://www.sio.vojvodina.gov.rs/images/Dokumenta/2016/Pravilnik/Pravilnik_sport_i_omladina_novembar_2016_.pdf

Budžet Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2020, <http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2020/01/PS-ODLUKA-O-BUDZETU-2020-SR.pdf>

Pokrajinska skupštinska odluka o rebalansu budžeta autonomne pokrajine Vojvodine za 2020. godinu, <http://www.psf.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2020/05/PSO-O-REBALANSU-APRIL-2020-sa-OBRAZLOZENJEM.pdf>

Procenjen broj stanovnika na kraju 2019., Republički zavod za statistiku, <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/oblasti/stanovnistvo/procene-stanovnistva/>

Evidencija udruženja mladih i za mlade i njihovih saveza <https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evidencija-udruzenja>
Nacionalna služba za zapošljavanje, Mesečni statistički bilten – maj 2020, br. 213. http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15172_bilten_nsz_-_maj_2020.pdf

Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011-2020. godine, „Sl. glasnik RS“, br. 37/11., Dostupno na: https://www.osobesainvaliditetom.rs/attachments/016_Nacionalna%20strategija%20za%20zaposljavanje.pdf

Republički zavod za statistiku – prosečne zarade, <https://www.stat.gov.rs/sr-latn/vesti/20200625-prosecne-zarade-po-zaposlenom-april-2020/?s=2403>

RZS baza obrazovanje, https://www.stat.gov.rs/oblasti/obrazovanje/Baza_RZS,
<http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020201?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=10a9c154-f82e-493f-a081-e6d7056a3362>

Baza RZS, <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/1104020301?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=8a774565-7fcc-4cdd-8b82-e80e7515eaa1>

Diplomirani studenti 2019, Republički zavod za statistiku, <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20201166.pdf>

Web izvori:

Web prezentacija Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije, www.mos.gov.rs/

Web prezentacija Narodne skupštine Republike Srbije, www.parlament.gov.rs

Web prezentacija Vlade Republike Srbije, www.srbija.gov.rs

Web prezentacija Krovne organizacije mladih Srbije, www.koms.rs

Web prezentacija Evropski forum mladih, <https://www.youthforum.org/>

Web prezentacij Beogradska otvorena škola, <http://www.bos.rs/>

Web prezentacija Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji – CS4EU, <https://transformator.bos.rs/>

Web prezentacija Republičke izborne komisije, www.rik.parlament.gov.rs/

Web prezentacija Narodne skupštine Republike Srbije, www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina-.871.html

Web prezentacija NAPOR <http://www.napor.net/sajt/index.php/sr-yu/>

Web prezentacija Nacionalna KZM <http://www.asocijacijakzm.org/>

Web prezentacija OPENS: <http://opens2019.rs/program/>

Web prezentacija RYCO, <https://www.rycowb.org/>

Facebook MOS, <https://www.facebook.com/pages/Ministarstvo-Omladine-I-Sporta/>

Facebook Vanja Udovičić, <https://www.facebook.com/vanja.udovicic4/>

Instagram MOS, <https://www.instagram.com/omladinaisport/>

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

316.66-053.6(497.11)"2020"

316.64-053.6(497.11)"2020"

СТОЈАНОВИЋ, Бобан, 1989-

Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji : 2020. [godina] / [autori Boban Stojanović, Aleksandar Ivković] ; [saradnici Goran Radlovački ... [et al.]]. - Beograd : Krovna organizacija mladih Srbije - KOMS, 2020 (Beograd : Dosije studio). - 290 str. : ilustr. ; 21 cm

Podaci o autorima preuzeti iz kolofona. - "Ova publikacija je nastala u okviru projekta 'Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji ...'" --> prelim. str. - Tiraž 400. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija: str. 284-290.

ISBN 978-86-80578-09-5

1. Ивковић, Александар, 1996- [аутор]

а) Омладина -- Друштвени положај -- Србија -- 2020

б) Омладина -- Друштвени ставови -- Социолошка истраживања -- Србија -- 2020

COBISS.SR-ID 18456073

CIVILNO DRUŠTVO ZA
UNAPREĐENJE PRISTUPANJA
SRBIJE EVROPSKOJ UNIJI

Švedska
Sverige

Rad Krovne organizacije mladih Srbije podržava Švedska u okviru programa Beogradske otvorene škole "Civilno društvo za unapređenje pristupanja Srbije Evropskoj uniji".

www.koms.rs

[/company/komsmladi](https://www.linkedin.com/company/komsmladi)

[@komsmladi](https://www.instagram.com/komsmladi)

[@komsmladi](https://www.tiktok.com/@komsmladi)

[/komsmladi](https://www.facebook.com/komsmladi)

[KOMSmladi](https://www.youtube.com/KOMSmladi)

[@komsmladi](https://twitter.com/komsmladi)

